

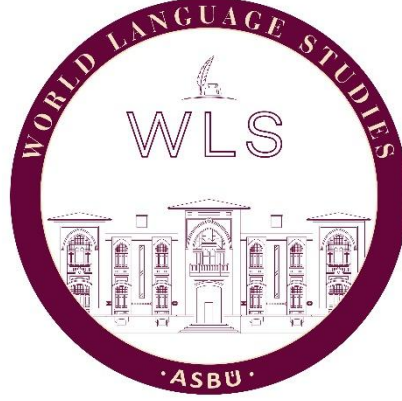
WORLD LANGUAGE STUDIES

Cilt / Volume: VI, Sayı / Issue: I, Haziran / June 2026

ISSN: 2791-7770

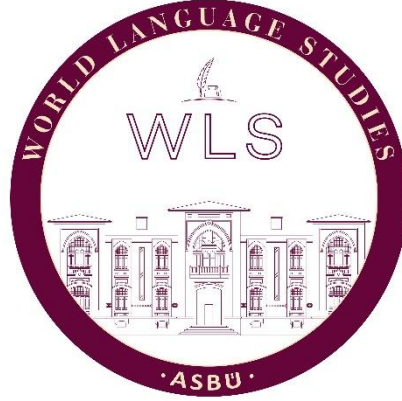
worldlanguagestudies@asbu.edu.tr

World Language Studies, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi tarafından elektronik olarak yılda iki defa (Haziran ve Aralık) yayımlanan, hakemli uluslararası bir dergidir. Gerekli görüldüğü takdirde özel sayı ya da sayılar da yayımlanabilir. Yazarlardan yayım ücreti alınmaz. WLS, dünya dilleri, edebiyatları, o dile ait kültürler üzerine yoğunlaşan ve tarih, dil, edebiyat, sosyoloji, kültür ilişkileri, dil eğitimi ve uygulamalı dilbilim gibi konuların yer aldığı Türkçe ve İngilizce dillerinde yazılmış özgün akademik makalelerin, makale çevirilerinin, kitap tanıtımı ve eleştirileri gibi çalışmaları yayımlamayı ve kamuoyu ile paylaşmayı amaçlamaktadır. Dergimiz daha önce başka bir yerde yayımlanmamış ya da değerlendirme aşamasında olmayan çalışmaları kabul eder. Dergimizde yayımlanan yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergide yayımlanan eserlerin bilimsel ve hukuki tüm sorumluluğu yazarlara aittir. Tüm çalışmalara ilişkin telif hakları, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY 4.0) kapsamında düzenlenmiştir; bu lisans uyarınca eserler, dergiye atıf yapılması koşuluyla kopyalanabilir, uyarlanabilir, dağıtılabilir ve ticari amaçlarla dahi yeniden kullanılabilir.

WLS'nin tarandığı dizinler: Modern Language Association (MLA), Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS) ve İdeal Online

worldlanguagestudies@asbu.edu.tr

World Language Studies (WLS) is a free, international, peer-reviewed, biannual (June & December), open access journal electronically published by the Faculty of Foreign Languages, Social Sciences University of Ankara. The journal may also include special issues. WLS aims to publish original academic articles, article translations, book introductions, and reviews written in Turkish and English, focusing on world languages, literatures, cultures, and on topics such as history, language, literature, sociology, cultural relations, language education, and applied linguistics. Our journal accepts studies that have not been published elsewhere or are not at the stage of evaluation. The scientific and legal responsibility of the articles, article translations, book introductions and reviews published in WLS belong to the authors. All content in WLS is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0), which permits copying, adaptation, distribution and reuse—including for commercial purposes—so long as appropriate credit is given to the journal.

WLS is indexed by Modern Language Association (MLA), Akademia Sosyal Bilimler Indexi (ASOS), and Ideal Online

worldlanguagestudies@asbu.edu.tr

Değerli Bilim İnsanları,

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi tarafından yayımlanan *World Language Studies* (WLS) dergisinin Haziran 2026 sayısını sizlere sunmaktan mutluluk duyuyoruz. Dergimizin bu sayısında altı araştırma makalesi yer almaktadır.

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Esra MESÇİÖĞLU'nun "Colonial Order and Social Hierarchy in George Orwell's *Burmese Days*" başlıklı araştırma makalesi, George Orwell'in *Burmese Days* (1934) romanını İngiliz sömürgeciliğinin toplumsal cinsiyet rolleriyle alakalı bir girişim olarak okumaktadır. Çalışma, Avrupa Kulübü çevresinde gelişen olaylar üzerinden sömürge iktidarının ve erkek ayrıcalığının aşınmasına verilen tepkileri, hegemonik erkeklik ve ev hayatından kaçış kavramları çerçevesinde çözümlemektedir.

Doktora Öğrencisi Tayfun KARTAV'ın "Korece-Türkçe Yazın Çevirisinde Çok Yönlü Eşdeğerlik Örnekleri" başlıklı araştırma makalesi, Koreceden Türkçeye yazın çevirisindeki eşdeğerlik sorununu Otto Kade'nin çok yönlü eşdeğerlik kuramı çerçevesinde örneklerle irdelemektedir. Çalışma, 눈치 (nunçi), 한 (han) ve 정 (ciong) gibi Koreceye özgü kavramların aktarımı üzerinden dilsel ve kültürel eşdeğerliğin çok katmanlı doğasını tartışmaktadır.

Öğr. Gör. Leyla KAYA ve Prof. Dr. Muhammet KOÇAK'ın "Eine Analyse Der Darstellung Deutscher Alltagskultur in Lehrwerken" başlıklı araştırma makalesi, *Menschen A1.1* (2022) ve *Menschen A1.2* (2023) ders kitaplarındaki Alman gündelik yaşam kültürünü, Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni ve ulusal bir uyum rehberi doğrultusunda Kuckartz'ın nitel içerik analiziyle incelemektedir. Çalışma, kitapların selamlaşma, aile ve yemek kültürü gibi temel alanları sunmakla birlikte pazar günü, atık ayrıştırma ve toplu taşımada bilet kullanımı gibi işlevsel alanları ihmal ettiğini ortaya koymaktadır.

Araş. Gör. Neris Taymaz DEMİROK'un "Impoliteness in the Institutional Context of *The Office*: A Pragmatic Analysis" başlıklı araştırma makalesi, Amerikan dizisi *The Office*'in seçili bölümlerinde başvurulmuş kabalık (impoliteness) stratejilerini ve bunların mizah inşasına katkısını Culpeper'in kabalık çerçevesi ışığında çözümlemektedir. Çalışma, kabalığın en çok olumlu yüze yönelik saldırılarla ortaya çıktığını ve olumlu kabalığın en sık kullanılan tür olduğunu ortaya koymakta, kurumsal bir ofis ortamında kabalığın nasıl mizaha dönüştüğünü tartışarak veriden hareketle yeni kabalık kategorileri önermektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Mukaddes KOÇ'un "Geleneksel Çin Aile Anlayışında Anne-Oğul İlişkisi: Statü, Sınırlandırma ve Guì-Guì Çağrışımı" başlıklı araştırma makalesi, geleneksel Çin aile anlayışında anne-oğul ilişkisini 孝 (xiào, iyi evlat), 子以母贵 (zǐ yǐ mǔ guì, oğul anne sayesinde yücelir), 母以子贵 (mǔ yǐ zǐ guì, anne oğul sayesinde yücelir) ve 夫死从子 (fū sǐ cóng zǐ, koca öldüğünde oğula itaat) ilkeleri

çerçevesinde incelemektedir. Çalışma, mǔ yǐ zǐ guì ifadesindeki guì (贵) ile sınırlandırmayı çağrıştıran guī (規) arasındaki fonetik yakınlıktan hareketle, statü ile sınırlandırmanın birlikte işlediği çağrışıma dayalı bir okuma önermektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Higashitotsu KUTLUK'un "Japon Dışışleri Bakanlığı Arşivlerinde Yer Alan Mehmet Emin Buğra ile İlgili Kayıtlar" başlıklı araştırma makalesi, 20. yüzyılın ilk yarısında Japonya ile Uygurlar arasındaki ilişkileri Mehmet Emin Buğra ve Mahmut Muhiti üzerinden, Japon Dışışleri Bakanlığı arşivlerindeki gizli telgraflar ışığında incelemektedir. Çalışma, Kabil'den Tokyo'ya gönderilen belgelere dayanarak, Japonya'nın Doğu Türkistan'a somut bir destek vermekten çok bölgeyi komünist güçlere karşı stratejik bir koz olarak gördüğü sonucuna ulaşmaktadır.

World Language Studies'in Haziran 2026 sayısının hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İsmail Çakır'a, ASBÜ Kurumsal İletişim Ofisi'ne, danışma kurulu üyelerimize, editörlerimize, değerli yazar ve hakemlerimize teşekkür ederiz.

Bir sonraki sayıda görüşmek üzere...

WLS Editör Kurulu

Dergi Yönetimi / Editorial Board

İmtiyaz Sahibi / Owner

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi adına, / On behalf of Faculty of Foreign Languages, Social Sciences University of Ankara,

Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN (Rektör)

Baş Editör / Editor in Chief

Dr. Öğr. Üyesi Ersin ÇETİNKAYA

Alan Editörleri

Doç. Dr. Aysel SARICAOĞLU AYGAN

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ALHAS

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ŞİMŞEK

Dr. Öğr. Üyesi Cansu KÖRKEM AKÇAY

Dr. Öğr. Üyesi Nuray AKDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Nur Gülümser İLKER

Dr. Öğr. Üyesi Nizam İZZETTİN

Dr. Öğr. Üyesi Bilal Güzel

Dil Editörleri

Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ (Rusça)

Dr. Öğr. Üyesi Erden EL (İngilizce)

Dr. Öğr. Üyesi Nurullah SAT (Japonca)

Dr. Öğr. Üyesi Hale ERDOĞAN HACIBANOĞLU (İspanyolca)

Dr. Öğr. Üyesi Mukaddes KOÇ (Çince)

Öğr. Gör. Murat YILMAZ (Arapça)

Dr. Öğr. Gör. Mümün BULUT (Fransızca)

Sekreteryaya / Secretary

Arş. Gör. Cansu BABEKOĞLU

Arş. Gör. Kıymet Aybüke AKBAŞ

Arş. Gör. Utku AKSOY

Arş. Gör. Meriç DEBELEÇ

Arş. Gör. Betül DURSUN

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Abdülvahit ÇAKIR (Ufuk Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Merthan DÜNDAR (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Volkan ERDEMİR (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Bilal ÇAKICI (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Elena ANTONOVA-ÜNLÜ (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Göksel TÜRKGÖZÜ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Hale TOLEDO (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Hanifi VURAL (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Prof. Dr. İlhami SİĞİRCİ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Özlem PARER (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Medine SİVRİ (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Necati KUTLU (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Mine ÖZYURT KILIÇ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Muhammet KOÇAK (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Murat ÖZCAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Nurten BİRLİK (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Oğuzhan DURMUŞ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman DÜZGÜN (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

- Prof. Dr. Şebnem ATAKAN (Ankara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ülkü ELİUZ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
- Prof. Dr. Turan KARATAŞ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
- Prof. Dr. Türkan OLCAY (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Zeynep ZAFER (Ankara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Beyazıt Hilmi AKMAN (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
- Doç. Dr. Burak ARMAĞAN (Amasya Üniversitesi)
- Doç. Dr. Doğa Filiz SUBAŞI (Yozgat Bozok Üniversitesi)
- Doç. Dr. Elif ÖZTABAK AVCI (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)
- Doç. Dr. Ersin ÇİLEK (Bartın Üniversitesi)
- Doç. Dr. Fatih YAPICI (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
- Doç. Dr. Filiz BARIN AKMAN (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
- Doç. Dr. Halil İbrahim ŞANVERDİ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Doç. Dr. Nuray DÖNMEZ (Selçuk Üniversitesi)
- Doç. Dr. Osman AKTAŞ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
- Doç. Dr. Osman SOLMAZ (Dicle Üniversitesi)
- Doç. Dr. Sadık HACI (Ankara Üniversitesi)
- Doç. Dr. Savaş YEŞİLYURT (Atatürk Üniversitesi)
- Doç. Dr. Sema GÖKENÇ GÜLEZ (Erciyes Üniversitesi)
- Doç. Dr. Shalala RAMAZANOVA (Ardahan Üniversitesi)
- Doç. Dr. Yasemin GÜRSOY (Trakya Üniversitesi)
- Doç. Dr. Yiğit SÜMBÜL (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
- Doç. Dr. Zeynep GENÇER BALOĞLU (Pamukkale Üniversitesi)
- Doç. Dr. Zümre Gizem ERİŞ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
- Doç. Dr. Dilara Gapirjanovna TOLİPOVA (Alfraganus Üniversitesi)
- Doç. Dr. Sayera Saydullayevna İBRAGİMOVA (Alfraganus Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Cihat AKBAŞ (Milli Savunma Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Nur DALKIRAN (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Burçin BEDEL (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Esra ELMACIOĞLU (Bozok Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Ecem CEYLAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Fatma KOPUZ ÇETİNKAYA (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Filiz YILMAZ (Ankara Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Hakan SARAÇ (Anadolu Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Jale KARTAL (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mukaddes KOÇ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Murat YILMAZ (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Rahman ÖZDEMİR (Atatürk Üniversitesi)

Dr. Öğr. Gör. Higashitotsu KUTLUK (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Dr. Aykut DAL (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)

Dr. Özlem ÜNSAL (Atatürk Üniversitesi)

Telif Hakkı Politikası

Yazarlar, eserlerinde kullandıkları fikirlerin, önerilerin ve kaynakların doğruluğundan sorumludur. *World Language Studies*'de yayımlanan makaleler için yazarlardan herhangi bir ücret talep edilmemektedir. WLS'de yayımlanan çalışmaların bilimsel ve hukuki tüm sorumluluğu yazarlara aittir.

Telif hakkı yazar(lar)a aittir. WLS'de yayımlanan makalelerin telif hakları, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY 4.0) ile düzenlenmiştir. Bu lisans uyarınca eserler, dergiye atıf yapılması kaydıyla ticari amaç da dâhil olmak üzere kopyalanabilir, düzenlenebilir, dağıtılabilir ve yeniden kullanılabilir. CC BY 4.0 lisansı hakkında ayrıntılı bilgi için lütfen <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> adresini ziyaret ediniz.

Copyright Policy

Authors are responsible for the accuracy of the ideas, suggestions and sources used in their works. No fees are charged to authors for articles published in the *World Language Studies*. All scientific and legal responsibility for works published in WLS rests with the author(s).

Author(s) holds the copyright. The copyright of articles published in WLS is governed by the Creative Commons Attribution 4.0 International Licence (CC BY 4.0). Under this licence, works may be copied, adapted, distributed and reused for any purpose, including commercial purposes, provided that appropriate reference is given to the journal. For further information on the CC BY 4.0 licence, please visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

İçindekiler / Contents

Araştırma Makaleleri / Research Articles

Colonial Order and Social Hierarchy in George Orwell's *Burmese Days*

George Orwell'in *Burmese Days* Eserinde Sömürge Düzeni ve Toplumsal Hiyerarşi

Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Dr. Hatice Esra MESCİÖĞLU1-25

Korece-Türkçe Yazın Çevirisinde Çok Yönlü Eşdeğerlik Örnekleri

Examples of Multidirectional Equivalence in Korean-Turkish Literary Translation

Doktora Öğrencisi / PhD Candidate Tayfun KARTAV26-51

Eine Analyse Der Darstellung Deutscher Alltagskultur in Lehrwerken

An Analysis of the Representation of German Everyday Culture in Textbooks

Ders Kitaplarında Alman Günlük Yaşam Kültürünün Sunumuna İlişkin Bir Analiz

Öğr. Gör. / Lecturer Leyla KAYA, Prof. Dr. Muhammet KOÇAK52-87

Impoliteness in the Institutional Context of *The Office*: A Pragmatic Analysis

The Office Dizisinin Kurumsal Bağlamında Kabalık Olgusu: Edimbilimsel Bir İnceleme

Araş. Gör. / Res. Assist. Neris Taymaz DEMİROK88-113

Geleneksel Çin Aile Anlayışında Anne-Oğul İlişkisi: Statü, Sınırlandırma ve Gui-Guī Çağrışımı

Mother-Son Relations in Traditional China: Status, Constraint, and the Gui-Guī Resonance

Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Dr. Mukaddes KOÇ114-135

Japon Dışişleri Bakanlığı Arşivlerinde Yer Alan Mehmet Emin Buğra ile İlgili Kayıtlar

Records Regarding Muhammad Amin Bughra in the Archives of the Japanese Ministry of Foreign Affairs

Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Dr. Higashitotsu KUTLUK136-151

COLONIAL ORDER AND SOCIAL HIERARCHY IN GEORGE ORWELL'S *BURMESE DAYS*

GEORGE ORWELL'İN *BURMESE DAYS* ESERİNDE SÖMÜRGE DÜZENİ VE TOPLUMSAL HİYERARŞİ

Hatice Esra MESİOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Karabük, Türkiye

Assist. Prof. Dr., Karabük University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Western Languages and Literatures, Karabük, Türkiye

ORCID: 0000-0001-7638-2728

Email: hmescioglu@karabuk.edu.tr

Geliş Tarihi/Submitted:

27.10.2025

Kabul Tarihi/Accepted:

19.12.2025

Anahtar Kelimeler:

Sömürgeci Erkeklikler, Sömürge Döneminde Burma, Viktorya Dönemi Toplumsal Cinsiyet Roller, *Burmese Days*

Keywords:

Colonial Masculinity, Colonial Burma, Victorian Gender Roles, *Burmese Days*

Kaynak gösterme/Citation:

Mescioğlu, H. (2026). Colonial masculinities and femininities in George Orwell's *Burmese Days*. *World Language Studies*, 6(1), 1-25

Abstract

This article presents a reading of George Orwell's *Burmese Days* (1934) that explores the representation of masculinity and femininity in the period known as the 'Age of Doubt'. This study looks at colonialism as a gendered enterprise and a power structure that affords privileges to hegemonic masculinity in the form of sexual, financial, and systemic exploitation of the colonised world with a certain degree of immunity to punishment. As the power of the British Empire weakens, the characters closer to hegemonic masculinity find themselves in a position to negotiate with their gendered and racial others. This changing dynamic means that the racial and gendered others find ways to empower themselves. It is in this panorama of the late period of British colonialism that George Orwell's *Burmese Days* is set. This study offers a close reading of the novel, with reference to the gender dynamics it represents. Insights from gender history and masculinity studies guide this reading. The article argues that both British masculinities and femininities underwent transformation in a mutually constitutive interaction between metropolitan Victorian gender norms and the colonial experience. While the flight from domesticity to the colonies is a reaction to the cult of domesticity that began to dominate metropolitan gender morality, the so-called surplus woman problem was the product of British men moving to the colonies, which created a discrepancy between the number of single men and women in Britain. This study argues that the significance of *Burmese Days* lies in its depiction of these transformations in gender dynamics in the colonial world through a fictional version of Burma that George Orwell himself experienced.

Öz

Bu makale, George Orwell'in *Burmese Days* (1934) adlı eserinde, "Kuşku Dönemi" olarak bilinen dönemde hâkim olan erkeklik ve kadınlık temsillerini inceleyen bir okuma sunmaktadır. Mevcut çalışma, sömürgeciliği cinsiyetli bir teşebbüs olarak görür ve dahası sömürülen dünyaya yönelik cinsel, ekonomik ve sistematik istismar biçimleri aracılığıyla hegemonik erkekliğe belirli bir cezai dokunulmazlık sağlayan bir iktidar yapısı olarak değerlendirir. Britanya İmparatorluğu'nun gücü zayıfladıkça, hegemonik erkekliğe daha yakın konumdaki karakterler kendilerini cinsiyetleri ve ırkları dolayısıyla öteki konumunda bulan diğer karakterlerle müzakere etmek zorunda kaldıkları bir konumda bulurlar. Bu değişen dinamik, ırksal ve cinsiyete dayalı ötekilerin kendilerini güçlendirecek yollar bulmaları anlamına da gelir. *Burmese Days*, Britanya sömürgeciliğinin bu geç dönem panoraması içinde konumlanmaktadır. Bu çalışma, romanın tasvir ettiği toplumsal cinsiyet dinamiklerine referansla romanın yakın okumasını sunmaktadır. Toplumsal cinsiyet tarihi ve erkeklik çalışmaları alanının sunduğu içgörüler bu yakından okumayı yön vermektedir. Bu makale, Britanyalı erkekliklerin ve kadınlıkların, imparatorluğun merkezindeki Viktorya dönemi cinsiyet normları ile sömürge deneyimi arasındaki birbirini şekillendiren etkileşim içinde dönüşüm geçirdiğini ileri sürmektedir. 'Ev kültürü'nün imparatorluk merkezindeki cinsiyet ahlakına egemen olmaya başlamasına bir tepki olarak 'ev yaşamından kaçış' biçiminde sömürgelere yönelik gerçekleşirken, sözde 'fazladan kadın' sorunu ise Britanyalı erkeklerin sömürgelere gitmesi sonucunda Britanya'daki bekar erkek ve kadın sayısı arasında bir dengesizliğin ortaya çıkmasının bir ürünüydü. Bu çalışma, *Burmese Days*'in öneminin, George Orwell'in bizzat deneyimlediği Burma'nın kurgusal bir versiyonu üzerinden sömürge dünyasında görünür hale gelen, cinsiyet dinamiklerindeki bu dönüşümleri tasvir edişinde yattığını savunmaktadır.

1. INTRODUCTION

This study analyses George Orwell's first novel, *Burmese Days* (1934), with attention to the gendered imagination of colonial life it describes. Following Sara Suleri (1992), Phillippa Levine (1994), Barbara Bush (2004), and Antoinette Burton (2024), this study considers British colonialism as a gendered enterprise. Building on the conceptual tools and insights borrowed from gender historians (Tosh, 1999; Levine, 1994), as well as the concepts of masculinity studies, such as hegemonic masculinity, patriarchal dividend and complicit masculinity (Connell, 1987, 1995, 2005, 2020; Connell & Messerschmidt, 2005, Halberstam), this study aims to discuss the implications of changing gender dynamics during the late period of British Imperialism in Orwell's version of Burma. As Nalin Asoka Jayasena (2003) and Praseeda Gopinath (2009) argue, British colonialism relies on an exalted image of the hypermasculine British soldier as the symbolic figure dedicated to serving the empire. This figure corresponds to the symbol of Britishness during what Allen Greenberger (1969) defines as the era of confidence. As the empire loses power, the era of doubt introduces new dynamics, which, this study argues, are evident in gendered power struggles. Like the works of Daphne Patai (1984) and Jayasena (2003) on Orwell, this study examines the representation of gender dynamics within the British Empire in *Burmese Days*. It argues that *Burmese Days* depicts a range of reactions among European men to the gradual loss of colonial power and the accompanying erosion of male privilege. While Jayasena's main argument is that colonialism shapes British masculinity, this study argues that these gendered reactions shed light on the complex relationship between power, gender, and imperialism. It also argues that the events that unfold around the European Club crystallise the masculinity crisis that occurs when the imperial power structure loses its balance.

The representation of gender relations in *Burmese Days* has a threefold significance. Firstly, as the novel unfolds and provides background stories of the characters, it sheds light on the mutually constitutive dynamics between metropolitan and colonial masculinities and femininities. *Burmese Days* shows how flight from domesticity can take more than one form. It also addresses the so-called 'surplus woman problem'. Secondly, the novel demonstrates how the 'patriarchal dividend' (Connell, 2020) operates within the colonial structure. Men, especially upper-class men, take advantage of colonial power more than anyone. Within this uneven distribution of power, a possible change in the colonial hierarchy elicits no single, unified reaction from the male characters. Hegemonic masculinity (Connell, 1987) and complicit masculinity (Connell & Messerschmidt, 2005) are performed alongside subordinated

masculinity (Gough, 2016). In this sense, the novel represents multiple masculinities in a destabilised colonial system as they engage in their power struggles with their racial and gendered others. Thirdly, *Burmese Days* demonstrates that a possible change in colonial hierarchies and the reactions to it do not simply entail a total loss of male power over racial and gendered others. But rather, these reactions reveal that the colonial world is a space for constant power negotiation. Hence, this study argues that *Burmese Days* also demonstrates how racial and gendered others gain power within the colonial system.

2. UNSETTLED RACIAL HIERARCHIES IN THE EUROPEAN CLUB

Based on George Orwell's time in Burma, then part of British India, *Burmese Days* portrays the everyday life of the late British colonial era in an imaginary Burmese town called Kyauktada. The European Club of Kyauktada, which had previously excluded non-white people, is ordered to accept a local member, thereby making this racially exclusive social space accessible to locals. It is a radical moment of change since, as Jayasena claims, "Not only were the clubs a preferred space of male camaraderie, but its imperial privileges were for the exclusive benefit of Englishmen... the imperial dimension of this social institution is crystallized in its policy of racial exclusivity" (217). This radical change serves as the nodal point in the plot's unravelling. The corrupt and calculating local Sub-divisional Magistrate, U Po Kyin, is driven by ambition to secure this position and first attempts to destroy his naïve rival, Dr Veraswami, the Civil Surgeon and Superintendent of the jail, before escalating to plotting a minor rebellion within the local prison. For U Po Kyin, obtaining this prestigious membership means climbing the ladder of imperial hierarchy and being closer to the centre of power. To reach this goal, U Po Kyin devises one of his aggressive strategies, destroying Dr Veraswami's reputation and becoming the highest-ranking local officer. The fact that U Po Kyin relies on these destructive strategies throughout his career serves as a reminder that obtaining and sustaining a position within the British Imperial Rule often means either destroying other locals or being vulnerable to the attacks of a greedy officer. For any non-Western officer of the British Raj, their positions rely on a complicated political balance.

The parallel flow of events includes the protagonist, John Flory, courting Elizabeth, the niece of the local manager of a timber firm, Mr Lackersteen, and his wife, Mrs Lackersteen. After leading a careless bachelor life and isolating himself from the other Europeans, whose values he utterly despises, Flory decides to start a family with Elizabeth and dismisses his Burmese concubine, Ma Hla May. Like other European characters in the novel, Flory is above

the local population in the empire's racial hierarchy, but the changing dynamics of the colonial system mean he is not immune to attacks from a conniving man like U Po Kyin. Flory's friendship with Dr Veraswami makes him a tolerated yet strange figure among the Europeans, but he becomes U Po Kyin's target in U Po Kyin's attempt to destroy Dr Veraswami. When U Po Kyin's attempts fall short of destroying Dr Veraswami's friendship with Flory by attacking the doctor's reputation, Ma Hla May's public humiliation of Flory serves U Po Kyin's purpose. Having been completely rejected by Elizabeth and publicly humiliated, Flory feels less than a man, loses his last chance to start a new life and commits suicide. The novel ends with Dr Veraswami's departure from Kyauktada after Flory's tragic death.

The novel serves as a fictional chronicle of the slow decline of British imperialism and illustrates how European characters respond to the potential disruption of colonial hierarchies. In addition to offering fierce criticism of the imperial bureaucracy, the novel lays bare the class and gender structures that are byproducts of the transformation British imperialism undergoes. *Burmese Days* transforms the people Orwell knew through experience into caricatures, offering a catalogue of both Europeans and locals who worked for the British colonial system. In Orwell's fictional account, these people embody gender, class, and ideological structures that sustain the empire. They react to the changing dynamics of power that become manifest in the policy change of the European Club. Building on the reactions depicted in the novel, this study claims that British colonialism is a gendered enterprise, and its decay brings about the renegotiation of gendered roles and privileges. This study analyses the renegotiation process in George Orwell's fictional colonial town with reference to the concepts of the cult of domesticity, the flight from domesticity, and hypermasculinity, as outlined by gender historian John Tosh. Additionally, this study claims that Orwell's *Burmese Days* can be read as a critical account of how gendered imagination and colonial morality change during the period that Greenberger (1969) defines as 'the era of doubt' with specific attention to the representation of concubinage and interracial offsprings. Most importantly, it argues that the novel depicts the complex negotiations of the characters with hegemonic masculinity that works through the colonial hierarchy.

Burmese Days opens with the news that the British colonial authorities order the Kyauktada European Club to admit local members. This moment in the novel is significant in two senses: Firstly, through this moment, the novel replicates a historical phase in the unavoidable transformation of British colonialism: the 'Era of Doubt' in colonial Burma. Secondly, the author transforms the negotiation around the European Club, a symbolic space

of colonial segregation, into a means to discuss the characters' reactions to losing the power that is considered to be the product of colonial morality and gendered imagination. Hence, it is vital to contextualise the set of events and the characters within this historical phase and approach the novel with attention to how it features the unmaking of colonial morality and gendered imagination. The historical phase known as the era of doubt corresponds to the period of 1910-1935, preceded by the era of confidence (1880-1910), and followed by the era of melancholy (1935-1960). As Greenberger (1969) asserts, unlike the era of confidence during which the British saw themselves as fathers to childlike Indians, the era of doubt is defined by the attacks of writers such as Forster, Orwell, and Edward Thompson on British colonialism. In Orwell's novel, a change in the norms and traditions of the European Club reflects the crisis in the racial and sexual hierarchies and the moral dynamics of British colonial Burma during this period. The European characters' reactions to the suggestion that the locals become Club members, as described in the novel, suggest that this change functions as a crisis.

The District Superintendent of Police, Mr Westerfield; the local manager of a timber firm, Old Mr Lackersteen and his wife, Mrs Lackersteen; another local manager for some other company, Ellis; the acting Divisional Forest Officer, Maxwell; Deputy Commissioner and secretary of the European Club, Mr MacGregor, are representatives of multiple attitudes and experiences in colonial Burma. Yet most of these characters share a disdain for the land and its inhabitants, with varying degrees of intensity; Flory is the only exception. Ellis expresses disgust upon learning that the European Club in Kyauktada is expected to follow others' example and begin accepting local members. The European Club in the novel has multiple meanings. For U Po Kyin, membership in the club means he managed to destroy every local rival that came his way. He employs all available strategies to negotiate with the hegemonic structure and secure his share of the prestige, power, and wealth the empire offers.

For Dr Veraswami, who seeks immunity from any possible attack by U Po Kyin, this means protection. He is a complacent figure who exalts the empire that disempowers him. Even though Dr Veraswami and Flory joke about the British Empire being "an aged female patient of the doctor's" (p. 35), he sincerely defends the empire and the Europeans against Flory's brutal criticisms, saying: "you are abusing the pukka sahibs... Consider the great things they have done- consider the great administrators who have made British India what it is... And consider how noble a type is the English gentleman!" (p. 36). In his conversation with Flory, Dr Veraswami opens the issue and says: "And you do not know what prestige it gives to an Indian to be a member of the European Club. In the Club, practically he is a European. No

calumny can touch him. A Club member is sacrosanct” (p. 45). But his words also imply that club membership blurs the line between the white European and the local subjects of the empire. Such a radical change ultimately means disturbing the racial hierarchies that shape the British Empire. In the face of such a crisis, the European characters want to preserve their privilege. The privilege in question is not simply the exclusive use of the European Club, but racial superiority that is supposed to give them “the burden and responsibility” of white man.

The Club members’ reactions showcase a desire to return to the era of confidence. After reading the news and before bursting into outrage, Ellis seeks solidarity against this policy change. When Ellis discovers that the shared hatred is unlikely to unite the club members, he channels his rage toward Flory, who, unlike the other British characters in the novel, admires the local culture. The other characters’ reactions in the face of this radical change in the norms and traditions of the European Club reveal how multiple colonial sentiments coexist with certain degrees of anachronism. As Mrs Lackersteen attempts to cling to the feeling of moral superiority that dominated the era of confidence, Mr Westfield and Ellis display aggressive reactions to the loss of power, while ‘natives’ obtain higher positions within the hierarchical structure of the colonial system. Mr Westfield thinks “nothing save a full-sized rebellion, and the consequent reign of martial law, could save the Empire from decay” (p. 30). He imagines regaining the empire’s former power, but does not want to act to preserve the European Club as it is. Ellis says, “I’ll die in the ditch before I’ll see a nigger in here” (p. 20). What he expects is a moment of solidarity since it is all European men that lose collectively against the colonised population. It is no surprise that a possible change to the European Club triggers a mixture of revulsion and supposed moral outrage.

As Mrinalini Sinha (2001) argues, there are differences between the metropolitan clubs as British institutions and their colonial version. The European Club in colonial India is not an exclusively male and upper-class social space. As Jayasena (2003) similarly points out, unlike the metropolitan clubs, “the club in colonial India was one place, in many cases the only place, where the English could interact freely without the scrutiny of natives, or so they felt” (p. 214). Due to this unique condition in colonised lands, ‘colonial clubs were more willing to accommodate women but nonetheless followed a separatist logic by the creation of “‘Hen-Houses’ for the exclusive use of women, which became commonplace in urban clubs by the mid-nineteenth century” (Jayasena, p. 214). The club’s structure in Orwell’s colonial town resembles what Sinha and Jayasena describe as resting on its racial exclusivity. While European women are accepted, the indigenous population is barred from being members for long periods.

Hence, accepting local members to the European Club means a breach of this segregationist hierarchical order that disturbed both European men and women.

With the exclusion of the indigenous population, the European Club is the symbol of imperial authority. The symbolic significance of the club is described by the narrator of the novel with these words: “In any town in India, the European Club is the spiritual citadel, the real seat of British power, the Nirvana for which native officials and millionaires pine in vain. It was doubly so in this case, for it was the proud boast of Kyauktada Club that, almost alone of Clubs in Burma, it had never admitted an Oriental to membership” (p. 14). Ironically, the servants of the club are Burmese, and this creates an anxiety for the most racist character of the novel, Ellis. This anxiety is expressed in his outburst when he thinks that one of the servants speaks English too well: “Don’t talk like that, damn you – ‘I find it very difficult!’ Have you swallowed a dictionary? ‘Please, master, can’t keeping ice cool’ –that’s how you ought to talk. We shall have to sack this fellow if he gets to talk English too well” (p. 23). According to Jayasena, Ellis cannot tolerate the fact that the servant’s English is too good since ‘in the seemingly homogenous space of the club, the minutest difference becomes crucial in distinguishing master from servant’ (p. 218). The European club members, especially Ellis and Verrall, display outrage at the erasure of this difference.

George Orwell’s *Burmese Days* does not use the debate around the European Club solely as a means to criticise the racial hierarchies of the British imperial rule; Orwell’s description of his local character, U Po Kyin, and his attempts to gain more power by any means can be considered as a resistance against being the effeminate subject of the empire. As Sara Suleri (1992) points out, “to ascribe a gender to a culture is to enter highly dangerous territory. Yet the feminization of the colonized subcontinent remains the most sustained metaphor shared by imperialist narratives from ethnographic, historical, and literary fields” (p. 16). The sustained gendered imagination of the colonised subjects aims to naturalise the subordination of locals by the British colonial rule. Yet we can see that the male colonised characters in the novel resist being ‘turned by white men into social females, that is, into powerless inferiors’ (Patai, p. 38) through various strategies. The narrator describes U Po Kyin’s moments of fear as a child, upon seeing the British troops “of great beef-fed men, red-faced and red-coated; and the long rifles over their shoulders, and the heavy, rhythmic tramp of their boots’ (p. 2). Seeing these hypermasculine figures personifying imperial power, he decides “[t]o fight on the side of the British, to become a parasite upon them” (p. 2), and he does so. Upon bribing his way to a clerk position for the British Empire, he seizes every opportunity to climb the bureaucratic ladder

and accumulate wealth at the expense of anyone who stands in his way. At fifty-six, U Po Kyin is a powerful man with a huge appetite for more power and an immense physique. He feels “proud of his fatness, because he [sees] the accumulated flesh as the symbol of his greatness” (p. 11).

When U Po Kyin is introduced in the novel’s opening scene, a young woman claims to have given birth to his child. He renounces responsibility and sends the woman away. This scene proves his virility, but more importantly, it demonstrates his sense of immunity to a scandal. He is capable of destroying the reputation of one Mr Macgregor, who fathered illegitimate children. U Po Kyin’s strategies exemplify “a mental rigour and political cunning” (p. 164) that Gouda (2005) associates with the hypermasculine leaders of the anti-colonial struggle in Indonesia. Unlike the Indonesian leaders of anti-colonial struggle, U Po Kyin is detached from the rising nationalist sentiments in colonial Burma. He is powerful, but he wants more power. Additionally, he employs every possible strategy to ascend the social hierarchy and attain the power held by the coloniser males. He destroys Dr Veraswami’s life and paves the way to Flory’s death. He is depicted as a dominant male figure who holds dominion over his wife. The narrator describes his wife, Ma Kin, as the confidante of U Po Kyin’s intrigues. When she encourages him to do good deeds in order to make up for all the evil that tainted his career, he shrugs off her words. She warns him against targeting Dr Veraswami, but he simply disregards her, saying: ““Nonsense, woman, nonsense! Attend to your cooking and sewing and leave official matters to those who understand them”” (p. 12). ““Well, I do not know. I am your wife and have always obeyed you”” (p. 12). Through both his relationship with his wife and his ambition for upward social mobility, he deviates from the so-called effeminate colonised man. U Po Kyin’s strategies enable him to benefit from hegemonic masculinity in both his culture and the imperial world. His wife’s obedience to him enables him to be in charge at home, and this is a product of the patriarchal norms within the Burmese culture. His cunning strategies enable him to destroy the reputations of his fellow locals and European colonisers alike. He manages to use the weaknesses of the Europeans and the colonial system against them.

3. FROM HYPERMASCULINE IMPERIAL HEROES TO THE INTELLECTUAL ANTIHEROES

In *Burmese Days*, Orwell does not limit his criticism to the corrupt officials that U Po Kyin embodies, nor is he solely against the racial hierarchies of the empire. Orwell’s work portrays the gender dynamics and criticises the moral hypocrisies of colonial masculinities and

femininities through the love triangle of Flory, Elizabeth, and Verrall. The relationship between these characters sheds light on the kind of escape the colonies offer men, as well as on how the colonies' role in the marriage market of British society changes from the Victorian period to its aftermath. Through these two almost diametrically opposite male characters, Orwell showcases both the much-exalted, hypermasculine heroes of the British Empire and the cynical, intellectual antiheroes that Verrall and Flory embody, respectively. These two characters serve as a means to explore nuanced ways in which masculinity finds expression in the colonial world, from a tendency towards physical violence, sexual and financial exploitation of locals, to intellectual curiosity towards the local culture. Orwell does not designate one manifestation of colonial masculinity as superior to others but portrays them with their weaknesses.

At this point, it is vital to step back and examine the mutually constitutive relationship between colonial experience and the construction of gender roles during the period. In many ways, the colonial expansion is both fundamental to and synchronic with the changes in industrialising British society. Gender historians argue that this includes changes in the family system and gender roles. As gender historian John Tosh illustrates in *A Man's Place: Masculinity and the Middle-Class Home in Victorian England*, with industrialisation, the Victorian home ceased to be the space of family business, and the absence of paterfamilias gave a more dominant role to the mother as the moral centre of the Victorian family and educator of the children. Young boys learned to become proper men at home. Tosh (1999) argues that the Victorian home was central to masculinity, serving 'as the place both where the boy was disciplined by dependence, and where the man attained full adult status as householder' (p. 2). Tosh defines this phenomenon as 'the cult of domesticity', and the reactionary masculinity as 'the flight from domesticity'. He additionally asserts that "the old association of masculinity with adventure resurfaced in the era of high imperialism after 1880" and "domesticated masculinity came under mounting attack, as the Englishmen were called upon to colonise the empire and to defend it in difficult times" (p. 7). That is to say, the flight from domesticity was fueled by colonialism. *Burmese Days* features characters that embody this flight from domesticity in different ways. The novel shows that this reactionary manhood does not take a single form. It produces hypermasculine attitudes that Verrall embodies, such as his tendency towards physical violence and his admiration for sports and physical activity. It also enables a masculine attitude that embraces sexual liberty and renounces the sexual morality of British society.

There is a stark contrast between Orwell's representation of flight from domesticity and the earlier depictions in the literary works of Kipling, Stevenson, Haggard, as well as Gordon and Kitchener. Their characters are exalted as "fighters, hunters and frontiersmen distinguished by their daring and resourcefulness" (Tosh, 1999, p. 174). They "set off into the unknown, to fulfil their destiny unencumbered by feminine constraint or by emotional ties with home" (Tosh, 1999, p. 174). The exaltation of hypermasculinity is not restricted to literary descriptions. The biographical narratives written during the Victorian period share this emphasis on hypermasculinity. As cultural historian Graham Dawson explains in *Soldier Heroes: British Adventure, Empire, and the Imagining of the Masculinities*, the biographies of Sir Henry Havelock, the hero of the Indian Mutiny, shift their emphasis as the understanding of masculinity changes (p. 79-154). While the first edition of *Memoirs of Major-General Sir Henry Havelock (1860)* edited by John Clark Marshman portrays Havelock as both a heroic soldier and a devoted family man who suffers deeply when forced to leave his family behind, a later biography by Lucy Taylor, titled *The Story of Sir Henry Havelock (1896)* focuses on Havelock's military life, relegating his domestic life to the periphery of the narrative. As these examples clearly depict, the change in the understanding of masculinity is shaped by the colonial experience, and it has several dimensions, such as the reconfiguration of sexual morality and gendered spaces.

Prostitution and concubinage emerged as the colonial reconfigurations of Victorian morality. As gender historians E. M. Sigsworth & T. J. Wyke (1972) acknowledge, the anti-prostitution campaign was rather strong during the Victorian period. As Jayasena argues, "an increased pathologization of sexuality" (p. 223) brought about a heightened need to escape this moral bondage. In other words, the colonised lands became an escape from Victorian sexual morality, and the Victorians had to face this new culture of colonial sexual exploitation and set its rules. The colonial sexual exploitations took the form of British officers frequenting brothels and having concubines. Apart from the scandals these practices caused, the real concern was the spread of sexually transmitted diseases. Additionally, "concubinage raised concerns about racial prestige. The notion that the rulers must maintain a distance from their subjects was foremost in their minds; in addition, they feared the creation of a class of ineffectual Eurasians" (Jayasena, 2003, p. 226). Despite the warnings and regulations of the colonial authorities, both prostitution and concubinage were practised in colonial India.

George Orwell's *Burmese Days* chronicles the European characters' sexual adventures through gossip at the European Club. It also shows how Flory's relationship with Ma Hla May,

his Burmese concubine, culminates in a public scandal that leads to Flory's death, the novel's protagonist. More importantly, it shows many forms that flight from masculinity can take. Flory spends fifteen long years working for a timber company in colonial Burma, deeply entrenched in sadness and loneliness, which he numbs with alcohol and sexual adventures. He is the antithesis of the hypermasculinity promoted during the late Victorian period. Unlike the earlier imperial heroes, Flory feels trapped in the colonial service. He resembles what Barbara Bush (2004) describes as the anti-heroes of Maugham's fictional colonial world, "who, like lower-class men, lacked imperial masculine virtues and were simultaneously weak, pathetic, neurotic, insecure, brutal, and womanizing" (p. 84). Flory's story, like that of the other European characters in the novel, exposes the discrepancy between the glorified ideals of British imperial mission and its realities. Flory does not come from an upper-middle-class family. He is like many British, "who lacked the capital or connections to make good at home and were prepared to get their hands dirty overseas" (Tosh, 1999, p. 176). His family pays a premium beyond their means to help Flory find a job in Burma. He is not like the other British characters in many respects. Other characters describe him as an intellectual type, a Bolshie, a highbrow. According to Stigall (2011), "Flory's separateness from the rest of the Englishmen of the novel is acknowledged by them all as a failure of masculinity" (p. 38). Unlike other British characters, he does not distance himself from the indigenous population. Stigall argues that through his friendship with Veraswami, "Flory has destabilized the boundaries between the Englishmen and the inferior Burmese. He has also emasculated himself, for the Burmese were traditionally associated with femininity and compared to women" (2011, p. 38). Similarly, Patai reminds us that, "Ellis labels Flory a 'nigger's Nancy Boy', thus indicating that Flory has placed himself outside the white man's definition of manliness (white, heterosexual, racist) by his friendship with an Indian" (p. 31).

Even though Flory is unlike the other European characters in this sense, he is very much a product of the flight from domesticity that British Imperialism affords men of his stature. His relationship with his servant, Ko S'la reveals that Flory's carefree bachelor life is a version of flight from domesticity. The narrator describes the dynamics of Flory's relationship with Ko S'la, saying:

In Ko S'la's eyes Flory, because a bachelor, was a boy still; whereas Ko S'la had married, begotten five children, married again and become one of the obscure martyrs of bigamy... He was inclined to pity Flory, partly because he thought him childish and easily deceived, and partly because of the birthmark, which he considered a dreadful thing. (pp. 49-50)

Flory lives like a man-child under the protection and service of Ko S'la. He receives frequent visits from his concubine, Ma Hla May, who, despite Flory's declining interest in her, is convinced that she can have control over Flory if they continue having sex. She believes lechery to be "a form of witchcraft, giving a woman magical powers over a man, until in the end she could weaken him to a half-idiotic slave" (p. 54). Flory is increasingly disturbed by Ma Hla May's visits, and he feels deeply ashamed of himself after every conjugal visit. In moments of solitude, after she leaves, Flory feels diminished as a man, despises himself, calling himself a "[s]neaking, idling, boozing, fornicating, soul-examining, self-pitying cur" (p. 62). At those moments, he compares himself to other men at the club and says, "All those fools at the Club, ... they are all better than you, every man of them. At least they are men in their oafish way. Not cowards, not liars. Not half-dead and rotting" (p. 62). His restless, self-despising attitude and his inclination to stay away from the Club are not solely about his bachelor life, alcoholism, or having a concubine, all of which, in his eyes, make him less than a man.

As an antihero who despises the British Imperial Culture, Flory does not believe that his job in colonial Burma does anything other than usurp the native resources and make a living out of it. He does not uphold the ideals of Victorian masculinity. In other words, he does not embody the norms of hegemonic masculinity. Yet he exemplifies complicit masculinity in the sense that he "receive[s] the benefits of patriarchy without enacting a strong version of masculine dominance" (Connell & Messerschmidt, 2005, p. 832). He can no longer tolerate his current life, yet lacks the financial means to survive outside the colonial system he serves. He aspires to become a man after Elizabeth's arrival. Flory changes his habits; he smokes and drinks less, he shaves every day, and he starts going to church. Patai (1984) interprets Flory's desire to be with a white woman as a desire for order (p. 42). Adding to Patai's argument, it can also be suggested that Flory represents a longing for a lost domesticity that Elizabeth reminds him of. This longing for domesticity is most evident in his dreams of a future life with Elizabeth. He thinks of the furniture they will buy; he imagines Elizabeth playing the piano.

To start a new life with Elizabeth, Flory forbids Ma Hla May from coming to his place ever again and accuses her of being a prostitute. The narrator relates that Flory had bought Ma Hla May from her parents two years earlier for three hundred rupees. Flory's accusations are no more than an excuse to get rid of her. He does not comprehend that Ma Hla May is not willing to let go without a struggle. According to Stigall, "Flory is aware of the dangerous power May could wield against him as his native mistress. As such, he has set a number of guidelines designed to limit her power" (p. 43). However, these guidelines are insufficient to

control Ma Hla May, who brings about Flory's downfall by publicly disgracing him in the presence of other European characters. The relationship between Flory and his concubine demonstrates that, like U Po Kyin, Ma Hla May employs her own strategies to gain power and is prepared to destroy Flory by exploiting his shame and guilt. It also reflects the power relations embedded in the sexual intimacy between them. Ma Hla May's strategies to remain in Flory's life rely on her capacity to evoke shame and guilt in Flory. In this sense, the changing relationship between Flory and Ma Hla is a reminder that an asymmetrical relationship cannot be sustained between a European man as the power holder and a local woman as his concubine. Despite his attempts to bribe his way out of the relationship and his use of violence, he is vulnerable to shame and guilt. His vulnerability is a testimony to the reciprocal nature of any power relationship.

Flory's lack of hypermasculine traits becomes more obvious when the novel introduces another character, Verrall. In the scene where Verrall first appears, he makes Flory feel inferior. Verrall can be considered an anachronistic character, as he seems to represent the hypermasculinity promoted during the late Victorian period. The narrator describes Verrall, whose name is "a pun on virile and feral" (Patai, 1984, p. 24), with the following words;

He exercised himself ceaselessly and brutally, rationed his drinks and his cigarettes, slept on a camp bed (in silk pyjamas) and bathed in cold water in the bitterest winter. Horsemanship and physical fitness were the only gods he knew... Women he abhorred. In his view they were a kind of siren whose one aim was to lure men away from polo and enmesh them in tea-fights and tennis-parties. He was not, however, quite proof against women. He was young, and women of nearly all kinds threw themselves at his head; now and again he succumbed. But his lapses soon disgusted him, and he was too callous when the pinch came to have any difficulty about escaping. He had had perhaps a dozen escapes during his two years in India. (Orwell, p. 211)

Verrall seems to represent the hypermasculine British officer that the British colonial mission glorifies. He is the personification of the idea that "the empire, in which Britain's destiny seemed to lie at that time, was a masculine arena, where men worked better without the company of women" (Tosh, 1999, p. 174). He is the textbook case of hypermasculinity, carrying "the macho assemblage, expressed as stoicism, hardness, forcefulness, and rebelliousness" (Hickey, 2016, p. 1) like a badge of honour. It is not surprising that he stays away from the domestic sphere. He declines Mrs Lackersteen and Elizabeth's invitations. Similarly, he stays away from the European Club. His isolation from all Europeans, his apparent

snobbery, and his chiselled body in uniform serve as a façade of hypermasculinity and devotion to work that masks his total lack of morality. He is not part of the British army for idealistic reasons; he is solely interested in money. He ensures having enough money to get clothes and horses “by the method of seldom paying a bill until a writ was issued against him” (p. 209). The narrator describes Verrall’s career by saying,

He had come out to India in a British cavalry regiment, and exchanged into the Indian Army because it was cheaper and left him greater freedom for polo. After two years his debts were so enormous that he entered the Burma Military Police, in which it was notoriously possible to save money. (p. 209)

Verrall is no less opportunistic than U Po Kyin and no less violently disgusted by the local people he usurps. He leaves Kyauktada because he does not want to pay the large sums he owes for hay and corn he bought from locals. He refuses to take responsibility for his actions and does his best to avoid intimacy with Elizabeth, which might lead him to a life of domesticity.

Verrall and Flory, as two antagonistic characters in the novel, demonstrate that flight from domesticity can take multiple forms. The novel does not represent either one of these characters performing a fixed masculinity. Both characters remain at a distance from the other Europeans. Yet while Verrall starts enjoying Elizabeth’s company and spends more time at the European Club, Flory tries to participate in hunting and horse riding to impress her. Additionally, through these characters, the novel shows that hypermasculinity does not simply die once the age of confidence passes. It exists together with other forms of masculinity. The coexistence of different forms of masculinity can be seen as a testimony to the fact that the changing dynamics of colonial life force the characters to use multiple strategies to negotiate their place within the colonial power structure. Just as Verrall is far from embodying the hypermasculine ideals, Flory is not strictly a cynical antihero who rejects hegemonic masculinity. He performs a heroic deed to save the lives of others when the European Club is surrounded by a mob of angry locals, adamant to kill Maxwell. Despite everything he does, his position within the system does not change drastically. Nor does it prevent his ultimate downfall.

4. COLONIAL FEMININITIES

Burmese Days can be considered a narrative in which female characters try to assert their value and authority. Mrs Lackersteen is depicted as a dominant female character who can be seen as a caricature of memsahib. She tries her best to emasculate her husband and exert her

moral authority over him. She accompanies him wherever he goes, “like a cat over a bloody mousehole” (Orwell, p. 19), knowing that the moment she leaves her husband alone, he will get drunk and have sex with local women. Her desire to control is not limited to her relationship with her husband. She wants to control who Elizabeth marries by first stirring her away from Flory when Verrall, a higher-ranking candidate, appears, then by suggesting that if she is too picky, she will end up single and penniless. She constantly reminds Elizabeth of the horrors awaiting her if she cannot find a husband. More importantly, her desire to control extends beyond her household. She is a dominant figure at the European Club. Even though she does not have the right to vote for or against a local member, Mrs Lackersteen shares her opinion on the matter. Mrs Lackersteen is appalled by the ‘insults and ingratitude’ of the locals, and she suggests that leaving the ungrateful ‘natives’ to govern themselves, watching their failure, and ignoring them when they beg might teach a lesson.

Elizabeth is the central female character through whom Orwell explores the issue of surplus women. She loses her father and then moves to Paris with her mother, who leads a bohemian life in the artistic circles of Paris. Elizabeth finds herself in a financially difficult position, and she works as a tutor to support herself. When her mother dies, she finds herself all alone in Paris with no relatives other than the Lackersteens living in Burma. Having to choose between becoming a self-providing, independent New Woman or finding a husband, she decides to go to Burma. Ellis describes her situation with his brutal words: “She’s come out to lay her claws into a husband, of course. As if it wasn’t well known! When girl’s failed everywhere else she tries India, where every man’s pining for the sight of a white woman. The Indian marriage-market, they call it. Meat market it ought to be” (p. 112-113). In other words, Elizabeth is an example of what nineteenth-century public figures problematically called a “surplus woman”, a single young woman considered ‘redundant’ after “the census of 1851, which asked for the marital status of every inhabitant of Great Britain for the first time” (Levitan, 2008, p. 360) revealed that there were 500,000 more single women than men in Great Britain. As Kathrin Levitan (2008) discusses in her article, the imbalance in the female-to-male ratio in the Victorian period sparked what came to be known as “the debate about the ‘surplus woman’ problem” (p. 359). The British writer William Rathbone Greg was part of “the debate about the “surplus woman problem” (p. 359) and “believed that the only real remedy to the problem was large-scale emigration from Britain” (p. 359). As she points out, “[t]he debate, over what to do with the large numbers of single women in Britain who could not support themselves, divided those who, like Greg, believed that single women should emigrate to the

colonies, from those who ultimately came to believe that expanding women's educational and occupational opportunities in Britain was more important" (p. 360). It is contradictory to consider that the colonies could be the solution to this socio-economic problem, since the population imbalance arose from the flight from domesticity triggered by the colonial experience. However, as seen in the case of Elizabeth, colonial enterprise is both the cause and the solution to the surplus woman problem, at least in the eyes of Victorian public figures.

Given the fact that the late Victorian period witnessed drastic changes in the gender dynamics in Europe, and witnessed the birth of the New Women both in British society and fiction (West 1955, Cunningham 1973, Showalter 1990), the fact that Orwell introduces the new female character through Ellis's degrading words and hence evokes the surplus woman idea rather than portraying her as a woman who supported herself in Paris might at first create the impression that it stems from functional misogyny. As Daphne Patai (1984) argues, Orwell's fiction is not devoid of "profound misogyny and preoccupation with manhood in his works" (p. x). Additionally, Elizabeth's first appearance in the novel is very much like that of a damsel in distress. She finds herself in an area close to Flory's house as she escapes from a buffalo. She finds this creature fearsome and disgusting. Yet, Elizabeth is more complex than a flat damsel in distress figure. Both Elizabeth and her aunt, Mrs Lackersteen, are figures who negotiate their place in a system of power.

As she explores the unfamiliar world of colonial Burma, she expresses her disgust with the local population, their food, culture, and customs. She is solely interested in horses and hunting. Unlike Elizabeth, Flory is not interested in hunting and knows little about horses, but he takes Elizabeth on a hunting trip to win her heart. Hunting can be seen as a symbol of the social status Elizabeth seeks to attain in the colonial world. The significance of Elizabeth's interest in hunting and horse riding can be missed without its cultural context. Until the nineteenth century, both hunting and horse riding were associated with upper-class masculinity. In *Masculinity, Morality and Hunting, c. 1850-1950*, Callum McKenzie (2004) analyses the strategies used for the advocacy of hunting as an aristocratic sport against humanitarian concerns voiced during the Victorian period and argues that "hunting was an important aspect of male socialization for the significant minority which shaped Britain's imperial destiny - and 'British' national identity" (p. 454). He further argues that "horsemanship and aggressive skills - especially when done for the public good - and were traditionally claimed by elites anxious to establish their rights to rule and bear arms" (p. 31). J.A. Mangan and McKenzie (2006) reiterate, and they add that field sports such as horse riding and hunting became a target of attention from

the burgeoning middle class, so much so that the public schools where the boys from middle-class families learned to become men featured field sports as part of the education they offered.

While elite public schools' engagement with field sports is considered culturally important as a sign of "a partial amalgamation of the established upper class and the rising middle class" (Mangan & McKenzie, p. 44), Patricia Moises (2023) and Erica Munkowitz (2012) draw attention to the fact that Victorian equestrian culture and hunting practices manifested gender dynamics that transformed in line with the rising power of the middle-class and women's emancipation which claimed larger public presence for women. Erica Munkwitz points to a rise in the number of women riding horses between 1860 and 1914. She argues that this change was related to "female equestrians us[ing] sports such as fox-hunting to revise, but not reject, traditional gender roles" (p. 74). She adds that an earlier development was the female presence in hunt fields, which "had been an exclusively male sport" (p. 75). Munkwitz argues that women's increasing presence both in horse riding and hunting was related to the fact that "ideas about proper feminine behaviour were slowly changing" (p. 76). Unlike the early Victorian era, when "women tended to be discouraged from riding to hounds" (p. 76), the late Victorian period was a time when "women on horseback think[ing] and act[ing] for themselves" (Munkwitz, p. 79) made their way into the works of Anthony Trollope, who was known to be "one of the most prolific and successful analysts of upper- and middle-class female behaviours" (Munkwitz, p. 78).

Taking this slow but significant shift in the cultural associations of hunting and horse riding with upper-class, masculine Britain, Elizabeth's interest in hunting and horse riding is related to class-related anxiety. Hunting is both a masculine and an upper-class sport, and being a lower-class woman, she is cut off from both these privileged positions. More than that, horse riding was an activity that Elizabeth had witnessed her school friends enjoy until her father went bankrupt and sent her to a public school. Yet the colonial world offers opportunities for social mobility, and Elizabeth hopes to achieve it by getting married and exerting her moral authority over a man. By showing her interest in a rather masculine activity, she transgresses the gender hierarchy and reveals her desire to be an equal in her relationship with her future husband. In a similar note, Stigall argues that "Elizabeth's gun is a symbol of the exhilarating new sexual power she obtains on moving to Burma" (p. 40). Following Stigall's arguments, this study argues that horse riding is also a sexually charged activity for Elizabeth, just like hunting. It is the only thing that she shares with Verrall, who abstains from emotional intimacy with women but cannot resist their physical attraction.

Even though Elizabeth does not have a strong connection or emotional intimacy with Verrall, she shares something with him. Like him, she is opportunistic. She seeks the kind of power that hegemonic masculinity attempts to associate with males of a certain social class, as if it were the natural order of things. Her attempt to make room for herself within the colonial power structure should be considered in relation to “the problem of the legitimacy of patriarchy, which guarantees (or is taken to guarantee) the dominant position of men and the subordination of women” (Connell, 2005, p. 77). What Elizabeth wants for herself is social status within the colonial hierarchy and a financially well-off life. She wants her share of the patriarchal dividend. In *Masculinities*, Connell argues that “Men gain a dividend from patriarchy in terms of honour, prestige and the right to command” (p. 82). Demanding a share of what patriarchy offers men is to demand the power that dominant masculinity spares for men. As the narrator states at the end of the novel, she fulfils her dream by accepting MacGregor’s proposal. She manages to sustain the life she desires:

Her servants live in terror of her, though she speaks no Burmese. She has an exhaustive knowledge of the Civil List, gives charming little dinner-parties and knows how to put the wives of subordinate officials in their places –in short, she fills with complete success the position for which Nature had designed her from the first, that of a burra memsahib. (p. 300)

Elizabeth’s sudden rise to this position of power within the colonial system might not reflect positively on the reader’s perception of the character. On the contrary, with the narrator’s description of how she keeps her servants in terror, it resonates with how female masculinity, which “has been vilified by heterosexist and feminist/womanist programs alike” (Halberstam, p. 9), has been unjustly treated within patriarchal culture. This does not come as a surprise since, as Judith Halberstam (1998) argues, “female masculinity is generally received by hetero- and homo-normative cultures as a pathological sign of misidentification and maladjustment, as a longing to be and to have a power that is always just out of reach” (p. 9). As Halberstam (1998) argues in *Female Masculinity*, there “appears to be a naturalized relation between maleness and power” (p. 2). When “power and legitimacy and privilege” (p. 2) is outside the social construction of dominant masculinity, masculinity becomes “legible as masculinity where and when it leaves the white male middle-class body” (p. 2). Within the context described in the novel, Elizabeth’s relation to power is significant since it destabilises the “naturalized relation between maleness and power” (p. 9). Looking at the two female characters, we can argue that, although the empire is a masculine enterprise that offers men an opportunity to escape

domesticity, the crisis of masculinity that comes with the decline of imperial power creates a chance for the female characters to assert their authority over men. Although Verrall escapes this authority by literally leaving Kyauktada like a fugitive, other characters experience female dominance and try to negotiate it to preserve their privilege. The fact that Flory commits suicide when he is publicly humiliated by Ma Hla May in front of the whole church congregation, and he feels less than a man, the whole façade of masculinity is fragile and requires performative acts.

5. CONCLUSION

Burmese Days is significant in that it illustrates the influence of imperial hegemony's loss on the power struggles between the men who benefit from proximity to hegemonic masculinity and their racialised and gendered others. From U Po Kyin's cunning and devastating strategies to become the first local member of the European Club in Kyauktada, to Ma Hla May's attempts to control Flory, the novel demonstrates the colonised characters' struggle to be closer to power. European women are also depicted as being in a power struggle with European men. The novel demonstrates that the men in the novel experience these power struggles as a challenge to their privileges. The novel shows that the privilege in question is being in an asymmetrical relationship with the racial other and being away from the constraints of domestic life. Orwell's imaginary town belongs to a world where this imagined privilege collapses into a harsh reality where negotiation is the only way to survive for colonial masculinity. The European Club symbolises the loss of the previously unchallenged hegemonic structure that gives European men a central position. This is exactly why Ellis considers Flory's indifference a betrayal of imperial manhood. Observing these complex dynamics of power struggle requires attending to the broader context of the late Victorian world.

This study argues that *Burmese Days* illustrates how the strict moral codes of Victorian society contribute to the construction of the colonies as an escape by featuring characters that represent the flight from domesticity. It also illustrates that flight from domesticity can take more than one form. It might result in a constant adolescence that is imbued with sadness, loneliness and alcohol, as in the case of Flory. It might be a flight from domesticity in the form of chasing more profit and pretending to adhere to the tenets of hypermasculinity, as in the case of Verrall. *Burmese Days* also illustrates that it is not solely the metropolitan gender norms that shape colonial masculinities and femininities. The colonial world's influence on the metropolitan gendered structures plays out in the debate regarding the so-called 'surplus women'. Colonialism is the reason for the imbalance between the numbers of unmarried women

and men. As the metropolitan socio-economic world offers few options for an unmarried woman to support herself, colonies also become a solution to the problem. In other words, the masculinities and femininities of the period are shaped through the mutually constitutive relationship between metropolitan and colonial gender norms. By creating a grim portrait of an imaginary colonial town in Burma, George Orwell offers a critique of the imperial institutions and sheds light on the gender dynamics of British colonialism.

REFERENCES

- Ballhatchet, K. (1980). *Race, sex, and class under the Raj: imperial attitudes and policies and their critics, 1793-1905*. New York: St. Martin's Press.
- Burton, A. (2024). *Gender History: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Bush, B. (2004). *Gender and Empire: The Twentieth Century*. in P. Levine (Ed.). *Gender and Empire*. (pp. 77-111), Oxford: Oxford University Press.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and power*. Sydney, Australia: Allen and Unwin.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Connell, R. W. (1998). Masculinities and globalization. *Men and Masculinities* 1(1): 3-23.
- Connell, R. W. (2005). *Globalization, imperialism, and masculinities*. In M. S. Kimmel, J. Hearn, and R. W. Connell (eds.). *Handbook of studies on men & masculinities*, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Connell, R. W. (2020). *Masculinities*. London: Routledge.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept: Rethinking the Concept. *Gender & Society*, 19(6), 829-859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639> (Original work published 2005)
- Cunningham, A. R. (1973). The "New Woman Fiction" of the 1890's. *Victorian Studies*, 17(2), 177-186. <http://www.jstor.org/stable/3826183>
- Dawson, G. (1994). *Soldier Heroes: British Adventure, Empire and the Imagining of Masculinities*. London: Routledge.
- Halberstam, J. (1998). *Female Masculinity*. Durham: Duke University Press.
- Hickey, C. (2016). Hypermasculinity. In A. Wong, M. Wickramasinghe, R. Hoogland and N.A. Naples (eds.). *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*. <https://doi.org/10.1002/9781118663219.wbegss170>
- Gouda, F. (2005). Gender and 'hyper-masculinity' as post-colonial modernity during Indonesia's struggle for independence, 1945 to 1949. in A. Burton (ed.). *Gender, Sexuality and Colonial Modernities* (pp. 163-177), London: Routledge.
- Gopinath, P. (2009). An orphaned manliness: the pukka sahib and the end of empire in *A Passage to India* and *Burmese Days*. *Studies in the Novel*, 41(2), 201-223. <http://www.jstor.org/stable/24027148>.
- Greenberger, A. (1969). *The British image of India: A study in the literature of imperialism, 1880-1960*. Oxford University Press.
- Jayasena, N. A. (2003). *Contested masculinities: crises in colonial male identity in the 20th century*. (Unpublished Dissertation). University of California, Riverside: California.

- Levine, P. (1994). Venereal disease, prostitution, and the politics of empire: The case of British India. *Journal of the History of Sexuality*, 4(4), 579–602. <http://www.jstor.org/stable/4617154>
- Levitan, K. (2008). Redundancy, the ‘Surplus Woman’ Problem, and the British Census, 1851–1861. *Women’s History Review*, 17(3), 359–376. <https://doi.org/10.1080/09612020801924449>
- Mangan, J.A. & McKenzie, Callum. (2006). The other side of the coin Victorian masculinity, field sports and English elite education. In *A sport-loving society: Victorian and Edwardian middle-class England at play*, edited by J.A. Mangan. Routledge.
- Marshman, J. C. (1909). *Memoir of Major-General Sir Henry Havelock*. London: Longmans, Green and Co Publishing.
- McKenzie, C. C. (2004). *Masculinity, morality and hunting, c. 1850-1950*. (Unpublished Dissertation). University of Strathclyde: Glasgow.
- Moises, P. A. (2023). *Unstable relations: reading women and horses in Victorian literature and culture*. (Unpublished Dissertation). King’s College London: London.
- Munkwitz, E. (2012). Vixens of venery: women, sport, and fox-hunting in Britain, 1860-1914. *Critical Survey*, 24(1), 74–87. <https://doi.org/10.3167/cs.2012.240106>
- Orwell, G. (2009). *Burmese Days*. London: Penguin Books.
- Patai, D. (1984). *The Orwell mystique: a study in male ideology*. Massachusetts: The University of Massachusetts Press.
- Showalter, Elaine (1990). *Sexual anarchy: gender and culture at the fin de siècle*. New York: Viking Penguin.
- Sigsworth, E. M. & Wyke, T. J. (1972). A study of Victorian prostitution and venereal disease. In M. Vicinus (Ed.). *Suffer and Be Still: Women in the Victorian Age*, 77-100. Bloomington, Indiana: Indiana University Press.
- Sinha, M. (2001). Britishness, clubbability, and the colonial public sphere: the genealogy of an imperial institution in colonial India. *Journal of British Studies*, 40(4), 489–521. <http://www.jstor.org/stable/3070745>
- Suleri, S. (1992). *The Rhetoric of English India*. Chicago: University of Chicago Press.
- Stigall, N. (2011). Memsahibs and bo-kadaws: representations of feminine imperial authority in *Burmese Days*. *Plaza: Dialogues in Language and Literature*, 2(1), 36-46. <https://plaza-ojs-uh.tdl.org/plaza/issue/view/177>
- Taylor, L. (1896). *The story of Sir Henry Havelock*. London: T Nelson and Sons Publishing.
- Tosh, J. (1999). *A man’s place: masculinity and the middle-class home in Victorian England*. New Haven: Yale University Press.

West, B. J. (1955). The “New Woman.” *Twentieth Century Literature*, 1(2), 55–68.
<https://doi.org/10.2307/440970>

EXTENDED ABSTRACT

This study analyses George Orwell's first novel, *Burmese Days* (1934), with attention to the gendered imagination of colonial life it describes. Based on George Orwell's time in Burma, then part of British India, *Burmese Days* portrays the everyday life of the late British colonial era in an imaginary Burmese town called Kyauktada. The plot revolves around a policy change that requires the European Club, the symbol of imperial power and exclusively for white Europeans, to accept local members. This radical change epitomises the arrival of a new period in which the British Empire must make policy changes in colonial India to survive. *Burmese Days* is significant in that it illustrates the influence of imperial hegemony's loss on the power struggles between the men who benefit from proximity to hegemonic masculinity and their racialised and gendered others. From U Po Kyin's cunning and devastating strategies to become the first local member of the European Club in Kyauktada, to Ma Hla May's attempts to control Flory, the novel demonstrates the colonised characters' struggle to be closer to power. European women are also depicted as being in a power struggle with European men. The novel demonstrates that the men in the novel experience these power struggles as a challenge to their privileges. The novel shows that the privilege in question is being in an asymmetrical relationship with the racial other and being away from the constraints of domestic life. Orwell's imaginary town belongs to a world where this imagined privilege collapses into a harsh reality where negotiation is the only way to survive for colonial masculinity. The European Club symbolises the loss of the previously unchallenged hegemonic structure that gives European men a central position. This is exactly why Ellis considers Flory's indifference a betrayal of imperial manhood. Observing these complex dynamics of power struggle requires attending to the broader context of the late Victorian world and understanding its reflection in the novel through the insights of gender history and masculinity studies.

This study argues that *Burmese Days* illustrates how the strict moral codes of Victorian society contribute to the construction of the colonies as an escape by featuring characters that represent the flight from domesticity. It also illustrates that flight from domesticity can take more than one form. It might result in a constant adolescence that is imbued with sadness, loneliness and alcohol, as in the case of Flory. It might be a flight from domesticity in the form of chasing more profit and pretending to adhere to the tenets of hypermasculinity, as in the case of Verrall. *Burmese Days* also illustrates that it is not solely the metropolitan gender norms that shape colonial masculinities and femininities. The colonial world's influence on the metropolitan gendered structures plays out in the debate regarding the so-called 'surplus

women'. Colonialism is the reason for the imbalance between the numbers of unmarried women and men. As the metropolitan socio-economic world offers few options for an unmarried woman to support herself, colonies also become a solution to the problem. In other words, the masculinities and femininities of the period are shaped through the mutually constitutive relationship between metropolitan and colonial gender norms. By creating a grim portrait of an imaginary colonial town in Burma, George Orwell offers a critique of the imperial institutions and sheds light on the gender dynamics of British colonialism.

KORECE-TÜRKÇE YAZIN ÇEVİRİSİNDE ÇOK YÖNLÜ EŞDEĞERLİK ÖRNEKLERİ

EXAMPLES OF MULTIDIRECTIONAL EQUIVALENCE IN KOREAN-TURKISH LITERARY TRANSLATION

Tayfun KARTAV

Doktora Öğrencisi, Erciyes
Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
Kayseri, Türkiye

PhD Candidate, Erciyes University,
Institute of Social Sciences,
Department of Korean Language and
Literature, Kayseri, Türkiye

ORCID: 0000-0002-6118-5577

Email: tayfun1984@naver.com

Geliş Tarihi/Submitted:

05.08.2024

Kabul Tarihi/Accepted:

08.10.2025

Anahtar Kelimeler:

Kore Dili ve Edebiyatı, Korece Türkçe
Çeviri, Yazın Çevirisi, Çok Yönlü
Eşdeğerlik

Keywords:

Korean Language and Literature,
Korean Turkish Translation, Literary
Translation, Multidirectional
Equivalence

Kaynak gösterme/Citation:

Kartav, T. (2026). Korece-Türkçe yazın
çevirisinde çok yönlü eşdeğerlik
örnekleri. *World Language Studies*,
6(1): 26-51

Öz

Türkiye’de Korece-Türkçe yazın çevirisi alanında henüz üzerinde uzlaşıya varılmış bir çevriyazı standardının bulunmaması, kültürel bağlamın yeterince aktarılmaması ve “eşdeğerlik” kavramının sınırlarının tartışılmaması gibi sorunlar, bu alandaki akademik boşluğu derinleştirmektedir. Şimdiye kadar yapılan sınırlı sayıdaki öncül çalışmalar dışında Kor-Tur yazın çevirilerinin mevcut durumu ve karşılaşılan sorunlar temel düzeyde dahi yeterince irdelenmemiştir. Genel çeviri kuramlarında öne çıkan “tek yönlü eşdeğerlik”, “Skopos”, “betimleyici yaklaşım” ve “çoklu sistem” gibi paradigmların Kor-Tur çevirilerdeki özgül sorunları açıklamada yetersiz kalması, çeviri uygulamalarında kavramsal bir belirsizlik yaratmaktadır. Bu bağlamda çalışma, alan yazındaki paradigma eksikliğine dikkat çekmeyi ve Koreceden Türkçeye yapılan çevirilerde kelime ve cümle düzeyinde eşdeğerliğin ne ölçüde sağlanabileceğine dair değerlendirmelerde bulunmayı amaçlamaktadır. Alanın hem nitel hem nicel anlamda yeterli araştırmalardan yoksun olması, tartışmanın güncelliğini artırmaktadır. Korece gibi kültürel açıdan yoğun bir dilin Türkçeye aktarımında, yalnızca dilsel değil metinsel ve kültürel bağlamın da dikkate alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda, her ne kadar günümüzde eleştirilse de temel araştırmalarda eşdeğerlik ilkelerine öncelik verilmesi; Kor-Tur yazın çevirisinin yalnızca kaynak metne bağlı tek yönlü yaklaşımlar yerine, sosyokültürel bağlamı önceleyen çok yönlü eşdeğerlik perspektifinden ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Abstract

In the field of Korean-Turkish literary translation, the absence of an agreed-upon transliteration standard, the inadequate transmission of cultural context, and the lack of fundamental discussions on the notion of “equivalence” reveal a significant academic gap. Except for a few preliminary studies, the current state, and challenges of Kor-Tur literary translations have not been examined even at a basic level. The dominant paradigms in general translation theories—such as “one-directional equivalence,” “Skopos,” “descriptive,” and “polysystem” approaches—remain insufficient in explaining the specific issues encountered in Korean-Turkish translations, resulting in conceptual ambiguity in both practice and theory. This study therefore aims to draw attention to the paradigm deficiency in the literature and to explore to what extent lexical and syntactic equivalence can be achieved when translating from Korean into Turkish. The lack of both quantitative and qualitative research in the field further underscores the need for such discussions. Given that Korean, as a linguistically and culturally rich language, presents complex challenges in its transfer into Turkish, translation practices must consider not only linguistic but also textual and cultural contexts. Accordingly, despite criticisms of equivalence-based theories as outdated, this study argues that emphasizing equivalence principles remains essential in foundational analyses. It further proposes that Kor-Tur literary translations should move beyond traditional source-oriented, one-directional models toward a multidirectional equivalence approach that values both source and target texts within their sociocultural contexts.

1. GİRİŞ

Henüz genç bir bilim dalı olarak görülen çeviribilimin 1972’de bilim dalı olarak kabul edilmesi, Türkiye’de Korece mütercim tercümanlık bölümünün yakın zamanda bir devlet üniversitesi (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Korece Mütercim Tercümanlık Bölümü) bünyesinde resmen açılması¹, Kore ile ilgili akımların dünyayla paralel biçimde Türkiye’de de dikkat çekici ölçüde artması ve bu akımlardan biri olarak ele alınabilecek Kore Edebiyat Akımı (Korean Literature Wave)² doğrultusunda Koreceden Türkçeye yapılan çevirilerin eskiye nazaran görece artmaya başladığı bir dönemde; yapılan yazın çevirilerinin nitel anlamda ne durumda olup olmadığı ile ilgili şimdiye kadar alanda yetersiz kalan çalışmaların bu çalışmanın göndereceği işaret fişegiyle beraber bundan böyle daha aktif bir biçimde yapılacağı ümit edilmektedir. Nitekim her şeyden önce söz konusu alan yazında meraklı, donanımlı ve liyakatli araştırmacıların da yetiştirilmesi büyük bir önem arz etmektedir. Alan yazındaki araştırmacı ve araştırma eksikliği dikkate alındığında, Kor-Tur yazılı/sözlü çeviri sahasında; 1960’lı yıllardan bugüne dek bilhassa Batı’da geliştirilmeye başlayan çeviri kuramlarından türetilen temel düzeydeki klasik paradigmalardan başlamak üzere günümüze kadar gelen modern paradigmalara uzanan bir araştırma metodolojisinin gerekliliği hissedilmektedir. Bu bakımdan bu çalışmada hem alandaki eksikliklere dikkat çekmek hem de en temel düzeydeki kuramlardan biri olarak kabul gören “eşdeğerlik” paradigması ışığında Kor-Tur yazın çevirisinde göreceli olmak şartıyla makul kabul edilebilecek birtakım çok yönlü eşdeğerlik örnekleri üzerinde durulmuştur.

Bu bağlamda Koreceden Türkçeye çevrilen edebiyat eserlerinde çevirinin neye, kime göre ve nasıl yapılacağına dair bugüne dek öncül birkaç çalışma³ hariç yeterli araştırma ya da tartışmanın henüz yapılmadığı saptanmıştır. Literatürdeki boşluktan dolayı temel düzeydeki araştırmaların bir an evvel yapılması elzemdir. Koreceden Türkçeye çevrilerek yayımlanan yazın eserlerinin sayısındaki göreceli artış dikkate alındığında bu çevirilerin nitel olarak ne durumda olduklarını ortaya çıkarıp, görünümeleri, sorunları tespit ederek tartışma ortamı yaratabilecek temel düzeydeki araştırmalar başta olmak üzere meta analizlere daha çok gerek duyulmaktadır. Olası meta analizlerde betimleyici çeviri normlarından Catford (1965), Toury (1978), Van Leuven-Zwart (1989), Koller (1995), Toury (1995), Venuti (2000) vb.’den istifade edilebilir. Özge bir deyişle, çevrilmiş eserler incelenerek çevirilerin ne durumda olduğu, Korece

1 <https://www.asbu.edu.tr/en/node/2910> (Erişim Tarihi: 20.07.2024)

2 <https://klwave.or.kr/klw/aboutus/aboutus.do> (Erişim Tarihi: 20.07.2024)

3 Türközü (2018), Türközü & Ölçer (2019), Türközü Köroğlu (2011), Türközü Köroğlu & Türközü (2021) vb.

kaynak metni yansıtip yansıtmadığı, çevirmenlerin şimdiye kadar neleri nasıl çevirdikleri vb., kıyaslamalar yahut tündengelimli, tümevarımlı tematik sınıflandırmalar aracılığıyla betimleyici araştırmalar yapılabilir. Bu betimleyici araştırmalardan yola çıkılarak çevirmenlerin tercihleri, fikirleri doğrultusunda ortak bir çevriyazısı dilinin geliştirilmesi üzerinde mutabık kalınabilir. Örneğin Türközü & Ölçer (2019)’a göre daha önce dile getirilmiş Korecenin Türkçe romanizasyonu ya da ortak çevriyazısı dilinde henüz birliğin sağlanamaması gibi meseleler tartışılarak çözüm yöntemleri üzerinde durulabilir. Bu da Kore edebiyatının Türkiye’de doğru tanıtımına katkı sağlayabilir. Nicel yönden yetersiz olmakla beraber yapılan sayılı, öncül araştırma dışında alan yazında tartışma yapılabilecek kadar araştırmanın yürütülmediği anlaşılmakla beraber bu çalışmada ortaya atılan hususlar temel nitelikte olup tartışmaya açıktır.

2. ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK

“Eşdeğerlik” genel olarak literatürde kaynak metin ile erek metin arasında dengelenmeye ya da aranmaya çalışılan “eşit değer” ilişkisi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu ilişki çoğunlukla dilbilimsel düzeyde kurulmaktadır. Sadece dilbilimsel düzeyde kaldığı için de eleştirilmektedir. Ne var ki “eşdeğerlik” başlığı altında sınıflandırılabilir sayısız kuram mevcuttur. Hatta çeşitli dil çiftinde her çevirmenin bilinçli ya da bilinçsiz biçimde kendine göre bir eşdeğerlik kuramı geliştirdiği bile söylenebilir. Yine eşdeğerlik kuramlarıyla ilgili bilinmesi gereken unsurlardan biri de bu kuramların çoğunun kaynak metin, yani yazar odaklı olduğudur. Orijinal metin, asıl olana sadakat gibi kavramlar da eşdeğerlik kuramlarındaki yapısalcı anlayıştan gelmektedir. Erek metni işlevselliği, amacı bakımından ele aldığından çevirmeni önemseyen ve başka akademik disiplinlerle de bağlantılı olan Skopos kuramının aksine eşdeğerlik kuramlarında kaynak metin, dolayısıyla da yazar daha çok önemsenmektedir. Bundan dolayı kaynak ve erek metin arasında bir kutuplaşma oluşmaktadır. Özge bir ifadeyle, yazarın yarattığı metin orijinal kabul edilirken çevirmenin yarattığı metin kopya olarak görülmektedir. Çevirmen yazarın gölgesinde kalmaktadır. Bu da sayısız kuram ve paradigmanın ortaya atılmasına sebebiyet vermektedir.

Bakış açısına göre değişmekle beraber çevirmenin yazarın gölgesinde kaldığı, çoğu kez de okuyucuların sığ görüşlerine istinaden iyi şeylerin yazarın hanesine kötü şeylerin çevirmenin hanesine yazıldığı da bir gerçektir. Yani çevirmenin her durumda bir günah keçisi olduğu düşünülebilir. Nitekim son zamanlarda çeviribilim dünyasında ortaya atılan güncel paradigmalara bakıldığında, bugüne dek el üstünde tutulan kaynak metnin (yazarın) tahtından indirilerek yerini erek metne (çevirmene) bırakmaya başladığı ve orijinal kabul edilen birinci metinlerin dışında ikinci-üçüncü metinlerin yaratıldığı izlenimi oluşmaktadır. Buna yakın zamandan bir örnek vermek gerekirse, Türkiye’deki Kore Dili ve Edebiyatı alanında önemli

çalışmalara imza atan Prof. Dr. Sırrı Göksel Türközü tarafından 2017’de Türkçeye “Vejetaryen” adıyla çevrilen Koreli yazar Hang Kang’ın romanının İngilizce çevirisine yönelik Kore kamuoyunda çok sayıda olumsuz eleştiri yapılmıştır. Söz konusu negatif eleştirilerin çoğu da geleneksel çeviri kuramı olan eşdeğerlikten beslenmiştir. Bunlardan en dikkat çekenleri, İngiliz çevirmenin, Koreceyi yeterince bilmediği için romanın aslına sadık kalmadan serbest çeviri yaptığına yönelik eleştiriler olmuştur. Hatta bir gazetede yayımlanan habere göre adı geçen eserin İngilizce çevirisinde erek metinden kaynak metne doğru yapılan ters çeviri yöntemiyle yaklaşık 60 tane hatalı çeviri tespit edildiği rapor edilmiştir.⁴ Nitekim Kore’deki birtakım televizyon kanalında ve sosyal mecralarda İngilizce baskıda yapılan “hatalı çeviriler” işin uzmanları tarafından da tespit edilerek enikonu tartışılmıştır.

Öte yandan Kore’de eleştirilere maruz kalan, deyim yerindeyse, günah keçisi ilan edilen adı geçen eserin İngilizce çevirisinin “Man Booker” ödülüne layık görülerek dünya çapında tanınması da ayrı bir olayın yaşanmasına sebep olmuştur. Bu olay aslında kaynak metin ile erek metin arasında göze görünmeyen savaşın bir tezahürü olmuştur. Zira Han Kang, söz konusu ödülü aldıktan sonra verdiği bir röportajda⁵ Vejetaryen’in bu kadar çok okuyucusu olacağını hiç tahmin etmediğini dile getirmiştir. Bu açıdan Han Kang’ın “Man Booker” ödülünü aldıktan sonra Kore’de de tanınmaya başladığı söylenebilir. Korelilerin bile Hang Kang ismini öğrenmelerinin “Man Booker” ödülüyle mümkün olduğu düşünülmektedir. Özge bir ifadeyle, Hang Kang’ı Hang Kang; Vejetaryen’i Vejetaryen yapan şey kaynak metin (yazar) değil günah keçisi ilan edilen erek metin (çevirmen) olmuştur. Bu örnekte çevirmen yazardan daha önemlidir gibi bir mesaj vermek değil yazarın gölgesinde kalan çevirmenin ne kadar önemli bir sorumluluk üstlendiğine, çevirinin göreceli bir uğraş olduğuna, yeniden yazmaya, yaratıcı yazarlığa, yaratıcı çevirmenliğe de dikkat çekmek amaçlanmıştır. Nitekim Ece (2016, s.36) yazarların içlerinde yaşadıkları dünyayı, insan doğasını sözcüklere çevirirken; edebiyat çevirmenlerinin de kendisi de bir çeviri metin olan edebiyat metnini farklı bir dilde yeniden yazdıklarına dikkat çekmiştir. Bu açıdan bakıldığında Kor-Tur yazın çevirisinde de buna benzer örneklerle zamanla karşılaşılabilceği öngörülmektedir. Zira Han Kang’ın adı geçen eserinin İngilizce çevirisi akademik dünyada hâlen tartışılmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı ne yazarı (kaynak metni) çevirmene ne de çevirmeni (erek metni) yazara üstün tutmaktır; ikisi arasındaki hassas dengeyi örnekler ışığında tartışmak ve çözüm önerilerinde bulunmaktır.

4 <https://www.yna.co.kr/view/AKR20180129083200005> (Erişim Tarihi: 23.07.2024)

5 <https://thebookerprizes.com/the-booker-library/features/han-kang-interview-i-never-imagined-the-vegetarian-would-find-so-many> (Erişim Tarihi: 10.01.2025)

Bir diğer dikkat çekici unsur da son zamanlarda çeviri alanında yapılan araştırmaların kaynak metin odağından erek metin, amaç ve işlevsellik odağına doğru kaymakta olduğudur. Yukarıda Han Kang'ın adı geçen eseriyle ilgili Kore'deki akademik çalışmalara bakıldığında çoğunun “işlevsellik”, “okuyucu bakış açısı”, “çeviri teknikleri”, “erek metinde amaç”, “serbest çeviri” gibi çok çeşitli konularda İngilizce çeviri ile Korece kaynak metni kıyaslarken çevirinin geleceğine değindiği de görülmektedir. Gelecekte yapılacak bu gibi çalışmaların Türkiye'deki Kor-Tur çeviri çalışmalarına da yön ve ilham vereceği öngörülmektedir.

Yine meseleyle paralel olarak bu çalışmada modasının geçtiği şeklinde eleştirilen “eşdeğerlik” gibi geleneksel bir kuramda ısrar edilmesinin birinci nedeni, Kor-Tur yazın çevirisi sahasında kuramdan hareket edilerek yapılmış bir araştırmanın henüz alanda mevcut olmamasıdır. İkinci nedeni de Korece gibi heterojen bir dilin Türkçe gibi bir başka heterojen dile aktarımında kültürle beraber bağlama dayalı dilbilimsel yönün daha ağır basmasıdır. Özge bir ifadeyle, alan yazında temel düzeydeki araştırma eksikliğinden dolayı kültürden ziyade dilbilimsel yönün öncelikle irdelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Dilin metindeki en temel malzeme olduğu göz önüne alındığında dile yönelik temel kuramların öncelikle ele alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Nitekim eşdeğerlik kuramlarının çoğu dilbilimsel çıkarımlara dayanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma Kor-Tur yazın çevirisinde temel düzeyde yapılan bir çalışma olduğu için çeviride en temel kuramlardan “eşdeğerlik” ilkesi dikkate alınmıştır. Çeviride eşdeğerliğin bir binanın temeliyle aynı öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Eşdeğerlik ilkesi içerisinde de heterojen yapıya sahip Korecenin Türkçeye tam/yeterli/kabul edilebilir aktarımında tek yönlü değil de çok yönlü paradigmlar sunabileceği öngörülen Kade (1968)'de kaynak metne bağlı salt tek yönlülüğü eleştiren hem kaynak hem de erek metne bağlı çok yönlü eşdeğerlik kuramı dikkate alınmıştır. Leipzigerli bilim insanı Otto Kade, eşdeğerlik ilişkileri ille de tek yönlü olmak zorunda mıdır sorusunu erken dönemde gündeme getirerek bu çalışmada Kor-Tur yazın çevirisinde alternatif ve kullanışlı olabileceği öngörülen aşağıdaki çeviri paradigmlarını ortaya atmıştır. Çok yönlü eşdeğerliğin kelime ve sözcük öbeği düzeyinde dört yönde gerçekleşebileceğini savunmuştur. Bu dört yönlü eşdeğerlik sırasıyla; 1) Bir-e-Bir 2) Bir-e-Birkaç veya Birkaç-a-Bir, 3) Bir-e-Kısmen, 4) Bir-e-Hiç olarak literatürde geçmektedir (Pym, 2023, s.70-72). Bunlar çalışmanın ilerleyen sayfalarında serimlenerek Kor-Tur dil çiftinde birtakım kelime ve cümle birimleriyle sınırlı olmak üzere her bir eşdeğerlik için dörder örnek ışığında irdelenmeye çalışılmıştır.

3. DÖRT EŞDEĞERLİĞİN AÇILIMI

1) Bir-e-Bir Eşdeğerlik (Eins-zu-Eins/One-to-One) çoğunlukla sabit ve anlamı açık terimler için kullanılmaktadır. Ayrıca tam eşdeğerlik olarak da bilinir. Otto Kade, bu yöndeki eşdeğerlik için genelde teknik terimleri örnek göstermektedir. Kaynak metindeki bir dil ögesi erek metinde yine bir dil ögesine karşılık gelir. Pym (2023, s.73) Tarihsel açıdan bakıldığında tüm eşdeğerlerin Kade (1968)'nin bir-e-bir teknik terim çevirisinde varsayıldığı gibi bir güç ve otoritenin ürünü olduğunu iddia etmiştir. Özge bir ifadeyle, kelimesi-kelimesine, birebir çevirinin esasları bu eşdeğerlikte geçerliliğini korumaktadır.

2) Bir-e-Birkaç (Eins-zu-Viele/One-to-Many) veya Birkaç-a-Bir Eşdeğerlik (Viele-zu-Eins/Many-to-One) çeviri birkaç alternatif arasından ya da sadece bir seçim yapılarak yürütülür. Çoğaltılabilen/azaltılabilen eşdeğerlik olarak da tanımlanabilir. Bu eşdeğerlikte çevirmen alternatiflerden seçim yapmaktadır. Dolayısıyla seçim temelli bir eşdeğerlik olduğu söylenebilir. Buradaki seçme hakkı çevirmene ait olmakla beraber erek dilin sosyokültürel yapısı gibi çeşitli etmenlere de bağlıdır. Bu eşdeğerlik, Toury (1995, s.53-69) tarafından 'çeviri normları' adı verilen ve genelde çevirmenin kaynak metni (Koreceyi) başka dilde (Türkçede) yeniden yaratırken yaptığı seçimlerle, verdiği kararlarla uyumaktadır.

3) Bir-e-Kısmen Eşdeğerlik (Eins-zu-Teil/One-to-a part of One) erek dilde mevcut eşdeğerlerin kaynak metinle kısmen eşleştiği durumlarda tercih edilir. Aynı zamanda yaklaşık eşdeğerliktir. Çevirmen çoğunlukla kaynak metne en yakın anlamı ifade eden takribî ifadeyle devşirme yolunu tercih eder. Lüzuma göre çevirmenin notunu ya da meraklısına not ilâştirerek de açıklamada bulunabilir.

4) Bir-e-Hiç Eşdeğerlik (Eins-zu-Null/One-to-Zero) genelde erek dilde hiç eşdeğer bulunmaması durumunu ifade eder. Kor-Tur yazın çevirisinde özellikle Kore Dili'ne özgü tat, duygu, renk, yansıma ses ya da görüntü bildiren ifadelerin bu eşdeğerliğe karşılık geldiği bilinmelidir. Türkçede tam karşılığı olmadığı düşünülen ya da bulunamayan Korece ifadelerin Türkçeye nasıl kazandırılacağı ile ilgili tartışmalar yapılmalıdır. Erek dilde karşılığı olmayan ya da çevirmeni tereddütte bırakan ve çoğunlukla bir çözüm üretilmesi gereken unsurlar bu eşdeğerliğin kapsamındadır. Çevirmen ya yeni bir kelime üretir ya da başka bir dilden devşirme yoluyla ödünç alır. Lüzuma göre çevirmenin notunu ya da meraklısına not ilâştirerek de açıklamalarda bulunabilir. Özge bir deyişle, bir şekilde hiçliği telafi etmeye çalışır. Pym (2023, s.72) Bazı kültürlerin yabancı terimleri göstermeyi ya da ithal etmeyi (devşirmeyi) tercih ederken başka kültürlerin kendi kaynaklarından yeni terimler türetmeyi tercih ettiklerine değinmiştir. Buna bir örnek vermek gerekirse; Koreliler, İngilizce "Computer" kelimesine 전자계산기[Concagesangi] [elektronik hesap makinesi] demek yerine "컴퓨터"[Kompiyutio] demeyi tercih etmişlerdir. Dillerinde bu kelimeye karşılık hiçbir eşdeğer olmadığı için değil;

eşdeğeri/karşılığı olmasına rağmen başka sebeplerle ithal etmeyi tercih etmiş olabilecekleri düşünülebilir. Oysa Türkler, “Computer” kelimesini [Kompüter] değil [Bilgisayar] olarak benimsemişlerdir. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir. Yukarıda tanımları yapılan dört eşdeğerliğe göre Kor-Tur çeviride olabilecek çok yönlü eşdeğerlik örneklerine aşağıdaki bölümde sınırlı olarak yer verilmiştir.

4. ÇOK YÖNLÜ EŞDEĞERLİK ÖRNEKLERİ

Kade (1968) tarafından ortaya atılan dört eşdeğerlik ilkesi Kor-Tur çeviriye uyarlanarak örnekler eşliğinde sınırlılıklarıyla birlikte irdelenmeye çalışılmıştır. Akıldan çıkarılmamalıdır ki; ne tür eşdeğerlik olursa olsun neticede sadece bir eşdeğerlikten hareket ederek çevirinin yapılamayacağı, bu nedenle de ancak kaynak-erek metin arasında sürekli gidiş-geliş yoluyla çok yönlü eşdeğerliklerin aranması gereklidir. Bu bakımdan dört kategoride incelenebilecek çok yönlü eşdeğerlik örnekleri birkaç kelime ve cümle birimi baz alınarak aşağıdaki numaralı tablolarda açıklamalarıyla birlikte sunulmuştur. Burada her eşdeğerlik için dörder örnek verilmiş, söz konusu örneklerin alternatif çevirileri dayanaklarıyla birlikte serimlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1 *Bir-e-Bir Eşdeğerlik*

Bir-e-Bir	KOR	TUR
<Örnek 1>	호랑이 (虎狼伊) [Horanği]	<Kaplan>
<Örnek 2>	호랑이도 제 말 하면 온다 [Horanği do ce maramion ondda]	<Kaplan sözünün üstüne gelir> <İyi insan sözünün üstüne gelir> <İti an, taşı eline al/değneği yanına koy veya çomağı hazırla> <Biz de senden bahsediyorduk!>
<Örnek 3>	호랑이 담배 먹을 (피울) 적 [Horanği dambe mıogıl (piul) cıog]	<Kaplan sigara yediğinde, içtiğinde, tüttürdüğünde> <Zamanın behrinde / günün behrinde> <Nuh Nebi zamanında> <Evvel zaman içinde> <Çok eskiden> <Develer tellal pireler berber iken>
<Örnek 4>	호랑이가 없는 골에 토끼가 왕 노릇 한다 [Horanği ga omnın gore toggi ga vangnorit handda]	<Kaplanın olmadığı vadide/mejdanda tavşan krallık taslar> <Koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler> <... meydana boş bulunca...>

<Örnek 1>'de görüldüğü üzere; verilen kelime çiftleri dilbilimsel yönden birbirini bir-e-bir karşılamaktadır. Söz gelişi, iki kültürde kaplanın birbirinden farklı bir ilişkisi olmadığı

müddetçe iki kelime arasındaki ilişki “tam eşdeğerlik” olarak düşünülebilir. Kaynak metnin bağlamında kaplanla ilgili dört ayaklı, çevik ve yırtıcı bir hayvan olmasının dışında başka bir yan anlam (mecaz, ima vb.,) yoksa bu çevirinin ilk tahlilde kabul edilebilir olduğu düşünülebilir. Kaplan, habitat olarak Asya’da yaşayan çevik, yırtıcı bir hayvan olmakla beraber Kore’nin kültürel bağlamına bakıldığında bir-e-bir sözlük anlamının dışında farklı anlamlar da içerebilir. 호랑이 [Horanği] ifadesi dilbilimsel manada, bir-e-bir eşdeğerlik kuramına göre, Türkçe kaplanı karşılayabilir ama metinde kültürel yönü daha ağır basan bir ifade, söz gelişi, deyim-atasözü vb., içinde kullanıldığı zaman 호랑이 [Horanği] ifadesi başka anlamlarda da farklı biçimlerde çevrilebilir. Kaplanın Kore kültüründe temsil ettiği manalar, çağrışımlar, sezdirmeler, semboller, algılar da dikkate alınmalıdır. Kaplanın Kore kültüründe onur, güç ve zaferi sembolize ettiği; hamile kadının rüyasında kaplan görmesinin doğacak çocuğun gelecekte güçlü, onurlu ve şanslı biri olacağına yorulduğu vb., gibi çeşitli kültürel hususların Türkçe çeviride çoklu yönü tayin edebileceği dikkate alınmalıdır. Bir-e-Bir eşdeğerlik bakımından dilbilimsel kelime biriminde sorun olmadığı görünmesine rağmen kelimenin yer aldığı cümledeki ya da metindeki bağlamın daha büyük bir rol oynayabileceği aşikârdır. Bunun yanında Korecede kaplanı tanımlayan örneğin 범 [Biom] gibi başka kelimelerin varlığı da dikkatten kaçırılmaması gerekir ama asıl olan kaynak metinde verilen kelime ve o kelimenin ait olduğu metinsel bağlamdır. Bu bakımdan birinci örnekte; kaynak metinde bağlamsal anlamda aksi bir durum olmadıkça salt 호랑이 [Horanği] kelimesinin kullanıldığı varsayıldığı için bunu karşılayan Türkçe muhtemel eşdeğerin salt [Kaplan] olduğu söylenebilir. Mesela yazar, 호랑이 [Horanği] kelimesine başka bir anlam yüklemiş, bu anlamla farklı şeyler kastediyor olabileceğinden bu gibi durumların da göz önüne alınarak bağlama uygun şekilde bire kıyasla birkaç yönlü çevrilmesi düşünülebilir.

<Örnek 2>’ye bakıldığında, bir-e-bir eşdeğerlik ilkesinde değerlendirilen 호랑이 [Horanği] kelimesinin cümle içinde başka karşılıklara denk gelebileceği görülmektedir. Cümle bir atasözü olduğu için 호랑이 [Horanği] kelimesinin ihtiva ettiği anlamlar çoğalmıştır. Ayrıca Korece atasözünün Türkçe karşılığı, atasözünün kullanıldığı bağlama göre çok yönlü olabilir. Mesela 호랑이 [Horanği] kelimesini barındıran örnek atasözü, bir insanın yokluğunda hem iyi hem de kötü yönlerinden bahsedildiği esnada o insanın sözünün üstüne birden çıkıp geldiği durumlarda kullanılırken; Türkçede bu durumu birden fazla pozitif/negatif eşdeğerlik karşılayabilmektedir. Zira Türkçe karşılıklar birbirinden farklı anlamlara sahiptir. İkinci örnekteki 호랑이 [Horanği] ifadesinin Türkçede Bir-e-Bir değil de Bir-e-Birkaç eşdeğerliğe

denk gelebileceği söylenebilir. Burada eşdeğerlik ilkelerine göre sınıflandırma yapmanın ne kadar zor ve hatta imkânsız olduğu da anlaşılmaktadır. Daha önce bahsedildiği gibi, Kore kültüründe çoğunlukla pozitif anlama sahip 호랑이[Horanği] “kaplan” ifadesinin ikinci örnekteki Türkçe karşılıklarda hem “iyi insana” hem de “ite” dönüştüğü dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Korece-Türkçe çeviride negatif anlamdan pozitif anlama; pozitif anlamdan negatif anlama geçen (çeviri kayması: Leuven-Zwart, 1989) eşdeğerliliklere de dikkat edilmesi gerekmektedir.

<Örnek 3>’teki 호랑이[Horanği] sigara içen bir hayvana dönüşmüştür. Bir-e-Bir çevirisi örnekte görüldüğü gibi “Kaplan sigara içtiğinde”dir. Bu söz, şartların günümüzden çok farklı olduğu uzun zaman öncesine gönderimde bulunur. Bu bağlamda da çevrilmesinin uygun olduğu düşünülmektedir. Bu örnekte dikkat edilmesi gereken bir diğer dikkat çekici taraf da Korecede sigara içen kaplan 호랑이[Horanği] benzetmesinin Türkçede develerin tellallığı pirelerin berberliği benzetmesine dönüşmüş/çevrilmiş olmasıdır. Bu türden bir çevirinin hangi eşdeğerliğe karşılık geldiği konusunda bir öngöründe bulunmak zordur. Zira hem Korecede hem de Türkçede neredeyse biçime kadar tam eşdeğerlik örneği olarak alınabilir. Kaplanın sigara içmesi teşbihi ile develerin tellallığı ya da pirelerin berberliği teşbihi ilginç bir biçimde birbirini tam olarak karşılayabilmektedir.

<Örnek 4>’teki 호랑이[Horanği] Korecede asıl anlamıyla yani dört bacaklı, çevik, yırtıcı hayvan manasında kullanılırken Türkçede koyuna dönüşmüştür. Tavşan anlamına gelen 토끼[Toggi] kelimesi de Abdurrahman Çelebi’ye dönüşmüştür. Kaynak metnin Türkçeye aktarımında biçimsel açıdan radikal dönüşümler olmasına rağmen anlamın tam olarak karşılandığı öngörülmektedir.

<Tablo 1>’de Bir-e-Bir eşdeğerliğe örnek olarak verilen 호랑이[Horanği] kelimesinden yola çıkılarak incelenen ifadelerden de anlaşılacağı üzere Kor-Tur çeviride küçük birim olarak ele alındığında kelimesi kelimesine aktarımın dışında bir-e-bir eşdeğerliğin tam olarak örtüşmediği durumların da olabileceği görülmektedir. Özellikle kelimedeki cümleye doğru büyüyen bağlamda bir-e-bir eşdeğerlikten ziyade bir-e-birkaç eşdeğerliğin daha fazla görüldüğü anlaşılmaktadır. Nitekim 호랑이[Horanği] = [Kaplan] biçiminde bir-e-bir aktarılabilen ifadenin; bağlam, kültür, metafor vb., çok sayıda değişkenle karşılaştıkça, özge bir ifadeyle, kelimedeki cümleye; cümleden bağlama uzanan uçsuz boylamda asıl biçim ve anlamının dışında farklı biçim ve anlamlara dönüşebildiği görülmektedir. Bu da Kor-Tur çevirilerde birbirini tam olarak karşılayabilen eşdeğer biçim ve anlamların mevcut olabileceğine işaret etmektedir. Ne var ki burada çevirmene büyük bir iş düşmektedir. Söz

konusu biçime ve anlama dayalı çok yönlü eşdeğerliklerin bulunabilmesi için çevirmenin hem Koreceye hem de Türkçeye vâkıf olması gerektiği söz götürmez bir gerçektir; nitekim tam eşdeğerliklerin bulunabilmesi için dile ve kültüre ait benzerlikler ya da farklılıklar konusunda donanımlı olunmalıdır. Sadece sözlük anlamından yola çıkılarak sağlıklı çevirilerin yapılamayacağı öngörülmektedir.

Tablo 2 Bir-e-Birkaç Eşdeğerlik

Bir-e-Birkaç	KOR	TUR
<Örnek 1>	눈치 (眼勢) [Nunçi]	<Göz ölçüsü> <Nazarıdikkat> <El âlem ne der kaygısı> <Hızlıca akıl yürütme yeteneği> <Hâlden anlamak veya bilmek> <Hareketlerden anlam çıkarmak> <Fark etme becerisi> <Düşünceleri/davranışları hızlı okuyabilme> <Muhatabın aklından geçenleri okuma> <Sağduyu> <Seziş> <Sezi> <Diğerkâm> <Hissikablelvuku> <Bir şeyi fark etme kabiliyeti> <Tuhaflığı sezebilme durumu> <İnsan ve doğa ile iletişim kurma mantığı> <Cevvallik> <Argo: Çakozlamak>
<Örnek 2>	눈치를 주다 [Nunçirıl cuda]	<Nunçi vermek> <Başkasına işaret vermek, bir şeyler ima etmek> <İma yoluyla sezdirmek> <Kızım sana söylüyorum (veya dedim) gelinim sen anla (veya işit)>
<Örnek 3>	눈치가 빠르다 [Nunçi ga barıda]	<Nunçi hızlı> <Başkasının duygularına, düşüncelerine, hareketlerine hızla dikkat edip; bunlardan bir anlam çıkaran kişiyi tanımlamak için kullanılır> <Cevval> <Davranışları çabuk ve kesin olan kişi> <Akılselim> <Sağduyulu> <Cin gibi>
<Örnek 4>	눈치가 없다 [Nunçi ga obta]	<Nunçi yok> <Alık> <Patavatsız> <Anlayışsız> <Anlayışı kıt> <Hâlden anlamayan> <Hödük>

[Nunçi] kavramıyla ilgili Kore’de çok sayıda kitap olmakla birlikte 31.08.2020’de Türkiye’de yayımlanmış bir kitap dahi mevcuttur. Söz konusu kitap Euny Hong tarafından yazılmış olup, 168 sayfadır. Böyle bir kitabın Kore dışında bir ülkede yayımlanmış olması dahi içrek anlamlara sahip olan [Nunçi] ifadesinin yabancı kültürlerde de anlaşılmasının amaçlandığını göstermektedir. Kitabın ön kapağında “Korelilerin 5000 yıllık başarı ve mutluluk sırrı” şeklinde bir alt başlık da verilmiştir. Sadece iki heceden oluşan [Nunçi] ifadesini açıklamak için 168 sayfalık bir kitabın yazılmış olması bile kültürler, diller arası çevirinin ne kadar karmaşık olabileceğini de göstermektedir.

<Örnek 1>’e bakıldığında sadece iki heceden oluşan 눈치[Nunçi] ifadesinin belki de yalnızca Kore’ye özgü çok anlamlı bir kelime olduğu söylenebilir. Bir-e-bir çevirisi gözle tartmak; bakışla, nazarıdikkatla değerlendirmektir. Bu ifadenin bazı durumlarda Türkçedeki el

âlem ne der mantığına uyduğu da söylenebilir. Mesela 남의 눈치를 보다[Name nunçirıl boda] şeklinde kullanıldığında Türkçe tam eşdeğerinin “el âlem ne der” olduğu söylenebilir. Örnekte görüldüğü üzere kelimenin tek başına Türkçe tam karşılığı tespit edilemediğinden çok sayıda eşdeğer karşılık önerisinde bulunulmuştur. 눈치[Nunçi] ifadesinde kültürel olguların ve Korelilere özgü davranış kalıplarının izlerini bulmak mümkündür. Her şeyin dolaylı yollarla anlatıldığı, doğrudan hitabın neredeyse hiç kullanılmadığı, kimin kimden daha önce doğduğu, sosyal statü, yaş, büyüklük-küçüklük gibi olguların aşırı derecede önemsendiği bir toplum olarak Kore’de 눈치[Nunçi] gibi bir ifadenin Türkçede tam olarak eşdeğerini bulabilmenin zor olduğu düşünülmektedir. 눈치[Nunçi] örneğinin çevirisinde görüldüğü gibi, değil bir-e-birkaç; bir-e-birçok eşdeğerliğin etkileşimi söz konusudur. Daha doğrusu buradaki bir eşdeğerlik bulma çabası dikkat çekmektedir. Çünkü böyle bir ifadenin Türkçede tam bir eşdeğerinin mevcut olamayacağı görülmektedir. Basit bir örnek vermek gerekirse, Türkçede muhataba siz diye hitap edilebiliyorken Korecede salt “siz” diye bir hitap mevcut değildir. “Siz” hitabı ancak dolaylı yollarla anıştırılmaktadır. Dolaylı hitap daha baskın olduğundan kişiler birbirlerini sosyal statüleri, unvanları ya da akrabalık sıfatları gibi dolaylı hitaplarla çağırırlar. 눈치[Nunçi] ifadesi de dolaylı anlatımın baskın olduğu heterojen kültürde hâlden anlama, ortamı sezme, insanların duygu ve düşüncelerini okuyabilme, kişiler arası ilişkileri sürdürebilme yeteneğini doğuruyor. 눈치[Nunçi] gibi bir ifadeye Türkçe tam bir karşılık bulunamamasının temel nedeninin insanlar arasındaki dolaylı ilişkilerin nasıl sürdürüldüğüyle alakalı olduğu düşünülmektedir. Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere, 눈치[Nunçi] ifadesinin Türkçede kısacık bir karşılığının mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Bu ifadenin bağlama göre değişmekle beraber, farklı biçimlerde çevrilebileceği anlaşılmaktadır. Mesela, herhangi birine dolaylı olarak söylenecek uyarı söz konusu olduğunda, kullanılan bir ifade olarak kızım sana söylüyorum (veya dedim) gelinim sen anla (veya işit) ifadesinin bu iki hecelik 눈치[Nunçi] ifadesini karşılayabileceği öngörülmektedir.

<Örnek 2>’deki 눈치[Nunçi] ifadesine gelen vermek fiiliyle ifadenin daha başka bir anlama büründüğü görülmektedir. Zira göz ölçüsü vermek gibi bir karşılığa gelmesine rağmen anlaşılamamaktadır. Bunun için bu ifadenin Türkçedeki tam ve yaklaşık eşdeğerinin bulunması gerekli görülmektedir. Burada kızım sana söylüyorum gelinim sen anla şeklinde Türkçede ifade edilen imalı sözün Korecedeki imalı 눈치를 주다[Nunçirıl cuda] ifadesini neredeyse tam eşdeğerlikle/tam ima ile karşıladığı söylenebilir. İkisi de örtülü, imalı ifadedir. Doğrudan söylenen ifadeler değildir. Eşdeğerlik de bu bağlamda ele alınmalıdır. Özge bir deyişle, kaynak

metindeki imalı ifadenin erek metinde de imalı bir ifadeyle karşılanmasının daha uygun olacağı öngörülmektedir. Bu örnekte de görüldüğü üzere kaynak dil Korecede sadece iki heceden oluşan küçücük bir kelime, erek dil Türkçede çok sayıda ve uzun yapıli cümlelerle karşılanmaktadır.

<Örnek 3>'teki 눈치[Nunçi] ifadesine gelen hızlı sözcüğü ifadeyi başka bir anlama taşımıştır. Daha çok cevval ve sağduyulu kişileri tanımlamak için kullanılan bir ifadeye dönüşmüştür. 눈치[Nunçi] ifadesinin burada hızlı sıfatıyla tanımlanmış olması Korelilerin hızı/çabukluğa verdikleri anlamla beraber 눈치[Nunçi] ile kastedilen şeyin hızlı yapılanının daha kabul edilebilir/makbul olduğunu da sezdirmektedir. Yani tamamen hızlı yapılması gereken davranışa odaklı bir ifadedir 눈치[Nunçi]. Yavaş yapılanı muhtemelen kabul görmemektedir. Söz gelişi, bir cevvallik gerekmektedir. 눈치[Nunçi] ifadesinin geçtiği kalıpların çoğunun sezdirmeye, imaya, üstü kapalı anlatıma işaret ettiği gözden kaçırılmamalıdır. Yani metinde sadece harf biçiminde görünen ifadenin bağlamda (üstü örtük ya da açık olmak üzere) neyi gösterdiğine, neye işaret ettiğine dikkat edilmelidir. Bu minvalde daha önce de belirtildiği üzere kaynak dildeki örtülü ifadenin erek dilde de örtülü aktarımı önem arz etmektedir. Aksi durumda tam ya da yaklaşık eşdeğerliğin karşılandığı söylenemez.

<Örnek 4>'teki 눈치[Nunçi] ifadesinden sonra yok sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla buradan 눈치[Nunçi] ifadesinin önemli bir olgu olduğu, yokluğunun ise negatif manaya geldiği anlaşılmaktadır. Yani 눈치[Nunçi] olması gereken bir nosyondur. Bir-e-bir eşdeğeri [Nunçi yok] şeklinde verilen ifadenin Türkçe eşdeğerlerinin [Anlayış kıt], [Hâlden anlamayan], [Argo: Hödük] gibi olumsuz sıfatlarla karşılandığı görülmektedir. [Nunçi yok] ifadesini [Anlayış kıt] ifadesinin karşılayabileceği düşünülebilir. Zira iki dilde de olması gereken şeyler [Nunçi & anlayış] yok ve kıt ifadeleriyle karşılanmaktadır.

Tablo 3 Birkaç-a-Bir Eşdeğerlik

Birkaç-a-Bir	KOR	TUR
<Örnek 1>	정[Ciong] (情) Sözlükte en az 26 farklı anlamı vardır.	<İyi, kötü duygu> <Sevgi, bağlılık> <Vefa, sempati>
<Örnek 2>	한국인은 정이 많다 [Hangugin ın ciong i manta]	<Korelilerin ciong ı çoktur> <Koreliler meraklıdır/özgecidirler> <Koreliler cana yakındır, sevecendirler>
<Örnek 3>	미운 정 고운 정 [Miun ciong goun ciong]	<Kötü sevgi güzel sevgi> <Kişiler arasında iyi kötü duygular neticesinde oluşan bağlılık durumu>

<Örnek 4>	정 주고받다/정 나누다	<İyi kötü duygu alıp vermek/paylaşmak>
	[C1ong cugobatta / C1ong nanuda]	<Duygu alışverişi> <Etkileşim>

<Örnek 1>'deki 정[C1ong] ifadesi sadece sözlük anlamıyla dahi en az yirmi altı adet bağımsız anlama sahiptir. Elbette bu çok anlamlılık Hanca diye tabir edilen Çince kökenli ifadelerden kaynaklanmaktadır ama Hanca, başlı başına farklı bir araştırmanın konusudur. Türkçede bu ifadeyi sevgi ya da bağlılık bir nebze ve görece karşılamaktadır. Pek tabii 정[C1ong] ifadesinin bağlama göre Türkçe karşılığının da çoğalacağı ya da azalacağı söz götürmez bir gerçektir ama Birkaç-a-Bir eşdeğerlik kuramına göre sadece sözlükte yirmi altı tane karşılığı olan bir ifadenin erek dilde de yirmi altı tane karşılık alıp alamayacağı yine başka bir araştırmanın konusu olsa gerektir. 정[C1ong] ifadesi, Birkaç-a-Bir kuramına örnek gösterilebilecek ifadelerin en başında gelebilir. Zira bu ifade diğer Örnek 2, 3, ve 4'te de görüldüğü üzere bağlamlarda da Türkçe karşılığı sınırlı olabilecek bir ifadedir. 정[C1ong] ifadesinin ilk akla gelen anlamı sevgi, aşk, yakınlık gibi duyguları çağrıştırmaktadır. Ancak bu ifade Kore toplumunda başka insanlara duyulan ilgi-alaka-sempati anlamlarına da gelmektedir. Örneğin Koreliler kendilerinden bahsederlerken 정[C1ong] duygusunun kendilerinde daha baskın olduğunu ifade ederler. Bu ifadenin öznel bir ifade olduğuna dikkat edilmelidir. Yani 정[C1ong] sadece duyguyu ifade etmekle kalmaz aynı zamanda bir milletin karakteristik özelliğini de kapsar. Sözlük anlamı sevgi, bağlılık olabilir ama bu anlamların çok ötesinde kültürel anlamda kapsayıcı manalar da içerdiği görülebilmektedir. Öyle ki Koreliler bu ifadenin başka dillere kolaylıkla çevrilebilecek bir ifade olmadığına da inanırlar. Çünkü 정[C1ong] ifadesinin hedef aldığı nesne sınırlı değildir. İnsan başta olmak üzere, canlı cansız her şey bu ifadenin kapsama alanına girdiği için birçok dünya dilinde bu ifadenin tam karşılanamadığı görülmektedir. Bir kere 정[C1ong] duygusunun oluşabilmesi için uzun bir zamana ve birlikteliğe ihtiyaç vardır. Öyle ki, örnek 2'deki kötü sevgi güzel sevgi şeklinde kelimesi kelimesine yapılan ve tam olarak anlaşılamayan çeviride de görüldüğü üzere iki negatif duygunun aynı kelimede yer alması çelişkilidir. Çünkü genel olarak kabul gören sevginin iyi bir şey olduğu kanısıdır. İşte bu yüzden 정[C1ong] ifadesinin çevirilerde tam olarak karşılanamadığı ve karşılanamayacağı düşünülmektedir. Zira Koreliler 정[C1ong] ifadesini hem sevdikleri hem de sevmedikleri durumlar ya da kişiler için de kullanmaktadırlar.

Korelilere göre 정[C1ong] ifadesi 'biz' anlayışının da bir göstergesidir. 정[C1ong] 'biz'i 'biz' yapan bir duygudur. 정[C1ong] olmadan 'biz' olmayacağı gibi 'biz' olmadan da 정[C1ong] olmaz. Yukarıda da değinildiği üzere sadece Korelilerin bakış açısına uyan öznellik söz

konusudur. Yani sadece Koreliler bu şekilde düşünmektedirler. Dolayısıyla ‘biz’ içine giren kişi topluluğun, çoğulun ricasını yerine getirmek zorundadır. İlişkileri sürdürmek zorundadır. Sevse de sevmese de ‘biz’in içinde var olmak için 정[C1ong] sevgi/nefret alışverişinde bulunmak zorundadır. ‘Biz’ hem günahıyla hem de sevabıyla kabul edilmek zorunda kalınır. Kabul edilmediği takdirde ‘biz’in dışına itilerek el olunur. İşte daha önce Tablo 2’deki 눈치[nunçi] ifadesi gibi 정[C1ong] ifadesi de kültürel yönü ağır basan öznel ifadelerdendir. 정[C1ong] ifadesi bu yönüyle aynı zamanda görece korkunç bir şeydir. Çünkü ‘biz’ denilen Kore toplumunda var olabilmek için 정[C1ong] ifadesiyle özetlenen kurallara da boyun eğilmesi gerekir. Örneğin Korecedeki dolaylı anlatım bu kuralın ve bu bakış açısının en belirgin örneğidir. Doğrudan hitap ayıplandığı için 눈치[nunçi] diye üstü kapalı bir ifadeye; sevgi ve nefret açıktan dile getirilemediği için de 정[C1ong] adında bir başka üstü kapalı ifadeye gerek duyulmuştur.

<Örnek 2>’de Koreliler meraklıdır/özgecidirler şeklinde Türkçeye çevrilen cümlede 정[C1ong] ifadesinin meraka, özgeciliğe dönüştüğü dikkat çekmektedir. Örnek olarak verilen ve Korelilerce sıklıkla kullanılan [Hangugin in c1ong i manta] cümlesi Korelilerin ‘biz’ kümesi içindeki herkes olmak üzere özellikle yabancılara karşı tutumlarını özetleyen klişe bir cümledir. Türkçede tam eşdeğeri olmadığı için yaklaşık anlam gözetilerek meraklılık ve özgecilik ifadeleriyle karşılanmaya çalışılmıştır. Halbuki merak ve özgecilikten daha fazlasını içeren bir cümledir. Elbette bu cümle Koreliler tarafından kurulan bir cümledir. Öznel yönü dikkatlerden kaçırılmamalıdır. Zira Koreliler kendilerini bu cümleyle tanımlamaktadırlar. Özge bir ifadeyle, 정[C1ong] ibaresinin öznel tarafı burada da kendini göstermektedir.

<Örnek 3>’teki 정[C1ong] ifadesinin Türkçede tam ya da yakın eşdeğerinin ‘vefa’ yahut ‘duygudaşlık’ olabileceği düşünülmektedir ama Türkçede ‘iyi/güzel vefa’ veya ‘kötü/çirkin vefa’ gibi tabirlerin kullanılmadığı dikkate alındığında ‘vefa’ ifadesinin de eşdeğerlik bakımından yetersiz kalabileceği öngörülmektedir. Buradan hareketle 정[C1ong] ifadesinin tamamen Korelilere özgü hem nefreti hem de sevgiyi aynı anda içeren karmaşık ruh hâlini tanımlayan müstesna bir duygunun ifadesi olduğu söylenebilir. Koredeki birçok araştırmacı da 정[C1ong] ifadesinin Korelileri dünyanın diğer milletlerinden ayıran en özgün duygu kodu olduğu konusunda hemfikirdir. İnsanlar arasında sevgi, bağlılık, vefa duygusu yaygındır ama 정[C1ong] duygusunun öznel oluşu tamamen Korelilere özgüdür. Çünkü başka kültürlerde de yoğun sevgi ya da bağlılıktan kaynaklı davranış aşırılıkları (Söz gelişi, bir ninenin tok olduğu, istemediği hâlde torununa aşırı sevgisinden ötürü sürekli bir şey yedirtmesi de 정[C1ong] ile

ifade edilir) görülebilirken Kore'deki bu duygusal aşırılığa doğrudan tepki verilememesi (Genelde tepkiler üstü kapalı ve dolaylı olur) kabul edilmek zorunda kalınması bu duygunun en farklı yönüdür. Yani bu ifade öznel duyguların tezahürüdür. Kişi kendi hislerine dayanarak karşı tarafın da hoşuna gideceğini varsayıp öznel bir 정[Cıong] anlayışı güder. Bu anlayış da karşı tarafı zorlayabilir. İşte bu noktada çatışmalar oluşur. Bu ifadenin anlaşılabilmesi de buradan kaynaklanır. Kore toplumunda 정[Cıong] “söylenmese dahi sezilen” bir duygu kodu olarak ortaya çıkmaktadır. Öyle ki, 2008’de Nobel Edebiyat Ödülü’nü alan Fransız yazar Jean Marie Gustave Le Clezio -kendisi aynı zamanda Kore’deki Ewha Kadınlar Üniversitesi’nde edebiyat çeviri dersleri de vermiştir- 정[Cıong] ifadesiyle ilgili olarak “Bana göre gizemli ve benzersiz bir ifade. Çünkü İngilizce, Fransızca sözlüklerde ne kadar aradıysam da karşılığı yok”⁶ demiştir. Bu bağlamda 정[Cıong] gibi kültürel bağlamı daha ağır basan ifadelerin Türkçeye çevrilmesinde çevirmenin sadece dilin görünen kısmını değil arkasındaki kültürel, sosyal kodları da iyi okuması gerekmektedir. Zira Korece üstü kapalı, örtük, dolaylı kalıplarla bezenmiş bir söyleme sahiptir. 정[Cıong] ifadesi, bu üstü kapallılığı en iyi örnekleyebilen ifadelerden biridir.

<Örnek 4>’teki 정[Cıong] verilip alınan, paylaşılan bir olguya dönüşmüştür. Soyut bir şeyin verilip alınması ya da paylaşılması tartışılabilir ama burada da 정[Cıong] ifadesinin öznel bir olguyu temsil ettiği anlaşılabilir. Türkçeye etkileşim, duygu alışverişi olarak aktarılabilir ama Türkçedeki duygu alışverişi daha çok pozitif bir şeyken kaynak metinde dile getirilen 정[Cıong] ifadesi hem pozitif hem de negatif duygu alışverişi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla duygu alışverişinden çok etkileşim ifadesinin bir nebze daha kapsamlı olacağı düşünülebilir.

Yukarıdaki 정[Cıong] örneğinde görüldüğü gibi Türkçe karşılıklar tam eşdeğerlikten ziyade yakın ya da takribî eşdeğerliklerdir. Yaygın kanı, Ural-Altay dil grubuna dahil olmalarından dolayı Korece ile Türkçenin birbirlerine benzer olduğuna yöneliktir ama yukarıdaki örneklerde de görüleceği üzere tam eşdeğerlik anlamında örtüşen karşılıklar sınırlı sayıdadır. Çoğunlukla yaklaşık, kısmi ve göreceli eşdeğerliklerin olabileceği anlaşılmaktadır.

Tablo 4 Bir-e-Kısmen Eşdeğerlik

Bir-e-Kısmen	KOR	TUR
<Örnek 1>	한[Han] (恨)	<Dargınlık> <Hüzün> <Pişmanlık> <Derin acı> <Histeri> <Eziklik> <Gam>
<Örnek 2>	한이 많다	<Han çok>

6 <https://www.ikoreanspirit.com/news/articleView.html?idxno=36499> (Erişim Tarihi: 22.07.2024)

[Han i manta]	<Derin keder> <Hüzün> <Gam> <Elem> <Sıkıntı> <Kırgınlık> <Garez> <Bungunluk> <Tasa> gibi duyguların yığılması, çoğalması]
<Örnek 3> “온갖 한을 피난 보통이에 담고...” ⁷ (s. 482) [Ongat hanıl pinan botunği e damgo]	<...Türlü türlü dertlerini, öfkelerini, dargınlıklarını, bungunluklarını, acılarını, garezlerini bohçalarına sarmış...>
<Örnek 4> 한국인의 한 개념 [Hangugine han geniomi]	<Korelilerin han kavramı> <Korelilerin duygusal kodu> <Korelilerin onulmaz acısı?>

<Tablo4> <örnek 1>'deki 한[Han] kavramı da Türkçeye ancak kısmen aktarılabilen bir ifadedir. Tıpkı 정[Cıong] ifadesi gibi Korelilere özgü kültürel kodların/duyguların baskın olduğu, tek başına bağlama sahip bir kavramdır. Öyle ki, bu kavrama dair ilk tanımlamalar da dikkat çekicidir. Örneğin, Japon sanat eleştirmeni ve filozof Yanagi Sōetsu (Yanagi Muneyoshi 1889-1961) Korelilerin 한[Han] olgusunu erken dönemlerde betimleyen kişi olarak bilinmektedir. İnsanın doğduğu coğrafya ve öğrendiği tarih şablonu onun diline, kültürüne dolayısıyla da sanatına yön tayin eder. Dolayısıyla Kore sanatının yarımada denilen coğrafyadan kaynaklı tarihten etkilendiğini savunmuştur.⁸ Zira bu ifade ana vatandan kopmanın, ülkesiz kalmanın verdiği kaygıları da içermektedir. Ona göre Kore sanatındaki tezahürler 한[Han] <Lamentation (İng.) Dövünme, matem vb.,> göstergesiyle ifade edilen gamdan, hüzünden kaynaklı üzüntünün güzelliğidir (Beauty of sorrow).⁹ Kore'nin tarih boyunca bir yarımada sıkışıp kalması birçok ülkenin saldırısına ve işgaline zemin hazırlamış, yıllarca sömürülmesiyle beraber yarımada üzerinde yaşayan Koreliler de bunlardan etkilenmişlerdir. Bu etkilerin neticesinde de 한[Han] diye tek kelimeyle ifade edilebilen karmaşık bir duygunun oluştuğunu söylemiştir. 한[Han] olgusu Korelilerin sanat anlayışlarından başlamak üzere, gündelik yaşamlarında da görülmektedir. Nitekim bu duygu kültürel bir kavram olduğundan bunu bilip buna alışkın olan Korelilerin çoğu bu duygunun nasıl bir şey olduğunu tam olarak açıklayamamaktadırlar.

한[Han] ifadesi sıklıkla kullanılıp, konuşmalara ve tartışmalara konu olmasına rağmen ne olup olmadığı konusunda kesin bilgi mevcut değildir. Dolayısıyla 한[Han] ifadesini sadece sözlük anlamıyla çevirmenin uygun olmayacağı düşünülmektedir. Kaynak metinde 한[Han] ifadesi olduğu müddetçe çevirinin çok yönlü yapılması gerektiği düşünülmektedir. Buna yakın

7 Junghyo, A. (2024). *Gümüş Aygır: Kore'nin Hikâyesi* (Çev. Tayfun Kartav). İstanbul: Yordam.

8 <https://aeon.co/essays/against-han-or-why-koreans-are-not-defined-by-sadness> (Erişim Tarihi: 23.07.2024)

9 <https://www.chunsa.kr/news/articleView.html?idxno=61276> (Erişim Tarihi: 24.07.2024)

zamanda Türkçeye çevrilip yayımlanan “Gümüş Aygır” başlıklı Kore romanındaki bir bölümün çevirisinin (Bkz. Örnek 3) uygun bir örnek olabileceği düşünülmektedir. Bu bölümde 한[Han] ifadesi savaştan kaçış, memleketten ayrılma, başka diyarlara zoraki kaçış konusunun işlendiği bölümde içerdiği çok yönlü duygusal anlamlarıyla dikkat çekmektedir.

Nitekim 한[Han] ifadesi sadece coğrafi ya da tarihi değil güncel etkilerle de kendini göstermektedir. Örneğin haksızlığa maruz kalındığında, ilgi görülmediğinde, başkasıyla kıyaslama yapılarak yoksunluk/eksiklik/eziklik hissedildiğinde, kişinin kendi varlığını sorgulamaya başladığında; başka bir ifadeyle, kontrol edilemeyen nedenlerden kaynaklı negatif duygu 한[Han] denilen öznel nosyonun ortaya çıktığı da söylenebilir. Dolayısıyla Korecede tek başına var olan 한[Han] ifadesinin Türkçede tek başına var olamadığı/olamayacağı öngörülmektedir. 한[Han] ile ilgili çevirilerin çoğunun kısmen ya da yaklaşık eşdeğerlik ölçüsüyle sınırlı kalabileceği düşünülmektedir.

<Örnek 2>’deki 한[Han] ifadesi incelendiğinde 한[Han] denilen mefhumun nicel anlamda ele alındığı ve miktarının çok olduğu dikkat çekmektedir. Bu durumda han duygu belirten bir ifade ise bu duygunun derin, yoğun, baskın olduğu anlaşılabılır. Bu bakımdan Türkçe tam eşdeğerinin bulunamaması dikkat çekmektedir. Yoruma açık bir ifadedir. Çünkü bu örnekteki 한[Han] ifadesinin sözlükteki karşılıkları kırgınlık, kin, darılma, bingünlük vb.,’dir. Bunlardan hangisinin tam eşdeğeri olabileceğine elbette bağlam ve kültürel unsurlar yön vermektedir.

<Örnek 3>’teki 한[Han] ifadesinin konuyu daha net bir biçimde gündeme getirdiği söylenebilir. Zira yakın zamanda (Aralık 2024) Türkçesi yayımlanmış “Gümüş Aygır” adlı Kore Savaşı’nı konu edinen eserden alınmıştır. Yeri gelmişken, adı geçen eserin, 한[Han] kavramını Kore Savaşı örneğinde kurgu yoluyla anlatmayı deneyen bir çalışma olduğunu da belirtmek gerekir. Ayrıca savaşa tanıklık etmiş bir Koreli tarafından yazılmıştır. Bu bakımdan da önemli olduğu düşünülmektedir. 399 sayfalık Türkçe baskının son sayfasındaki savaştan kaçışı betimleyen bölümde 한[Han] kelimesi kullanılarak kitabın duygusal yoğunluğuna dikkat çekildiği düşünülmektedir.

“...Çırılçıplak ölümlere rastlayarak, türlü türlü dertlerini, öfkelerini, dargınlıklarını, bingünlüklerini, acılarını, gazezlerini bohçalarına sarmış güneye giden insanların...” (Junghyo, A. (2024). *Gümüş Aygır: Kore’nin Hikâyesi*. (Çev. Tayfun Kartav). Yordam. s.399).¹⁰ Korecesi:

10 안정효, (2012). 은마: 은마는 오지 않는다. [Junghyo, A. (2012). *Inma: Inmanın Ociannında*. Nanam]. 나남.

<...온갖 한을 피난 보통이에 담고 남쪽으로 가는 사람들...> [Ongad hanıl pinan botungie damgo namcogiro ganın saramdıl...] (안정효, (2012). 은마: 은마는 오지않는다. [Inma: Inmanın Ociannında]. 나남. s.482).

Tek heceden oluşan 한[Han] ifadesinin kaynak metinde ihtiva ettiği duygusal yoğunluk Türkçede tam karşılanamadığı için çevirmen tarafından çok yönlü tercihte bulunularak ifadenin kapsadığı/kapsayabileceği tüm duygular (dert, öfke, dargınlık, bingünluk, acı, garez) karşılanmaya çalışılmıştır. Bu cümlede 한[Han] ifadesi, Türkçede sadece bir sözcük ya da biricik duygu ile karşılanamayacak içrek ve öznel bir ifade olduğu için çok sayıda duyguyla karşılanmıştır. Nitekim günümüz Türkçesi, klasik Türkçe yahut Osmanlıca ya da diğer dillerden devşirme ifadelerden istifade edilerek bu duyguların hepsini kapsayabileceği öngörülen bir ya da birkaç eşdeğer kelimeye de indirgenebilir. Söz gelişi, Türkçedeki eza, burkuntu, gam, hasret, kaygı, keder, melal, inkisar, ıstırap, hüzn, üzüntü, kahır, yeis, efkâr, tasa, dert, mihnet, sıkıntı, elem vb., ifadelerin arasındaki farklardan yola çıkılarak 한[Han] ifadesini karşılayabilecek tam eşdeğerin arayışına da gidilebilir. Mesela 한[Han] ifadesi, bağlamda sadece vatan hasreti duygusunu ifade ediyorsa ve çevirmen bundan eminse, bu duygunun Türkçede sadece keder, kaygı, yas ya da başka bir duyguyla ne kadar örtüşüp örtüşmediğinin dikkate alınması gerekmektedir. Öyle ki, ‘Gümüş Aygır’ çeviri metninde geçen 한[Han] ifadesinin yazar tarafından da kasıtlı olarak kullanıldığı barizdir. Nitekim yazar da romanda bahsi geçen insanların savaştan dolayı memleketlerinden mecburen kaçışlarının sadece “üzüntü” kelimesiyle ifade edilmesinin yetersiz kalacağını ya da üzüntünün ötesinde bambaşka bir duygu olacağını düşünmüş olmalıdır ki; Korecede üzüntüyü karşılayan başka kelimeler de olmasına rağmen yazarın niçin inatla 한[Han] ifadesini kullandığı bambaşka bir araştırmanın konusu olsa gerektir.

<Örnek 4>’teki 한[Han], bu ifadenin ne kadar da kapsamlı bir anlama sahip olduğunu gösteren başlı başına bir kavramdır. Bu örnekte 한[Han], Korelilere özgü bir kavram, mefhum, nosyon olarak ortaya çıkmaktadır. Özge bir deyişle, söz konusu ifadenin sadece sözlük anlamıyla ele alınmasının yetersiz çeviri ve yorumlara sebebiyet verebileceği düşünülmektedir. Bu örnekle ilgili olarak Korelilerin başlarına gelen olayları yorumlarken objektif gerçeklerden ziyade ben merkezli öznel yorumlama yaptıkları için 한[Han] gibi açıklanamayan öznel kavramların ortaya çıktığını iddia edenler de mevcuttur. Bununla ilgili olarak Kore’de yapılan bir kamuoyu yoklamasında “Zengin kişileri gördüğünüzde göreceli bir yoksunluk duyuyor musunuz?” sorusuna ankete katılanların %68.5’inin evet, %31.5’inin ise hayır dediği ortaya

çıkılmıştır.¹¹ Dolayısıyla bu bölümde irdelenmeye çalışılan 한[Han] kavramının, tarihi yahut coğrafi etkilerden anlam kazandığı iddiasıyla beraber güncel örneklerden yola çıkıldığında Korelilerin kültürel algılarının da böyle bir ifadenin karmaşık anlamlılığına sebebiyet verdiği düşünülebilir. Kişilerin kendi ellerinde olmayan unsurlardan etkilenecek, bunlara karşı hassasiyet gösterip kendileriyle ilgili olumsuz çıkarımlarda bulunmalarının da 한[Han] ifadesinin kapsamına girdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle Korecede dilin görünen göstergelerinden (harf, kelime, cümle, söylev vb.) çok görünmeyen (ima edilen, sezdirilen, üstü örtülen) anlamların daha baskın olduğu görülmektedir. Buraya kadar irdelenmeye çalışılan 눈치[Nunçi], 정[Cıong] ve 한[Han] ifadelerinin bu konuya uygun örnekler olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5 Bir-e-Hiç Eşdeğerlik

Bir-e-Hiç	KOR	TUR
<Örnek 1>	고시네 & 고시레 & 고수레 (高矢來) [Goşine & Goşire & Gosure]	<Tam eşdeğerinin olmadığı düşünülmektedir> <Dağda bayırda yemeğe başlamadan veya şaman ayinlerinden önce yiyecekten bir tutam alıp (Türkçede zorlama eşdeğeri, bir ihtimal, “Geçmişlerin ruhuna değsin ya da varsın” olabilir) havaya, boşluğa, yere ya da suya üç kere atarak diğer canlıların da bundan nasiplenmesi ve nimete şükür manasında yapılan bir davranış. Kötülüklerden ve doğal afetlerden korunmak amacıyla da yapılmaktadır. Bu davranış yapılırken söylenen söz. Tarımın yapıldığı eski dönemlerde Rivayetlere göre Goşi denilen tarım, hayvancılık ve ateş tanrısına şükretmek için söylenen bir sözdür. Şükürler olsun, çok şükür gibi bir anlamı içerebilir. Küçük şeylere minnettar olmak şeklinde yorumlanabilir ¹² >
<Örnek 2>	밥도둑 [Pab dodug]	<Yemek-pilav hırsızı> <İştah açıcı yemek> <Hazıra konan, hazır yiyici, keyfine-boğazına düşkün vb.,>
<Örnek 3>	사족 (蛇足) [Sacog]	<Yılan ayağı> <Yılana ayak takmak> <Yok devenin pabucu>
<Örnek 4>	새옹지마 (塞翁之馬) [Seongcima] 인생만사 새옹지마다	<Se’li(Biongbang)’lı ihtiyar Seong’un atı> <Her işte bir hayır vardır> <Dünya işleri belli olmaz>

11 <https://brunch.co.kr/@onestepculture/389> (Erişim Tarihi: 24.07.2024)

12 <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0003770> (Erişim Tarihi: 27.5.2025)

[İnsengmansa seongcimada]

<Örnek 1>'deki [Gosure] ifadesinin Türkçede tam eşdeğeriyle karşılanamadığı düşünülmektedir. Türkçe çevirisinde de görüleceği üzere, çeviriden ziyade açıklama yapılmıştır. Çünkü bu ifadenin kullanımını tetikleyen kültürel olgu ile erek metindeki kültürel olgunun tam olarak örtüşmemesinin de bunda payı olabileceği öngörülmektedir. Zira [Gosure] Kore Şamanizm'ine ve çok tanrılı/tanrıçalı inanç esaslarına dayanmaktadır. Bu ifadenin kökeniyle ilgili çeşitli varsayımlar olmakla beraber kaynak metinde de kökeni konusunda fikir ayrılıkları olsa da anlam ve kültürel bağlam bakımından nerede ve nasıl kullanıldığına yönelik bilgiler mevcut olduğu için bu ifadenin Türkçe karşılığı da buna yakın bir biçimde çevrilmelidir. Bu bakımdan [Gosure], genel olarak teşekkür etme, şükretme, minnettarlık duyma gibi olguların ifadesi olmakla beraber bir davranıştır. Metinlerde genelde bir söylev olarak karşılaşılmaktadır. Yiyecekten bir miktar alıp üç kere etrafa serpiştirilirken üç kere de [Gosure] diye söylenmektedir. Bu geleneksel bir ritüeldir aynı zamanda. Aynı hareketler ve söylev, Kore Şamanizm'inin kut[gut] ayinleri öncesinde de yapılmaktadır. Bu ifade gündelik konuşma dilinde nadir de olsa duyulmaktadır.

<Örnek 2>'deki [Pab dodug] birebir çevrildiğinde yemek-pilav hırsız manasına gelmektedir. Bu mecazi ifade Korecede temelde iki anlama gelmektedir. Birincisi çalışmadan yiyip içen kişileri tanımlarken ikincisi de iştah açıcı, daha fazla yemeye kışkırtıcı, leziz yiyecekleri tanımlar. Başka bir deyişle, birebir çevrilmemesi gereken bir ifadedir. Asıl anlamlarıyla da Türkçede eşdeğerinin olmadığı düşünülmektedir. Bir ihtimal “yemeye doyum olmamak” deyişi karşılayabilir ama kesin değildir.

<Örnek 3>'teki [Sacog] ifadesi yılanın ayağı ya da yılanın ayak eklemek anlamına gelir. Tarihi anekdota dayanmaktadır. Rivayete göre eskiden verilen bir şenliğe katılan üç beş kafadar içkinin verdiği esrlikle bir iddiaya girerler. Elindeki çubukla toprağa en önce yılan resmi çizen iddiayı kazanacaktır. Ne var ki içlerinde en uyanık olan, hepsinden önce yere bir yılan resmi çizer ve ardından bakar ki diğerleri zil zurna sarhoş oldukları için daha doğru dürüst yılan resmi çizememişlerdir. Bunun üzerine uyanık olan, yılanın bir de ayak çizmeye başlar. Yarışı açık ara kazandığını iddia eder. Ama etraftakiler bakarlar ki yere çizilen yılanın ayakları vardır. Yılanın hiç ayağı mı olur lafının o günden beri kullanılmaya başlandığı, yılan ve ayak ifadelerinin tezatlığıyla mübalağa anlamının günümüze kadar geldiği aktarılmıştır.¹³ Türkçe tam eşdeğeri “abartmak, mübalağa etmek”, “gereksiz açıklamalarda bulunmak”, “lüzumsuzluk” olabilir. Fakat mecazi anlam daha baskın olduğundan buna mecazi yönden de

13 <https://ko.dict.naver.com/#/entry/koko/77392747bbeaafdc94c00a00953f933> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

eşdeğer bir Türkçe karşılığın bulunması daha iyi olacaktır. Çünkü kaynak metinde de yılan ayağı asıl anlamının dışında mecaz anlam taşımaktadır. Nasıl ki yılanın doğal olarak ayağı yoksa yılanın ayak eklemeye çalışmanın da bir şeyi abarttığı düşünüldüğü için bu ifade kullanılmıştır. Mecazi anlam eşdeğerliği bakımından [Sacog] ifadesinin, Türkçe teklifsiz konuşmada “yok devenin başı (veya pabucu veya nalı)” deyişindeki “yok devenin pabucu” ifadesiyle deveye pabuç yakıştırılarak buradaki mecazi anlamla bir nebze karşılanabileceği düşünülmektedir.

<Örnek 4>’te verilen [Se-ong-ci-ma] ifadesi dört heceden oluştuğu için dörtleme olarak tabir edilmektedir. Bu dörtleme tıpkı [Sacog] ifadesinde olduğu gibi tarihi bir anekdota dayanmaktadır. Rivayete göre Bionbang ya da Se diye bilinen köyün birinde Seong adında ihtiyar bir adamın atı bir gün kaybolur. Köylüler ihtiyar için üzülürler. Nitekim ihtiyar üzülmez ve kaçan atta da vardır bir hayır der. Ertesi gün at yanı başında kısarak bir atla çıkagelir. Köylüler bu defa amma şanslı bir adammışsın, iki atın oldu derler. Ne var ki ihtiyar sevinmez, gelen atta da vardır bir hayır der. Ertesi gün ihtiyarın oğlu yeni ata binerken düşüp bacağını kırar, köylüler yine ahlayıp vahlarken ihtiyar, kırılan bacakta da vardır bir hayır der. Birkaç gün sonra savaş çıkar ihtiyarın oğlunun bacağı kırık olduğu için askere alınmaz ve oğlan savaşa gidip ölmekten kurtulur...¹⁴ Ve anekdot bu şekilde devam edip gider. Neticede ihtiyarın bu duruşu o zamandan günümüze dek [Se-ong-ci-ma] dörtlemesiyle aktarıla gelmiştir. Birebir çevirisi örnekte de verildiği üzere “Se(Bionbang)’lı ihtiyar Seong’un atı” manasına gelmektedir. Nitekim görüldüğü gibi bambaşka bir hikâyesi olduğundan “Her işte bir hayır vardır” eşdeğer anlamı da bu hikâyenin güdümünde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Korecede çok sayıda ifadenin görünen dilbilimsel anlamı ve hatta kültürel bağlamın bile dışındaki kökeninden kaynaklı olarak farklı anlamlar ihtiva edebileceği görülmektedir. Bu gibi hususlarda çevirmenin alabildiğine serbest bir şekilde çeviri yapmasının olanaksızlığı dikkate alınmalıdır. Bu minvalde Göktürk (2018, s.104-105) yazın yapıtlarının çevirilerindeki çevirmenin parmak izlerine dikkat çekerek çevirmenin kendine özgü düşünsel konumunun, bilgisinin, okuma birikiminin, kaynak dil ile çeviri dilini kullanabilme gücünün, zihinsel çözümlemesinin, yorumlamasının, çağrıştırmaya yetisinin, belli bir yazarın yapıtını seçmekteki amacının, çevirideki sorumluluk duygusu gibi bireysel özelliklerinin bu husustaki başlıca etkenler olduğunu dile getirmiştir. Buradan hareketle yukarıda açıklanmaya çalışılan birtakım hususun da dikkate alınarak Kor-Tur yazın alanındaki liyakatli çevirmen eğitimi gibi meselelerin de gündeme getirilmesi gerekmektedir. Zira buraya kadar açıklanmaya çalışılan hususlar sadece birer örnek olup bu

14 <https://ko.dict.naver.com/#/entry/koko/c07401f6c7ca4c1b884e62d29fdb72e> (Erişim Tarihi: 27.05.2025)

örneklerin dışında sayısız örnekle yapılabilir. Yabancı ülkelerden yapılan yazın çevirilerinin yerel yazını da etkilediği göz önüne alındığında çevirinin ve çevirmenin önemi göz ardı edilemez.

Yukarıdaki örneklerin dışında Korecede özellikle tat, ses, görünümüne bağlı yansıma ifadelerin gelişmiş olduğu dikkate alındığında Türkçe eşdeğerliğin aranmasının elzem olduğu düşünülmektedir. Kor-Tur çeviride maksat sadece erek metni okuyucunun anlayabileceği şekilde yorumlamak, yeniden yaratmak ya da yazmak değil kaynak metnin hem zenginliğini hem de noksanlığını eşdeğer ölçüde aktarmaya çalışmak olmalıdır. Böylece metinler arası etkileşim denilen kavram gerçekleşebilir. Aksi takdirde kültürler/metinler arası etkileşim olmadığı müddetçe salt çeviri yapmanın da bir anlam ihtiva etmeyeceği öngörülmektedir. Dolayısıyla çeviri göreceli bir uğraş olmakla beraber neticede kaynak metinden beslenmek zorundadır. Kaynak metin yoksa erek metin de yoktur; çeviriyi çeviri yapan kaynak metnin varlığıdır, bu bağlamda kaynak ve erek metin arasında ayrıma dayalı bir anlayış değil de çok yönlü eşdeğerlikten beslenen bir etkileşim anlayışının göz önüne alınması gerekli görülmektedir. Özellikle Tablo5'te Bir-e-Hiç eşdeğerlik bakımından zorlama karşılıklar bulunmaya çalışılmış olan ifadelerin de işaret ettiği üzere, Korece-Türkçe çeviride Korece ifadelerin nereden geldiği, tarihteki hangi olay ya da anlatıdan çıktığı gibi arka plandaki hikâyelerin iyi bilinmesi gerekmektedir. Değilse yanlış yorumlamaya sebebiyet verileceği anlaşılmaktadır. “Yemek hırsızı” ya da “Yılan ayağı” gibi ifadelerin kelimesi kelimesine yapılan çeviride anlam ifade ediyor gibi görünmesine rağmen asıl anlamının dışında başka anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. Özge bir ifadeyle, metinde görünen (Yılan Ayağı) ile gösterilen/işaret edilenin (Abartma, gereksiz açıklama vb.) ayırt edilmesi gerekli görülmektedir. Bu asıl anlamların ortaya çıkarılabilmesi için ifadelerin gölgesinde kalan, bağlamda ve kültürde saklı duran, dolaylı anlatım yoluyla gizlenen hikâyelerin, anlatıların, arka plandaki detayların da bilinmesi gerektiğine gönderme yapmaktadır.

5. SONUÇ

Şimdiye kadarki örneklerde de görüldüğü üzere Kor-Tur yazın çevirisinde belirli bir kuramdan ya da paradigmadan yola çıkılarak yapılan ya da incelenen çalışmaların sınırlı olacağı sonucuna varılmıştır. Kuram ya da paradigmanın sadece bir bakış açısı sunabileceği çevirinin ise çoğunlukla değişken ve göreceli bir yapıya sahip olduğu her şeyden çok yoruma dayalı olduğu görülmüştür. Çeviride çok yönlü değişkenlerin (dilbilimsel, kültürel, sosyal, bağlamsal vb.) birbirini etkilediği ve çeviriye yön tayin ettiği anlaşılmıştır. Bu nedenle ister çevirisi tamamlanmış bir çalışma ister çeviri aşamasındaki bir çalışma olsun kaynak-erek metin

bağlamında tek yönlü yahut biricik eşdeğerliğin değil de çoklu eşdeğerliklerin aranmasının kabul edilebilir metinlerin yeniden yazımını (çevrimini) mümkün kılabileceği anlaşılmıştır. Bilhassa kültür ögesinin baskın olduğu ifade ve bağlamlarda kaynak metnin zengin/noksan yapısının erek metinde de eşdeğer zenginlikle/noksanlıkla karşılanması kabul edilebilir çeviriler yaratacağı öngörülmektedir.

Kor-Tur yazın çevirisinde dildeki dolaylı anlatım, örtük ifadeler, kültürel yönü ağır basan etmenler, sosyokültürel bağlam, heterojen yapı gibi unsurlar göz önüne alındığında tam ya da kısmi eşdeğerliğin sağlanabilmesi için her iki dilde kelimelerin ötesinde bağlamın ihtiva ettiği anlamların, dolayısıyla metinlerin çevrilmesinin daha önemli olduğu görülmüştür. Göktürk (2018, s.104) Yazın çevirisinin önceden belirlenmiş kurallara işleyecek bir etkinlik olmadığını; bireysel yorum ve yaratma süreci olduğunu, buna rağmen çeviride yaratmanın oldukça çapraşık bir kavram olduğunu, yazın çevirmeninin yaptığı işin alabildiğine özgür bir yaratma olmadığını; illa ki özgün yapının güdümünde gerektiği yerde kendine sınırlar koyabilen bir yaratma olduğunu özellikle ifade etmiştir. Bu bağlamda serbest çeviri diye tabir edilen usulün de sınırlı ve kaynak metnin güdümünde olacağı gözden çıkarılmamalıdır. Kore gibi heterojen bir kültürde yaratılan kaynak metinlerin de heterojen özellikler barındıracağı söz götürmez bir hakikattir. Bu nedenle kaynak metin ile erek metnin en azından anlaşılabilir olma yönünde çok yönlü eşdeğerlik ilkelerinden yeterince beslenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Aksi durumda ana metnin özgünlüğünden çok şey kaybedeceği erek metnin de o nispette yüzeysel bir çeviriyle sonuçlanacağı endişesi oluşmaktadır.

Son olarak bu çalışmanın Kor-Tur yazın çevirisi alanındaki eksik kalan araştırmalara dikkat çekerek daha çok ve nitelikli araştırmanın artmasına vesile olması ümit edilmektedir. Daha önce de bahsedildiği gibi alan yazında muazzam bir eksiklik olduğu için tartışılması gereken öncelikli meseleler burada gündeme getirilememiştir ama sınırlı olmak şartıyla en azından bir işaret fişegi gönderme niteliğindeki bu çalışmanın potansiyel araştırmalara öncülük ederek Kor-Tur çeviri ile meşgul olanları da alandaki mevcut boşluğu doldurmak için her türden araştırmaya teşvik etmesi temenni olunur.

KAYNAKÇA

- Kang, M. (2024). Against 'han', or why Koreans are not defined by sadness. *Aeon*. <https://aeon.co/essays/against-han-or-why-koreans-are-not-defined-by-sadness>
- Brunch. (t.y.). *Onestepculture tarafından yazılmış kültür yazısı*. 24 Temmuz 2024 tarihinde <https://brunch.co.kr/@onestepculture/389> adresinden erişildi.
- Catford, J. C. (1965). *A linguistic theory of translation*. Oxford University Press.
- Ece, A. (2016). *Çevirmenin yazar ve kahraman olarak portresi*. Çeviribilim.
- EncyKorea. (t.y.). *Kore edebiyatı*. 27 Mayıs 2025 tarihinde <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0003770> adresinden erişildi.
- Göktürk, A. (2018). *Çeviri: Dillerin dili*. Yapı Kredi Yayınları.
- iKoreanSpirit. (t.y.). *Kültürel haber yazısı*. 22 Temmuz 2024 tarihinde <https://www.ikoreanspirit.com/news/articleView.html?idxno=36499> adresinden erişildi.
- Junghyo, A. (2012). *은마: 은마는 오지 않는다*. Nanam.
- Junghyo, A. (2024). *Gümüş Aygır: Kore'nin hikâyesi* (T. Kartav, Çev.). Yordam Kitap.
- Kade, O. (1968). *Zufall und Gesetzmäßigkeit in der Übersetzung*. VEB.
- Koller, W. (1995). *The concept of equivalence and the object of translation studies*. University of Bergen.
- Korean Literature Wave. (t.y.). *About us*. 20 Temmuz 2024 tarihinde <https://klwave.or.kr/klw/aboutus/aboutus.do> adresinden erişildi.
- Pym, A. (2023). *Çeviri kuramlarını keşfetmek*. Everest Yayınları.
- Toury, G. (1978). The nature and role of norms in translation. In L. Venuti (Ed.), *The translation studies reader* (ss. 198–211). Routledge.
- Toury, G. (1995). *Descriptive translation studies and beyond*. John Benjamins.
- Türközü, S. G. (2018). *Çeviri amaçlı Korece atasözleri, deyimler ve Hanca dörtlemeler*. Likya Yayınları.
- Türközü, S. G., & Ölçer, M. (2019). Korecenin romanizasyonu ve Türkçe çevriyazısı üzerine bir çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(1), 9–29.
- Türközü Köroğlu, H. (2011). *Türkiye'de Kore edebiyatı üzerine araştırmalar, tercüme, eğitim faaliyetleri ve sorunlar*. 1. Uluslararası Asya Dilleri ve Edebiyatları Sempozyumu.
- Türközü Köroğlu, H., & Türközü, S. G. (2021). *Edebi çeviri yöntemleri: Koreceden Türkçeye & Türkçeden Koreceye*. Nantu Yayınları.
- Van Leuven-Zwart, K. M. (1989). Translation and original: Similarities and dissimilarities. *Target*, 1(2), 151–181.
- Venuti, L. (Ed.). (2000). *The translation studies reader*. Routledge.
- Yonhap News Agency. (2018, 29 Ocak). *Kore kültürü hakkında haber*. 23 Temmuz 2024 tarihinde <https://www.yna.co.kr/view/AKR20180129083200005> adresinden erişildi.

EXTENDED ABSTRACT

In recent years, the number of Korean-Turkish literary translations have increased relatively; however, the limited number of existing studies in the field remain insufficient to establish a coherent theoretical framework. The absence of such a framework is immediately apparent, particularly in the context of translation theory. “Equivalence,” one of the foundational concepts of translation studies, continues to attract scholarly attention, yet it remains methodologically underexplored in the specific case of Korean-Turkish literary translation. To advance the field, paradigms such as the *Equivalence Approach*, *Skopos or Aim-Based Theory*, *Functionalism*, *Descriptive Translation Studies*, and *Polysystem Theory* must be introduced and critically discussed within this linguistic and cultural pair.

In parallel, recent discussions surrounding Korean-Turkish translations have brought to light a range of issues such as *faulty translations*, *misinterpretations of Korean literature*, *machine-based translations*, and the growing number of *unqualified translators*—including those with insufficient command of the Korean language. These problems not only compromise the quality of translations but also raise concerns regarding the future of Korean-Turkish literary translation as an academic and professional discipline. Given the scarcity of research even at a preliminary level, the current review draws primarily on the author’s own translation experience and aims to provide an introductory, experience-based evaluation open to academic debate.

This paper focuses specifically on the notion of *equivalence* as observed in Korean-Turkish literary translation practices and is limited to insights derived from personal translation experience. A comprehensive meta-analysis of published translations is recommended for future studies to systematically assess translation tendencies and strategies. Furthermore, there is a pressing need for academic research and institutional initiatives aimed at the training and education of competent literary translators who can bridge the linguistic and cultural gap between Korean and Turkish.

A significant issue observed among novice translators working from Korean into Turkish is their frequent detachment from the source text. Many operate under the pretext of “free translation,” often producing renderings that are indirectly based on English rather than the original Korean. This phenomenon poses a potential risk for the accuracy, authenticity, and cultural integrity of Korean literary works presented to Turkish readers. Such tendencies not only distort the Korean literary voice but also hinder the establishment of Korean literature as an independent and respected domain within the Turkish literary system.

Within this limited framework, the present review seeks to identify the general characteristics of Korean–Turkish literary translation, explore difficulties encountered in

practice, illustrate examples of multi-dimensional equivalence, and offer suggestions for improving translation quality. It argues that, in transferring a linguistically and culturally heterogeneous language such as Korean into Turkish, translators must carefully analyse the cultural, social, and contextual dimensions of the source text and strive to reconstruct them through an adequate and functional equivalence in Turkish.

Despite the frequently cited cultural similarities between Korea and Türkiye, Korean literature retains a distinct and distant identity. The only means of effectively bridging this cultural and linguistic distance lies in accurate and context-sensitive translation. The review maintains an equal focus on both the source and target texts, suggesting that acceptable and aesthetically valid translations can be achieved only through a balanced and multidirectional conception of equivalence.

In this respect, key Korean cultural concepts such as *Nun-chi*, *Han*, and *Jeong* exemplify the unique challenges faced in Korean–Turkish translation. These culturally embedded expressions resist simple equivalence and demand nuanced, multi-layered strategies that combine linguistic accuracy with cultural sensitivity. The review thus underscores the necessity of *multiple equivalence*—not merely at the lexical or structural level but across cultural, contextual, and pragmatic dimensions.

Ultimately, this study aims to raise awareness of the theoretical and methodological gaps in Korean-Turkish literary translation, to encourage the establishment of academic frameworks grounded in translation theory, and to promote the education of qualified translators capable of ensuring both linguistic precision and cultural fidelity. It is hoped that the discussion presented here will contribute to the development of a more systematic, theory-informed, and academically recognized field of Korean-Turkish literary translation studies in Türkiye.

EINE ANALYSE DER DARSTELLUNG DEUTSCHER ALLTAGSKULTUR IN LEHRWERKEN

AN ANALYSIS OF THE REPRESENTATION OF GERMAN EVERYDAY CULTURE IN TEXTBOOKS

DERS KİTAPLARINDA ALMAN GÜNLÜK YAŞAM KÜLTÜRÜNÜN SUNUMUNA İLİŞKİN BİR ANALİZ

Leyla KAYA

Öğr. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Ankara, Türkiye

Lecturer, Social Sciences University of Ankara, School of Foreign Languages, Ankara, Türkiye

ORCID: 0000-0002-0160-6448

Email: leyla.kaya@asbu.edu.tr

Muhammet KOÇAK

Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi, Ankara, Türkiye

Prof. Dr., Gazi University, Gazi Faculty of Education, German Language Education, Ankara, Türkiye

ORCID: 0000-0001-6387-0765

Email: muhammetkocak@gazi.edu.tr

Geliş Tarihi/Submitted:

28.11.2025

Kabul Tarihi/Accepted:

16.02.2026

Schlüsselwörter: Deutsch als Fremdsprache (DaF), Alltagskultur, GER A1, Lehrwerkanalyse, soziokulturelles Wissen, kulturelle Routinen

Keywords:

German as a Foreign Language (GFL), Everyday Culture, GER A1, Textbook Analysis, Sociocultural Knowledge, Cultural Routines

Kaynak gösterme/Citation:

Kaya, L. & Koçak, M. (2026). Eine analyse der Darstellung deutscher Alltagskultur in Lehrwerken. *World Language Studies*, 6(1): 52-87

Zusammenfassung

Die vorliegende Studie analysiert die Darstellung deutscher Alltagskultur in den Lehrwerken „Menschen A1.1“ (2022) und „Menschen A1.2“ (2023) im Hinblick auf die soziokulturellen Anforderungen des Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmens (GER) sowie die im bundesweit veröffentlichten Orientierungshandbuch „Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland“ definierten thematischen Schwerpunkte. Ausgehend von der Prämisse, dass kommunikative Kompetenz ohne grundlegendes kulturelles Orientierungswissen unvollständig bleibt (Kramersch, 1993, S. 1; Byram, 1997, S. 22), wurde eine qualitative Inhaltsanalyse nach Kuckartz (2014, S. 77–100) durchgeführt. Alle Texte, Bilder, Aufgaben und szenischen Darstellungen wurden deduktiv und induktiv codiert und systematisch mit den alltagspraktischen Themenfeldern der genannten Referenzdokumente abgeglichen. Die Ergebnisse zeigen, dass die Lehrwerke zentrale A1-relevante kulturelle Bereiche – etwa Begrüßungen, Familie, Essen, Wohnen, Freizeit und Feste – visuell anschaulich und sprachlich niedrighschwellig aufbereiten. Gleichzeitig treten deutliche Leerstellen in kulturell bedeutsamen Bereichen zutage, die insbesondere für neu Zugewanderte im Alltag handlungsrelevant sind. Dazu zählen der Sonntag als Ruhetag, die Mülltrennung und das Pfandsystem sowie grundlegende Abläufe des öffentlichen Nahverkehrs (Ticketarten, Automatenbedienung, Entwertung). Obwohl diese Inhalte problemlos in das A1-Niveau integrierbar wären, bleiben sie in den Lehrwerken vollständig unberücksichtigt. Aus den identifizierten Lücken ergeben sich konkrete didaktische Potenziale: visuell vielfältige und alltagsnahe digitale Materialien – darunter realitätsnahe Fotografien, Bildsequenzen, Infografiken, kurze Erklärvideos sowie miniaturisierte Szenarien im Comic-Stil – können fehlende kulturelle Inhalte handlungsorientiert und niederschwellig vermitteln. Die Befunde liefern damit eine theoretische und empirische Grundlage für die Entwicklung ergänzender digitaler Kulturmodule im Rahmen des geplanten Promotionsprojekts.

Abstract

This study examines how German everyday culture is represented in the textbooks “Menschen A1.1” (2022) and “Menschen A1.2” (2023), drawing on the sociocultural requirements of the Common European Framework of Reference for Languages (GER) as well as the thematic areas defined in the nationwide orientation guide “Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland”. Based on the assumption that communicative competence remains incomplete without fundamental cultural orientation knowledge (Kramersch, 1993, S. 1; Byram, 1997, S. 22), a qualitative content analysis following Kuckartz (2014, S. 77–100) was conducted. All texts, images, tasks, and scene-based activities in the textbooks were coded both deductively and inductively and systematically compared with the everyday-life themes specified in the reference documents. The findings reveal that the textbooks present core A1-relevant cultural domains—such as greetings, family, food, housing, leisure activities, and celebrations—in a visually accessible and linguistically low-threshold manner. However, noticeable gaps emerge in culturally significant areas that are highly relevant for newcomers in their daily lives. These include Sunday as a “day of rest” waste-separation practices, the deposit-bottle system (Pfand), and fundamental procedures of public transportation, such as ticket types, operating ticket machines, and validating tickets. Although all of these topics could easily be integrated at the A1 level, they remain entirely absent from the textbooks. These omissions point to substantial didactic potential: visually diverse and everyday-oriented digital materials—such as realistic photographs, image sequences, infographics, short explanatory videos, and comic-style mini-scenarios—can support the action-oriented and accessible teaching of missing cultural content. The study thus provides a theoretical and empirical foundation for developing supplementary digital cultural modules within the scope of the planned doctoral project.

Öz

Bu çalışma, “Menschen A1.1” (2022) ve “Menschen A1.2” (2023) ders kitaplarında Alman günlük yaşam kültürünün nasıl temsil edildiğini, Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni’nin (GER) sosyokültürel gereklilikleri ile Almanya’da ulusal düzeyde yayımlanan „Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland” adlı rehberde yer alan kültürel temalar doğrultusunda incelemektedir. Dilsel iletişim yeterliğinin temel kültürel yönelim bilgisi olmaksızın eksik kalacağı varsayımından hareketle (Kramsch, 1993, S. 1; Byram, 1997, S. 22) çalışma, Kuckartz’ın (2014, S. 77–100) nitel içerik analizi yaklaşımıyla yürütülmüştür. Ders kitaplarındaki tüm metinler, görseller, görevler ve sahne temelli etkinlikler hem tümdengelimsel hem de tümevarımsal biçimde kodlanmış ve söz konusu referans belgelerde tanımlanan günlük yaşam temalarıyla sistematik olarak karşılaştırılmıştır. Bulgular, öğretim materyallerinin A1 düzeyine uygun temel kültürel alanları — örneğin selamlaşma biçimleri, aile, yemek kültürü, barınma, boş zaman etkinlikleri ve kutlamalar — görsel açıdan anlaşılır ve dilsel olarak erişilebilir bir düzeyde sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, özellikle Almanya’ya yeni gelen bireyler için günlük yaşamda yüksek işlevsellik taşıyan bazı kültürel alanlarda belirgin boşluklar bulunmaktadır. Pazar gününün Ruhetag olarak toplumsal konumu, atık ayrıştırma ve depozito sistemi (Pfand), ayrıca toplu taşımada bilet türleri, otomat kullanımı ve bilet doğrulama süreçleri gibi konular A1 düzeyinde rahatlıkla öğretilebilir olmalarına karşın ders kitaplarında tamamen göz ardı edilmektedir. Bu eksiklikler önemli pedagojik fırsatlara işaret etmektedir: gerçek yaşamdan fotoğraflar, görsel diziler, infografikler, kısa açıklayıcı videolar ve çizgi-roman tarzı mini senaryolar gibi görsel açıdan çeşitlendirilmiş ve erişimi kolay dijital materyaller, söz konusu kültürel içeriklerin eylem odaklı ve anlaşılır biçimde aktarılmasına katkı sağlayabilir. Elde edilen bulgular, planlanan doktora araştırması kapsamında geliştirilecek tamamlayıcı dijital kültür modülleri için hem kuramsal hem de ampirik bir temel sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Almanca (DaF), Günlük Yaşam Kültürü, GER A1, Ders Kitabı Analizi, Sosyokültürel Bilgi, Kültürel Rutinler

1. EINLEITUNG

Im Sommer 2019 berichteten zahlreiche deutsche Medien unter der Schlagzeile „Jeder vierte Mensch in Deutschland hat einen Migrationshintergrund“ über die Ergebnisse des Statistischen Bundesamtes (Spiegel Online, 2019). Diese Entwicklung verdeutlicht, dass Deutschland längst ein Einwanderungsland ist und dass die gesellschaftliche Struktur zunehmend durch kulturelle Diversität geprägt wird. Ein großer Teil der neu Zugewanderten kommt im Rahmen des Familiennachzugs nach Deutschland. Für diese Personen ist der Nachweis grundlegender Deutschkenntnisse auf dem Niveau A1 bereits vor der Einreise verpflichtend. Ziel dieser Regelung ist es, ihnen die sprachliche Bewältigung elementarer Alltagssituationen zu ermöglichen. Dennoch bleibt die Frage offen, ob Lernende mit einem A1-Zertifikat tatsächlich über ausreichendes kulturelles Orientierungswissen verfügen, um sich im deutschen Alltag sicher zurechtzufinden.

Sprache und Kultur bilden im Fremdsprachenlernen eine untrennbare Einheit. Wie Kramsch (1993, S. 9) betont, ist jede sprachliche Handlung in kulturelle Bedeutungszusammenhänge eingebettet und spiegelt Denkweisen, Kommunikationsmuster und soziale Beziehungen einer Gemeinschaft wider. Byram (1997, S. 54) weist darauf hin, dass erfolgreiche Kommunikation nicht allein auf grammatischer Korrektheit beruht, sondern auf der Fähigkeit, kulturelle Normen wahrzunehmen, zu interpretieren und angemessen darauf zu reagieren. Daher gilt kulturelles Lernen im modernen Fremdsprachenunterricht als integraler Bestandteil kommunikativer Kompetenz (Jokikokko, 2005, S. 79).

Auch im Unterricht Deutsch als Fremdsprache (DaF) ist die Vermittlung kultureller Inhalte unabdingbar. Neben Grammatik und Wortschatz gehören landeskundliche Informationen, alltagskulturelle Routinen, soziale Werte und Normen zu den zentralen Lernbereichen (Hallet, 2011a, S. 27). Diese helfen Lernenden, sprachliche Strukturen nicht isoliert, sondern im sozialen Kontext zu verstehen. Lehrkräfte fungieren dabei als kulturelle Vermittler, die Brücken zwischen der Herkunftskultur der Lernenden und der Zielkultur schlagen (Byram & Risager, 1999; Edelhoff, 1993).

Trotz wachsender Digitalisierung zählen Lehrwerke weiterhin zu den am häufigsten verwendeten Unterrichtsmaterialien. Sie strukturieren den Lernprozess, stellen zentrale sprachliche Mittel systematisch dar und dienen vielen Lernenden als primäre Quelle kultureller Informationen (Ataş, 2020, S. 45). Da Lehrwerke jedoch stets auch die pädagogischen und

kulturellen Wertvorstellungen ihrer Entstehungskontexte widerspiegeln, ist eine kritische Analyse ihrer kulturellen Inhalte von besonderer Bedeutung (Lessard-Clouston, 1996, S. 133).

Vor diesem Hintergrund untersucht die vorliegende Studie, in welchem Umfang die Lehrwerke Menschen A1.1 (2022) und Menschen A1.2 (2023) Elemente der deutschen Alltagskultur darstellen und welche kulturellen Themen sie für A1-Lernende zugänglich machen. Die Auswahl der Lehrwerke erfolgte mittels purposiver Stichprobe (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2016, S. 92). Ausschlaggebend waren ihre Ausrichtung an erwachsene Lernende, ihr handlungsorientiertes und kommunikatives Konzept sowie ihre GER-Konformität; zudem werden sie in den Deutschkursen der Forschungsumgebung aktiv eingesetzt.

Der Gemeinsame Europäische Referenzrahmen für Sprachen (GER) versteht soziokulturelles Wissen als integralen Bestandteil kommunikativer Kompetenz (Europarat, 2023). Die entsprechenden Kategorien umfassen unter anderem Aspekte des täglichen Lebens, der Lebensbedingungen, der interpersonalen Beziehungen, der sozialen Konventionen sowie grundlegender Werte (S. 104–105). Für die Analyse kultureller Inhalte wurde zusätzlich das bundesweit herausgegebene Orientierungshandbuch „Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland“ herangezogen. Dieses Dokument dient neu Zugewanderten als praktischer Leitfaden und vermittelt zentrale kulturelle Routinen des deutschen Alltags in klarer und adressatengerechter Form. Aufgrund seiner systematischen Darstellung relevanter Alltagsthemen bildet es einen geeigneten Referenzrahmen, um die kulturelle Repräsentation in A1-Lehrwerken zu bewerten.

Da jedoch nicht alle im Orientierungshandbuch beschriebenen kulturellen Themen kognitiv oder sprachlich für A1 geeignet sind, berücksichtigt die vorliegende Untersuchung ausschließlich jene Inhalte, die visuell beobachtbar, sprachlich elementar und didaktisch für das Niveau A1 umsetzbar sind. Dadurch wird eine ausgewogene Verbindung zwischen sprachlicher Progression und kultureller Realitätsnähe gewährleistet.

Das zentrale Ziel dieser Studie besteht darin, festzustellen, in welchem Ausmaß Menschen A1.1 und Menschen A1.2 die im Orientierungshandbuch dargestellten Elemente deutscher Alltagskultur berücksichtigen und wie diese kulturellen Inhalte didaktisch aufbereitet werden. Daraus ergibt sich die leitende Forschungsfrage:

In welchem Umfang und auf welche Weise repräsentieren die Lehrwerke Menschen A1.1 und Menschen A1.2 die im Orientierungshandbuch „Eine Orientierungshilfe für das Leben in

Deutschland“ beschriebenen alltagskulturellen Elemente, und wie werden diese kulturellen Inhalte didaktisch umgesetzt?

Zur Beantwortung dieser Frage wird ein qualitatives Forschungsdesign auf Grundlage der Dokumentenanalyse angewendet (Best, 1959, S. 118; Yıldırım & Şimşek, 2018, S. 189). Die Datenauswertung folgt der Qualitativen Inhaltsanalyse nach Kuckartz (2014, S. 77): Die kulturellen Elemente der Lehrwerke werden systematisch codiert, kategorisiert und mit den Themen des Orientierungshandbuchs verglichen.

Die Untersuchung stellt zugleich eine Grundlage für das geplante Forschungsprojekt im Rahmen der Dissertation dar. Dieses Forschungsprojekt soll untersuchen, wie Materialien die kulturelle Orientierung, das Verständnis und die Handlungssicherheit von A1-Lernenden fördern können. Somit erfüllt die vorliegende Studie eine Doppelfunktion: Sie bietet eine kritische Bestandsaufnahme der kulturellen Repräsentation in bestehenden A1-Lehrwerken und liefert gleichzeitig die empirisch-konzeptionelle Basis für die Entwicklung innovativer kulturbezogener Materialien.

2. KULTUR UND IHRE BEDEUTUNG

In der Fremdsprachendidaktik hat sich das Kulturverständnis in den letzten Jahrzehnten deutlich verändert. Kultur wird nicht mehr als eine feste Sammlung von Fakten über ein Land verstanden. Stattdessen gilt sie heute als ein dynamisches und offenes System, das Bedeutungen, gesellschaftliche Praktiken, Regeln, Werte und Symbole umfasst und sich kontinuierlich weiterentwickelt. Kultur entsteht dadurch, dass Mitglieder einer Gesellschaft diese Bedeutungen immer wieder neu aushandeln (Geertz, 1973, S. 89–90). Dieses Verständnis zeigt, dass sprachliches Handeln immer kulturell eingebettet ist. Wie Kramsch (1993, S. 8–9) hervorhebt, beeinflusst Kultur nicht nur, was kommunikativ möglich ist, sondern auch, wie sprachliche Formen gebraucht und wie Äußerungen sozial interpretiert werden. Sprachliche Kompetenz beinhaltet daher auch die Fähigkeit, kulturelle Erwartungen zu erkennen und kommunikativ angemessen zu handeln (Hinkel, 2014, S. 394–408).

Für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache bedeutet dies, dass Sprache ohne kulturelle Orientierung unvollständig bleibt. Der Gemeinsame Europäische Referenzrahmen für Sprachen (GER) betont dies ausdrücklich, indem er soziokulturelles Wissen als Teil der kommunikativen Kompetenz definiert. Dazu gehören unter anderem Kenntnisse über Alltagsleben, soziale Regeln, Werte, Normen und Formen sozialer Beziehungen (Europarat, 2023, S. 104–105).

Kulturvermittlung ist somit nicht lediglich ein Zusatz, sondern ein grundlegender Bestandteil des Sprachenlernens, der sowohl funktionale als auch bildungsorientierte Ziele verfolgt.

Eine wichtige Grundlage bildet das Konzept der interkulturellen Kompetenz. Byram (1997, S. 33–34, 54–71) beschreibt sie als ein Zusammenspiel von Wissen, Haltungen und Fähigkeiten, die Lernende befähigen, eigene Perspektiven zu reflektieren und andere Sichtweisen zu verstehen. Liddicoat und Scarino (2013, S. 20–22, 52–55) erweitern diesen Ansatz, indem sie betonen, dass interkulturelles Lernen ein reflexiver Prozess ist, bei dem Lernende kulturelle Bedeutungen aktiv herstellen und nicht einfach übernehmen. Deardorff (2006, S. 254–256) zeigt zudem, dass interkulturelle Kompetenz eine prozessorientierte Entwicklung ist, die auf Offenheit, Respekt, Beobachtungs- und Interpretationsfähigkeit sowie auf flexibel-angemessenes Handeln basiert.

Didaktisch erfüllt Kulturvermittlung im DaF-Unterricht mehrere Funktionen. Sie unterstützt Lernende zunächst dabei, alltägliche Situationen zu bewältigen, beispielsweise im Umgang mit Höflichkeitsformen, Pünktlichkeit, Esskultur oder Regeln des öffentlichen Raums (Council of Europe, 2001, S. 102–103; Hallet, 2011a, S. 27–31). Darüber hinaus ermöglicht kulturelles Wissen eine angemessene pragmatische Verwendung von Sprache; ohne dieses Wissen kann es trotz grammatisch korrekter Äußerungen zu Missverständnissen kommen (Hinkel, 2014, S. 394–408). Kulturinhalte erhöhen außerdem Motivation und Lernbeteiligung, weil sie an die Lebenswelt der Lernenden anknüpfen und ihnen das Gefühl geben, aktiv handelnde Personen zu sein (Kramsch, 1993, S. 9–12; Hallet, 2011a, S. 28–29). Schließlich fördern sie eine vertiefte Reflexion über eigene und fremde Normen und tragen so zu einer interkulturellen Urteilsfähigkeit bei (Byram, 1997, S. 70–71; Liddicoat & Scarino, 2013, S. 60–63).

Gleichzeitig hat sich der didaktische Fokus von traditioneller „Hochkultur“ hin zu alltagsnahen kulturellen Praktiken verschoben. Holliday (1999, S. 237–238) bezeichnet diese als „small cultures“. Darunter versteht er soziale Routinen, die in konkreten Gemeinschaften – etwa in Schule, Arbeit, Nachbarschaft oder Freizeit – entstehen. Für den Anfangsunterricht auf A1-Niveau eignen sich solche Routinen besonders gut, da sie sprachlich elementar, visuell darstellbar und für neu Zugewanderte unmittelbar relevant sind. Dazu gehören Begrüßungen, Tischkultur, Verhalten im öffentlichen Nahverkehr, Mülltrennung oder der „Ruhetag“ (Europarat, 2023, S. 104–105).

Lehrwerke fungieren dabei als kulturelle Arrangements, da sie Themen auswählen, Bilder und Texte strukturieren und somit beeinflussen, welche Vorstellungen von Kultur Lernende

entwickeln. Lehrwerke präsentieren Kultur nicht neutral, sondern treffen Entscheidungen darüber, welche Perspektiven sichtbar werden (Seidel, 2020, S. 65–68). Daher ist eine kritische Lehrwerkanalyse erforderlich, die thematische Breite, Kontextualisierung, Diversität, Stereotypenfreiheit und die Qualität der Aufgaben berücksichtigt (Hallet, 2011a, S. 30–31; Hinkel, 2014, S. 394–408).

Für die vorliegende Studie bedeutet dies, dass Kultur zugleich Untersuchungsgegenstand und Bewertungsmaßstab ist. Einerseits werden die alltagskulturellen Inhalte der Lehrwerke Menschen A1.1 und Menschen A1.2 identifiziert und beschrieben. Andererseits werden ihre Auswahl und Darstellung mit den im GER definierten soziokulturellen Anforderungen sowie mit den Orientierungsthemen der Publikation Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland verglichen. Alltagskultur fungiert dabei als verbindendes Element zwischen theoretischen Ansätzen und den praktischen Anforderungen von Zugewanderten. Sie umfasst Routinen, Normen und soziale Praktiken, die den Alltag in Deutschland prägen und die notwendig sind, um kommunikativ handlungsfähig zu werden. Daher ist eine systematische Betrachtung dieser Alltagskultur notwendig, um einschätzen zu können, welche Aspekte für die Lehrwerkanalyse relevant sind und wie sie auf einem grundlegenden Sprachniveau didaktisch zugänglich gemacht werden können.

3. DEUTSCHE ALLTAGSKULTUR

Deutsche Alltagskultur umfasst jene Routinen, sozialen Praktiken und unausgesprochenen Normen, die das tägliche Zusammenleben strukturieren und zugleich den Rahmen für kommunikatives Handeln bilden. Diese kulturellen Muster sind weniger an abstrakte Werte gebunden als an konkrete Verhaltensweisen, die regelmäßig auftreten und dadurch Orientierung bieten. Sie prägen sowohl sprachliche Formen als auch deren angemessene Verwendung in alltäglichen Kommunikationssituationen (Thomas, 2006, S. 37–40). Dazu gehören Begrüßungsformen, Essgewohnheiten, der Umgang mit Zeit und Regeln sowie Verhaltensweisen im öffentlichen Raum. Solche Routinen machen deutlich, wie soziale Ordnung hergestellt wird und wie neue Mitglieder einer Gesellschaft in diese Ordnung eingeführt werden (Krumm, 1998, S. 55). Für Lernende des Deutschen als Fremdsprache sind diese Elemente besonders bedeutsam, da sie den sozialen Kontext bestimmen, in dem sprachliches Handeln notwendig wird.

In Deutschland ist Alltagskultur eng mit bestimmten gesellschaftlichen Grundprinzipien verbunden, die als selbstverständlich gelten und soziale Erwartungen stark beeinflussen. Zu den

zentralen Orientierungen zählen Pünktlichkeit, Ordnung, Regelbewusstsein und Rücksichtnahme. Pünktlichkeit hat dabei nicht nur organisatorischen, sondern auch normativen Charakter: Unpünktlichkeit wird häufig als fehlende Verlässlichkeit interpretiert und kann negative Reaktionen hervorrufen (Thomas, 2006, S. 39). Auch der sogenannte „Ruhetag“, der weitgehend arbeits- und geräuscharme Sonntag, gehört zu diesen kulturellen Besonderheiten. Geschlossene Geschäfte und gesetzliche Lärmschutzregelungen führen bei neu Zugewanderten oft zu unerwarteten Alltagserfahrungen (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017).

Einen weiteren wichtigen Bestandteil deutscher Alltagskultur bildet das ausgeprägte Umweltbewusstsein. Besonders sichtbar wird dies in der Mülltrennung, die in Papier-, Bio-, Plastik- und Restabfall untergliedert ist und von vielen Menschen als selbstverständlicher Beitrag zum Umweltschutz betrachtet wird (Seidel, 2020, S. 72). Ähnlich regelorientiert ist das Verhalten im öffentlichen Nahverkehr (ÖPNV): das korrekte Entwerten von Fahrkarten, das Einhalten von Reihenfolgen beim Einsteigen und ein ruhiges Benehmen gelten als Ausdruck gegenseitiger Rücksichtnahme (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017). Diese kulturellen Erwartungen strukturieren den öffentlichen Raum und ermöglichen reibungslose soziale Interaktionen.

Auch Ess- und Tischkultur sind zentrale Bestandteile kulturellen Orientierungswissens. Die deutsche Mahlzeitenstruktur umfasst nicht nur kulinarische Vorlieben und Tagesrhythmen, sondern auch Regeln und Erwartungen in gastronomischen Situationen. Dazu gehören etwa die Reihenfolge beim Bestellen, der Umgang mit Trinkgeld oder Verhaltensnormen bei gemeinsamen Mahlzeiten (Kramsch, 1993, S. 11–12). Diese Routinen vermitteln Lernenden, wie Beziehungen im Alltag sprachlich und sozial gestaltet werden können und welche Formen der Höflichkeit angemessen sind.

Der GER ordnet diese Aspekte dem Bereich des „soziokulturellen Wissens“ zu, das integraler Bestandteil kommunikativer Kompetenz ist (Europarat, 2023, S. 104–105). Gerade auf A1-Niveau kommt solchen Inhalten eine besondere Bedeutung zu, da sie sprachlich einfach, visuell darstellbar und unmittelbar lebensweltlich relevant sind. Sie ermöglichen Lernenden eine erste Orientierung in deutschsprachigen Kontexten und unterstützen sie darin, kommunikativ handlungsfähig zu werden.

Eine besonders praxisnahe Zusammenstellung zentraler alltagskultureller Themen findet sich im Informationsbuch *Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland*. Dieses Dokument beschreibt Bereiche wie Begrüßungsformen, Tischkultur, Nachbarschaftsregeln,

Umweltverhalten oder soziale Umgangsformen in klarer und leicht verständlicher Sprache. Aufgrund seiner konkreten und adressatengerechten Darstellung eignet es sich gut als Grundlage, um festzulegen, welche Aspekte deutscher Alltagskultur auf A1-Niveau vermittelt werden können und für neu Zugewanderte relevant sind (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat (2017).

Für Lehrwerke wie Menschen A1.1 und Menschen A1.2 stellt sich in diesem Zusammenhang die Frage, in welchem Umfang solche alltagskulturellen Elemente enthalten sind und wie sie didaktisch aufbereitet werden. Lehrwerke fungieren als kulturelle Arrangements: Durch die Auswahl von Texten, Bildern und Aufgaben bestimmen sie, welche kulturellen Perspektiven sichtbar werden und wie Lernende Alltagsleben wahrnehmen. Lehrwerke entscheiden damit immer auch darüber, welche Aspekte hervorgehoben und welche unsichtbar bleiben (Seidel, 2020, S. 65–68). Eine realitätsnahe, vielfältige und differenzierte Darstellung deutscher Alltagskultur trägt maßgeblich zur Entwicklung interkultureller Kompetenz bei.

Die Analyse der deutschen Alltagskultur bildet deshalb die theoretische Grundlage für die anschließende empirische Untersuchung. Um zu prüfen, welche kulturellen Routinen und Normen in den Lehrwerken Menschen A1.1 und Menschen A1.2 tatsächlich vorkommen und wie sie didaktisch umgesetzt werden, ist eine systematische qualitative Analyse erforderlich. Dazu gehören die Untersuchung der thematischen Struktur, der Aufgabenformate und des Bildmaterials. Der Abgleich mit dem Orientierungsbuch ermöglicht es außerdem, die Übereinstimmung zwischen gesellschaftlich relevanten kulturellen Anforderungen und ihrer Darstellung im Lehrwerk zu bewerten. Der folgende Methodenteil erläutert das Forschungsdesign sowie das analytische Vorgehen zur Identifikation, Kategorisierung und Auswertung der kulturellen Elemente.

4. METHODIK

4.1. FORSCHUNGSRAHMEN UND BEGRÜNDUNG DES ANSATZES

Die vorliegende Untersuchung ist in einem qualitativ-interpretativen Forschungsrahmen verortet und nutzt die Dokumentenanalyse als zentrales methodisches Verfahren. Diese Methode hat insbesondere in der Lehrwerks-, Kultur- und Bildungsforschung eine etablierte Stellung (Yıldırım & Şimşek, 2018, S. 189; Krippendorff, 2013, S. 24).

Ziel der Studie ist es zu analysieren, wie die Lehrwerke Menschen A1.1 und Menschen A1.2 kulturelle Elemente der deutschen Alltagskultur darstellen und in welchem Umfang diese

Darstellungen mit den im Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmen (GER) und im Orientierungshandbuch „Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland“ beschriebenen soziokulturellen Wissensbereichen übereinstimmen.

Da kulturelle Bedeutungen in Lehrwerken oft implizit, visuell oder narrativ vermittelt werden, eignet sich ein qualitatives Vorgehen besonders gut, um diese Strukturen differenziert sichtbar zu machen.

4.2. HINTERGRUND: „EINE ORIENTIERUNGSHILFE FÜR DAS LEBEN IN DEUTSCHLAND“ ALS KULTURELLER REFERENZRAHMEN

Das mehrsprachige Orientierungshandbuch für das Leben in Deutschland, herausgegeben vom Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat (2017), richtet sich an Geflüchtete, Zuwandererinnen und zukünftige Bürgerinnen und Bürger Deutschlands.

Es vermittelt grundlegende Informationen über:

- Begrüßungsformen und Höflichkeitsroutinen
- Privatleben, Rücksichtnahme und respektvolle Interaktion
- Regeln des Zusammenlebens
- Sonntag als Ruhetag
- Mülltrennung und Recycling
- Verhalten im öffentlichen Verkehr
- Ess- und Trinkkultur
- Gesundheitseinrichtungen, Notfälle
- (110/112)
- Bürokratie, Ämter und Alltagsorganisation

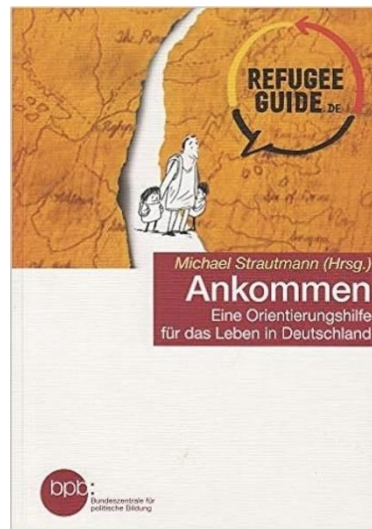

Abbildung 1: *Orientierungshandbuch*

Das Orientierungshandbuch ist bundesweit angelegt, mehrsprachig, breit zugänglich und dient bewusst als kultursensibler Einstiegsrahmen, der neu Zugewanderten hilft, grundlegende kulturelle Erwartungen, Handlungsmuster und soziale Routinen des Alltags in Deutschland zu verstehen. Damit eignet sich dieses Werk hervorragend als praxisnahes Vergleichsmodell, um die kulturelle Angemessenheit von Lehrwerksdarstellungen im A1-Bereich zu beurteilen.

4.3. UNTERSUCHUNGSMATERIAL

Gegenstand der Analyse sind die beiden aktuellen Bände des Lehrwerks Menschen, Hueber Verlag:

- Menschen A1.1, Ausgabe 2022, 104 Seiten (Evans, Pude, & Specht, 2022)

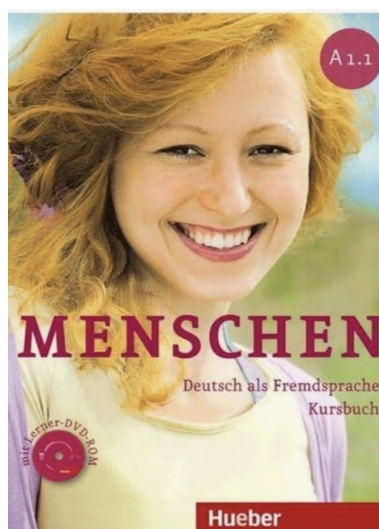

Abbildung 2: *Menschen A1.1*

- Menschen A1.2, Ausgabe 2023, 95 Seiten (Evans, Pude, & Specht, 2023)

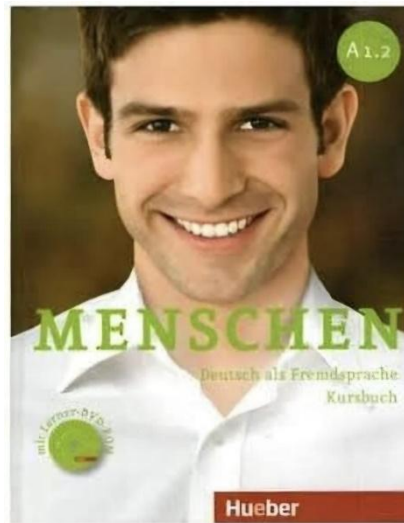

Abbildung 3: *Menschen A1.2*

Das Lehrwerk richtet sich an Erwachsene und junge Erwachsene, ist klar GER-orientiert, handlungsorientiert und verfügt über einen hohen Anteil an visuellen Elementen (Fotos, Szenen, Illustrationen), die kulturelle Informationen transportieren.

Die Lehrwerksreihe Menschen wird weltweit im Unterricht Deutsch als Fremdsprache eingesetzt und in zahlreichen Ländern genutzt, darunter Deutschland, Österreich, die Schweiz, Polen, Ungarn, die Türkei und Spanien (Evans et al., 2022; Evans et al., 2023). Die klare Progression, die kompakte Struktur der A1-Bände sowie das stark visuell orientierte Layout machen das Lehrwerk besonders geeignet für eine kulturbezogene Analyse.

4.4. REFERENZRAHMEN DER ANALYSE

Die Analyse stützt sich auf drei miteinander verknüpfte Referenzsysteme:

1. **Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen (GER):** Bereiche des soziokulturellen Wissens, Alltag, interpersonale Beziehungen, soziale Konventionen, nonverbale Kommunikation sowie A1-Deskriptoren.
2. **„Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland“:** Ein bundesweites, praxisorientiertes Handbuch für neu Zugewanderte, das zentrale Alltagsthemen klar, niedrigschwellig und mehrsprachig aufbereitet (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017).

- 3. Lehrwerkstruktur von Menschen A1.1/A1.2:** Thematische Lektionsstruktur, Bildmaterial, Aufgaben und Dialoge. Diese Triangulation ermöglicht eine differenzierte Bewertung kultureller Abdeckung.

4.5. AUSWERTUNGSMETHODE: QUALITATIVE INHALTSANALYSE NACH KUCKARTZ

4.5.1 KATEGORIENBILDUNG

Das Kategoriensystem wurde deduktiv aus GER-Kategorien und aus Orientierungshilfe-Themen entwickelt.

Wichtige Kategorien sind:

- Begrüßung & Höflichkeit
- Privatleben & Nachbarschaft
- Essen, Trinken & Tischkultur
- Mobilität & ÖPNV
- Regeln des Zusammenlebens
- Mülltrennung & Pfandsystem
- Gesundheit & Notfälle
- Bürokratie & Alltagsorganisation
- Feste & Rituale

4.5.2. CODIERUNGSPROZESS

Der Codierungsprozess orientierte sich konsequent an der Annahme, dass kulturelle Bedeutungen in Lehrwerken nicht ausschließlich in schriftlichen Texten erscheinen, sondern in vielfältigen multimodalen Repräsentationsformen verankert sind. Diese Vorgehensweise stützt sich auf zentrale kultur- und fremdsprachendidaktische Ansätze, die hervorheben, dass kulturelle Bedeutungen in Lehrwerken häufig indirekt durch Bilder, Routinen und soziale Szenarien zum Ausdruck kommen (Kramsch, 1993, S. 8–12; Seidel, 2020, S. 65–68; Hallet, 2011a, S. 27–31).

In Übereinstimmung mit der Qualitativen Inhaltsanalyse nach Kuckartz (2014), die sowohl textuelle als auch visuelle und handlungsbezogene Elemente als relevante

Analyseeinheiten berücksichtigt, wurden im Codierungsprozess daher verschiedene Materialtypen systematisch einbezogen:

- **Texte und Dialoge**

Dialoge, Kurztexte, Leseaufgaben und Hörverständnis-Transkripte bilden zentrale Träger expliziter und impliziter kultureller Informationen. Sie enthalten sprachliche Routinen (z. B. Begrüßung, Entschuldigung, Einladungen), narrative Einbettungen sowie alltagsnahe Handlungsszenarien, die nach GER und kulturtheoretischen Modellen unmittelbare Indikatoren für soziokulturelles Wissen darstellen.

- **Aufgabenstellungen und Übungen**

Aufgaben spiegeln, welche kulturellen Handlungen Lernenden zugemutet oder vermittelt werden. Aufgaben wie Rollenspiele, Dialogbereitstellung, Zuordnungsübungen, Bildbeschreibungen und Szenarien fördern nach Hallet (2011b) und Byram (1997) die Entwicklung interkultureller Handlungsfähigkeiten, weshalb sie als bedeutsame Analyseeinheiten codiert wurden.

- **Fotografien, Illustrationen, Symbole**

Visuelle Elemente wurden als eigenständige kulturelle Bedeutungsträger codiert. Sie transportieren – oft implizit – Normen, Rollenbilder, soziale Interaktionen, materielle Kultur, Verhaltensmuster und „small cultures“ des Alltags (Holliday, 1999). Seidel (2020) betont, dass Lehrwerke über visuelle Entscheidungen spezifische kulturelle Perspektiven erzeugen; daher wurden ikonografische Elemente systematisch in die Analyse einbezogen.

- **Situative Szenarien und Rollenspiele**

Viele alltagskulturelle Routinen erscheinen vor allem in szenischen Darstellungen (z. B. im Café, im Bus, beim Arzt, beim Einkauf). Diese Szenarien ermöglichen es, Verhaltensnormen, Höflichkeitsformen, Interaktionsmuster und körperliche Ausdrucksformen zu erkennen, die der GER als Bestandteile des soziokulturellen Wissens hervorhebt (Europarat, 2023, S. 104–105). Rollenspiele stellen daher eine wichtige Quelle nonverbalen und pragmatischen Kulturwissens dar und wurden entsprechend codiert.

Warum diese Codierung wissenschaftlich zwingend ist:

- Der GER definiert Kultur als Kombination aus sprachlichen, sozialen, nonverbalen, interaktionalen und umweltbezogenen Praktiken.

- Byram (1997) betont, dass interkulturelle Kompetenz über Handlungen und Wahrnehmungen vermittelt wird, nicht nur über explizite Informationen.
- Kramsch (1993) sieht Kultur als „diskursiven Raum“, der sich in Bildern, Interaktionen und Mikropraktiken manifestiert.
- Seidel (2020) beschreibt Lehrwerke als kulturelle Arrangements, deren Bedeutungen durch Text-Bild-Kompositionen entstehen.
- Kuckartz (2014) ermöglicht explizit die Analyse verschiedenartiger Datentypen im Rahmen einer einheitlichen Kategorienstruktur.

Daher wäre eine rein textbasierte Analyse methodisch unzureichend und würde zentrale kulturelle Bedeutungsstrukturen unsichtbar lassen. Die gewählte Vorgehensweise entspricht somit international etablierten Standards der Lehrwerkanalyse und den theoretischen Anforderungen der Arbeit.

4.6. VERGLEICHENDE ANALYSE

GER – ORIENTIERUNGSBUCH – LEHRWERK

Die codierten Inhalte wurden anschließend dreifach verglichen:

- GER → Lehrwerk: Deckt Menschen zentrale A1-kulturelle Erwartungen ab?
- Orientierungsbuch → Lehrwerk: Werden die im Orientierungshandbuch dargestellten realen Alltagsroutinen ausreichend repräsentiert? (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017)
- GER + Orientierungsbuch → Lehrwerk: Sind die vermittelten kulturellen Inhalte sprachlich A1-gerecht, visuell zugänglich und lebensweltlich bedeutsam?

4.7. RELEVANZ DER METHODIK FÜR DIE DISSERTATION

Die Analyse ermöglicht:

- das Sichtbarmachen kultureller Muster im Lehrwerk,
- die Identifikation konkreter didaktischer Lücken (z. B. Mülltrennung, Pfand, Ruhetag, Notfallpraxis),
- die Beurteilung der A1-Tauglichkeit fehlender Inhalte,
- und darauf aufbauend die Entwicklung von Ansätzen zur Schließung dieser kulturellen Defizite.

Damit schafft die gewählte Methodik eine empirische Grundlage, auf der die spätere Entwicklung kulturbezogener Lehrmaterialien systematisch aufbauen kann. Zugleich ermöglicht sie eine klar nachvollziehbare, argumentativ fundierte Begründung dafür, warum die Vermittlung alltagskultureller Orientierung im Anfangsunterricht unverzichtbar ist. Die Analyse verbindet somit empirische Evidenz mit didaktischer Relevanz und legt den Grundstein für eine zielgerichtete und bedarfsorientierte Materialentwicklung im Rahmen der Dissertation.

5. ERGEBNISSE

5.1. GER A1 UND SOZIOKULTURELLES WISSEN:

ABLEITUNG A1-RELEVANTER BEREICHE

Die allgemeinen Beschreibungen der Niveaustufe A1 zeigen, dass kommunikative Handlungen auf dieser Stufe stark auf das unmittelbare Lebensumfeld der Lernenden begrenzt sind. Der GER betont, dass A1-Lernende vertraute Wörter und sehr einfache Sätze zu persönlichen Angaben, Familie, Wohnort, alltäglichen Dingen sowie zu grundlegenden Bedürfnissen verwenden können. Dazu gehören einfache Fragen und Antworten zu vertrauten Themen, das Ausfüllen kurzer Formulare oder das Schreiben kurzer Mitteilungen wie Postkarten (Europarat, 2023, S. 50–54).

Aus diesen Vorgaben ergibt sich ein doppelter Rahmen für die didaktische Auswahl kultureller Inhalte:

- Sprachlich:

Die Ausdrucksmöglichkeiten sind auf kurze, stark formelhafte und situationsgebundene Äußerungen beschränkt.

- Kulturell:

Vermittelbar sind nur jene soziokulturellen Inhalte, die mit elementaren lexikalischen Mitteln dargestellt werden können und direkt an beobachtbare Alltagssituationen anknüpfen.

Auf Basis der GER-Liste des soziokulturellen Wissens (Europarat, 2023, S. 104–105) lassen sich für das Niveau A1 drei Grade der A1-Eignung ableiten. Die folgende Übersicht fasst diese Einschätzung zusammen:

Tabelle 1: A1-Eignung der GER-Bereiche

GER-Bereich	Inhalt	A1-Eignung	Begründung
-------------	--------	------------	------------

1. Tägliches Leben	Essen & Trinken, Freizeit, Kleidung, Feiertage	hoch	Direkt erfahrbare Routinen, mit einfachem Wortschatz darstellbar
2. Lebensbedingungen	Lebensstandard, soziale Absicherung	mittel	Nur stark vereinfacht möglich (Wohnen, Miete, teuer/billig)
3. Interpersonale Beziehungen	Familie, Generationen, Arbeitsplatz, Gruppen	hoch/mittel	Familie/Freundschaften gut vermittelbar; komplexe Strukturen eher höhere Niveaus
4. Werte, Überzeugungen, Einstellungen	Geschichte, Politik, Religion, nationale Identität	niedrig	Sprachlich/konzeptuell zu abstrakt; nur punktuell darstellbar
5. Körpersprache	Gestik, Mimik	mittel	Visuell gut vermittelbar; selten explizites Lehrwerksthema
6. Soziale Konventionen	Pünktlichkeit, Gast/Gastgeber, Kleidung, Besuchsregeln	hoch	Direkt mit Alltagssituationen verbunden, leicht erfahrbar
7. Rituelles Verhalten	Hochzeiten, Beerdigungen, religiöse Bräuche, Feste	mittel	Feste gut integrierbar; religiöse Rituale nur oberflächlich

Für das Niveau A1 stehen besonders Bereich 1 (tägliches Leben), Teile von Bereich 3 (einfache Beziehungen) sowie Bereich 6 (soziale Konventionen) im Vordergrund. Diese Bereiche sind sprachlich niedrigschwellig, visuell darstellbar und lebensweltlich unmittelbar relevant.

Demgegenüber sind politisch-historische Inhalte oder Themen wie nationale Identität (Bereich 4) aufgrund ihres Abstraktionsgrades auf A1 kaum umsetzbar. Ihre Abwesenheit in A1-Lehrwerken ist daher keine didaktische Schwäche, sondern eine notwendige Niveaudifferenzierung.

5.2. ORIENTIERUNGSHANDBUCH ALS KULTURELLER REFERENZRAHMEN

Das Handbuch für das Leben in Deutschland, herausgegeben vom Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat (2017), konkretisiert zahlreiche Bereiche des GER und überführt sie in alltagspraktische Themen, die für neu Zugewanderte unmittelbar relevant sind.

Es behandelt unter anderem:

- Begrüßungsformen
- Aspekte des Privatlebens
- Sonntag als Ruhetag
- Verhaltensregeln im Bus/Zug
- Umweltfreundlichkeit (Mülltrennung, Pfand, Energie-/Wassersparen)

- Ess- und Trinkgewohnheiten
- Rauchen & Rücksichtnahme
- Bürokratie & Öffnungszeiten
- Verkehrsregeln
- ÖPNV (Fahrkarten, Entwerten)
- Hinweise zu Gleichberechtigung
- Verhalten in Notfällen (110/112)

Tabelle 2: Zuordnung der Orientierungshilfe-Themen zu GER-Bereichen und A1-Eignung

Orientierungshilfe-Thema	GER-Bereich(e)	A1-Eignung	Beispiele
Begrüßung, Lächeln	1, 6	hoch	Typische Grußformeln
Privatleben, Ruhezeiten	1, 3, 6	hoch	Anklopfen, Privatsphäre
Sonntag als Ruhetag	1, 6, 7	hoch/ mittel	Lärmvermeidung, geschlossene Geschäfte
Verhalten im Bus/Zug	1, 6	hoch	Leise sprechen, Sitzplätze freigeben
Umweltfreundlichkeit	1, 6	hoch	Mülltrennung
Energie/Wasser sparen	1, 2	mittel	Licht, Heizung
Pfandsystem	1, 6	hoch/mittel	Rückgabeautomaten
Essen/Trinken	1, 4	hoch	Etiketten, vegetarisch/ vegan
Einkaufen	1, 2	hoch	Supermärkte, Preise
Rauchen	1, 6	mittel	Rücksichtnahme
Bürokratie, Pünktlichkeit	2, 6	mittel/hoch	Amtszeiten
Verkehrsregeln	1, 6	hoch	Ampeln, Anschnallpflicht
ÖPNV: Fahrkarten	1, 6	hoch	Ticketautomat, Entwerten
Gleichberechtigung	3, 4	mittel/niedrig	Eher A2+
Notfälle	1, 2	mittel	Arzt, Apotheke, Notruf

5.3. THEMENSTRUKTUR VON MENSCHEN A1.1/A1.2

Die 24 Lektionen der Lehrwerke Menschen A1.1 und Menschen A1.2 decken inhaltlich einen großen Teil jener Themen ab, die der GER für das Niveau A1 im Bereich „tägliches Leben“ und „einfache interpersonale Beziehungen“ vorsieht. Eine thematische Bündelung zeigt, dass die Lektionen klar auf zentrale Bereiche der deutschen Alltagskultur ausgerichtet sind. Die Themen lassen sich zu folgenden Clustern zusammenfassen:

- Basis-Identität und Beziehungen: Begrüßung, persönliche Angaben, Berufe, Familie, Aussehen und Charakter
- Wohnen und Lebensbedingungen: Möbel, Gegenstände, Wohnsituationen, Stadtviertel, Haushalt

- Mobilität und öffentlicher Raum: Reisen, Verkehrsmittel, Wegbeschreibung, Regeln (Verkehr/Umwelt), Orientierung im öffentlichen Raum
- Essen, Feste und Freizeit: Mahlzeiten, Einladungen, alltägliche Rituale, Feiern, Freizeitgestaltung
- Zeit, Organisation und Pläne: Termine, Tagesablauf, Pläne und Wünsche
- Gesundheit und Körper: Beschwerden, Arztbesuch, Krankheitsbilder
- Kleidung und Wetter: Kleidung, Jahreszeiten, Wetter und Aktivitäten

Um die alltagskulturelle Relevanz der Inhalte sichtbar zu machen, zeigt die folgende Tabelle, wie die einzelnen Lektionen sowohl GER-Bereichen als auch den Themen der Orientierungshilfe zugeordnet werden können.

Tabelle 3: Zuordnung der A1.1 Lektionen zu GER- und Orientierungsthemen

Lehrwerk A1.1	Lektionsthema	GER Bereich	Orientierungsthema (BMI, 2017)	A1-Kulturelle Relevanz
A1.1– L1	Begrüßung, Befinden	1, 3, 6	Begrüßung, Privatleben	Grundlegende Höflichkeitsformen, Vorstellung („Guten Tag“)
A1.1– L2	Angaben zur Person, Berufe	1, 3	Privatleben, Bürokratie	Persönliche Daten, Berufsangaben – wichtig für Formulare
A1.1– L3	Familie	1, 3	Familienstrukturen, Privatleben	Einfache Familienstrukturen, Verwandtschaft, Anredeformen
A1.1– L4	Einkaufen, Möbel	1, 2	Einkaufen, Lebensstandard	Möbelkauf, „teuer/billig“, konkrete Konsumsituationen
A1.1– L5	Gegenstände, Produkte	1	Alltagsgegenstände	Objektbenennung, Orientierung in Wohnung/Büro
A1.1– L6	Büro & Technik	1, 3	Bürokratie, Arbeitskontext	Arbeitswelt, Büroausstattung, berufliche Kommunikation
A1.1– L7	Freizeit, Komplimente	1, 3	Freizeit, Medien	Freizeitgestaltung, einfache positive Rückmeldungen
A1.1– L8	Freizeit, Verabredungen	1, 3, 6	Privatleben, Pünktlichkeit	Verabredungen, Zeitabsprachen, implizite Pünktlichkeitsnormen
A1.1– L9	Essen, Einladung	1, 6	Tischkultur, Gast/Gastgeber	Einladungen, Höflichkeitsformeln, elementare Tischkultur
A1.1– L10	Reisen, Verkehrsmittel	1, 6	ÖPNV, Verkehrsregeln	Bus/Zug, Fahrkartenkontext, Einführung Wegbeschreibung
A1.1– L11	Tagesablauf, Vergangenheit	1	Alltagsrhythmus	Tagesstruktur, Arbeits- /Freizeitmodelle
A1.1– L12	Feste	1, 7	Feste & Feiern	Geburtstage, einfache kulturelle Rituale

Tabelle 4: Zuordnung der A1.2 Lektionen zu GER- und Orientierungsthemen

Lehrwerk A1.2	Lektionsthema	GER Bereich	Orientierungsthema (BMI, 2017)	A1-Kulturelle Relevanz
------------------	---------------	----------------	-----------------------------------	------------------------

A1.2–L13	Wege beschreiben	1, 6	ÖPNV, Orientierung	Wegbeschreibung, Orientierung in der Stadt
A1.2–L14	Wohnen	1, 2	Lebensbedingungen	Wohnformen, Miete/Größe, Nachbarschaft
A1.2–L15	In der Stadt	1, 2	Stadtleben, Infrastruktur	Einrichtungen im Viertel, Orientierung und Lebensqualität
A1.2–L16	Termine	1, 6	Pünktlichkeit, Bürokratie	Termine vereinbaren/ ändern, Zeitnormen
A1.2–L17	Pläne und Wünsche	1, 4	Zukunftsvorstellungen	einfache Zukunftsäußerungen („Ich möchte...“)
A1.2–L18	Gesundheit und Krankheit	1, 2	Arztbesuch, Notfälle	Beschwerden benennen, auf Ratschläge reagieren
A1.2–L19	Aussehen & Charakter	1, 3	Soziale Beziehungen	Personenbeschreibung, soziale Wahrnehmung
A1.2–L20	Haushalt	1, 3	Privatleben, Haushaltspflichten	Hausarbeit, Rollenverteilung
A1.2–L21	Regeln (Verkehr/ Umwelt)	1, 6	Verkehrsregeln, Umweltfreundlichkeit	direkte Überschneidung mit Orientierungshilfe (Regeln, Umwelt)
A1.2–L22	Kleidung	1	Kleidung, Jahreszeiten	Kleidung bewerten, gesellschaftliche Erwartungen
A1.2–L23	Wetter	1	Wetter, Freizeitplanung	Wetterbericht, Planänderungen
A1.2–L24	Feste & Feiern	1, 7	Feiern, Gratulieren	Rituale, Glückwünsche, einfache Festkultur

Begründung der Auswahl

- Konkrete Alltagssituationen: Alle Lektionen beziehen sich auf beobachtbare Situationen des täglichen Lebens, die mit elementarem A1-Wortschatz bearbeitet werden können. Sie stehen damit im Einklang mit den GER-Deskriptoren für Hören, Lesen, Sprechen und Schreiben.
- Breite soziokulturelle Abdeckung: Die Lektionen integrieren zentrale Felder deutscher Alltagskultur wie Begrüßung, Privatleben, Familienstrukturen, Konsum, Mobilität, Feste, Regeln, Umweltverhalten, Gesundheit, Wohnen und Haushalt.
- Niveaugerechte Auswahl: Themen mit hohem Abstraktionsgrad, wie Politik, Religion oder komplexe gesellschaftliche Diskurse, werden auf dieser Stufe bewusst ausgespart, was der Niveaubeschreibung des GER entspricht und kein inhaltliches Defizit darstellt.

Damit bieten Menschen A1.1 und Menschen A1.2 eine thematisch umfassende und sprachlich angemessene Grundlage für den Erwerb elementarer kultureller Orientierung im deutschsprachigen Alltag.

5.4. VERGLEICH

GER – ORIENTIERUNGSHILFE – LEHRWERK

Der Vergleich zwischen dem GER, der Orientierungshilfe „Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland“ (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017) und den Lehrwerken Menschen A1.1 und Menschen A1.2 zeigt, wie vollständig zentrale Bereiche der deutschen Alltagskultur im Anfangsunterricht berücksichtigt werden.

Obwohl die Untersuchung qualitativ ausgerichtet ist, wurde zur systematischen Erfassung der Ausprägung einzelner Kategorien eine vierstufige Bewertungsskala eingesetzt. Diese Skala dient nicht der Quantifizierung im statistischen Sinn, sondern der transparenten Differenzierung des Vorhandenseins und der Sichtbarkeit kultureller Elemente innerhalb der Lehrwerke. Die Skalierung unterstützt somit die vergleichende Analyse, ohne den interpretativen Charakter der qualitativen Inhaltsanalyse einzuschränken. Auf der Grundlage der in der Lehrwerkanalyse verwendeten Bewertungskriterien bei Mayring (2014, S. 42–45), Byram und Morgan (1994, S. 51–58) sowie Kramsch (1993, S. 24–27) wurden darauf aufbauend die folgenden Analyse Kriterien entwickelt, die mithilfe einer vierstufigen Skala ausgewertet werden.

Die Analyse erfolgt anhand der folgenden Skala:

- +++ = ausführlich, mehrfach, szenisch und klar dargestellt
- ++ = vorhanden, aber punktuell
- + = nur ansatzweise, indirekt oder unsystematisch
- – = fehlt vollständig

5.4.1. ABDECKUNGSANALYSE DER ALLTAGSKULTURBEREICHE

Die folgende Tabelle fasst zusammen, inwieweit die Lehrwerke jene Alltagsbereiche abdecken, die sowohl im GER (Bereiche „tägliches Leben“, „soziale Konventionen“, „einfache interpersonale Beziehungen“) als auch in der Orientierungshilfe als besonders relevant für neu Zugewanderte beschrieben werden.

Tabelle 5: Abdeckungsgrad zentraler Alltagskulturbereiche

Alltags-kulturbereich	GER-Relevanz A1	Orientierungshilfe (BMI, 2017)	Menschen A1.1/A1.2	Kommentar
Begrüßung & Höflichkeit	sehr hoch	Begrüßung, freundliche Interaktion	+++ (L1, L7, L9, L24)	Mehrfach dargestellt: Begrüßen, Vorstellen, Bedanken, Gratulieren
Privatleben & Familie	hoch	Privatleben, Rücksicht	+++ (L3, L8, L14, L19, L20)	Familienmodelle & Rollen klar erkennbar
Sonntag & Ruhezeiten	mittel/hoch	Sonntag als Ruhetag	–	Fehlt vollständig

Essen & Tischkultur	hoch	Essen, Tischregeln	+++ (L9, L12, L24)	Alltagstischkultur gut dargestellt; spezifische regionale Inhalte fehlen.
Einkaufen & Konsum	hoch	Supermärkte, Preise	+++ (L4, L5, L22)	Produkte, Kleidung und Preise umfassend bearbeitet.
Wohnen & Lebensbedingungen	mittel	Wohnsituation, Nachbarschaft	++ (L4, L14, L15)	Räume, Möbel, Wohnviertel sichtbar; normative Regeln fehlen.
ÖPNV & Verkehrsregeln	hoch	Ticketarten, Entwerten, Verhalten	+ (L10, L13, L21)	Verkehrsszenen vorhanden, aber keine Erklärung der Fahrkartenpraxis.
Umweltbewusstsein & Mülltrennung	hoch	Mülltrennung, Pfand	–	Mülltrennung und Pfandsystem fehlen trotz klarer A1-Tauglichkeit.
Bürokratie & Formalitäten	mittel	Öffnungszeiten, Behörden	+ (L2, L16)	Formulare/Termine vorhanden; Behördenlogik fehlt.
Gesundheit & Arztbesuch	mittel	Arztpraxis, Notfälle	++ (L18)	Beschwerden gut dargestellt; Notruf/Notapotheke fehlen.
Gleichberechtigung & Diversität	niedrig (A1)	Persönliche Freiheiten	–	Keine Thematisierung; reduzierte Form wäre A1 möglich.
Rituelles Verhalten (Feste)	mittel	Feiern, öffentliche Anlässe	+++ (L12, L24)	Geburtstage, Einladungen und Gratulation gut umgesetzt.

Die Tabellen zeigen eine deutliche Schwerpunktsetzung: Bereiche wie Begrüßung, Familie, Essen, Konsum und Feste sind stark präsent. Dagegen fehlen zentrale Orientierungsthemen wie Sonntag, Mülltrennung/Pfand, Ticketentwertung oder Notfallszenarien, obwohl diese im Orientierungshandbuch hervorgehoben werden und für neu Zugewanderte unmittelbar relevant sowie sprachlich A1-tauglich wären (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017).

5.4.2. KOMMENTIERENDE GESAMTWÜRDIGUNG

Die Analyse verdeutlicht noch klarer, dass die Lehrwerke Menschen A1.1/A1.2 viele A1-relevante Aspekte deutscher Alltagskultur gut abdecken, zugleich aber wichtige Orientierungsthemen auslassen, die im Alltag von Zugewanderten eine zentrale Rolle spielen.

Besonders gut abgedeckte Bereiche

- Begrüßungsroutinen und Höflichkeitsformen
- Familie und Privatleben
- Essen, Einladungen und grundlegende Tischkultur
- Einkaufen/Preise, Kleidung und Konsum
- Feste, Feiern und Glückwünsche

Diese Bereiche sind sprachlich niedrigschwellig, anschaulich und mit vielen Bildmaterialien verknüpft – ideal für A1-Lernende.

Teilweise abgedeckte, aber ausbaufähige Bereiche

- ÖPNV & Verkehrsregeln:

Nur eingeschränkt vorhanden. Es fehlen zentrale Elemente wie: Ticketarten, Fahrkartenautomat, Entwerten/Stempeln, Konsequenzen fehlender Entwertung

Diese Aspekte sind im Orientierungshandbuch (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017) klar beschrieben, im Lehrwerk jedoch nicht.

- Bürokratie

Termine und Formulare werden geübt, aber typische Verwaltungsrealität (Wartemarken, Öffnungszeiten, Behördenwege) bleibt unthematisiert.

- Gesundheit

Der Arztbesuch ist gut umgesetzt, aber: Notruf 112, Notapotheke, einfache Notfallsituationen fehlen vollständig, obwohl sie sprachlich sehr einfach vermittelbar wären.

Vollständig Fehlende Bereiche

- Sonntag als Ruhetag und Ladenschluss
- Mülltrennung, Recycling, Pfandsystem
- Gleichberechtigung und Diversität (in reduzierter Form A1-tauglich)

Diese Themen gehören zu den wichtigsten Orientierungspunkten des Alltags in Deutschland und werden im Orientierungshandbuch stark betont.

Tabelle 6: Grafische Übersicht der Abdeckung

Bereich	Abdeckung
Begrüßung & Höflichkeit	+++
Privatleben & Familie	+++
Essen / Tischkultur	+++
Einkaufen / Konsum	+++
Feste & Feiern	+++
Wohnen	++
Gesundheit / Arztbesuch	++
ÖPNV / Verkehrsregeln	+
Bürokratie / Termine	+
Sonntag / Ruhezeit	–
Mülltrennung / Pfand	–
Gleichberechtigung	–
Legende:	
+++ gut abgedeckt ++ teilweise + gering – fehlt	

5.5. ZUSAMMENFASSENDE BEWERTUNG DER ERGEBNISSE

Die Analyse der Lehrwerke Menschen A1.1 und Menschen A1.2 zeigt ein insgesamt konsistentes Bild: Viele Themen entsprechen sowohl den sprachlichen Anforderungen des GER auf Niveau A1 als auch den alltagskulturellen Erfordernissen, die im Orientierungshandbuch (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017) als zentral für neu Zugewanderte hervorgehoben werden. Gleichzeitig werden jedoch mehrere kulturell bedeutsame Bereiche nicht berücksichtigt, obwohl sie sprachlich problemlos auf A1 vermittelbar wären.

Hohe Kohärenz mit den GER-A1-Vorgaben

Das Lehrwerk erfüllt die zentralen sprachlichen Anforderungen des GER für das Niveau A1. Die Themen orientieren sich klar an den Deskriptoren und ermöglichen elementare kommunikative Handlungen in typischen Alltagssituationen. Die Progression ist sprachlich adäquat und die Aufgabenformate unterstützen eine niedrigschwellige Sprachproduktion.

Sinnvolle Überschneidungen mit dem Orientierungsbuch

Ein großer Teil der alltagspraktischen Themen, die im Orientierungshandbuch Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland als besonders wichtig markiert sind (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017), wird im Lehrwerk aufgegriffen. Dazu gehören u. a.:

- Begrüßungsformen
- Aspekte des Privatlebens
- Essen und alltägliche Konsumsituationen
- Einladungen und einfache Tischkultur
- Termine und Zeitorganisation
- Orientierung in der Stadt
- grundlegende Gesundheitsthemen

Diese thematischen Schnittstellen unterstützen eine erste sprachlich-kulturelle Orientierung im deutschsprachigen Alltag.

Deutliche Lücken bei kulturell besonders relevanten Themen

Drei zentrale Bereiche, die im realen Alltag für neu Zugewanderte unmittelbar relevant sind, fehlen vollständig oder werden nur sehr oberflächlich angesprochen:

- Sonntag als Ruhetag (Ladenschluss, Ruhezeiten, Lärmregeln)
- Mülltrennung und Pfandsystem (Papier/Glas/Plastik/Bio, Pfandflasche, Recycling)
- Fahrkartenpraxis (Ticketarten, Fahrkartenautomat, Entwerten/Stempeln)

Diese Themen gelten sowohl im GER als auch im Orientierungshandbuch als A1-tauglich, da sie sprachlich einfach und visuell gut darstellbar sind. Ihr Fehlen stellt eine zentrale kulturelle Lücke der Lehrwerke dar.

Didaktische Stärken des Lehrwerks

Das Lehrwerk weist mehrere methodisch-didaktische Qualitäten auf:

- hohe Visualisierung durch Fotos und Illustrationen
- handlungsorientierte Aufgaben
- lebensnahe Szenarien und dialogische Einbettung
- kurze, klare und durch Wiederholung gestützte sprachliche Strukturen

Diese Stärken tragen effektiv zur Verstehbarkeit und Aktivierung der Lernenden bei.

Didaktische Entwicklungsfelder

Die identifizierten Lücken eröffnen konkrete Ansatzpunkte für die Entwicklung der Materialien im Forschungskontext. Besonders geeignet sind:

- Mülltrennung & Pfand
- Fahrkartenautomat & Entwerten
- Sonntag/Ruhezeiten
- Notfall / 112

Solche Ergänzungen können die kulturelle Reichweite des Lehrwerks erweitern und das kulturelle Orientierungswissen von A1-Lernenden nachhaltig stärken.

6. DISKUSSION

Die Ergebnisse der Analyse zeigen deutlich, dass Menschen A1.1 und Menschen A1.2 in wesentlichen Bereichen mit den sprachlichen Anforderungen der Niveaustufe A1 übereinstimmen und eine solide Grundlage für den sprachlichen Einstieg anbieten. Viele Themen, die im GER (Europarat, 2023, S. 104–105) als für Anfänger zentral beschrieben werden – wie Begrüßungsformen, persönliche Angaben, Familie, Wohnen, Essen, Kleidung, Feste, Freizeit und grundlegende Alltagsorganisation – werden im Lehrwerk anschaulich, bildgestützt und handlungsorientiert umgesetzt. Diese Bereiche stellen grundlegende kulturelle Routinen dar, die sprachlich einfach und visuell gut darstellbar sind und damit A1-Lernenden den Zugang zu alltäglichen Kommunikationssituationen erleichtern. Die wiederholte Aufnahme dieser Inhalte im spiralcurricularen Aufbau trägt zusätzlich dazu bei, kommunikative Muster zu festigen und kulturelle Erwartungen auf einem elementaren Niveau erfahrbar zu machen.

Gleichzeitig offenbart die Analyse jedoch deutliche Lücken zwischen den kulturellen Orientierungserfordernissen der alltagspraktischen Realität und den im Lehrwerk dargestellten kulturellen Inhalten. Besonders der Abgleich mit dem Orientierungshandbuch Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017) – einem bundesweit angelegten, mehrsprachigen Leitfaden für Neuankommende – macht sichtbar, dass mehrere kulturell hoch relevante Bereiche im Lehrwerk vollständig fehlen oder nur oberflächlich repräsentiert sind. Dazu gehören insbesondere:

- der Sonntag als Ruhetag,
- die Mülltrennung und das Pfandsystem,
- sowie die Fahrkartenpraxis im öffentlichen Nahverkehr
(Ticketarten, Automatenbedienung, Entwerten).

Diese Themen sind in der Orientierungshilfe detailliert beschrieben, weil sie in der Alltagsrealität Deutschlands eine hohe Relevanz haben und für neu Zugewanderte häufig kritische Kontaktzonen darstellen, in denen Missverständnisse oder Regelverstöße schnell zu praktischen Problemen führen können. Trotz dieser hohen Relevanz erscheinen sie im Lehrwerk überhaupt nicht oder nur in fragmentarischer Form. Die Abwesenheit des Themas „Sonntag/Ruhezeiten“ verdeutlicht dies besonders: Während das Orientierungsbuch auf die Bedeutung von geschlossenen Geschäften, Ruhevorschriften und sozialen Erwartungen verweist, bleibt dieser kulturell tief verankerte Aspekt im Lehrwerk unsichtbar. Lernende, die

sich ausschließlich über das Lehrwerk orientieren, erhalten somit keine Information über ein grundlegendes Strukturprinzip des sozialen und wirtschaftlichen Lebens in Deutschland.

Ähnlich verhält es sich mit der Mülltrennung und dem Pfandsystem. Beide Themen sind im Orientierungsbuch nicht nur als ökologische Verantwortung, sondern als konkrete Alltagsroutine beschrieben, mit der neu Zugewanderte täglich konfrontiert sind. Sprachlich wären diese Aspekte leicht auf A1-Niveau darstellbar (z. B. Papier, Plastik, Bio, Rest, Pfand, zurückgeben), und visuell eignen sie sich hervorragend für einfache Sortieraufgaben, Bildzuordnungen oder kurze Dialoge. Dass diese Themen im Lehrwerk fehlen, zeigt, dass Lehrwerke trotz GER-Orientierung nicht zwangsläufig an den realen Integrationsanforderungen ausgerichtet sind, sondern eher an einem allgemeinsprachlichen Minimalkanon, der kulturelle Normen nur begrenzt berücksichtigt (Seidel, 2020, S. 65–68; Hallet, 2011a, S. 27–31).

Auch im Bereich des öffentlichen Nahverkehrs zeigt sich eine Diskrepanz zwischen sprachlicher und kultureller Orientierung. Zwar enthält das Lehrwerk Szenen zu Wegbeschreibungen und Transportmitteln, doch zentrale Handlungsroutinen – Ticketkauf am Automaten, Wahl der Ticketart, Entwertung der Fahrkarte – fehlen vollständig. Das Orientierungsbuch behandelt diesen Themenkomplex ausführlich, da hier erfahrungsgemäß häufig Unsicherheiten auftreten, die juristische oder finanzielle Konsequenzen nach sich ziehen können. Sprachlich wäre eine A1-gerechte Darstellung problemlos möglich („Hier kaufen Sie die Fahrkarte“, „Bitte entwerten“, „Einzelticket“, „Tagesticket“). Die Abwesenheit dieser Inhalte im Lehrwerk verdeutlicht somit eine Lücke zwischen sprachdidaktischer Reduktion und lebensweltlicher Relevanz. Kramersch (1993, S. 8–12) weist darauf hin, dass kulturelle Routinen nicht intuitiv erschlossen werden können, sondern explizit sichtbar gemacht werden müssen, um im Sinne interkultureller Handlungsfähigkeit wirksam zu werden.

Diese Befunde lassen erkennen, dass Menschen A1 kulturelle Inhalte vor allem dort aufgreift, wo sie sprachlich leicht zu kodieren und ikonografisch darstellbar sind. Dagegen werden jene Bereiche ausgespart, die stärker mit deutschen Alltagsnormen, Regeln oder bürokratischen Abläufen verbunden sind – also genau jene Aspekte, die für neu Zugewanderte besonders relevant wären. Das Lehrwerk erfüllt den GER daher sprachlich, aber nicht vollständig kulturell. Das Orientierungsbuch zeigt hingegen, dass A1-taugliche kulturelle Inhalte weit über die im Lehrwerk dargestellten Themen hinausgehen.

Für die geplante Dissertation ergibt sich daraus ein klarer didaktischer Bedarf. Die identifizierten kulturellen Lücken bieten konkrete Ansatzpunkte für die Entwicklung von

Lernmaterialien, die Lernenden genau jene alltagspraktische Orientierung vermitteln können, die im Lehrwerk fehlt. Inhalte wie Mülltrennung, Pfandflaschen, Ticketentwertung oder Ruhezeiten eignen sich aufgrund ihrer deutlichen visuellen Sequenzialität besonders gut für visuelle und sequenzielle Lehrmittel wie Animationen, Infografiken, Bildfolgen und kurze erklärende Videos. Solche Materialien können komplexe, aber sprachlich einfache Routinen transparent darstellen, Schritt für Schritt visualisieren und nonverbale Elemente einbeziehen. Damit lassen sich sowohl kulturelle Wissensbestände als auch Handlungskompetenzen auf elementarem Niveau fördern – ein Kernziel interkultureller Bildung im Sinne von Byram (1997, S. 54–71) und Liddicoat & Scarino (2013, S. 20–22; 52–55).

Zusammenfassend zeigt die Diskussion, dass Menschen A1.1/A1.2 eine robuste sprachliche Grundlage bietet, jedoch im Bereich der alltagskulturellen Orientierung wesentliche Leerstellen aufweist. Diese stellen ein großes Potenzial dar: Durch gezielte Entwicklung ergänzender, animierter Kulturmodule kann die kulturelle Vermittlung erweitert, die Handlungssicherheit der Lernenden erhöht und das Lehrwerk im Sinne einer alltagsnahen, interkulturell ausgerichteten Didaktik sinnvoll ergänzt werden.

7. SCHLUSSFOLGERUNGEN

Die Analyse der Lehrwerke Menschen A1.1 und Menschen A1.2 im Hinblick auf die Darstellung der deutschen Alltagskultur zeigt, dass das Lehrwerk eine solide sprachliche Grundlage für den elementaren Fremdsprachenunterricht bietet und viele für das Niveau A1 relevante Themenbereiche abdeckt. Zahlreiche im GER aufgeführte soziokulturelle Wissensaspekte – etwa Begrüßungsformen, Familienbeziehungen, Essgewohnheiten, Wohnen, Freizeitaktivitäten und Feste – werden anschaulich, sprachlich zugänglich und handlungsorientiert umgesetzt (Europarat, 2023, S. 50–54; 104–105). Dadurch unterstützt das Lehrwerk Lernende dabei, grundlegende kommunikative Handlungsmuster aufzubauen und alltägliche Situationen sprachlich zu bewältigen. Besonders dort, wo Alltagskultur visuell konkret oder universell verständlich ist, gelingt es dem Lehrwerk, kulturelle Inhalte effektiv mit sprachlichen Zielen zu verbinden.

Gleichzeitig macht die Untersuchung deutlich, dass das Lehrwerk in mehreren kulturell hoch relevanten Bereichen deutliche Leerstellen aufweist. Themen wie der Sonntag als Ruhetag, die Mülltrennung und das Pfandsystem oder die Fahrkartenpraxis im öffentlichen Nahverkehr werden kaum oder gar nicht thematisiert – obwohl sie im Orientierungshandbuch Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland (Bundesministerium des Innern, für Bau

und Heimat, 2017) als zentrale Elemente deutscher Alltagskultur dargestellt werden und für neu Zugewanderte von besonderer praktischer Bedeutung sind. Diese Inhalte sind sprachlich problemlos auf A1-Niveau vermittelbar und lassen sich visuell klar veranschaulichen, dennoch finden sie im Lehrwerk keine Berücksichtigung. Dadurch entsteht eine Diskrepanz zwischen der sprachdidaktischen Reduktion des Lehrwerks und den realen kulturellen Anforderungen, mit denen Lernende im deutschsprachigen Alltag konfrontiert werden.

Diese Diskrepanz verweist auf eine grundlegende Herausforderung moderner Fremdsprachendidaktik: Lehrwerke orientieren sich zwar am GER, adressieren jedoch nur bedingt jene kulturellen Aspekte, die für soziale Teilhabe von neu Zugewanderten notwendig sind. Im Sinne Kramers (1993, S. 8–12) lässt sich Kultur nicht als bloßer Zusatz zur Sprache begreifen, sondern als Deutungsrahmen, der kommunikatives Handeln strukturiert. Interkulturelles Lernen erfordert daher, dass Lernende nicht nur sprachliche Formen erwerben, sondern auch grundlegende Normen, Routinen und Mitteilungspraktiken verstehen, die für das Leben im Zielkulturkontext essenziell sind (Hinkel, 2014, S. 394–408). Wenn kulturelle Inhalte – wie Pfandflaschen, Ruhezeiten oder Ticketentwertung – im Lehrwerk unsichtbar bleiben, fehlt Lernenden ein zentraler Orientierungsrahmen für die Bewältigung realer Alltagssituationen.

Vor diesem Hintergrund wird ersichtlich, dass ergänzende didaktische Materialien notwendig sind, um die identifizierten kulturellen Lücken zu schließen. Die Ergebnisse der Analyse zeigen, dass visuelle und sequenzielle digitale Lehrmittel hierfür ein besonderes Potenzial besitzen. Solche Materialien ermöglichen die transparente Darstellung komplexer, regelgeleiteter oder schnell ablaufender Alltagsroutinen, die sprachlich einfach, aber funktional bedeutsam sind. Prozesse wie Mülltrennung, Pfandrückgabe, Ticketkauf am Automaten oder die Einhaltung der Sonntagsruhe lassen sich visuell Schritt für Schritt abbilden, verlangsamt darstellen und durch klare, leicht verständliche sprachliche Mittel begleiten. Auf diese Weise können Lernende – ganz im Sinne von Byram (1997, S. 54–71) und Liddicoat & Scarino (2013, S. 20–22; 52–55) – interkulturelle Handlungsfähigkeit entwickeln, die über reines Sprachwissen hinausgeht.

Insgesamt lässt sich festhalten, dass Menschen A1.1/A1.2 zwar eine stabile Basis für den sprachlichen Anfangsunterricht bietet, jedoch um zentrale alltagspraktische kulturelle Inhalte erweitert werden muss. Eine zeitgemäße DaF-Didaktik sollte Alltagskultur als integralen Bestandteil kommunikativer Kompetenz begreifen und Lernenden ermöglichen, sich nicht nur sprachlich, sondern auch kulturell sicher im deutschsprachigen Alltag zu bewegen. Die

Ergebnisse dieser Studie verdeutlichen, dass kulturelles Verständnis und sprachliche Progression auf A1-Niveau nicht getrennt voneinander betrachtet werden dürfen, sondern in einem integrativen Ansatz zusammenzuführen sind, um eine nachhaltige und handlungsorientierte Sprachbildung zu ermöglichen.

8. EMPFEHLUNGEN

Die vorliegende Analyse der Lehrwerke Menschen A1.1 und Menschen A1.2 zeigt, dass die sprachlichen Grundlagen des A1-Niveaus solide vermittelt werden, während mehrere kulturell besonders relevante Alltagsthemen nur unzureichend oder gar nicht dargestellt sind. Auf Basis dieser Befunde ergeben sich folgende Empfehlungen für Lehrwerkentwickler, Lehrkräfte und zukünftige Materialentwicklungsprojekte.

Empfehlungen für die Gestaltung von Lehrwerken

Sichtbarmachung zentraler alltagskultureller Routinen: Lehrwerke sollten jene kulturellen Elemente stärker integrieren, die neu Zugewanderten im Alltag regelmäßig begegnen, etwa (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017):

- Sonntag als Ruhetag und Ladenöffnungszeiten
- Mülltrennung und Pfandsystem
- Fahrkartenpraxis im ÖPNV (Ticketarten, Automaten, Entwerten)
- Grundregeln der Rücksichtnahme im öffentlichen Raum

Diese Bereiche lassen sich bereits auf A1-Niveau sprachlich einfach vermitteln und gehören zu den wichtigsten Orientierungspunkten im deutschen Alltag (Europarat, 2023, S. 104–105). Eine explizite Darstellung dieser Routinen erhöht die kulturelle Handlungssicherheit der Lernenden.

Erweiterung der visuellen und szenischen Darstellung: Viele alltagskulturelle Praktiken sind nonverbal geprägt und können durch:

- realitätsnahe Fotografien
- Bildsequenzen
- einfache Infografiken
- Mini-Szenarien im Comic-Stil
- Animationen

anschaulicher und eindeutiger vermittelt werden. Dadurch wird kulturelles Wissen transparenter und leichter zugänglich.

Integration reflexiver Aufgaben: Lehrwerke sollen Lernenden ermöglichen, Unterschiede und Gemeinsamkeiten zwischen eigener Kultur und Zielkultur zu reflektieren. Dazu eignen sich:

- Kurzvergleiche („Wie ist das in Ihrem Land?“)
- Mini-Reflexionsfragen
- interkulturelle Beobachtungsaufträge

Diese Aufgaben fördern kulturelle Sensibilität und unterstützen interkulturelle Kompetenz auf elementarem Niveau.

Empfehlungen für Lehrkräfte

Ergänzende Materialien zur Alltagskultur verwenden: Lehrkräfte sollten fehlende Themen aktiv ergänzen, insbesondere:

- kurze Videos und Erklärfilme zur Mülltrennung und zum Pfandsystem
- reale Beispiele von Fahrkartenautomaten
- authentische Fotos von Supermärkten, Hinweisschildern, Ruhetagsregeln
- visuelle Darstellungen von Nachbarschaftsregeln oder Rücksichtnahme im ÖPNV

Dies trägt dazu bei, Unterrichtsinhalte stärker an den Lebensrealitäten der Lernenden auszurichten.

Alltagskulturelle Routinen im Unterricht simulieren: Authentische Übungsszenarien wie:

- Fahrkarte kaufen und entwerfen
- Einladung zum Essen einschließlich Tischregeln
- Pfandflaschen zurückgeben
- Verhalten am Sonntag

können als Rollenspiele oder Kurzdialoge umgesetzt werden. Dadurch wird das kulturelle Handeln direkt in kommunikative Aktivitäten eingebettet.

Lehrkräfte können digitale Tools nutzen, um kulturelle Inhalte anschaulicher zu vermitteln, etwa:

- interaktive Whiteboards
- Erklärvideos
- QR-Codes zu authentischen Webseiten (z. B. ÖPNV, Mülltrennung)
- webbasierte Lernplattformen

Dies macht kulturelle Informationen leichter zugänglich und stärkt die Lernmotivation.

Die Analyse zeigt klar, dass mehrere alltagskulturelle Bereiche didaktische Leerstellen im Lehrwerk darstellen (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 2017). Für die Entwicklung digitaler Zusatzmaterialien ergeben sich daher folgende prioritäre Themen. Die Studie zeigt deutlich, dass Lehrwerke wie Menschen A1 sprachlich stark, kulturell jedoch selektiv sind. Durch die gezielte Ergänzung von kulturellen Alltagsthemen – insbesondere solchen, die für neu Zugewanderte besonders relevant sind – kann der Fremdsprachenunterricht kultursensibler, realistischer und handlungsorientierter gestaltet werden. Digitale Medien bieten hierfür ein besonders wirksames und innovatives Potenzial.

LITERATURVERZEICHNIS

- Ataş, U. (2020). *Ders kitaplarında kültür aktarımı: Yabancı dil öğretiminde materyal analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Best, J. W. (1959). *Research in education*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat. (2017). *Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland*. Berlin: Autor.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (20. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Byram, M., & Morgan, C. (1994). *Teaching-and-learning language-and-culture*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Byram, M., & Risager, K. (1999). *Language teachers, politics and cultures*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Strasbourg: Cambridge University Press.
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266.
- Edelhoff, C. (1993). Intercultural learning: A challenge for foreign language education. In D. Buttjes & M. Byram (Hrsg.), *Mediating languages and cultures* (S. 36–47). Clevedon: Multilingual Matters.
- Europarat. (2023). *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: Lernen, lehren, beurteilen. Begleitband*. Straßburg: Europarat Publishing.
- Evans, S., Pude, A., & Specht, F. (2022). *Menschen A1.1: Deutsch als Fremdsprache. Kursbuch*. München: Hueber Verlag.
- Evans, S., Pude, A., & Specht, F. (2023). *Menschen A1.2: Deutsch als Fremdsprache. Kursbuch*. München: Hueber Verlag.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. New York: Basic Books.
- Hallet, W. (2011a). *Fremdsprachendidaktik kompakt*. Seelze: Kallmeyer/Klett.
- Hallet, W. (2011b). *Kulturdidaktik und kulturelles Lernen im Fremdsprachenunterricht*. Tübingen: Narr.
- Hinkel, E. (2014). Culture and pragmatics. In M. Celce-Murcia, D. M. Brinton & M. A. Snow (Hrsg.), *Teaching English as a second or foreign language* (4. Aufl., S. 394–408). Boston, MA: National Geographic Learning.
- Holliday, A. (1999). Small cultures. *Applied Linguistics*, 20(2), 237–264.

- Jokikokko, K. (2005). Intercultural learning as a precondition for more inclusive society and school. *Intercultural Education*, 16(4), 69–88.
- Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Krippendorff, K. (2013). *Content analysis: An introduction to its methodology* (3. Aufl.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Krumm, H.-J. (1998). *Sprachenpolitische Überlegungen zum Fremdsprachenunterricht*. Innsbruck: Studienverlag.
- Kuckartz, U. (2014). *Qualitative Inhaltsanalyse: Methoden, Praxis, Computerunterstützung*. Weinheim: Beltz Juventa.
- Lessard-Clouston, M. (1996). Language teaching and culture. *TESOL Journal*, 5(4), 131–146.
- Liddicoat, A., & Scarino, A. (2013). *Intercultural language teaching and learning*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis: Theoretical foundation, basic procedures and software*. Klagenfurt: Beltz.
- Seidel, K. (2020). *Kultur und kulturelles Lernen im Fremdsprachenunterricht*. Tübingen: Narr Francke Attempto.
- Spiegel Online. (2019, 21. August). Jeder vierte Mensch in Deutschland hat Migrationshintergrund. Abgerufen am 14.11.2025 von <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/deutschland-jeder-vierte-hat-migrationshintergrund-a-1282950.html>.
- Thomas, A. (2006). Kulturstandards im interkulturellen Handeln. In A. Thomas, E.-U. Kinast & S. Schroll-Machl (Hrsg.), *Handbuch Interkulturelle Kommunikation und Kooperation. Band 1: Grundlagen und Praxis* (S. 34–48). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

This study examines how German everyday culture is represented in the textbooks *Menschen A1.1* (2022) and *Menschen A1.2* (2023), drawing on the sociocultural requirements of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and the cultural routines described in the nationwide orientation guide *Eine Orientierungshilfe für das Leben in Deutschland*. The study is based on the assumption, articulated by Kramsch (1993) and Byram (1997), that communicative competence can only develop in conjunction with foundational cultural orientation knowledge and that linguistic actions are always embedded in broader social meaning structures. Against this theoretical backdrop, the study investigates the extent to which A1-level textbooks reflect those cultural norms and routines that are essential for newcomers in navigating their daily lives in Germany.

Methodologically, the study follows Kuckartz's (2014) Qualitative Content Analysis. All texts, images, tasks, and scene-based activities in both textbooks were coded deductively—based on CEFR and orientation-guide categories—and inductively, allowing for the emergence of data-driven codes. In line with the assumption that cultural meanings in textbooks are conveyed not only through explicit textual content but also through visual and multimodal elements, the analysis incorporated photographs, illustrations, situational scenarios, and interaction patterns. Drawing on theoretical work by Seidel (2020) and Hallet (2011), these multimodal structures were treated as independent carriers of cultural meaning. A triangulated comparison (CEFR → Orientation Guide → Textbook) was conducted to assess both curricular alignment and real-life cultural relevance.

The findings indicate that the textbooks present many A1-appropriate cultural domains in a clear and accessible manner. Topics such as forms of greeting, family structures, basic table manners, food and dining habits, leisure activities, celebrations, personal information, consumption situations, and basic spatial and domestic vocabulary are visually and linguistically well-supported. These areas closely correspond to CEFR descriptors for A1 and offer learners an initial orientation to everyday communicative situations in German-speaking contexts. The frequent use of images, dialogic scenes, and short functional exchanges supports learners' understanding of cultural expectations embedded in routine communicative actions.

However, the analysis also reveals significant gaps when the textbooks are compared with the real-world cultural requirements highlighted in the nationwide orientation guide. Several essential cultural routines are entirely absent from the teaching materials, despite being easily representable at the A1 level. These include the culturally significant status of Sunday as a “day

of rest” (Ruhetag), Germany’s systematic waste separation and recycling practices, the deposit-bottle system (Pfand), and basic procedures related to public transportation, such as types of tickets, operating ticket machines, and validating tickets. Similarly, elementary information about emergencies—such as the 112 emergency call system or the role of emergency pharmacies—is missing, even though the orientation guide emphasizes these topics as crucial for newcomers.

The analysis demonstrates that while the textbooks depict culture primarily in universal, visually uncomplicated, and linguistically simple contexts, they omit rule-governed, institutional, and socially regulated routines—precisely those areas in which newcomers commonly experience uncertainty or difficulty. Although the textbooks adhere to the CEFR’s linguistic requirements, they do not fully address the cultural orientation needs essential for real-life integration. This selective visibility of culture aligns with theoretical perspectives that view textbooks as cultural arrangements that actively shape, structure, and sometimes limit cultural perspectives (Seidel, 2020; Kramsch, 1993).

These findings have important implications for foreign-language pedagogy, particularly for teaching German as a foreign language to adult beginners. The absence of culturally salient but linguistically manageable themes points to the need for supplementary cultural materials. Visual and sequential teaching tools—such as animations, infographics, image sequences, and short explanatory videos—offer strong potential to address these gaps. Everyday processes such as waste sorting, returning deposit bottles, or purchasing and validating public transport tickets can be effectively conveyed through step-by-step animated representations that integrate simple linguistic structures with clear visual guidance. Such materials can strengthen learners’ cultural orientation, communicative confidence, and functional competence in everyday interactions.

In conclusion, this study provides a comprehensive evaluation of the cultural strengths and limitations of the *Menschen A1* textbooks and offers a theoretically and empirically grounded foundation for the development of animated digital culture modules within the planned doctoral research project. Making everyday cultural routines visible—especially at the A1 level—enhances not only linguistic progression but also learners’ ability to communicate effectively and appropriately in real-world contexts.

IMPOLITENESS IN THE INSTITUTIONAL CONTEXT OF *THE OFFICE*: A PRAGMATIC ANALYSIS

THE OFFICE DİZİSİNİN KURUMSAL BAĞLAMINDA KABALIK OLGUSU: EDİMBİLİMSEL BİR İNCELEME

Neris Taymaz DEMİROK

Araş. Gör, Başkent Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi
Bölümü, Ankara, Türkiye

Res. Assist., Baskent University,
Faculty of Education, Department of
Foreign Languages Education, Ankara,
Türkiye

ORCID: 0000-0001-6393-022X

Email: ntaymaz@baskent.edu.tr

Geliş Tarihi/Submitted:

15.01.2025

Kabul Tarihi/Accepted:

23.01.2026

Anahtar Kelimeler:

Kabalık Olgusu, Mizah, Edimbilim,
The Office Dizisi, Kurumsal Etkileşim

Keywords:

Impoliteness, Humor, Pragmatics, *The Office*, Institutional Interaction.

Kaynak gösterme/Citation:

Taymaz Demirok, N. (2026).
Impoliteness in the institutional context
of *The Office*: A pragmatic analysis.
World Language Studies, 6(1), 88-113

Abstract

The present research examines impoliteness strategies employed in spoken interactions in selected episodes of *The Office*, an American mockumentary largely known for its dark humor elements. It further discusses how these strategies could affect the show's comedic appeal. Episodes that were rated high on IMDb and simultaneously had the most potential to include impoliteness strategies comprise the data. The episodes include, for instance, an insubordinate office worker who acts explicitly rude to his boss and how the boss, the main character of the series, cannot bring him into line, or a roasting session between the manager and the workers. Data were coded in MAXQDA software by using Culpeper's (2005) revised version of his earlier framework (Culpeper, 1996) of impoliteness strategies, as well as related literature (i.e., Bousfield, 2008; Culpeper, 1996, 2005, 2010; Lachenicht, 1980). The findings show that impoliteness was mostly achieved when the characters damaged the positive faces of each other, making the positive impoliteness strategies the most frequent type (54%). The audience had an "intrinsic" pleasure from the positive faces of the characters getting damaged, and the audience is "safe." New categories of impoliteness emerged from the data, such as "inappropriate imitation", "using an inappropriate defining feature", "pointing out mistakes", and "self-centered reframing", put under the category of positive impoliteness. Rhetorical questions ("Did I stutter?") and inappropriate jokes were also new and added under the "off-record" category. The study aimed to contribute to (im)politeness research by examining how this complex phenomenon comes to life in the institutional context of an office and how this can lead to humor.

Öz

Bu araştırma, kara mizah unsurlarıyla tanınan Amerikan yapımı bir sahte belgesel olan *The Office* dizisinin seçilmiş bölümlerinde geçen sözlü etkileşimlerde yararlanılan kabalık stratejilerini incelemektedir. Ayrıca bu stratejilerin dizinin mizah inşasını nasıl etkileyebileceği tartışılmaktadır. Araştırmanın verileri, IMDb'de yüksek puan almış ve aynı zamanda kabalık stratejilerini içermeye potansiyeli yüksek olan bölümlerden oluşmaktadır. Örneğin bu bölümler arasında, patronuna açıkça kaba davranan itaatsiz bir ofis çalışanının patron tarafından kontrol altına alınamaması ya da müdür ve çalışanlar arasında geçen bir "alay etme yarışması" gibi sahneler yer almaktadır. Veriler, Culpeper'in (1996) kabalık stratejilerinin 2005 yılında revize edilmiş versiyonu ve ilgili literatür (Bousfield, 2008; Culpeper, 1996, 2005, 2010; Lachenicht, 1980) kullanılarak MAXQDA yazılımında kodlanmıştır. Bulgular, karakterlerin birbirlerinin olumlu yüzlerini zedelediği durumlarda kabalığın en çok ortaya çıktığını ve olumlu kabalık stratejilerinin en sık kullanılan tür olduğunu göstermektedir. İzleyiciler, karakterlerin olumlu yüzlerinin zarar görmesinden içsel bir haz duymakta ve kendilerini güvende hissetmektedir. Verilerden "uygunsuz taklit", "uygunsuz tanımlayıcı özellik kullanma", "hataları işaret etme" ve "ben merkezci yeniden çerçeveleme" gibi yeni kabalık kategorileri ortaya çıkmış ve olumlu kabalık kategorisine dâhil edilmiştir. İstifham ("Sağır mısın?") ve uygunsuz şakalar da yeni unsurlar olarak belirlenmiş ve "örtük" kategori altında eklenmiştir. Bu çalışma, karmaşık bir olgu olan kabalığın bir ofis ortamı gibi kurumsal bir bağlamda nasıl ortaya çıktığını ve bunun nasıl mizaha yol açabileceğini inceleyerek kabalık ve kibarlık araştırmalarına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

1. INTRODUCTION

Face has been recognized as a central concept in human interaction research. The notion was introduced by Goffman (1967) and developed further by Brown and Levinson (1987) in their widely recognized politeness theory. In Goffman's (1967) conceptualization, "face" is "the positive social value a person effectively claims for himself by the line others assume he has taken during a particular contact" (p. 5). In other words, face is the public self-image people seek to maintain in their interaction with others. According to this view, face can be maintained, enhanced, damaged or lost. Brown and Levinson's (1987) development of face was through a more structured model of the notion in their politeness theory. In their proposal, positive face refers to people's desire to be liked, admired, included, or approved, whereas negative face signifies their desire to be free from imposition and autonomous. Speech acts that inherently threaten face are referred to as "face-threatening acts" (FTAs), such as requests, criticism, order, refusals, or advice. In order to protect their or others' faces in interaction and maintain social harmony, people could employ certain politeness strategies.

Politeness theory has long functioned as a framework to understand face management in interaction, focusing on how conflict can be minimized through communicative behavior (Brown & Levinson, 1987; Locher & Watts, 2005; Watts, 2003). While mitigating face-threatening acts stands out in politeness theory, speakers might also engage in communicative strategies that are not focused on face protection but on aggravation of face. Such practices, including sarcasm, ridicule, or mock politeness, play a significant role in social relations, identity construction, and power dynamics. How these face-aggravating behaviors are produced and negotiated in discourse is examined within the scope of impoliteness research.

Although there is no clear consensus among researchers on what impoliteness exactly is (Locher & Bousfield, 2008), a definition provided by Culpeper (2005) is frequently adopted, according to which impoliteness is created when "(1) the speaker communicates a face-attack intentionally, or (2) the hearer perceives and/ or constructs behavior as intentionally face-attacking, or a combination of (1) and (2)" (p. 38). Culpeper's (2008) conceptualization of impoliteness informs that it causes "face loss of a target or perceived by the target to be so" (p. 36).

Motives behind impoliteness are varied. It may be resorted in cases of power imbalance and conflict of interest (Culpeper, 1996), due to the need to dominate others (Culpeper, 2011), or as a defense for face-attacks (Bousfield, 2008). Along with such interpersonal dynamics,

impoliteness could also provide clues about broader social issues. It could act as a social commentary or play a role in challenging societal norms (Culpeper, 2011).

Impoliteness comes into being through linguistic means such as insults, mocking, sarcasm, or non-linguistic cues like gestures or disrespectful behaviors. Several conceptualizations have been proposed for the analysis of this linguistic phenomenon to better understand its roles in communication. In his initial categorization, for instance, Culpeper (1996) bases impoliteness strategies on Brown and Levinson's (1987) politeness strategies, as just their opposites. According to this initial framework, impoliteness strategies (Culpeper, 1996, p. 356-357) are outlined as shown in the table below.

Table 1. The Initial Framework of Impoliteness Strategies by Culpeper (1996)

Impoliteness Strategies	Definition
Bald on-record impoliteness	The FTA is performed in a direct, clear, unambiguous, and concise way in circumstances where face is not irrelevant or minimized.
Positive impoliteness	The use of strategies designed to damage the addressee's positive face wants.
Negative impoliteness	The use of strategies designed to damage the addressee's negative face wants.
Sarcasm or mock politeness	The FTA is performed with the use of politeness strategies that are obviously insincere and thus remain surface realizations.
Withhold politeness	The absence of politeness where it would be expected. For example, failing to thank somebody for a present may be taken as deliberate impoliteness.

Culpeper (2005) later revises this framework and adds the “off-record impoliteness” category. “Sarcasm or mock politeness” and “withhold politeness” are incorporated under that category.

When it comes to specific impoliteness strategies, Culpeper (1996) presents instances where we damage the positive or negative faces of the persons in interaction. An example strategy for bald on-record impoliteness strategies could be the use of imperatives. Positive and negative impoliteness strategies are detailed by Culpeper (2005, p. 41), as shown in Table 2, which constitute the main sources for the analysis of the data of the current study. Lastly, off-record impoliteness includes sarcasm and mock politeness, as well as withholding politeness (e.g., thanking and apologizing when necessary) where it is expected.

Table 2. Positive and Negative Impoliteness Strategies detailed by Culpeper (2005)

Positive Impoliteness Strategies	Negative Impoliteness Strategies
ignoring, snubbing, failing to attend to other's interests, wants, needs, etc.	Condescend, scorn or ridicule

excluding other from activity	invade other's space (literally or metaphorically)
being disinterested	explicitly associate other with negative aspect
using inappropriate identity markers	put other's indebtedness on record
using obscure or secretive language	hinder (physically or conversationally)
seeking disagreement	be contemptuous
using taboo language	do not treat the other seriously
calling other names	belittle the other
making other feel uncomfortable	

Culpeper's (1996, 2005) strategies share similarities with Lachenicht's (1980) conceptualization of aggravation as the deliberate intensification of FTAs through a list of positive and negative aggravation strategies. Lachenicht's (1980) positive aggravation attempts to give the message to the addressee that the speaker does not want what the addressee wants. The hearer's positive face is deliberately attacked and their social identity and self-image are damaged. Strategies include ignoring or interrupting the hearer, showing that the hearer's wants are not taken into consideration. On the other hand, negative aggravation attempts to impinge on the hearer by the use of strategies such as questioning or challenging the hearer, minimizing the hearer's power and indebteding them, or increasing imposition and using force, threats, or violence. The hearer's personal autonomy and control over their own actions are damaged.

Informed by a large data set, Bousfield (2008) goes over and provides rich explanations for the strategies put forward by both Culpeper (1996) and Lachenicht (1980). He simplifies Culpeper's (1996) strategies into two basic categories as on-record and off-record. Kapoor (2022) benefited from this later categorization in her study and presented impoliteness strategies that emerged from her data consisting of YouTube comments. In the study, it was also investigated whether the controversiality of the topic of discussion and gender were influential in impoliteness strategies used by YouTube commenters. Results indicated that off-record impoliteness was preferred over direct, on-record face attack and the most frequently employed strategies were condescension, presenting opinions as facts, and imposition. It was also found that controversiality had a significant effect on the type of strategy used. Off-record strategies were utilized significantly more when the topic was more controversial. Therefore, it can be stated that impoliteness is not coincidental but contextually motivated. The categorizations and strategies outlined so far were utilized during the data analysis of the current research.

Impoliteness can be observed easily in scripted entertainment, as well. In TV and media content, impoliteness "generates the disharmony and conflict between characters which generates audience interest" (Culpeper, 1998, p. 83). For instance, Kantara (2010) studied the TV series *House M.D.* in terms of the impoliteness strategies used in the institutional context of a hospital with a focus on professional hierarchies and the notions of "legitimate power" and

“expert power” (see Spencer-Oatey, 2000). Other studies of impoliteness in televised content focused on aspects such as response strategies (i.e., Nasirli, 2021), impoliteness in the broadcasting context (i.e., Lorenzo-Dus, 2009), or the change in manifestations of impoliteness in the talent show genre (i.e., Lorenzo-Dus et al., 2013).

One essential area where impoliteness functions is the construction of humor. Impoliteness can definitely act as a means to entertain recipients and lead to humor (Culpeper, 2005). Leech (2014, p. 220) articulates that “there is little doubt that impolite behavior can be entertaining as a spectator sport.” In order to demonstrate the relationship between impoliteness and entertainment, Culpeper (2005, 2011) draws on humor literature and presents five generic factors: (1) intrinsic pleasure, (2) aesthetic pleasure, (3) voyeuristic pleasure, (4) the audience’s sense of superiority, and lastly, (5) the audience’s sense of safety. The factor of intrinsic pleasure signifies that “something is engaging about argument for its own sake” (Myers, 2001, p. 174, as cited in Culpeper, 2005). Aesthetic pleasure refers to the audience’s acknowledgment of the creativity involved in skillfully delivering impoliteness. A voyeuristic pleasure is observed to be experienced when people engage in occasions that show human weakness. Another factor is the audience’s sense of superiority, meaning that the viewer is usually getting pleasure from seeing someone else in a worse scenario than themselves. Lastly, the factor of the audience’s sense of safety shows that the audience happens to watch characters from outside, where they are safe from being the joking matter.

In spite of the evident connection between humor and impoliteness, few studies have been conducted to investigate this relationship (Cronin, 2018). Pilliere (2013) ponders on this relationship by explaining how offensive language may become humorous through her analysis of the TV series *House M.D.* It is suggested that humor is created when an utterance initially fits the institutional context as expected by the audience and the hearer, but then suddenly violates it. Therefore, offensive language must be seen in relation to the various context models. Another study that focused on this link in the Turkish context was carried out by Uçar and Yıldız (2015). They investigated various impoliteness strategies found in the Turkish TV show *Komedi Dükkanı (The Comedy Store)*. How these strategies serve as a tool for humor was examined through a genre analysis approach. Formulaic forms of impoliteness and frequent lexical chunks were also extracted from the data and presented as a list. The most common strategies that contributed to humor in this study were positive face-threatening acts such as name-calling and snubbing, and negative face-threatening acts like threatening and ridiculing.

More studies that take into account the contextual relevance of the pragmatic phenomenon of impoliteness are necessary. Considering this gap, the current research aims to

provide an understanding of how impoliteness comes to life in the institutional context of an office. For this purpose, a TV mockumentary which takes place in an office setting was chosen as the main source of data. Exploring the specific impoliteness strategies may contribute to the understanding of how impoliteness can be crafted for comedic effect. Main streams of humor research and related conceptualizations such as Culpeper's (2005, 2011) proposed factors for the link between impoliteness and humor were benefited while discussing this connection.

2. METHODOLOGY

A pragmatic analysis was carried out to examine the interplay between the impoliteness phenomenon and humor. TV shows are one of the primary sources of entertainment and thus might be a prolific area in terms of impoliteness and humor elements. The data in this study consisted of four episodes from *The Office*. This is an American mockumentary series known for its frequent incorporation of dark humor elements, mostly caused by the ignorant and rude manager of the office. Sometimes explicitly and other times implicitly, Michael picks on his workers, makes fun of them for several aspects of their lives, makes inappropriate jokes around the office, forces them to do things they do not want to do, and thus manages to constantly damage their faces. Therefore, the series is a rich source of impoliteness.

The episodes were selected primarily based on their content, which included an explicitly impolite act happening in the office, such as a roasting session between the manager of the office and his subordinates. The second selection criterion was IMDb ratings of the episodes. High-rated ones were chosen since those reflected the ones that viewers had most been entertained watching, therefore received the highest rating by real registered users of IMDb, which is one of the most well-known databases related to films or TV series. Table 3 shows the selected episodes and their IMDb ratings.

Table 3. Selected Episodes from *The Office*

Episodes	IMDb Ratings
S7.E22 (Goodbye Michael- Part 1)	9.8/10
S5.E14 (Stress Relief- Part 1)	9.7/10
S5.E15 (Stress Relief- Part 2)	9.7/10
S4.E12 (Did I Stutter)	8.1/10

The selected episodes were analyzed qualitatively in terms of impoliteness and formation of humor. As the analytical framework, Culpeper's (2005) revised version of his earlier

framework (Culpeper, 1996) was used. Different strategies from the related literature (i.e., Bousfield, 2008; Culpeper, 1996, 2005, 2010; Lachenicht, 1980) were utilized for the categorization of data, as well. Also, new categorizations and new strategies that emerged from the data were analyzed. Speakers' intentions of using these strategies and how hearers interpreted them were taken into consideration in the analysis.

The episodes were transcribed verbatim. The general coding scheme included Culpeper's (2005) four-point categorization of impoliteness strategies (i.e., bald on-record, positive impoliteness, negative impoliteness, off-record), and a fifth section was added for multiple strategies. The coding was carried out by using MAXQDA software. The representative extracts are provided in the findings section.

The ways in which impoliteness strategies function as a source of humor in the series were discussed, drawing on key insights from the humor literature.

3. FINDINGS AND DISCUSSION

Different impoliteness strategies used in the episodes were analyzed based on the categories in Culpeper's (2005) framework. Strategies can also be employed in combination (Culpeper et al., 2003). Such instances are also present in the data and therefore are given a separate place in section 3.6. Responses to impoliteness are also explicated taking into account the response strategies to answer the face attacks, as specified by Culpeper et al. (2003). Extracts are provided as samples for each category in Culpeper's (2005) framework, as well as new categories that emerged from the data.

3.1. OVERALL FINDINGS

Strategies found in the data under related categories are listed with their frequency in Table 4. Overall findings demonstrate that a wide variety of impoliteness strategies were utilized, which might quite possibly have contributed to entertainment and humor.

Table 4. *Impoliteness Strategies Found in The Office with Frequencies*

Impoliteness Category	Strategies and Frequencies
Bald On-record (f=14)	Direct language (9), Imperatives (3), Refusing rudely (1), Insisting (1)
Positive Impoliteness (f=70)	Roasting (20), Seeking disagreement/ Deny common ground (11), Calling names (using derogatory nominations) (9), Using taboo language (6),

	Insulting (6), Snubbing (5), Using inappropriate identity markers (2), Excluding from activity (2), Being disinterested (2), Self-praise (1), Act abusive (1), Inappropriate imitation (1), Using an inappropriate defining feature (1), Pointing out mistakes (1), Using secretive language (1), Self-centered reframing (1)
Negative Impoliteness (f=24)	Condescending (5), Deceiving (3), Frightening (3), Denying turn and interrupting (3), Silencers (3), Threatening (3), Hindering (2), Invading other's space (physically) (2)
Off-record (f=11)	Sarcasm (6), Mock politeness (2), Rhetorical questions ("Did I stutter?") (1), Withholding politeness (1), Inappropriate jokes (1)
Multiple Strategies- Positive + Negative (f=4)	Ignoring the other + Interrupting (hinder) (1), Criticizing (1), Scolding (1), Harsh warning (1)
Multiple Strategies- Bald On-record + Positive (f=5)	Imperatives + Taboo language (2), Interrogative + Taboo language (1), Clear + Taboo language (1), Imperatives + Exclusion (1)
Multiple Strategies- Off-record+ Negative (f=1)	Sarcasm + Threatening (1)

The analysis showed that most frequently, impoliteness was achieved by damaging the positive faces of the interlocutors (54%). This is a similar finding to that of the study conducted by Uçar and Yıldız (2015), in which positive impoliteness was found to be employed most frequently in the context of an entertainment show. The current findings demonstrated that roasting, seeking disagreement, and calling the other names were frequently encountered in the data. Using taboo language, insulting, and snubbing were others that were extensively resorted. It can be said that humor was achieved when the audience viewed the characters being roasted, contradicted, called names, or insulted. The audience had an "intrinsic" pleasure from the positive faces of the characters getting damaged.

"Inappropriate imitation", "using an inappropriate defining feature", "pointing out mistakes", and "self-centered reframing" were also added as new categories. In the interaction shown below (Extract 1), Michael answers Oscar by imitating him, which Oscar finds offensive because the imitation is based on the fact that Oscar is of Mexican origin. This inappropriateness constitutes a threat to Oscar's positive face, which is acknowledged by Oscar, as well.

Extract 1

Oscar: Michael, are you serious? You really want us to roast you?

Michael: Si, señor.

Oscar: That's offensive.

"Using an inappropriate defining feature" as a positive impoliteness strategy was observed when Michael defined Stanley as "a debilitating disease known as diabetes". Stanley's

professional identity and institutional status were reduced to physical or medical conditions, which damaged his positive face.

Another new positive impoliteness strategy coded as “pointing out mistakes” refers to an interactional move to downgrade the interlocutor by exposing their mistakes. An example scene from the series is during the CPR training when Dwight asks the whole office about what they should do next if the person receiving CPR is dead. Phyllis says they should bury the dead. Dwight replies: “Wrong! [Makes a buzzer noise] Check for an organ donor card. If he has one, we have minutes to harvest.” Dwight publicly exposes the interlocutor’s error and further dramatizes this exposure by using a game-show-style buzzer noise. Phyllis’s contribution was marked as deficient, threatening her positive face.

While Culpeper (2011) addresses “self-praise” as an impoliteness strategy, the current research identifies a distinct mechanism through which interlocutors redirect the frame of an interaction to satisfy their own face needs. The hearer’s stance is not repaired but marginalized. Named as “self-centered reframing”, this strategy could be exemplified by the scene where Stanley explicitly expresses his long-standing disrespect toward Michael’s managerial style and practices. After this exposure, instead of addressing Stanley’s critique, negotiating authority, or finding institutional repair solutions, Michael starts to cry and says: “I don’t understand why you keep picking on me.” Through this move, Michael shifts the interactional focus to his own emotional distress. He redefines the conflict as a victimhood narrative and positions himself as the injured party. The discourse is recentered around the speaker’s affective needs, disregarding the hearer’s institutional complaint.

The data also showed instances of negative impoliteness. Condescending was the most frequent type among them, constituting 20% of all negative impoliteness strategies.

Though not very frequently, the characters also employed bald on-record and off-record strategies. New strategies that emerged from the data were “rhetorical questions” and “inappropriate jokes”, which were not mentioned in Culpeper’s (1996, 2005) categorization. Multiple strategies were also found in the data, which were formed by combining different strategies. Each type of impoliteness strategy was detailed further in separate sections. The humorous effects that each of the impoliteness categories creates are discussed in related sections.

3.2. BALD ON-RECORD IMPOLITENESS

In Culpeper’s (1996) definition of bald on-record impoliteness, “the face-threatening act is performed in a direct, clear, unambiguous and concise way where face is not irrelevant or

minimised” (p. 356). He also distinguishes this strategy from Brown and Levinson’s (1987) notion of bald on-record face threatening act in that damaging the face of the hearer is not the intention of the speaker in their conceptualization. Extract 2 below shows that the speaker intends to attack the hearer’s face and the hearer gets offended. Michael, the boss of the office, asks Stanley why he acted disrespectfully towards him before, and Stanley explains his disrespect clearly and unambiguously. Michael accepts the face attack.

Extract 2

Michael: [starts to cry] I don’t understand why you keep picking on me.

Stanley: Oh, for the love of God.

Michael: You just, do, and I don’t know why, so... Please help me understand.

Stanley: Fine. Here it is. You are a person I do not respect. The things you say, your actions, your methods, and style. Everything you would do, I would do it the opposite way.

Michael: Well Stanley, maybe you’re feeling that you don’t respect me because you don’t know me very well.

Stanley: Michael, I have known you a very long time, and the more I’ve gotten to know you, the less I’ve come to respect you. Any other theories?

Michael: All right, you don’t respect me. I accept that. But listen to me, you can’t talk to me that way in this office, you just can’t. I am your boss. Can’t allow it.

Stanley: Fair enough.

Bald on-record impoliteness strategies used in the series can be linked to the superiority-based approaches to humor (see Bergson, 1911; Morreall, 2009). One of the oldest and most well-known theories of humor, the superiority approach, is discussed by Gruner (1978) as a competition in which there are two parties as winners and losers. The target is victimized through disparagement, belittlement, and humiliation (Dynel, 2012). Humor is created when the audience recognizes these two sides and the superiority of the winner over the loser.

The show magnifies bald on-record impoliteness by putting a subordinate employee in the position of the humiliator, subverting expected power dynamics. Such unmitigated impoliteness performed by Stanley despite workplace hierarchy in Extract 2 functions as a means of humor that arises from feelings of superiority.

Culpeper's (2005, 2011) proposal for the link between impoliteness and entertainment also includes the factor of "the audience's sense of superiority." Witnessing the inferiority of Michael as the boss, the audience identifies with Stanley and experiences dominance over the target.

3.3. POSITIVE IMPOLITENESS

Positive impoliteness strategies that were encountered in the data are varied, which can be seen in Table 4. These strategies are found in Culpeper (1996) as acts damaging the positive face needs of the hearer. Samples from the data for different strategies are presented in this section.

To start with, the most commonly utilized positive impoliteness strategy ($f=20$) was roasting in the analysis. Among the top-rated episodes on IMDb, "Stress Relief Part 2" has a roasting session where the manager invites his subordinates to roast him to relieve some stress. Crushed under their harsh burns, Michael decides to turn the tables and he roasts them, as well. To illustrate, Michael roasts employees with jokes such as "Creed, your teeth called, your breath stinks." These types of jokes highlight the absurdity and the cringe comedy that the show aims to adopt. Bringing inappropriateness forward, the show exaggerates the subversion of workplace norms.

Seeking disagreement was another frequently resorted positive impoliteness strategy ($f=11$). Disclaiming common opinions is seen as positive aggravation in Lachenicht's (1980) positive face damaging strategies, as well. In Extract 3, Toby from the HR Department politely asks to talk to Michael. However, seeming disgusted, Michael answers "What?", snubbing him (Michael hates Toby throughout the entire show). Toby wants him to act on the insubordinate behavior of Stanley, but Michael keeps denying that there was a problem and avoids agreeing with him, when he says "What are you blabbering about? Nothing happened" and counter-argues that it was Toby who did not understand that it was just a joke, although it was obvious to all workers that Stanley was openly insubordinate.

Extract 3

Toby: Can I talk to you a second?

Michael: Ugh, what?

Toby: Uh, I really think that you need to address what happened with Stanley this morning.

Michael: What are you blabbering about? Nothing happened.

Toby: Well, you know. Stanley was openly insubordinate.

Michael: That? In the conference room?

Toby: Yeah.

Michael: We were joshin' around, the two of us, and he said: "did I stutter," and I said "wha-wha-wha-wha-what, dawg?" It was joking, Toby, alright?

Toby: He didn't seem like he was joking.

Michael: Well, you don't get it, because Stanley is a beautiful, sassy, powerful black man, and you are... you. If you had any friends, you would understand. Friends joke with one another: "Hey um, you're poor."; "Well, hey, you're mama's dead." That's what friends do. It's... you're so white.

Toby: Alright... Well, um, if you really believe that Stanley was joking...

Michael: Mm-hmm.

Toby: Um, why don't you go ask him that?

Disagreeing with Toby, Michael tells Toby that he is "so white" in Extract 3. Even though Toby's whiteness is very irrelevant there, Michael wants to imply that Toby cannot understand a joke that Stanley makes, because Stanley is black. The "whiteness" that Michael associates with Toby in a negative connotation and uses to identify him indicates that he damages Toby's positive face. Therefore, "using inappropriate identity markers" was added as a positive impoliteness strategy in the analysis.

Instances of insulting and calling names are also observed in the data, at times within the same interaction. Extract 4 below shows multiple instances of insulting together, mostly targeted at Michael's intelligence. According to Lachenicht (1980), aggravating language is an attempt to damage the addressee. It is conveyed by insults that the hearer is not liked, approved, or appreciated. Michael is insulted when he is called "out of his damn little pea-sized mind" or claimed to have "no idea how to run an office."

Extract 4

Stanley: Oh yes, I do. You are out of your damn little pea-sized mind. What is wrong with you? Do you have any sense? At all?

Michael: Okay...

Stanley: Do you have any idea how to run an office?

Michael: Yes.

Stanley: Every day you do something stupider than you did the day before.

Michael: That's not...

Stanley: And I think, there's no possible way...

Michael: All right, all right...

Stanley: He can top that.

Michael: Okay.

Stanley: But what do you do? You find a way, dammit, to top it! You are a professional idiot!

Michael: Hey, stop it! Okay, everybody out.

Culpeper (1996) classifies calling the other names as a positive impoliteness output strategy. Using derogatory nominations, the speaker has the power to damage the addressee's positive face wants (Bousfield, 2008). Stanley calls Michael "a professional idiot" in Extract 4. Michael cannot take the impoliteness anymore and shouts "Stop it!" He dismisses everybody from the room to have a one-on-one talk with Stanley. Thus, he is countering the face attack with an offensive strategy. The next scene starts with Michael crying, though, as can be seen in Extract 2.

Another impoliteness strategy, using taboo language may make the hearers feel uncomfortable (Jay, 2000). Even if the curse, for example, is not directed at a particular interlocutor, the use of it is accepted as a positive face-threatening strategy in the analysis. Instances of taboo language use can be seen in Extract 5 with the use of "crap" and with expressions like "damn it" in Extract 12. Andy does not respond to Dwight's impoliteness and goes on talking about their main deal.

Extract 5

Dwight: [kicks the car] Uh! Scratch.

Andy: That's a racing stripe.

Dwight: Uh, bumper's sagging.

Andy: Mmm, I doubt that very much.

Dwight: This car is crap. I will buy it for next to nothing.

Andy: How next to?

In addition, Kapoor (2022) codes self-praise as an off-record impoliteness strategy in her study on Indian YouTube comments, in which there were only two categories as on-record and off-record impoliteness based on Bousfield's (2008) simplified version of the five-point model. When Leech's (1983) politeness maxims are considered, minimizing praise of self is a positive politeness strategy of modesty. Then, when we consider the opposite, we can add self-praise as an impoliteness strategy, especially when it is used to harm the positive face wants of the hearer, as used in Extract 6. Self-praising is encountered in the data alongside calling other names. In Extract 6, while Dwight wants to undermine Andy by calling him "stupid, idiotic, numbskull", he praises himself at the same time using the adjectives "smart" and "capable."

Extract 6

Dwight: I've got a Madlib for you: a stupid, idiotic, numbskull named Andy
Bernard sold his Xterra to a smart and capable man named Dwight. This is
shaping up to be an awesome day for Dwight.

Interactions are shaped by institutional norms and hierarchical roles (Drew & Heritage, 1992), rendering the office communication goal-oriented and formal. Impoliteness strategies employed in *The Office* juxtapose this formality and create absurdity. Violation of these norms and roles through absurdity leads to comedic tension and eventually, humor. Dynel (2013) posits that the incongruity theory of humor explains the comedic function of impoliteness successfully. Incongruent humor "breaks the expected or schematic norms of everyday situations" (Simpson & Bousfield, 2017, p. 163). The discordance between expected behaviors in an institutional setting and the actual communication patterns contributes to the amusement of the audience. The use of taboo language in the institutional setting of an office is an example. In her analysis of the TV series *House M.D.*, Pilliere (2013) shares this view and highlights the humorous effect of offensive language by virtue of the incongruence between the interaction that the audience expects and how characters actually communicate.

3.4. NEGATIVE IMPOLITENESS

Negative impoliteness was actualized in the form of condescending (f= 5), deceiving (f= 3), frightening (f= 3), denying turn and interrupting (f= 3), using silencers (f= 3), threatening (f= 3), hindering (f= 2), and invading other's space physically (f= 2).

An instance of condescension is shown in Extract 7. Even if he is the boss in the office, Michael gets scolded by a subordinate, Stanley. Even when he tries to fire him, he cannot succeed with Stanley throwing around accusations and threats. Stanley condescends Michael when he says, “Do you think I’m gonna let you do this to me?” Michael fails to discipline Stanley again. As a subordinate, Stanley claims a higher position by implying that Michael does not have the power to fire him. Michael completely loses his face.

Extract 7

Michael: Stanley Hudson, you are fired.

Stanley: Are you serious?

Michael: I am serious, we are all serious. You are fired like a heart attack.

Stanley: You’re firing me over three words. Have you lost your mind? Do you think I’m gonna let you do this to me?

Michael: Hmm.

Stanley: I’ve watched you screw up this office for ten years, and I’m filing a lawsuit, and I’m gonna tell them about every stupid thing you’ve ever done up in this office.

Michael: Alright, alright, okay. You know what? Now you know how I feel. This was a fake firing. Lesson learned. Good work, everybody. Very nice.

Stanley: So, I’m not fired.

Threatening is an impoliteness strategy that works to damage the aspects of the face that are related to the freedom of action (Bousfield, 2008). This can also be considered as a part of Culpeper’s (1996) strategy of “frightening”, leading the hearer to believe that something detrimental will happen to them. Upon thinking he is fired, Stanley acts up and threatens Michael that he will file a lawsuit and “tell every stupid thing” Michael has ever done in the office. Michael’s negative face is attacked, and he immediately backs down, telling Stanley that it was a joke. Threatening is also combined with taboo language as can be seen in Extract 7.

Moreover, although interrupting the hearer’s speech is listed as a positive aggravation strategy by Lachenicht (1980), it is categorized in this analysis as a strategy that harms the negative face of the hearer because interrupting someone serves to take their freedom and restrict them. Culpeper’s negative impoliteness strategies (1996, 2005) also include hindering,

which incorporates blocking someone physically or conversationally by denying turns and interrupting. Extract 8 shows an instance where Dwight keeps interrupting Andy and refuses to give the turn to him in order to convince Andy to sell his car to Dwight. Unable to say anything back, Andy gives in and agrees to sell his car at the end of the bargain.

Extract 8

Dwight: You know what? You knock \$1500 off the price right now, and I will take it off your hands. It's gotta be now.

Andy: Well, I have the- the blue book value...

Dwight: Seal the deal. Let's do it. Let's do this thing. Three, two, one...

Andy: Can I think about it?

Dwight: Five, four, three, two...

Andy: Let me think about it...

Dwight: Now. Now. Now.

Andy: Let me think about it...

Dwight: "Say it. Do it. Now."

Andy: I'm thinking about it...

Dwight: Do it now.

Andy: Thinking...

Dwight: Do it. Shake my hand. You will sell me this car. Shake my hand.

Andy: Yeah. All right!

Similar to interrupting, using silencers is accepted as negative face-threatening act in the analysis. Extract 9 demonstrates that everybody is forced to drop their work and listen to Michael's ideas of disciplining Stanley. Invasion of their time and being forced to do something mean that their negative face is damaged.

Extract 9

Michael: Okay, everybody, shh! So, earlier today, Stanley sassed me, and Toby gave me some suggestions on how to discipline him. They did not work, obviously, because they were stupid, so I am now going to fake fire him.

Negative impoliteness can be interpreted by drawing on the main tenets of the Relief Theory of Humor. According to this perspective, “humor releases tensions, psychic energy, or that humor releases one from inhibitions, conventions, and laws” (Attardo, 1994, p. 50). The series leverages the tension arising from interruptions and silencers. The audience witnesses the condescension or threats from a “safe” distance, and a cathartic laughter follows. Culpeper (2005, 2011) suggests that the audience is amused while observing the oppressed character, themselves being safe from the risk of getting exposed to the same impoliteness.

3.5. OFF-RECORD IMPOLITENESS

Although Brown and Levinson (1987) reflect that silence (not saying or doing anything) is a way of not doing face-threatening acts, silence can in fact have the potential to harm the interlocutor’s face, especially when talk is expected. Culpeper (2005) suggests that withholding politeness is an off-record impoliteness strategy, and so is the use of mock politeness and/or sarcasm.

In Extract 10, Stanley withholds politeness (not apologizing when he needs to and being insubordinate and disrespectful), although not by silence, but by only saying that he will not apologize. This is an interesting instance for the case of the present study because, on the one hand, it signifies off-record impoliteness since it withholds politeness where it is necessary. On the other hand, the fact that Stanley explicitly and clearly states that he is not going to apologize could make it a bald on-record impoliteness strategy, because he is obviously rude by saying that.

Extract 10

Stanley: What?

Michael: I, uh, see that you... gave me that form that I asked you to give me,
Stanley the manly, so thank you for that. I guess we are back to normal.

Stanley: What are you talking about?

Michael: Well, you know, uh, the thing that you said earlier, that you didn’t
mean, um, and that I forgive you for. The whole thing’s silly, isn’t it? Friends
don’t need to apologize to friends as far as I’m concerned, so we are cool.

Stanley: I am not going to apologize to you.

Another off-record impoliteness strategy encountered in the data is the use of sarcasm. Bousfield (2008) explains that sarcasm requires using politeness strategies on the surface that maintain the hearer's face, but in fact, it means the opposite in face management. Extract 11 indicates that Pam seemingly praises Jim on the surface by saying that he is a very important person, but what she actually implies is the opposite, which results in damage to Jim's face.

Extract 11

Pam: Hey, what happened? What did Ryan want?

Jim: Oh, we were just... talking about bureaucratic stuff...

Pam: Because you're very important?

Jim: Yeah...

Benign Violation Theory can inform us about the off-record impoliteness strategies used in the series. Supporting the benign-violation hypothesis empirically, McGraw and Warren (2010) advocate that laughter and amusement occur as a response to violations that are essentially benign. When targets are exposed to less direct impoliteness, such as teasing and mock attacks (see Gervais & Wilson, 2005), it is more likely to create amusement. Pam's face attack in Extract 11 is simultaneously a violation and benign. Such teasing is tolerable between Pam and Jim, two close friends in the episode. The audience is entertained in front of the playful rather than hurtful violation.

Attardo's (1994) pragmatic ambiguity could also explain the comedic function of off-record impoliteness strategies. According to this, the humorous effect is led by the ambiguous situations where an utterance can be interpreted as a sincere comment or sarcasm. The pragmatic ambiguity in Pam's question contributes to humor, creating a clash between the literal interpretation of the sentence (Jim being a very important person) and the intended meaning (Jim not being so important as to talk about bureaucratic stuff).

3.6. MULTIPLE STRATEGIES

Multiple impoliteness strategies can be used at the same time by the same speaker or within the same conversation. Combinations of negative and positive impoliteness strategies, bald on-record with positive impoliteness strategies; and off-record with negative impoliteness strategies are given place in the extracts below.

In an effort to drag Stanley into the conversation and cultivate ideas from him, Michael keeps calling out to him in Extract 12. Stanley tries to evade Michael. According to Bousfield

(2008), snubbing both indicates disapproval and prevents the interactant from having a conversation with the snubber. This is what happens in this piece of conversation where Stanley tries to escape from engaging in a conversation with Michael using expressions such as “Not me”, “No”, and “Leave me alone, damn it.”

Extract 12

Michael: An urban, yeah, Stanley? You wanna help us out with that? Stanley, earth to Stanley...

Stanley: Not me.

Michael: Yes, you. Come on, Stanley. Put your little game down and join the group.

Stanley: No.

Michael: Stanley, we're having a little...

Stanley: Leave me alone, damn it.

Michael: We're having a little brainstorm session...

Stanley: Did I stutter?

Michael: Good, this is good. I'm going to grab a glass of water.

“Leave me alone, damn it” can also be counted as a bald on-record impoliteness strategy, where Stanley is threatening Michael's face in an unambiguous, clear way using an imperative. At the same time, he is using taboo language (“damn it” in a work environment). Therefore, this instance is put under the “Multiple Strategies” category, in which both bald on-record and positive impoliteness strategies are observed.

Apart from the snubbing strategy, thus positive impoliteness, another strategy here is observed when Stanley shouts “Did I stutter?” to Michael's face, which is an iconic expression that gives the episode its name. Here Stanley does not, of course, really ask whether Michael thought he stuttered; hence, this is not an actual question, but tries to shut Michael up with a rhetorical question. This was added as an off-record impoliteness strategy in the analysis.

As can be observed in Extract 12, multiple strategies may co-exist in a single dialogue. Michael does not respond to the obvious impoliteness conducted by Stanley and leaves the room. Therefore, his response strategy is to “not respond” (Culpeper et al., 2003). Dynel (2013) states that humorous effects are guaranteed when no response is observed from the targets.

Furthermore, although criticizing is not explicitly mentioned in Culpeper's (1996) framework as a concept threatening positive face, Bousfield (2008) considers it as a powerfully

impolite act, relying on Leech's (1983) Politeness Principle. By saying "Pam, clearly has just given up trying" in Extract 13 below, Michael criticizes Pam for not planning any activity in the office, thus threatening her positive face by damaging her need to be approved. At the same time, considering Brown and Levinson's (1987) view that "criticism" is also a negative face threatening act (because it forces the hearer to do the opposite of what they are criticized for), this strategy can be said to be a combination of positive and negative impoliteness acts. Therefore, Michael damages Pam's negative face, as well, by directing her towards trying harder to energize the office.

Extract 13

Michael: Everybody, so how are we going to energize our office? I mean, I haven't done anything since Christmas. Pam, clearly, has just given up trying. So, what we need to do is we get things going, we need to get percolating a little bit. Anybody have any ideas of what we could do? Any suggestions? Yes, Andy?

Another interesting combination is off-record impoliteness (through sarcasm) and negative politeness (through threatening) used together. In Extract 14, Dwight uses a sarcastic expression, where he says he hopes nothing bad happens to Andy and Angela but in fact, he wants (and knows) that something will happen to them. This is also because of him; therefore, this is actually a threat. The humorous effect is created due to the incongruity between the positive politeness form and the hostile implicature that it conveys.

Extract 14

Dwight: Andy and Angela seem very happy... I hope nothing horrible ever happens to them.

4. CONCLUSION

This study attempted to examine various impoliteness strategies employed in the selected episodes of the American mockumentary TV series *The Office*, which is generally known for its use of dark and cringe humor. Culpeper's (2005) revised version of his earlier framework (Culpeper, 1996) of impoliteness strategies as well as related literature (i.e., Bousfield, 2008; Culpeper, 1996, 2005, 2010; Lachenicht, 1980) were benefited in the categorization of impoliteness strategies. It was revealed that the most frequently utilized impoliteness strategies belonged to the category of positive impoliteness. Roasting, seeking disagreement, calling names, snubbing, using taboo language, and insulting were the most frequently employed strategies of positive impoliteness. Hearers' negative faces, on the other hand, were mostly

threatened by condescending. Bald on-record and off-record impoliteness strategies were also spotted and discussed in relation to humor. Different combinations of strategies constituted the multiple strategies category. Criticizing, for instance, was accepted under this category because of Brown and Levinson's (1987) mention of it as damaging both the positive and negative face of the interlocutor. Other new categories were added such as "inappropriate imitation", "using an inappropriate defining feature", "pointing out mistakes", and "self-centered reframing", put under the category of positive impoliteness. Rhetorical questions ("Did I stutter?") and inappropriate jokes were also new and added under the off-record impoliteness category.

The strategies spotted in the episodes are postulated to contribute to our understanding of how humor can be constructed through impoliteness. In the episodes, we see that the hearer's positive face damage is the main source of humor, as also indicated by the high rates on IMDb. The incongruence between the communicative patterns expected in a work environment and those witnessed in the show contributes to the humorous effect. The impoliteness is witnessed by the audience from a safe distance where they are far from being the target of the jokes. The relief of tension created through face-threatening acts is cultivated for comedic appeal.

This study could contribute to (im)politeness research by providing instances of impoliteness functioning as a means of humor. Future studies with larger data could be conducted to further improve the current impoliteness frameworks in ways that reflect the transformation of contexts and evolving senses of humor.

REFERENCES

- Attardo, S. (1994). *Linguistic theories of humor*. Mouton de Gruyter.
- Bergson, H. (1911). *An essay on the meaning of the comic*. The Macmillan Company.
- Bousfield, D. (2008). *Impoliteness in interaction*. John Benjamins.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.
- Cronin, M. E. (2018). 'Feck off!' Exploring the relationship between impoliteness, laughter, and humour in the British-Irish sitcoms *Father Ted*, *Black Books*, and *The IT Crowd* (Doctoral dissertation, University of Birmingham). University of Birmingham.
- Culpeper, J. (1996). Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics*, 25(3), 349–367. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(95\)00014-3](https://doi.org/10.1016/0378-2166(95)00014-3)
- Culpeper, J. (1998). (Im)politeness in drama. In J. Culpeper, M. Short, & P. Verdonk (Eds.), *Studying drama: From text to context* (pp. 83–95). Routledge.
- Culpeper, J., Bousfield, D., & Wichmann, A. (2003). Impoliteness revisited: With special reference to dynamic and prosodic aspects. *Journal of Pragmatics*, 35(10–11), 1545–1579. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(02\)00118-2](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00118-2)
- Culpeper, J. (2005). Impoliteness and entertainment in the television quiz show *The Weakest Link*. *Journal of Politeness Research*, 1(1), 35–72. <https://doi.org/10.1515/jplr.2005.1.1.35>
- Culpeper, J. (2008). Reflections on impoliteness, relational work, and power. In D. Bousfield & M. A. Locher (Eds.), *Impoliteness in language: Studies on its interplay with power in theory and practice* (pp. 17–44). Walter de Gruyter.
- Culpeper, J. (2010). Conventionalised impoliteness formulae. *Journal of Pragmatics*, 42(12), 3232–3245. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.05.007>
- Culpeper, J. (2011). *Impoliteness: Using language to cause offence*. Cambridge University Press.
- Drew, P., & Heritage, J. (1992). Analyzing talk at work: An introduction. In P. Drew & J. Heritage (Eds.), *Talk at work: Interaction in institutional settings* (pp. 3–65). Cambridge University Press.
- Dynel, M. (2012). Setting our House in order: The workings of impoliteness in multi-party film discourse. *Journal of Politeness Research*, 8(2), 161–194. <https://doi.org/10.1515/pr-2012-0010>
- Dynel, M. (2013). Impoliteness as disaffiliative humour in film talk. In M. Dynel (Ed.), *Developments in linguistic humour theory* (pp. 105–144). John Benjamins Publishing.

- Gervais, M., & Wilson, D. S. (2005). The evolution and functions of laughter and humor: A synthetic approach. *Quarterly Review of Biology*, 80(4), 395–430. <https://doi.org/10.1086/498281>
- Goffman, E. (1967). *Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior*. Aldine Publishing.
- Gruner, C. R. (1978). *Understanding laughter: The workings of wit and humor*. Nelson-Hall.
- Jay, T. (2000). *Why we curse*. John Benjamins.
- Kantara, A. (2010). Impoliteness strategies in *House MD*. *Lodz Papers in Pragmatics*, 6(2), 305–339. <https://doi.org/10.2478/v10016-010-0015-9>
- Kapoor, S. (2022). “Don’t act like a Sati Savitri!”: Impoliteness in Indian YouTube comments. *Journal of Pragmatics*, 189, 4–16. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2021.12.009>
- Lachenicht, L. G. (1980). Aggravating language: A study of abusive and insulting language. *Research on Language & Social Interaction*, 13(4), 607–687. <https://doi.org/10.1080/08351818009370513>
- Leech, G. (1983). *Principles of pragmatics*. Longman.
- Leech, G. (2014). *The pragmatics of politeness*. Oxford University Press.
- Locher, M. A., & Bousfield, D. (2008). Introduction: Impoliteness and power in language. In D. Bousfield & M. A. Locher (Eds.), *Impoliteness in language: Studies on its interplay with power in theory and practice* (pp. 1–14). Walter de Gruyter.
- Locher, M. A., & Watts, R. J. (2005). Politeness theory and relational work. *Journal of Politeness Research*, 1(1), 9–33. <https://doi.org/10.1515/jplr.2005.1.1.9>
- Lorenzo-Dus, N. (2009). “You’re barking mad, I’m out”: Impoliteness and broadcast talk. *Journal of Politeness Research*, 5, 159–187. <https://doi.org/10.1515/JPLR.2009.010>
- Lorenzo-Dus, N., Bou-Franch, P., & Blitvich, P. G. C. (2013). Impoliteness in US/UK talent shows: A diachronic study of the evolution of a genre. In A. Tolson & M. D. Ekström (Eds.), *Real talk: Reality television and discourse analysis in action* (pp. 199–217). Palgrave Macmillan UK.
- McGraw, A. P., & Warren, C. (2010). Benign violations: Making immoral behavior funny. *Psychological Science*, 21(8), 1141–1149. <https://doi.org/10.1177/0956797610376073>
- Morreall, J. (2009). *Comic relief: A comprehensive philosophy of humor*. Wiley-Blackwell.
- Myers, G. (2001). “I’m out of it; you guys argue”: Making an issue of it on *The Jerry Springer Show*. In A. Tolson (Ed.), *Television talk shows: Discourse, performance, spectacle* (pp. 173–191). Lawrence Erlbaum.
- Nasirli, A. (2021). An analysis of linguistic impoliteness in the selected American movies. *Journal of Academic Studies in World Languages, Literatures and Translation (WOLLT)*, 2(1), 11–31.

- Pilliere, L. (2013). Dr. House and the language of offence. In D. Jamet & M. Jobert (Eds.), *Aspects of linguistic impoliteness* (pp. 60–75). Cambridge Scholars Publishing.
- Simpson, P., & Bousfield, D. (2017). Humor and stylistics. In S. Attardo (Ed.), *The Routledge handbook of language and humor* (pp. 158–173). Routledge.
- Spencer-Oatey, H. (2000). Rapport-management: A framework for analysis. In H. Spencer-Oatey (Ed.), *Culturally speaking: Managing rapport through talk across cultures* (pp. 11–46). Continuum.
- Uçar, A., & Yıldız, İ. (2015). Humor and impoliteness in Turkish: A corpus-based analysis of the television show *Komedi Dükkânı* ‘Comedy Shop’. In Ş. Ruhi & Y. Aksan (Eds.), *Exploring (im)politeness in specialized and general corpora: Converging methodologies and analytic procedures* (pp. 40–81). Cambridge Scholars Publishing.
- Watts, R. J. (2003). *Politeness*. Cambridge University Press.

EXTENDED ABSTRACT

The notion of face is central in pragmatic and human interaction research. Introduced by Goffman (1967) and developed further by Brown and Levinson (1987) in their widely recognized politeness theory, face can be described as the public self-image that interlocutors seek to maintain in their interaction. According to Brown and Levinson's (1987), positive face refers to people's desire to be liked, admired, included, or approved, while negative face indicates their need to be free from imposition and autonomous. Face can be threatened through speech acts such as requests, criticism, order, refusals, or advice, which are referred to as "face-threatening acts" (FTAs). While mitigating face-threatening acts is on the focus in politeness theory, speakers might also use communicative strategies that are focused on aggravation of face, which can be examined within the scope of impoliteness research.

The current study seeks to investigate the pragmatic phenomenon of impoliteness in an American mockumentary series called *The Office*. The contribution of impoliteness strategies employed by the characters to the creation of humor is discussed. Impoliteness can act as a means to entertain recipients and lead to humor (Culpeper, 2005). A qualitative pragmatic approach was adopted to examine the relationship between impoliteness and humor in selected episodes of *The Office*. The series is characterized by frequent use of dark humor and cringe comedy. The dataset consists of four episodes: "Goodbye Michael - Part 1" (S7E22), "Stress Relief - Part 1" (S5E14), "Stress Relief - Part 2" (S5E15), and "Did I Stutter?" (S4E12). These episodes were selected based on the following criteria: (1) the presence of salient impolite events such as roasting sequences and overt confrontations, and (2) high viewer ratings on IMDb, which were taken as indicators of episodes perceived as particularly entertaining.

All episodes were transcribed verbatim and analyzed using MAXQDA. The analytical framework was based primarily on Culpeper's (2005) revised version of his earlier framework (Culpeper, 1996) of impoliteness strategies, as well as related literature (i.e., Bousfield, 2008; Culpeper, 1996, 2005, 2010; Lachenicht, 1980). Interpretation of the data concentrated on speakers' pragmatic intentions and hearers' inferred responses, with particular attention paid to how impoliteness strategies were exploited to generate humor.

The results demonstrated that impoliteness was most frequently realized through attacks on positive face (54%), aligning with earlier entertainment-based findings (e.g., Uçar & Yıldız, 2015). Roasting, seeking disagreement/denying common ground, and name-calling were particularly frequent. These acts signified institutional norm violations, supporting the view that humor emerges when the audience witnesses face damage and experiences enjoyment from the target's humiliation. Bald on-record impoliteness was interpreted through superiority-based

approaches to humor (see Bergson, 1911; Morreall, 2009), especially when workplace hierarchy is subverted, and a subordinate humiliates a superior. Negative impoliteness strategies (e.g., condescension, threats, interrupting, silencers) were discussed in relation to relief-oriented approaches (see Attardo, 1994). The audience witnesses the face damage from a “safe” distance, without the risk of getting involved with the same impoliteness (Culpeper, 2005, 2011). Off-record impoliteness was associated with the Benign Violation Theory and pragmatic ambiguity. Laughter and amusement can occur as a response to violations that are essentially benign (McGraw & Warren, 2010). In addition, Attardo’s (1994) pragmatic ambiguity could explain the comedic function of off-record impoliteness strategies. Finally, the incongruity between surface politeness and hostile implicatures could contribute to humor, amplified by combined strategies such as the combination of sarcasm and threatening.

In addition to Culpeper’s (2005) existing strategies, several data-driven categories emerged from the data, which included inappropriate imitation, using an inappropriate defining feature, pointing out mistakes, and self-centered reframing. These strategies were incorporated into positive impoliteness. Furthermore, rhetorical questions (e.g., “Did I stutter?”) and inappropriate jokes were identified as off-record strategies.

All in all, this study demonstrates that humor is constructed through adopting various impoliteness strategies in *The Office*. The comedic effect is maintained by the incongruity between expected institutional workplace norms and the actual communicative behaviors. The audience’s position as an observing, safe party and the relief of tension created through face-threatening acts further contributed to the creation of humor. Moreover, the analysis proposes additional data-driven categories, which might benefit further efforts in impoliteness research. The study therefore contributes to (im)politeness research by illustrating how impoliteness operates as a resource for humor and proposing additional impoliteness cues.

GELENEKSEL ÇİN AİLE ANLAYIŞINDA ANNE-OĞUL İLİŞKİSİ: STATÜ, SINIRLANDIRMA VE GUİ-GUİ ÇAĞRIŞIMI

MOTHER-SON RELATIONS IN TRADITIONAL CHINA: STATUS, CONSTRAINT, AND THE GUİ-GUİ RESONANCE

Mukaddes KOÇ^{id}

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yabancı Diller Fakültesi, Çin Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, Türkiye.

Assist. Prof. Dr., Social Sciences University of Ankara, Faculty of Foreign Languages, Department of Chinese Language and Literature, Ankara, Türkiye.

ORCID: 0000-0003-0224-1273

Email: mukaddes.koc@asbu.edu.tr

Geliş Tarihi/Submitted:

15.05.2026

Kabul Tarihi/Accepted:

03.06.2026

Anahtar Kelimeler:

Anne-oğul ilişkisi, aile, dilsel çağrışım, xiào (孝), mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵), zǐ yǐ mǔ guì (子以母贵), fū sǐ cóng zǐ (夫死从子)

Keywords:

mother-son relationship, family, linguistic association, filial piety (孝), mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵), zǐ yǐ mǔ guì (子以母贵), fū sǐ cóng zǐ (夫死从子).

Kaynak gösterme/Citation:

Koç, M. (2026). Geleneksel Çin aile anlayışında anne-oğul ilişkisi: statü, sınırlandırma ve Guì-Guì çağrışımı. *World Language Studies*, 6(1): 114-135

Öz

Bu çalışma, geleneksel Çin aile anlayışında anne-oğul ilişkisini 孝 (xiào, iyi evlat), 子以母贵 (zǐ yǐ mǔ guì, oğul anne sayesinde yücelir), 母以子贵 (mǔ yǐ zǐ guì, anne oğul sayesinde yücelir) ve 夫死从子 (fū sǐ cóng zǐ, koca öldüğünde oğula itaat) ilkeleri çerçevesinde incelemektedir. Zǐ yǐ mǔ guì oğulun statüsünü annenin konumuna bağlarken, mǔ yǐ zǐ guì annenin oğul aracılığıyla statü kazanmasını mümkün kılmaktadır. Fū sǐ cóng zǐ annenin aile içindeki konumunu oğul ekseninde yeniden düzenlemekte, xiào ise bütün bu yapıya ahlaki meşruiyet kazandırmaktadır. Bu ilkelerin ortak özelliği, annenin konumunun oğul üzerinden tanımlanmasıdır. Bu çalışma, söz konusu ilkelerin anne-oğul ilişkisinde birbirini tamamlayan ve çatışan yönlerini inceleyerek statü ile sınırlandırmanın nasıl birlikte işlediğini açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵) ifadesindeki “贵 (guì) ile “规 (guī)” karakterleri arasındaki fonetik yakınlığın oluşturduğu çağrışım üzerinden bir okuma önerisi sunmaktadır. Guì 贵 annenin oğul sayesinde kazandığı statü ve saygınlığı ifade ederken, guī (规) bu statünün hangi sınırlar içinde işlediğini göstermektedir. Guī (规) karakterinin temel anlamı olan pergelden hareketle, oğul sistemin merkezini temsil ederken anne bu merkezin çizdiği sınırlar içinde hareket etmektedir. Bu nedenle mǔ yǐ zǐ guì ifadesinde yükselme ile sınırlandırma aynı anda bulunmaktadır. Sonuç olarak çalışma, geleneksel Çin aile düzeninde annenin konumunun statü ile sınırlandırmanın birlikte işlediği bir yapı içinde şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Abstract

This study examines the mother-son relationship in the traditional Chinese family system within the framework of the principles of 孝 (xiào, filial piety), 子以母贵 (zǐ yǐ mǔ guì, the son is honored through the mother), 母以子贵 (mǔ yǐ zǐ guì, the mother is honored through the son), 夫死从子 (fū sǐ cóng zǐ, after the husband's death, the woman follows the son). While zǐ yǐ mǔ guì connects the son's status to the social position of his mother, mǔ yǐ zǐ guì enables the mother to gain status through her son. Fū sǐ cóng zǐ reorganizes the mother's position within the family around the authority of the son. In contrast, xiào provides moral legitimacy to this entire structure. The common characteristic of these principles is that the mother's position is defined through the son. By examining both the complementary and conflicting aspects of these principles within the mother-son relationship, this study aims to explain how status and restriction function together within the traditional Chinese family order. The study also offers a reading based on the phonetic affinity between the characters “贵 (guì)” and “规 (guī)” in the expression mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵). While guì (贵) refers to the status and respectability a mother gains through her son, guī (规) indicates the boundaries within which this status operates. Drawing on the original meaning of guī (规) as a compass, the son represents the center of the system, whereas the mother moves within the limits determined by that center. Therefore, within the expression mǔ yǐ zǐ guì, elevation and restriction coexist simultaneously. In conclusion, this study demonstrates that the position of the mother in the traditional Chinese family order was shaped within a structure in which status and restriction operated together.

1. GİRİŞ

Geleneksel Çin toplumunda aile, soyun devamını ve toplumsal düzenin sürdürülmesini sağlayan temel kurum olarak görülmüştür. Konfüçyüsçü düşüncede devletin genişletilmiş bir aile, ailenin ise küçültülmüş bir devlet olduğu anlayışı çerçevesinde bireylerden aile içindeki rollerini benimsemeleri ve bu rollere uygun davranmaları beklenmiştir. Bu roller ataerkil bir hiyerarşik düzen üzerine kurulmuştur. Kadının aile içindeki konumu ve saygınlığı ise büyük ölçüde erkek evlat sahibi olması üzerinden tanımlanmıştır.

Oğul anne sayesinde yücelir (zǐ yǐ mǔ guì, 子以母贵) ilkesi, oğulun konumunun annesinin statüsüne bağlı olduğunu; anne oğul sayesinde yücelir (mǔ yǐ zǐ guì, 母以子贵) ilkesi ise, annenin saygınlığının ve statüsünün oğlunun konumu aracılığıyla yükseldiğini ifade eder. Bu iki ilke birlikte değerlendirildiğinde, anne ile oğul arasında karşılıklı bir statü ilişkisi bulunduğu işaret etse de ataerkil yapının belirlediği sınırlar içinde işleyen bir düzeni yansıtır. Bu nedenle erkek çocuk doğurmak ve yetiştirmek, kadının aile içindeki konumunu güçlendiren önemli bir unsur olmuş; annelik ataerkil aile yapısı içinde kadına sınırlı da olsa bir saygınlık ve etki alanı sağlamıştır.

Kadının konumunu belirleyen Üç İtaat (sān cóng, 三从) ilkesi, kadının yaşamı boyunca babaya, kocaya ve kocasının ölümünden sonra oğula bağlı kalmasını zorunlu kılmıştır. Bu düzen içinde oğula itaat (fū sǐ cóng zǐ, 夫死从子) ilkesi, dul kalan kadının aile içindeki konumunu oğul otoritesine bağlı hale getirmiştir. Öte yandan Konfüçyüsçü düşüncenin temel erdemlerinden biri olan xiào (孝), yani iyi evlat ilkesi, çocukların ebeveynlerine karşı sorumluluklarını ve aile içindeki hiyerarşik ilişkileri düzenleyen önemli bir ahlaki normdur. Bu ilke, oğula anneye karşı saygı gösterme, bakımını üstlenme ve ona karşı sorumluluklarını yerine getirme yükümlülüğü getirmektedir. Bununla birlikte, geleneksel aile düzeninde oğul, soyun devamını temsil etmesi nedeniyle belirli koşullarda aile içindeki otoritenin taşıyıcısı haline gelebilmektedir. Böylece geleneksel Çin aile düzeninde annelik, bir yandan oğul aracılığıyla saygınlık kazanan bir konum hâline gelirken, diğer yandan aile hiyerarşisi içinde oğul otoritesiyle sınırlandırılmıştır.

Bu çalışma, geleneksel Çin toplumundaki anne–oğul ilişkisini 子以母贵 (zǐ yǐ mǔ guì, oğul anne sayesinde yücelir), 母以子贵 (mǔ yǐ zǐ guì, anne oğul sayesinde yücelir), 夫死从子

fū sǐ cóng zǐ, koca öldüğünde oğula itaat edilir) ve 孝 (xiào, iyi evlat) ilkeleri¹⁵ çerçevesinde ele almaktadır. Bu ilkelerin birbirini tamamlayan ve zaman zaman çatışan yönlerini inceleyerek statü ile sınırlandırmanın geleneksel Çin aile düzeni içinde nasıl birlikte işlediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bir arada değerlendirildiğinde bu ilkeler; oğulun statüsünün neye göre belirlendiğini (zǐ yǐ mǔ guì), annenin statüsünün nasıl şekillendiğini (mǔ yǐ zǐ guì), kocanın ölümünden sonra anne-oğul ilişkisinin hangi hiyerarşik çerçevede düzenlendiğini (fū sǐ cóng zǐ) ve tüm bu yapının hangi ahlaki zemine dayandığını (xiào) birlikte açıklamaktadır.

Çalışmada öncelikle bu ilkeler ayrı ayrı ele alınmakta, ardından birbirleriyle ilişkileri ve sistem içindeki işleyişleri birlikte değerlendirilmektedir. Daha sonra mǔ yǐ zǐ guì ifadesindeki annenin oğul aracılığıyla kazandığı statüyü ifade eden “guì (贵)” ile bu statünün beraberinde ortaya çıkan sınırlandırma ve disiplini çağrıştıran “guī (规)” karakterleri arasındaki fonetik benzerlikten hareketle çağrışıma dayalı bir okuma önerilmektedir. Bu doğrultuda dildeki çağrışımların kültürel analiz bağlamında nasıl değerlendirilebileceğine dikkat çekilmektedir. Böylece çalışma, anne-oğul ilişkisini yalnızca statü kazanımı üzerinden değil, aynı zamanda bu statünün hangi sınırlar içinde kurulduğu ve sürdürüldüğü üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

2. OĞUL ANNE SAYESİNDE YÜCELİR, ANNE OĞUL SAYESİNDE YÜCELİR İLKESİ (子以母贵, 母以子贵)

Batı Zhou döneminde (MÖ 1046-771) hâkim olan soy temelli ataerkil düzen (宗法制度), hanedanın devamlılığını sağlamak ve veraset kavgalarını önlemek amacıyla meşru büyük oğulun mirasçı olması (嫡长子继承制) ilkesi üzerine kurulmuştur. Zhou döneminde hükümdarın resmî törenle evlendiği bir meşru eşin yanında, statüsü daha düşük yan eşleri ve cariyeleri de bulunmaktadır. Kadınlar arasındaki bu statü farkı, çocuklarının konumunu doğrudan belirleyen önemli bir etkidir. Buna göre oğullar, meşru eşten doğan oğullar (嫡子) ve cariyeden doğan oğullar (庶子) olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Yao, 2005, s. 336). Veliaht belirlenirken “Meşru eşin oğulları arasında veliaht belirlenirken yaşa bakılır, erdeme değil; oğulun konumu belirlenirken ise annenin statüsüne bakılır, yaşa değil” (Gongyang Zhuan, Yin Gong 1) kuralı, veraset sisteminde annenin statüsünün belirleyici olduğunu göstermektedir. Buna göre cariyeden doğan oğul ne kadar yetenekli veya yaşça büyük olursa olsun, meşru eşten

¹⁵ 子以母贵 (zǐ yǐ mǔ guì, oğul anne sayesinde yücelir), 母以子贵 (mǔ yǐ zǐ guì, anne oğul sayesinde yücelir), 夫死从子 (fū sǐ cóng zǐ, koca öldüğünde oğula itaat edilir) ve 孝 (xiào, iyi evlat) kavramları metnin devamında yalnızca pinyin transkripsiyonlarıyla ifade edilecektir.

doğan daha küçük yaştaki oğulun önüne geçememektedir. Bu ayrımın uygulanması yalnızca taht veraseti meselesiyle sınırlı değildir; soyluluk unvanlarının, toprak gelirlerinin ve miras haklarının devri gibi konularda da meşru-gayrimeşru ve büyük-küçük ayrımı çatışmaları önlemek amacıyla kesin biçimde gözetilmiştir (Yao, 2005, s. 323). Zhou dönemi, yukarıdan aşağıya doğru işleyen bu düzeni benimsemekte ve zǐ yǐ mǔ guì ilkesini bu düzenin merkezine yerleştirmektedir.

Oğul annesi sayesinde yücelir anlamında zǐ yǐ mǔ guì (子以母贵) uygulaması, dönemin soy sistemini ve veraset düzenini belirleyen temel ilkelerden biridir. Bu ilkenin amacı taht mücadelelerini önleyerek istikrarı sağlamaktır. Wang Guowei (王國維), ataerkil sistemin temel amacını şu şekilde değerlendirmektedir: “Varis seçimi, erdem veya yetenek gibi yoruma açık ölçütlere bırakılırsa, bu durum insan iradesinin devreye girmesine, dolayısıyla suistimallere ve iç çatışmalara neden olur. Ancak düzen annenin statüsü gibi doğal ve değişmez bir kurala dayandırıldığında rekabet ve çatışma ortadan kalkar. Dünyada en büyük fayda düzenin sağlanmasıdır, en büyük zarar ise çekişmedir” (akt. Gao, 2018, s. 56-57).

Bu ilkenin yazılı kaynaklardaki en eski kaynağı, Konfüçyüsçü klasiklerden olan *Gongyang Zhuan* adlı eserin Yin Gong bölümünde yer alan “Oğul annesi sayesinde yücelir, anne oğul sayesinde yücelir (子以母贵, 母以子贵).” ifadesidir. Bu bölümde Lu Devleti'nde hükümdar olan Hui Gong'un, Yin Gong ve Huan Gong adında iki oğlunun bulunduğu anlatılmaktadır. Yaşça büyük ve erdemli olan Yin Gong devlet yönetimini fiilen yürütmekteydi. Ancak Huan Gong'un annesi Zhongzi daha yüksek statüye sahip olduğundan, soy düzeni açısından Huan Gong, Yin Gong'un önüne geçmekteydi. *Gongyang Zhuan*'da bu durum şöyle anlatılmaktadır:

“Huan (桓) küçüktü fakat soyluydu; Yin (隱) büyüktü fakat daha aşağı konumdaydı... Yin hem büyük hem erdemliydi, neden tahta çıkmaya uygun görülmedi? Çünkü veliaht (meşru eşin oğulları arasında) erdemle değil yaşla belirlenir. Veliaht (meşru eşin oğlu değilse), yaşa göre değil soyluluğuna göre belirlenir. Huan neden soyluydu? Çünkü annesi soyluydu (贵). Annesi soyluysa oğlu neden soylu olur? Çünkü oğul annesi sayesinde yücelir, anne oğul sayesinde yücelir.” (Gongyang Zhuan, Yin gong 1, ty.)

Buradan anlaşıldığı üzere soyluluk annenin statüsüne bağlı olarak anneden çocuğa geçmektedir. Yin ile Huan, her ikisi de meşru eşin değil yan eşlerin oğullarıdır. Huan'ın annesinin sağ yan eş olması ve statüsünün Yin'in annesinden daha yüksek olması ona tahta

geçme hakkı tanımıştır. *Gongyang Zhuan*'ın belirttiği veraset sıralaması şöyledir: Meşru eşin oğlu yoksa sağ yan eşin oğlu, sağ yan eşin oğlu yoksa sol yan eşin oğlu veliaht olur. Eğer hiçbirinin oğlu yoksa sırasıyla meşru eşin kız kardeşi ve yeğeni olan cariyelerin oğlu, sonra sağ ve sol cariyelerin yeğenleri tahta geçebilir (*Gongyang Zhuan*, 1 juan, 42). Bu sıralamanın tümüyle annenin statüsünü esas aldığı ve hem meşru eşin hem yan eşlerin konumunun belirli bir hiyerarşi içinde olduğu anlaşılmaktadır.

Gongyang Zhuan'daki aynı kaydın devamında anne oğul sayesinde yücelir ifadesi de yer almaktadır. Bu ifade ilk bakışta zǐ yǐ mǔ guì ile karşılıklı bir statü ilişkisi gibi görünse de birbirinden farklı koşullarda işleyen iki ayrı durumu anlatmaktadır. Buna göre oğul annesinin statüsü üzerinden değer kazanırken oğulun yükselmesi de annenin statüsünü yükseltmektedir.

Mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵), kelime anlamıyla “anne oğul sayesinde yücelir” anlamına gelir. Buradaki guì (贵) karakteri yalnızca saygınlığı değil aynı zamanda aile içindeki statüyü, törensel konumu ve toplumsal itibarı da ifade eder. Bu, geleneksel Çin toplumunda ataerkil soy düzeni içinde kadının konumunun doğurduğu oğul üzerinden tanımlandığını göstermektedir. Özellikle aile soyunun erkek çocuk üzerinden devam etmesi, anneliği kadının statüsünü belirleyen en önemli unsur haline getirmiştir. Bir kadının evlilikteki birincil görevi ve varlık sebebi bir erkek çocuk dünyaya getirmektir; çocuk sahibi olamamak veya erkek çocuk doğuramamak kadının statüsünü sarsan ve boşanma sebebi sayılan bir başarısızlık olarak kabul edilmiştir (Yao, 2005, s.333; Yang, 2019). Bu nedenle bir kadının aile içindeki değeri çoğu zaman doğurduğu oğul, oğlunun varisliği, siyasal yükselişi veya toplumsal konumu ile ilişkilendirilmiştir (Wu ve Li, 2011, s.136-140).

İlkbahar-Sonbahar döneminden (MÖ 770-476) itibaren mǔ yǐ zǐ guì uygulaması görülmeye başlanmıştır. Meşru eşten oğul bulunmadığı durumlarda hanedanın devamı için cariyelerinden doğan oğulların tahta çıkarılması sistemin içerisinde zaten mevcuttur. Ancak bu süreçte, meşru varis varken diğer oğulların tahta çıkarılması ve meşru statüye yükseltilmesi gibi uygulamalar da görülmüştür. Bu duruma Wang You ve Bao Si olayı örnek olarak gösterilebilir. Sima Qian, *Shiji*'de Wang You'nun meşru eşini azletmek ve ondan doğan veliaht oğlu Yijiu'yu görevden almak istediğini; onun yerine çok sevdiği cariyesi Bao Si'yı imparatoriçe ve ondan doğan oğlu Bofu'yu veliaht yapmayı planladığını aktarmaktadır (Sima, *Shiji*, Zhou benji, 37). Bu tür girişimler yalnızca saray içi güç mücadelelerini değil, aynı zamanda soy düzenini ve meşruiyet anlayışını da sarsmıştır. Bununla birlikte cariyeden doğan oğul hükümdar olduğunda bile annesi hâlâ düşük bir statüde kalmıştır. Bu durum, mǔ yǐ zǐ guì uygulamasının ortaya

çıkmasına zemin hazırlamış; annenin statüsünün oğlunun konumuna bağlı olarak yükseltilmesi zamanla veraset düzenini destekleyen bir uygulamaya dönüşmüştür.

Gongyang ekolünde yakınlığa öncelik verme (qīn qīn, 亲亲), statüye saygı gösterme (zūn zūn, 尊尊) esas alınmaktadır (Gao, 2018 s. 78,84,85). Annenin değeri, oğul sayesinde değil, kendi aile kökeni ve meşru eş, yan eş, cariyeye gibi konumuna göre belirlenmektedir. Ancak zamanla oğlun konumuna bağlı olarak annenin statüsünün yükseltilmesi de tartışılmaya başlanmıştır. He Xiu, Gongyang Zhuan'a yazdığı şerhte “Cariyenin oğlu tahta geçerse, annesi furen (夫人) unvanını alabilir; Chengfeng bunun örneğidir” (He, t.y., Gongyang Jing Zhuan Jiegu, Yin Gong 1,) diyerek annenin statüsünün oğlunun konumuna bağlı olarak yükselebileceğini belirtmektedir. Ancak bu durum Zhou döneminin temel ilkeleriyle doğrudan çelişmektedir. Liji Quli'de, “İmparatorun eşine hòu (后), feodal beylerin eşine furen (夫人) denir” ifadesiyle unvanların belirli bir statüye özgü olduğu ve sonradan verilebilecek bir unvan olmadığı belirtilmektedir (Liji,ty., Quli.) Furen unvanı esas olarak yalnızca meşru eşe ait kabul edilmekte ve cariyeler bu statünün dışında tutulmaktadır. Dolayısıyla mǔ yǐ zǐ guì anlayışı, cariyeyi meşru eşe yakın bir konuma yükselttiği için, Du Yu’nün *Zuo Zhuan* (左传) üzerine yazdığı yorumda da yer alan “iki meşru eş olmaz (无二嫡)” anlayışıyla çelişmektedir (akt. Yao, 2005, s. 321). Zheng Xuan (郑玄) bu ilkeye bağlı kalınması gerektiğini savunmuştur. Ona göre “hükümdar cariyeye olan annesini yüceltirse, meşru annenin konumu nasıl korunacaktır? Cariye zaten düşük statülü bir konumdadır; yalnızca belirli görevleri geçici olarak yürütmektedir. Bu durumda onun yeniden furen (夫人) statüsüne yükseltilmesi nasıl mümkün olabilir?” (akt. Gao, s. 76) Nitekim Gongyang Zhuan ve Guliang Zhuan'da yer alan “Veliahtı değiştirmeyin. Cariyeyi eş yapmayın. Kadınların devlet işlerine karışmasına izin vermeyin. Kadın, içte kendi yerinde durmalıdır” (Gongyang Zhuan, Juan 5; Guliang Zhuan, Xigong 5) ifadeleri, kadınların siyasal alan dışında tutulduğunu ve hiyerarşik düzenin korunmasının esas alındığını göstermektedir. Cariyeyi eş yapmama (无以妾为妻) anlayışı dönemin önemli devlet anlaşmalarında da yer almıştır. Yanggu toplantısında Qi Huan Gong bu ilkeyi açıkça ilan etmiş (Gongyang Zhuan, Xigong 3. Yıl), Kuiqiu ittifakında da aynı hüküm tekrarlanmıştır (Guliang Zhuan, Xigong 9.Yıl). Lu Ai Gong döneminde ise bir cariyeyi *furen* ilan etmek isteyen hükümdarın girişimi, “Li (礼)’ye göre böyle bir uygulama yoktur” gerekçesiyle kesin biçimde reddedilmiş; halk da bu uygulamayı hoş karşılamamıştır (akt. Zou, 2012, s. 150). Gao Rujie, mǔ yǐ zǐ guì ilkesinin Zhou düzeninde hiçbir dayanağı bulunmayan ve başlı başına ayrı bir tartışma zemini oluşturan yeni bir anlayışı temsil ettiğini ifade etmiştir. (Gao, 2023, s. 65).

Mǔ yǐ zǐ guì uygulamasına itiraz eden Zheng Xuan'ın yanı sıra, Fan Ning de aynı görüşü desteklemektedir: “Furen, meşru eşe verilen bir unvandır; cariyeyi yüceltmek için kullanılan bir unvan değildir. Annesini yüceltirken aslında babasını küçültmüş olur.” (akt. Zou, 2017, s. 146) *Guliang Zhuan*'da Chengfeng'in *furen* yapılmasını "cariyeyi yüceltmeye yönelik bir ifade" olarak değerlendirmekte ve bunu "doğru değildir" şeklinde nitelendirmektedir (Guliang Zhuan, Xigong 8 nian). Hu Anguo ise “meşru ve gayrimeşru ayrımını bozmuştur” (akt. Zou, 2017, s. 146). Liu Fenglu, mǔ yǐ zǐ guì ifadesinin Konfüçyüs'ün özgün öğretisinde ya da Zhou ritüellerinde bulunmadığını; Han döneminde cariyelerden doğan imparatorların kendi annelerine güç kazandırmak amacıyla metne sonradan eklenen siyasi bir kurgu olduğunu savunmaktadır: “Gongyang ekolünün öğretisini yaymak isteyen klasikçiler, 'oğul anne sayesinde yücelir' ifadesinin altına 'anne oğul sayesinde yücelir' sözünü eklediler.” (akt. Gao, 2018, s. 58). Zou Yuanzhi ise bu anlayışın Han döneminin başlarında ortaya çıkan toplumsal bir söylem olduğunu ve Gongyang Zhuan'ın Han Jing Di döneminde yazıya geçirilirken metne dahil edildiğini belirtmektedir (Zou, 2017, s. 146). Nitekim Zhao Yi (赵翼)'nin “Han hanedanının ilk döneminde imparatorların eşleri çoğunlukla düşük sosyal statüden gelmektedir (akt.Zou, 2017, s. 146)” tespiti de bunu destekler niteliktedir.

Başlangıçta bir ritüel ihlali olarak görülen bu uygulama, özellikle Han döneminde meşrulaştırılmış ve sonraki hanedanlarda zaman zaman uygulanmıştır. Han hanedanı boyunca cariyeden doğan imparatorların annelerinin yüceltilmesi birçok kez gerçekleşmiş; bu uygulamaların neredeyse tamamında Gongyang Zhuan'daki mǔ yǐ zǐ guì ifadesi dayanak olarak kullanılmıştır (Zou, 2017, s. 147-148). Batı Han'dan Doğu Han'a kadar pek çok imparator annelerine “İmparatoriçe Anne (皇太后)” veya “Saygıdeğer İmparatoriçe (恭皇太后)” unvanları vermiş; devlet görevlileri bu atamaları yaparken “anne oğul sayesinde yücelir” ifadesine dayanmıştır (Hou Hanshu, Aidi Ji). İmparator Ai'nin annesi Fu'yu “Büyük İmparatoriçe Anne” olarak yüceltme girişimi, mǔ yǐ zǐ guì anlayışının imparator annelerinin statüsünü yükseltmek için kullanıldığını göstermektedir (akt. Xiang ve Jiao,2024, s. 59) Ancak Shi Dan ve Wang Mang “başkasının soyunu devralan, onun oğlu olur” anlayışına dayanarak uygulamaların soy düzenini bozduğunu savunmuştur (akt. Xiang ve Jiao,2024, s.57).

Çin tarihinde yönetimde bulunan İmparatoriçe Lü (呂)ve Cixi (慈禧), zǐ yǐ mǔ guì ve mǔ yǐ zǐ guì ilkelerinin en iyi örneklerindendir. Her biri bu ilkelerin farklı bir yönünü temsil etmektedir. İmparatoriçe Lü, İmparator Gaozu'nun meşru eşidir ve oğlu Hui annesinin meşru eş konumu sayesinde veliaht olarak tahta çıkmıştır. Bu nedenle zǐ yǐ mǔ guì ilkesinin bir örneği olarak öne çıkmaktadır. İmparatoriçe Cixi ise tam tersini temsil etmektedir. Bir cariyeye olarak

saraya alınan Cixi'nin İmparator Xianfeng'in tek erkek çocuğunu doğurmasıyla statüsü hızla yükselmiş; oğlu tahta çıkınca Cixi naipe olarak 47 yıl boyunca imparatorluğu fiilen yönetmiştir. Bu nedenle Cixi, mǔ yǐ zǐ guì ilkesinin en iyi örneklerinden biridir.

Mǔ yǐ zǐ guì ilkesi bir yandan anneliğe belirli bir statü kazandırırken, diğer yandan ciddi sorunlara zemin hazırlamıştır. Velihtlık meselesi yalnızca oğullar arasındaki bir veraset sorunu olmaktan çıkmış anneler arasındaki rekabetin de merkezine yerleşmiştir. Saray tarihine bakıldığında pek çok cariyenin kendi oğullarını veliaht yapabilmek amacıyla entrikalara başvurduğu, rakip anneleri ve çocuklarını etkisiz bırakmaya çalıştığı görülmektedir. Öte yandan veliahtın annesinin sarayda güç sahibi olması anne tarafındaki akrabaların (wàiqī, 外戚) nüfuz kazanmasına yol açmıştır (Xiang ve Jiao, 2024, s. 57-58). Hou Han Shu'daki “Han hanedanının görkemli geleneği, anneleri yüceltmek ve anne soyunu onurlandırmaktır (Hou Han Shu, Huanghou Ji Xia,16)” ifadesi de bunu desteklemektedir. Bu nedenle annelerin ve anne tarafının siyasi müdahalelerini önlemek için son derece radikal önlemlere başvurulmuştur. Kuzey Wei döneminde oğlu tahta geçirip anneyi öldürmek anlamındaki “lǐ zǐ shā mǔ 立子杀母” veya oğul yüceldiğinde anne ölür anlamındaki “zǐ guì mǔ sǐ 子贵母死” sistemi bunun örneğidir. (Wei Shu, Huanghou Liezhuan Di Yi) Bu uygulamaya göre oğul veliaht ilan edildiğinde annesi öldürülmüştür. Bu durum oğul üzerinden yükselen annelik statüsünün saray siyasetinde aynı zamanda ciddi bir tehdit olarak algılandığını açıkça göstermektedir.

Sonuç olarak mǔ yǐ zǐ guì ilkesi, soy sisteminin temel hiyerarşisini ortadan kaldırmamış, cariyeden doğan oğulların tahta geçtiği durumlarda devreye giren bir uygulama olarak kalmıştır. Han döneminden itibaren güçlü bir meşruiyet aracına dönüşen bu ilke, kadınların sınırlı da olsa yükselmesine imkân tanırken onları aynı zamanda erkek soyuna bağımlı kılan ikili bir yapı oluşturmuştur.

3. OĞULA İTAAT İLKESİ (夫死从子)

Konfüçyüsçü ahlak sisteminde kadının toplumsal rolü üç itaat ilkesiyle çerçevelendirilmiştir. Buna göre; kadın evlenmeden önce babaya, evlendikten sonra kocaya, koca öldükten sonra ise oğula itaatle yükümlüdür. Bu ilkenin son halkası olan “kocanın ölümünden sonra oğula itaat” ilkesi ilk bakışta annenin oğlunun otoritesi altına girdiğini düşündüren bir düzeni çağrıştırmaktadır. Ancak bu ilkedeki “从 (cóng)” kavramı yalnızca itaat etmeyi değil, dayanmak ve sorumluluğu paylaşmak anlamlarını da içermektedir (Yang, 2019). *Guimen yaoxun* (《闺门要训》) adlı esere göre kadının oğula tabi olması mutlak bir boyun eğme

değil; aile meselelerinde oğulla istişare etmesi, hatta gerektiğinde ona öğüt vermesi anlamına gelmektedir (akt. Ying, 2025, s. 62). Dönemin toplumsal yapısında kadının bağımsız bir yaşam sürme imkanının, mülkiyet hakkının ve ekonomik özgürlüğünün olmaması da kadını dul kaldığında oğlunun koruması ve desteğine bağımlı kılmıştır. Büyük oğulun yaşı küçükse annenin görevi onu yetiştirip aile düzenini sürdürmektir. Oğul yetişkinse annesine bakmak ve korumakla yükümlüdür. Dolayısıyla oğula itaat ilkesi yalnızca annenin oğula bağlılığını değil oğulun da annesine karşı sorumluluğunu içermektedir. Bu nedenle oğula itaat ilkesi, yalnızca ataerkil bir otorite ilişkisi değil aynı zamanda soyun devamını, aile içi düzeni ve karşılıklı sorumluluk ilişkisini korumaya yönelik bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

Geleneksel Çin toplumunda aile içindeki düzende öncelik sırası şu şekilde işlemektedir: önce statü, ardından yaş-kuşak hiyerarşisi (zhǎng yòu zhī xù, 长幼之序), en son ise cinsiyet farkı gelmektedir (Liao, 2006, s. 119). Buna göre anne, yaş ve kuşak bakımından üstün olduğu için aile içinde saygı görürken, soyun devamı ve ailenin toplumdaki temsilinde oğul daha önemli bir konumdadır. Anne otoritesi daha çok ev içi ilişkilerle sınırlıyken, oğula itaat ilkesi ailenin dış dünyayla ilişkisini ve soy düzenini belirler.

Margery Wolf'un ortaya koyduğu “子宫家庭 (zǐ gōng jiā tíng)” yani anne merkezli aile kavramı oğula itaat ilkesinin aile içindeki işleyişini anlamak açısından önemlidir. Bu yapı, annenin merkezde olduğu, çocukların bağlılık ve duygusal ilişkiler üzerinden bu yapıya dâhil olduğu bir aile biçimidir. Wolf'a göre ataerkil toplumda kadın, aile yapısı içinde ikincil bir konumda yer alsa da kendi çocuklarıyla, özellikle oğullarıyla, kurduğu bağ üzerinden anne merkezli bir etki alanı oluşturur. Kadın için oğul yalnızca soyun devamını sağlayan bir erkek çocuk değil; aynı zamanda yaşlılık güvencesinin, aidiyet hissinin ve aile içindeki konumunun merkezidir. Kız çocukları evlenince bu ağdan ayrılırken erkek çocuklar annelerinin yanında kalmaya devam eder; bu sayede anne, oğulları aracılığıyla aile içindeki varlığını sürdürür (Wolf, 1972, s. 32-41). Bu açıdan bakıldığında oğula itaat ilkesi, yalnızca annenin oğula tabi olduğu bir ilişkiyi değil; annenin oğul aracılığıyla aile içindeki etkisini koruyabildiği dolaylı bir güç mekanizmasını da ifade etmektedir. Bu güç, bağımsız bir otoriteye değil, oğul merkezli aile düzeninin izin verdiği sınırlar içinde işleyen bir etki alanına karşılık gelmektedir.

Diao ve Wang'ın (2014), Kuzey Song dönemine ilişkin araştırmaları, bu ilkenin her zaman uygulanmadığını göstermektedir. Özellikle kocanın erken öldüğü ve oğlun henüz küçük olduğu durumlarda ilke fiilen uygulanamamaktadır. Dul kalan kadınların önemli bir kısmının yeniden evlendiği, bazılarının çocuklarını yanına alarak kendi ailesine döndüğü,

oğulları yetişkin olsalar bile pek çok kadının onların davranışlarını yönlendirmeye devam ettiği görülmektedir (Diao ve Wang, 2014, s. 108–113). Bu tespitler, ilkenin teorik düzeydeki varlığıyla toplumsal pratikteki işleyişi arasında fark bulunduğunu göstermektedir.

Bu ilke aynı zamanda saray düzeninde de görülür. Hükümdar öldüğünde oğlu tahta geçer. Veliaht küçük yaştaysa annesi onun adına yönetimde söz sahibi olur. Bu durum anne oğul sayesinde yücelir anlayışını da destekler. İmparatoriçe annelerin görevi, oğullarını yetiştirmek ve onlara rehberlik etmek olarak görülmüş doğrudan devlet yönetimine müdahale etmeleri istenmemiştir. Eğer tahta geçen oğul yetişkin ise, annesinin sarayda geri planda kalması ve oğlunun otoritesi altında huzurlu bir yaşam sürmesi beklenmiştir (Yang, 2019). Bu beklenti, oğula itaat ilkesinin saray hiyerarşisi içinde nasıl işlediğini açıkça göstermektedir. Nitekim bir kadının devlet yönetimini fiilen ele geçirmesi “tavuğun sabah ötmesi (pīn jī sī chén, 牝鸡司晨)” olarak nitelendirilmiş ve doğal düzenin bozulması şeklinde yorumlanmıştır (Liao Qun, 2006, s. 119). Anne, oğulun otoritesine saygı göstermek ve onun belirlediği çerçevede yaşamak zorundadır. Ancak özellikle imparatorun küçük yaşta tahta çıktığı dönemlerde bu ilkenin zorunluluklar, güç mücadeleleri ve kişisel hırslar nedeniyle her zaman uygulanmadığı görülmektedir. Han döneminden Qing dönemine kadar uzanan süreçte bazı imparatoriçe anneler, naibe sıfatıyla devleti fiilen yönetmiş böylece oğula itaat etmesi gereken annenin otorite sahibi olduğu örnekler ortaya çıkmıştır. Han döneminde İmparatoriçe Lü on altı yıl boyunca iktidarı elinde tutmuş; Kuzey Wei’de İmparatoriçe Feng oğlunu tahttan çekilmeye zorlamış; Song’da İmparatoriçe Liu, oğlu Renzong adına naiplik yaparak fiilen ülkeyi idare etmiş; Qing’de ise İmparatoriçe Cixi, oğlu Tongzhi ve yeğeni Guangxu dönemlerinde yaklaşık yarım asır boyunca yönetimde bulunmuştur. Buradan anlaşıldığı üzere bazı dönemlerde imparatoriçe annelerin, anne oğul sayesinde yücelir ilkesini anne oğul üzerinden hükmeder biçimine dönüştürdükleri söylenebilir. Bu örnekler, oğula itaat ilkesinin mutlak bir kural olmadığını, güç dengelerine ve siyasi koşullara göre esneyebilen bir düzenleme olduğunu göstermektedir.

Bu ilkenin yorumlanması da tarih boyunca farklılıklar göstermiştir. Bazı yorumcular oğula itaat ilkesini annenin oğula mutlak itaati şeklinde değerlendirirken, Qing dönemine ait Guimen Yaoxun’de “itaat(从)” kavramı daha esnek biçimde yorumlanmış; annenin aile meselelerinde oğulla istişare etmesi ve gerektiğinde ona öğüt vermesi gerektiği savunulmuştur (Ying, 2025, s. 62). Doğu Jin dönemi düşünürü Jiang Bin (江彬) ise meseleyi farklı bir açıdan ele almaktadır: Jiang Bin’e göre, oğulun annesine unvan vermesi, doğal hiyerarşiyi tersine çeviren bir eylemdir ve bu durum hem aile içi düzeni hem de toplumsal düzeni tehdit eder (akt. Gao, 2023, s. 72).

Cariyeden doğan bir oğul imparator olduğunda annesine “imparatoriçe anne” unvanı vermek istediğinde, bir tören düzenlenir ve anne bu unvanı kabul etmek için oğlunun huzurunda eğilmek zorunda kalır. Bu da annenin evlada tâbi olması demektir. Oysa anne doğası gereği oğuldan üstündür. "Gök yücedir, yer alçaktır; ad ve mevki belirlenmiştir. Anne yüce, evlat aşağıdadır; insan ilişkilerinin düzeni böyledir. Siz bir kadını yüceltmek isterken aslında onu aşağı düşürüyorsunuz" (Jin Shu, Juan 11) der ve çözüm olarak bu kararın oğulun kendi iradesiyle değil, ata tapınağına danışılarak li'ye (禮) uygun olarak verilmesi gerektiğini, böylece annenin oğula tabi görünmesi gibi hiyerarşiyi bozan bir durumun ortaya çıkmayacağını savunur (akt. Gao, 2023, s. 72; Jin Shu, Juan 11). Jiang'ın bu değerlendirmesinden anlaşılacağı üzere annenin oğul sayesinde konumu yükselirken aynı zamanda anne oğluna tabi olmaktadır. Bu nedenle unvan Li'ye uygun şekilde verilirse anne oğula değil atalara tabi olacaktır. Bu durum aslında düzenin korunması açısından da önemlidir.

Sonuç olarak oğula itaat ilkesi, kadının oğula tamamen bağlı olduğu tek yönlü bir düzeni değil; ataerkil yapıyı sürdürürken anneye de belirli ölçüde etki alanı tanıyan bir düzeni ifade etmektedir. Ayrıca annenin sahip olduğu statünün bağımsız bir otoriteye dönüşmesini engelleyerek onu oğul merkezli hiyerarşik düzen içinde yeniden konumlandırmaktadır.

4. İYİ EVLAT (孝) İLKESİ

Geleneksel Çin düşüncesinde aile ilişkilerinin, toplumsal düzenin ve devlet yönetiminin en temel ahlaki ilkelerinden biri olan xiào (孝), yani iyi evlat; ebeveyne saygı, bağlılık ve bakım yükümlülüğünü ifade eder. Xiào 孝 karakteri, üstte “yaşlı (lǎo 老)”, altta ise onu taşıyan veya destekleyen “çocuk/oğul (zǐ 子)” karakterlerinin birleşimidir. Bu, yaşlı kuşağın genç kuşak tarafından taşınmasını ve sürdürülmesini simgeler. Doğu Han döneminde Xu Shen'in kaleme aldığı *Shuowen Jiezi*'de xiào şöyle tanımlanır: “Anne babaya iyi hizmet eden kişidir; 老 (yaşlı) karakterinin kısaltılmış biçiminden ve 子 (çocuk) karakterinden oluşur; çocuk yaşlıyı taşır” (Xu, Shuowenjiezi, Juan 9, Lao bu ,5358). *Er ya* 'da xiào şöyle açıklanır: “Anne babaya iyi davranmak xiào'dır” (Er ya, Shixun, 98). Konfüçyüs ise “xiào, erdemin temelidir” (Xiaojing, Kai zong ming yi, 1) diyerek bu ilkeyi ahlaki gelişimin başlangıç noktası olarak konumlandırmaktadır.

Erken dönem kayıtlarına bakıldığında xiào kavramına, ilk olarak Konfüçyüs öncesinde, Shang Dönemi'ne (MÖ 1600-1045) ait jiǎgǔwén (甲骨文) kehanet kemikleri üzerinde rastlanmaktadır (Wei, 2023, s.563; Zhao ve Li, 2022,35; Wang ve Tian, 2023, s. 287; Hàn diǎn).

Batı Zhou döneminde (MÖ 1045-771) ölen ebeveynlere ve atalara ritüellerde yiyecek sunulmasını ifade etmektedir (Shangshu, Wenhou zhi ming, 1). Konfüçyüs ise xiào'ı ritüel uygulamanın ötesinde ele almış; aile içi sevgi, itaat ve saygı göstermek olarak yorumlamıştır. Konuşmalarda (论语) ise xiào kavramından pek çok kez bahsedilmektedir. Konfüçyüs, “İyi evlat olmak nedir?” sorusuna “anne babaya karşı gelmemektir” yanıtını vermiş; ayrıca “Anne baban hayattayken onlara adetlere uygun davran, öldüklerinde adetlere göre cenaze törenlerini yap ve arkalarından kurbanlar sun” (Konuşmalar, 2021, s. 6) diyerek xiào ilkesinin yalnızca ebeveyn hayattayken değil, ölüm sonrasında da devam eden bir yükümlülük olduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde Konfüçyüs, “Babasının ölümünün üzerinden uzun zaman geçtikten sonra da babasının yolundan gidiyorsa o kişiye iyi evlat denebilir.” diyerek ebeveynin ölümünden sonra da bağlılığın sürmesi gerektiğini ifade etmektedir (Konuşmalar, 2021, s. 22). Konfüçyüsçü düşüncede anne babaya karşı saygı ve bağlılık, toplumun temel ahlaki değerlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Konfüçyüs bunu şu sözlerle ifade etmektedir: “Şimdilerde iyi evlat olmak, anne babanın karnını doyurmaktır diye düşünülüyor. Ancak bunu atlar ve köpekler için bile yapıyoruz; eğer büyüklere karşı saygı olmazsa arada ne fark kalır?” (Konuşmalar, 2021, s. 6). Bu ifadede Konfüçyüs, xiào anlayışının yalnızca maddi bakım sağlamaktan ibaret olmadığını; ebeveyne karşı içten saygı ve bağlılığı da kapsadığını vurgulamaktadır.

Konfüçyüs'e göre xiào, toplumsal düzenin de temelidir. “İyi evlat olan ve büyüklerine saygı duyanın başkaldırdığı görülmemiştir” (Konuşmalar, 2021, s. 1) ifadesi, aile içindeki saygı ve itaat anlayışının toplumsal ve siyasal düzene de yansıdığını göstermektedir. Bu nedenle xiào, yalnızca ebeveyn-çocuk ilişkisini değil, aynı zamanda yöneten-yönetilen ilişkisini de düzenleyen bir ilke hâline gelmiştir.

Konfüçyüs'ün üç yıllık yas süresi üzerine öğrencisi Zai Wo ile yaptığı diyalog da anne-oğul bağı içinde annenin önemini dolaylı olarak ortaya koymaktadır. Zai Wo, üç yıllık yas süresinin fazla olduğunu ve bir yılın yeterli olacağını söylediğinde Konfüçyüs şu soruyu yöneltir:

Ana baba öldükten sonra üç yıl geçmeden beyaz pirinçten pilav yesen ve süslemeli elbiseler giysen gönlün rahat eder mi?” Zai Wo'nun “Eder” yanıtı üzerine Konfüçyüs şöyle der: “Eğer rahat edebileceksen o zaman yap! Üst İnsan bu zamanda yas elbiseleri giyer, lezzetli şeylerin tadını bilmez, müzik dinlerken mutlu olmaz, evde rahat oturamaz.” Zai Wo ayrıldıktan sonra Konfüçyüs sözlerini şöyle tamamlar: “Zai Yu'de erdem yok! Erkek veya kız çocuk doğduktan üç yıl sonra ana babanın

kucağından ayrılır. Ana babaya iyi bir evlat olmak için üç sene yas, Göğün Altı'nda her yerde aynıdır. Zai Yu, ana babasının kucağında üç yıl onların koruması ve sevgisinde kalmamış mıdır? (Konuşmalar, 2021, s. 122)

Konfüçyüs burada hem anne hem babayı birlikte ifade etse de doğumundan itibaren çocuğa asıl bakımı veren annedir. Bu nedenle üç yıllık yas süresi annenin emeğine ve bağına karşılık bir minnet göstergesi olarak da okunabilir. Guo Jujing (郭居敬)'in *Ershisi Xiao* (二十四孝) derlemesindeki örneklerin 15'i yalnızca anneye yönelik xiào davranışlarını konu alırken sadece 5'i hem anne hem babayı kapsamaktadır (akt. Yang, 2019). Bu durum xiào ilkesinde anneye yönelik bağlılık ve minnet anlayışının öne çıktığını göstermektedir.

Geleneksel Çin aile hiyerarşisinde baba, otorite ve toplumsal statünün temel temsilcisi olsa da xiào ilkesi, annenin aile içindeki konumunun meşru ve görünür hâle gelmesinde rol oynamıştır. Anne sıfatıyla kadın, xiào ilkesi aracılığıyla oğul üzerinde ahlaki bir otorite kurabilmektedir. Ancak bu otorite, aile hiyerarşisinde baba otoritesinin üstüne çıkmamaktadır. Dolayısıyla xiào kadını sistemin dışına çıkarmaz; aksine onu sistemin en sadık koruyucusu haline getirir. Bir anne, oğluna iyi evlat bilincini aşılıyarak aslında gelecekte tabi olacağı otorite figürünü kendisi şekillendirmektedir (Ying, 2025, s. 62). Böylece anne, xiào aracılığıyla aile içinde belirli bir saygınlık kazanmakta; ancak aynı zamanda oğlunun otoritesini meşrulaştıran ve ona bağlı kalan bir konumda yer almaktadır. Bu nedenle xiào; zǐ yǐ mǔ guì, mǔ yǐ zǐ guì ve fū sǐ cóng zǐ ilkeleriyle birlikte anne–oğul ilişkisindeki statü ve sınırlandırma düzenine ahlaki bir temel oluşturmaktadır.

5. Zǐ Yǐ Mǔ Guì, Mǔ Yǐ Zǐ Guì, Fū Sǐ Cóng Zǐ VE XIÀO İLKELERİNİN BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

Önceki bölümlerde oğul anne sayesinde yücelir, anne oğul sayesinde yücelir, koca öldüğünde oğula itaat ve iyi evlat ilkeleri ayrı ayrı ele alınarak her birinin geleneksel Çin toplumunda anne–oğul ilişkisini düzenleme biçimleri, tarihsel kökenleri ve pratikteki işleyişleri detaylandırılmıştır. Bu ilkeler, geleneksel Çin toplumunda anne–oğul ilişkisini düzenleyen, birbirini tamamlayan ve zaman zaman birbiriyle çelişen bir sistem oluşturmaktadır. Biri statüyü belirler, biri statünün ters yönde işlemesine imkân tanır, biri aile içi otoriteyi düzenler, diğeri ise bütün bu ilişkilere ahlaki bir görünüm kazandırır. Bu ilkelerin her biri farklı bir işlev üstlense de temelde kadının aile içindeki konumu oğul ve soyun devamı üzerinden tanımlanmaktadır. Böylece kadının aile ve toplum içindeki konumu bağımlı ve koşullu bir yapı içinde

şekillenmektedir. Dolayısıyla bu ilkelerin birbirini nasıl tamamladığı ve hangi noktalarda çatıştığı, sistemin işleyişini anlamak açısından önemlidir.

Zǐ yǐ mǔ guì anlayışında oğlun veraset bakımından konumu annesinin statüsüne bağlıdır; özellikle meşru eşten doğma şartı, çocuğun miras ve taht sıralamasındaki önceliğini belirleyen temel unsurdur. Bu ilke Zhou soy sisteminin değişmez bir kuralı olarak annenin evlilik anında belirlenen statüsünü mutlak kılar; bu sayede oğul yücelir, annenin konumu ise oğlunun yükselişiyle değişmez. Böylece yalnızca aile içi değil toplumsal ve siyasal düzeni de ayakta tutar. Bu ilke xiào ile de uyum içindedir: Anneye gösterilen saygı ve bağlılık aynı zamanda oğlun ahlaki açıdan meşru ve erdemli kabul edilmesini sağlar. Xiào yalnızca anneyi koruyan bir değer değil, oğlun otoritesini ahlaki bir zemine oturtmasının da bir yoludur.

Zǐ yǐ mǔ guì ile fū sǐ cóng zǐ arasındaki ilişki ise daha dolaylı ve karmaşıktır. Zǐ yǐ mǔ guì oğulun statüsünü annesinin konumuna bağlayarak meşrulaştırırsa da bu durum oğulun otoriteyi doğrudan anneden devraldığı anlamına gelmemektedir. Otorite esas olarak ataerkil soy düzeni ve veraset sistemi tarafından belirlenmiştir. Fū sǐ cóng zǐ ise kocanın ölümüyle birlikte aile içindeki otoriteyi oğula devrederek bu düzeni işler hale getirir. İki ilke bu noktada birbirini tamamlar: Anne oğula statü sağlar, oğul ise bu statüyü kendi konumunu güçlendirmek için kullanır. Dolayısıyla Zǐ yǐ mǔ guì başlangıçta anne üzerinden kurulan bu statü ilişkisini mümkün kılarken fū sǐ cóng zǐ onu oğul merkezli bir otorite düzenine dönüştürür. Bu iki ilke arasındaki ilişki, statü ile otoritenin birbirini destekleyip meşrulaştırdığı bir yapıdır.

Zǐ yǐ mǔ guì ile mǔ yǐ zǐ guì ifadeleri incelendiğinde karşılıklı bir ilişki gibi görülmektedir. Biri oğulun anne sayesinde, diğeri annenin oğul sayesinde yüceldiğini ifade eder. Ama burada bir eşitlik bulunmamaktadır. Mǔ yǐ zǐ guì anlayışında kadın, doğurduğu erkek çocuk sayesinde görünürlük ve saygınlık kazanır. Böylece annelik, soyun ve hanedanın devamlılığıyla doğrudan ilişkilendirilen bir konuma yerleştirilmektedir. Her iki durumda da belirleyici olan oğuldur. Anne oğlun statüsünü belirlese de annenin kendi konumu yine oğul üzerinden anlam kazanır. Mǔ yǐ zǐ guì ilkesi ile xiào ilkesi de uyumludur. Cariyeden doğan oğlun tahta geçmesiyle annesinin imparatoriçe anne konumuna yükselmesi düzen açısından statü dengesini sağlarken aynı zamanda oğulun annesine olan bağlılığı ve saygısının iyi evlatlık ahlakı içinde bir karşılığı olarak da düşünülebilir. Ancak bu durum anneye törensel saygının bir ifadesidir ve belirli istisnalar dışında anneye yönetime karışma hakkı tanımamaktadır.

Mǔ yǐ zǐ guì ile fū sǐ cóng zǐ ilkeleri ise birbiriyle çatışır. Oğlunun statüsü sayesinde yükselen annenin aynı zamanda ona tabi olması beklenmektedir. Bununla birlikte bu iki ilke sistem içinde uyum içindedir; annenin statüsü oğul aracılığıyla yükseldiğinde, oğula itaat ilkesi

onun yönetime müdahalesini sınırlandırarak oğulun otoritesini korumuş olur. Ancak mǔ yǐ zǐ guì ilkesiyle imparatoriçe anne konumuna yükselen bazı kadınların devlet yönetimine doğrudan müdahale ettiği örnekler mevcuttur. Örnekler annenin oğul karşısında üstün konuma geçebildiğini düşündürebilir; ancak bu kadınların iktidarı, çoğunlukla oğulun küçüklüğü, zayıflığı veya siyasal koşulların yarattığı geçici boşluklarla ilişkilidir. Oğul yetişkin ve güçlü olduğunda annenin konumu yeniden tanımlanır. Bu örnekler sistemin kendi içindeki esnekliklerini ve geçici kırılmalarını göstermektedir. İstisna kaideyi bozmaz fakat sınırlarını daha görünür kılar.

Xiào ile fū sǐ cóng zǐ ilkeleri arasında da çelişki olduğunu görülmektedir. Eğer oğul Xiào ilkesi gereği annesine hürmet ve itaat ediyorsa, bu durum annenin oğula itaat etmesinin nasıl mümkün olduğu sorusunu gündeme getirir. Bu sorunun yanıtı şu şekilde verilebilir: bu ilkelerdeki itaat kavramı farklı anlamlara gelmektedir. Xiào'daki itaat, oğulun annesine karşı bakım, sorumluluk ve saygısını kapsayan ahlaki bir yükümlülüktür. Fū sǐ cóng zǐ'daki itaat ise aile reisliği ve soy devamlılığına ilişkin sorumlulukların oğula geçmesiyle ilgilidir (Liao, 2006, s. 120). Anne aile içindeki yönetim ve maddi konularda oğluna tabi olurken oğul da anneyi koruyup gözetmekle yükümlüdür. Ayrıca oğula itaat ilkesi, oğul küçük yaştaiken fiilen uygulanmadığı için annenin yetkisini artırır. Oğul büyüdüğünde ise yetki oğula geçer. Bu durum saray düzeninde de görülmüştür. Güçlü bir anne oğlunun Xiào ilkesine bağlılığını kullanarak oğula itaatin uygulanmasını esnetebilirken; güçlü bir oğul oğula itaat ilkesini ileri sürerek annesinin müdahalesini sınırlandırabilir. Sistem bu iki ilkeyle hem annenin saygınlığını hem de oğulun yönetimindeki otoritesini korumuş olur.

Bu ilkelerin birlikte işleyişi, yalnızca toplumsal ve siyasal olarak değil dilsel olarak da bazı çağrışımları görünür kılmaktadır. Bu noktada, mǔ yǐ zǐ guì ifadesine fonetik benzerlik üzerinden yeniden bakmak gerekir. İfadedeki “贵 (guì)” karakteri saygınlık, değer ve yüksek statü anlamlarını taşır ve annenin oğul aracılığıyla statüsünün yükseldiğini, yüceldiğini ifade eder. Ancak oğula itaat ve iyi evlat ilkeleri birlikte değerlendirildiğinde, sistemin yalnızca yüceltmeye değil, aynı zamanda düzenleme, sınırlandırma ve disipline etmeye de dayandığı görülmektedir. Bu noktada “贵 (guì)” karakteri ile fonetik açıdan benzerlik taşıyan “规 (guī)” karakteri de akla gelmektedir. Ton farkı nedeniyle tam bir eş seslilik bulunmasa da telaffuzdaki yakınlık kavramın anlamını düşünmeye imkân tanımaktadır. Bu iki karakterin anlamsal olarak kökenleri farklıdır. Ancak ikisi de toplumsal düzen ve hiyerarşiyle ilişkilidir. Bu nedenle aralarındaki ilişki etimolojik bir bağ olarak değil dilsel bir çağrışım niteliğinde değerlendirilmiştir.

Guī (規) karakteri; kural koyma, düzenleme ve sınırlandırma vb. anlamlarının yanı sıra temel olarak pergel anlamındadır (Hàn diǎn) Pergelin bir ucunun sabit kalıp diğer ucun hareket alanını belirleyerek daire çizmesi, guī (規) karakterinin düzenleme, sınırlandırma ve disipline etme anlamlarını ifade eden uygun bir metafor niteliğindedir. Geleneksel Çin aile düzeninde kadına tanınan hareket alanı da bu pergel metaforuyla açıklanabilir. Ev, aile ve çocuk, annenin hareket edebileceği dairenin sınırlarını çizer.

Bu çerçevede guì (貴) statüyü ve saygınlığı temsil ederken, guī (規) bu statüyü mümkün kılan ama aynı zamanda onu sınırlayan ve düzenleyen mekanizmayı ifade etmektedir. Mǔ yǐ zǐ guī denildiğinde, bu ses yakınlığı günlük hızlı konuşmada guī (規) çağrışımı da yapabilir. Bu çağrışım ise mǔ yǐ zǐ guī (母以子規) olarak okunduğunda Anne oğlu aracılığıyla sınırlandırılır/disipline edilir” olarak anlaşılabilir. Burada yücelme ile sınırlandırma aynı yapının birlikte işleyen iki boyutu olarak görülebilir. Anne-oğul ilişkisi bu açıdan değerlendirildiğinde anne oğlunu yetiştiren ve ona toplumsal normları öğreten kişidir. Ancak oğul büyüyüp belirli bir konuma ulaştığında, bu ilişki yön değiştirir. Bu kez oğul tarafından anne konumlandırılır ve gerektiğinde yönlendirilir. Böylece anne, oğul sayesinde statü kazanırken, aynı zamanda oğul merkezli düzenin belirlediği sınırlar içinde yer alır. Bu nedenle mǔ yǐ zǐ guī ifadesi yalnızca görünen anlamıyla annenin oğul sayesinde statü kazanmasını değil, bu statünün belirli sınırlar içinde var olmasını da ifade etmektedir.

6. SONUÇ

Bu çalışma, geleneksel Çin aile düzeninde anne-oğul ilişkisini şekillendiren iyi evlat, oğul anne sayesinde yücelir, anne oğul sayesinde yücelir ve koca öldüğünde oğula itaat ilkelerini hem ayrı ayrı hem de birlikte ele alarak bu yapının nasıl işlediğini incelemektedir. Çalışma sonucunda bu ilkelerin birbirinden bağımsız olmadığı, anne-oğul ilişkisini birlikte şekillendiren bir yapı oluşturduğu görülmüştür.

Zǐ yǐ mǔ guī oğulun meşruiyetini ve veraset sırasındaki konumunu annesinin statüsüne bağlayarak soy düzenini koruyan temel ilke olarak ortaya çıkmaktadır. Mǔ yǐ zǐ guī annenin oğul üzerinden statü ve saygınlık kazanmasını ifade etmektedir. Fū sǐ cóng zǐ, kocanın ölümünden sonra aile içindeki otoritenin oğul ekseninde devam etmesini sağlarken; xiào bütün bu yapıya ahlaki bir temel kazandırmaktadır. Bu dört ilkenin ortak özelliği, annenin konumunu doğrudan değil, her zaman oğul aracılığıyla tanımlamalarıdır.

Bu ilkeler, anne-oğul ilişkisinde statü ile sınırlandırmanın birlikte işlediği bir yapı oluşturmaktadır. Ancak birbirleriyle tamamen uyum içerisinde değillerdir. Bu durumun en belirgin örneği xiào ile fū sǐ cóng zǐ arasında görülür. Xiào oğulun annesine saygı göstermesini ve ona bakım sağlamasını gerektirirken, fū sǐ cóng zǐ annenin aile içinde oğula tabi olmasını gerektirmektedir. Böylece oğul hem annesine karşı sorumlu hem de onun üzerinde otorite sahibi olan bir konumda olur. Mǔ yǐ zǐ guì annenin oğul sayesinde statü ve saygınlık kazanmasını mümkün kılarken, fū sǐ cóng zǐ annenin oğula tabi olmasını öngörmektedir. Böylece Anne oğul aracılığıyla görünürlük ve saygınlık elde ederken, oğula itaat ilkesi bu statünün bağımsız bir siyasal güce dönüşmesini sınırlandırmaktadır. Benzer şekilde zǐ yǐ mǔ gu oğulun meşruiyetini annenin statüsüne bağlayarak veraset düzenini korurken, mǔ yǐ zǐ guì annenin oğul sayesinde sonradan yükselmesine imkân tanımaktadır. Anne, oğulun başlangıçtaki statüsünü belirler ancak oğul, bu statüyü zamanla kendi otoritesinin meşruiyet zeminine dönüştürür. Bu ilişkiler içerisinde en önemli ortak nokta ise xiào ilkesidir. Xiào, diğer ilkelerin aile içinde kabul edilmesini ve sürdürülmesini sağlayan ahlaki temel olarak işlev görmektedir. Anneye gösterilen saygı oğulun konumunu güçlendirirken, annenin kazandığı saygınlık da yine oğulun xiào anlayışıyla görünür hâle gelmektedir. Bu nedenle xiào, sistem içindeki çelişkileri tamamen ortadan kaldırmasa da yapının birlikte işlemeye devam etmesini sağlamaktadır.

İlkelerin arasındaki çelişkiler sistemi ortadan kaldırmamış aksine işlemeye devam etmesini sağlamıştır. Güçlü imparatoriçe annelerin ortaya çıkabilmesi, annelerin zaman zaman oğul otoritesinin önüne geçebilmesi veya saray siyasetinde etkili olabilmesi bu yapının esnek yönünü göstermektedir. Buna rağmen sistemin sınırlarını aşan kadın figürler, çoğu zaman istisna olarak değerlendirilmiş ve geleneksel düzenin dışına çıkan örnekler şeklinde ele alınmıştır. Böylece sistem bir yandan anneye belirli bir statü alanı açarken, diğer yandan bu alanın sınırlarını sürekli olarak korumuştur.

Bu çalışmanın temel katkısı, mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵) ifadesindeki guì (贵) ile guī (规) karakterleri arasındaki fonetik yakınlığın anne-oğul ilişkisi bağlamında yeniden değerlendirilmesidir. Guì (贵)annenin kazandığı statüyü ifade ederken guī (规), bu statünün hangi sınırlar içinde işlediğini gösterir. Guī (规) karakterinin temel anlamı olan pergelden hareketle; oğul sistemin sabit noktası, anne ise onun çizdiği sınırlar içinde hareket eden uçtur. Mǔ yǐ zǐ guì yalnızca annenin yücelişini değil, bu yücelişin koşullarını da taşıyan bir ifadedir.

Sonuç olarak geleneksel Çin aile düzeninde anne-oğul ilişkisi yalnızca sevgi, saygı ya da aile bağlılığı üzerinden değil; statü, otorite ve sınırlandırmanın iç içe geçtiği çok katmanlı bir yapı üzerinden şekillenmektedir. Anne oğul sayesinde yükselmekte, görünürlük kazanmakta ve belirli bir saygınlık elde etmektedir; ancak aynı zamanda oğul merkezli düzen içerisinde belirlenen sınırlar içinde var olmaktadır. Bu nedenle mǔ yǐ zǐ guì ifadesi yalnızca annenin oğul sayesinde yükselmesini değil, aynı zamanda bu yükselişin belirli kurallar ve sınırlar içinde mümkün olmasını da ifade eden bir yapı olarak değerlendirilmelidir. Anne, oğluna iyi evlat bilincini aşıl原因 ancak nihayetinde aynı ilke aracılığıyla oğlunun otoritesine tabi olan biridir. Bu nedenle mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵)'deki guì (贵) yalnızca yükselmeyi değil, aynı zamanda guī (规) çağrışımının işaret ettiği sınırlandırmayı da düşündürmektedir.

KAYNAKÇA

- Diao, P. J., & Wang, Y. J. (2014). Xiaodao yu gangchang de beini: Beisong nüzi “fu si cong zi” guifan de jianxing (孝道与纲常的悖逆: 北宋女子“夫死从子”规范的践行). *Xueshu Yanjiu*, (11), 107–113.
- Erya (尔雅). (t.y.). <https://ctext.org/er-ya/shi-xun/zhs> erişim tarihi: 06.05.2026
- Gao, R. J. (2018). “Mu yi zi gui” bianzheng (春秋傳“母以子貴”辨正). *Zhonghua Wenshi Luncong 中華文史論叢*, (132), 55–93. <https://doi.org/10.16837/j.cnki.1002-0039.2018.04.005>
- Gongyang Zhuan (春秋公羊传). (t.y.). <https://ctext.org/gongyang-zhuan/zhs> erişim tarihi 02.01.2026
- Guliang Zhuan (谷梁传). (t.y.). <https://ctext.org/guliang-zhuan/zhs> erişim tarihi: 22.01.2026
- Hàndiǎn (汉典). (t.y.). *Xiao 孝*. <https://www.zdic.net/hans/%E5%AD%9D> erişim tarihi: 18.04.2026
- He, X. (t.y.). *Chunqiu Gongyang Jingzhuan Jiegu* (春秋公羊经传解诂). https://www.shidianguji.com/book/SBCK008/chapter/SBCK008_2?version=14 erişim tarihi: 10.02.2026
- Hou Hanshu (后汉书). (t.y.). <https://ctext.org/hou-han-shu/huang-hou-ji-xia/zhs> erişim tarihi: 02.05.2026
- Jin Shu (晋书). (t.y.). <https://ctext.org/wiki.pl?if=gb&chapter=129133&remap=gb> erişim tarihi: 15.04.2026
- Konfüçyüs. (2021). *Konuşmalar* (G. Fidan, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Liao, Q. (2006). *Xianling quanshu yu Kongque dongnan fei beiju shiyi*: Jian lun Zhongguo gudai funü de “fu si cong zi” wenti (先令券书与孔雀东南飞悲剧释疑——兼论中国古代妇女的“夫死从子”问题). *Zhongguo Wenhua Yanjiu*, (2), 114–120.
- Liji (礼记). (t.y.). <https://ctext.org/liji/qu-li-ii/zhs> erişim tarihi : 18.01.2026
- Shang Shu (尚书). (t.y.). <https://ctext.org/shang-shu/charge-to-the-marquis-wen/zhs> erişim tarihi: 28.04.2026
- Sima, Q. (t.y.). *Shiji* (史记). <https://ctext.org/shiji/zhou-ben-ji/zhs> erişim tarihi: 03.05.2026
- Wang, X., & Tian, X. (2023). Teaching with filial piety: a study of the filial piety thought of confucianism. *Trans/Form/Ação Marília*, 46(4), 287-302.
- Wei Shu (魏书). (t.y.). https://www.shidianguji.com/ens/book/LS0010/chapter/LS0010_19?page_from=searching_page&version=68 erişim tarihi: 12.04.2026
- Wei, Q. (2023). The positive and negative effects of Chinese filial piety. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 8(1), 563-568.
- Wolf, M. (1972). *Women and the family in rural Taiwan*. Stanford University Press.

- Wu, X. Y., & Li, L. X. (2011). Mu yi zi gui: Xingbie pianhao yu funü de jiating diwei (母以子贵: 性别偏好与妇女的家庭地位). *Jingjixue* (Jikan), 10(3), 869–885. <https://doi.org/10.13821/j.cnki.ceq.2011.03.002>
- Xiang, J., & Jiao, R. (2024). Dazong yu siqin: Zongfa guize zai Han dai zhengzhi shijian lingyu zhong de chongtu yu tuoxie (大宗与私亲: 宗法规则在汉代政治实践领域中的冲突与妥协). *Lishi Changlang*, (2), 55–57. <https://doi.org/10.13221/j.cnki.lljj.2024.02.014>
- Xiaojing (孝经). <https://ctext.org/xiao-jing/scope-and-meaning-of-the-treatise/zhs> erişim tarihi: 26.04.2026
- Xu, S. (t.y.). Shuowen Jiezi (说文解字). <https://ctext.org/shuo-wen-jie-zi/lao-bu/zhs#n31822> erişim tarihi: 18.04.2026
- Yang, Z. D. (2019). Handai “zi bao mu en” wenti yanjiu (汉代“子报母恩”问题研究). İçinde Liang, J. H. 梁景和 (Ed.), *Hunyin, jiating, xingbie yanjiu (di wu ji)*. Shehui Kexue Wenxian Chubanshe . <https://imobile.qq.com/read/1023509055/5> erişim tarihi: 03.04.2026
- Yao, Y. M. (2005). Zhoudai nanxing duo'ou hunzhi zhi xilun (周代男性多偶婚制之析论). *Fuxinggang Xuebao*, (4), 321–346.
- Ying, Z. (2025). A comparative study of traditional Confucian and Christian perspectives on women. *Journal of Social Science Humanities and Literature*, 8(3), 59–69.
- Zhao, Q. H., & Li, J. (2022). Cong jiaguwen dao xiaozhuan zai bian “xiao”, “hao”, “lao” yu “shou” (从甲骨文到小篆再辨 “孝” “好” “老” 与 “寿”). *Chinese Traditional Culture*, (10), 34-40. <https://doi.org/10.12677/cnc.2022.102007>
- Zheng, Y. R. (2009). Zhonggu shiqi de muzi guanxi: Xingbie yu Han Tang zhijian de jiatingshi yanjiu (中古时期的母子关系—性别与汉唐之间的家庭史研究). İçinde Li, Z. D. (Ed.), *Zhongguo shi xinlun: Xingbieshi fence* (ss. 135–189). Taibei Shi: Lianjing Chuban Shiye Gufen Youxian Gongsı.
- Zou, Y. Z. (2012). Lun “mu yi zi gui” guannian zai Han Jin shiqi de helihua (论 “母以子贵” 观念在汉晋时期的合礼化). *Chuanshan Xuekan*, (1), 149–152.
- Zou, Y. Z. 邹远志. (2017). Jingdian quanshi yu zhidu chongjian: Gongyang Zhuan “mu yi zi gui” chuanwen de zhidu yuanyuan ji qi jingdianhua yiyi (经典诠释与制度重建—公羊传 “母以子贵” 传文的制度渊源及其经典化意义). *Shehui Kexue*, (3), 144–152. <https://doi.org/10.13644/j.cnki.cn31-1112.2017.03.015>

EXTENDED ABSTRACT

This study examines the mother–son relationship in traditional Chinese family ethics through the principles of xiào 孝 (filial piety), zǐ yǐ mǔ guì 子以母贵 (the son is elevated through the mother), mǔ yǐ zǐ guì 母以子贵 (the mother is elevated through the son), and fū sǐ cóng zǐ 夫死从子 (after the husband’s death, the woman follows the son). Although these principles are usually discussed separately in studies on the Confucian family order, this study argues that they function together as an interconnected system. Its main aim is to show how status, authority, and limitation operate simultaneously within the mother–son relationship. In this structure, the mother’s position is largely defined through the son rather than independently.

The principle of zǐ yǐ mǔ guì (子以母贵) explains that the legitimacy and succession status of the son depend on the status of his mother. Rooted in the lineage-based patriarchal order of the Western Zhou period, this principle aimed to prevent succession disputes and maintain political stability. Within the Zhou lineage system, children born from the legitimate wife held superiority in inheritance matters. What determined the son’s position was not his virtue or age, but the ritual status of his mother. Therefore, zǐ yǐ mǔ guì (子以母贵) became important not only for family relations, but also for political legitimacy and the preservation of the patrilineal order.

In contrast, the principle of mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵) refers to the mother gaining status and visibility through her son. Although this understanding was initially considered incompatible with the Zhou ritual order, it gradually gained legitimacy from the Han period onward. During the imperial period, mothers of emperors could rise to higher political and social positions after their sons ascended the throne. However, this did not provide women with an independent sphere of authority. Even when the mother gained prestige through her son, her position remained meaningful only within the son-centered family structure. Thus, the system granted women a limited space of respect while simultaneously restricting that space.

This limitation becomes clearer when considered together with the principle of fū sǐ cóng zǐ (夫死从子). According to this principle, after the husband’s death, a woman should follow her son. At first glance, this appears to contradict the idea of the mother gaining status through the son. Yet this contradiction is one of the mechanisms sustaining the family order. While the mother gains prestige through the son, obedience to the son prevents this prestige from becoming independent authority. At the same time, the concept of cóng (从) includes not only

submission, but also cooperation and consultation. Therefore, the principle can also be interpreted as a system regulating the transfer of family leadership and responsibilities within the household.

The principle of xiào 孝 provides the moral foundation of this structure. Xiào (孝) refers not only to respect for parents, but also to the preservation of hierarchical order within family and society. By raising her son according to filial values, the mother can establish moral influence over him. However, this influence does not lead to independent authority. While xiào (孝) grants the mother respect, it also strengthens the authority of the son. As a result, the mother both shapes and becomes subject to the same hierarchical system.

One of the main contributions of this study is the reinterpretation of the phonetic similarity between guì (贵) in mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵) and guī (规). While guì (贵) represents status and prestige, guī (规) refers to regulation, limitation, and discipline. In rapid everyday pronunciation, mǔ yǐ zǐ guì (母以子贵) may also evoke the sound of guī (规). Through this phonetic association, the phrase can symbolically be reread as mǔ yǐ zǐ guī (母以子规), meaning “the mother is regulated or disciplined through the son.” In this sense, elevation and limitation can be understood as two interconnected dimensions of the same structure. The study explains this relationship through the metaphor of a compass: one leg remains fixed while the other moves only within predetermined boundaries. Similarly, the son represents the center of the family order, while the mother operates within the limits established by that center.

In conclusion, the mother–son relationship in traditional Chinese family ethics was shaped not only through affection and family loyalty, but also through a multilayered structure in which status, authority, and limitation functioned together. Through the guì–guī (贵–规) association, this study offers a new interpretation of the traditional Chinese family order and reevaluates the mother’s position within a framework where prestige and limitation operate simultaneously.

JAPON DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ARŞİVLERİNDE YER ALAN MEHMET EMİN BUĞRA İLE İLGİLİ KAYITLAR

RECORDS REGARDING MUHAMMAD AMIN BUGHRA IN THE ARCHIVES OF THE JAPANESE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS

Higashitotsu KUTLUK

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yabancı Diller Fakültesi, Japonca Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.

Assist. Prof. Dr., Social Sciences University of Ankara, Faculty of Foreign Languages, Department of Japanese Translation and Interpreting, Ankara, Türkiye.

ORCID: 0000-0003-3146-5858

Email:
higashitotsu.kutluk@asbu.edu.tr

Geliş Tarihi/Submitted:

18.01.2026

Kabul Tarihi/Accepted:

12.06.2026

Anahtar Kelimeler:

Kabil Japonya Büyükelçiliği, Masamoto Kitada, Uygurlar, Mehmet Emin Buğra, Mahmut Muhiti

Keywords:

Japanese Embassy in Kabul, Masamoto Kitada, Uyghurs, Muhammad Amin Bughra, Mahmut Muhiti

Kaynak gösterme/Citation:

Kutluk, H. (2026). Japon Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde yer alan Mehmet Emin Buğra ile ilgili kayıtlar. *World Language Studies*, 6(1): 136-151

Öz

İkinci Dünya Savaşı öncesinde Afganistan'ın başkenti Kabil'deki Japon Elçisi Masamoto Kitada, Orta Asya'daki karmaşık jeopolitik dinamiklerin ortasında Doğu Türkistan hakkında kapsamlı bir şekilde istihbarat toplamıştır. Üç buçuk yılı aşkın görev süresince 1.000 sayfayı aşkın rapor gönderen Kitada, derlediği bilgileri daktilo metni ve el yazması çok gizli telgraflar olarak Japonya Dışişleri Bakanlığı'na göndermiştir. Bu raporların içerikleri arasında Kitada'nın Doğu Türkistanlı siyasi liderlerden biri olan Mehmet Emin Buğra ile gerçekleştirdiği diplomatik görüşmelere dair detaylar ve Birinci Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin durumu hakkında edindiği bilgiler yer almaktadır. Kitada, bu telgrafların içerisinde, Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin İngiliz yardımıyla kurulduğuna dair Sovyet iddialarının hilafına olan değerlendirmesine de yer vermiştir. Kitada'nın değerlendirmesine göre Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşu herhangi bir dış destek olmaksızın tamamen Doğu Türkistan halkının öz çabaları neticesinde gerçekleşmiştir. Bu araştırmada, Japonya Dışişleri Bakanlığı Diplomatik Arşivleri'nde mahfuz olan belgeler ile Japonya Asya Tarihi Belgeler Merkezi'nde (JACAR) yer alan Sincan (Doğu Türkistan) hakkındaki spesifik bir dosya derlenip incelenmiştir. Japon İmparatorluğu, Uygurlar ile anti-komünist hissiyatı paylaşması sebebiyle Doğu Türkistan halkının Çin ve Sovyet tahakkümüne karşı mücadelesini yakından takip etmiştir. Bu kapsamda askeri komutan Mahmut Muhiti liderliğindeki 15 kişilik Doğu Türkistan heyeti ile 1939'da diplomatik bir görüşme gerçekleştirilmiş ve görüşmede Uygur heyeti maddi ve askeri yardım talebinde bulunmuştur. Ancak Japon arşivlerinde bu stratejik görüşmelerin sonucunda Japonya'nın Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin yeniden tesisi için somut bir destek sağladığına dair herhangi bir kanıt bulunamamıştır.

Abstract

Prior to World War II, Masamoto Kitada –the Japanese Envoy to Kabul, capital of Afghanistan– gathered extensive intelligence on East Turkestan amidst the complex geopolitical dynamics of Central Asia. Compiling over 1,000 documents during his more than three and a half years of service, Kitada sent the information with typewritten and handwritten top secret telegrams to the Japanese Ministry of Foreign Affairs. The information in these reports includes Kitada's diplomatic talks with Muhammad Amin Bughra —a political leader from East Turkestan— and the situation regarding the First East Turkestan Islamic Republic. Within these telegrams, Kitada makes the analysis that the East Turkestan Islamic Republic was founded entirely by the East Turkestan people's own efforts, rather than by any foreign support, contrary to the Soviet claims of East Turkestan being founded with British assistance. This research compiles and analyzes the documents preserved in the Diplomatic Archives of the Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA) and a specific file concerning Xinjiang (East Turkestan) at the Japan Center for Asian Historical Records (JACAR), and reveals that Imperial Japan shared anti-communist sentiments with the Uyghurs and monitored the East Turkestan people's resistance against Chinese and Soviet dominance. This study details the results of these strategic discussions when a fifteen-member delegation from East Turkestan, led by military commander Mahmut Muhiti, traveled to Tokyo in 1939 to request financial and military assistance. However, despite these strategic engagements, Japanese archives yield no evidence of concrete Japanese support for the re-establishment of the East Turkestan Islamic Republic.

1. GİRİŞ¹

20. yüzyılın ilk yarısında Orta Asya, küresel güçler arasındaki çetin istihbarat yarışına ev sahipliği yapmıştı. Sovyetler Birliği'nin bölgedeki yayılmacı politikaları, İngiltere'nin sömürgesi altındaki ülkeleri koruma gayreti ve Çin'in iç karışıklıklarla boğuşan iç işleri Doğu Türkistan'ın bu çekişmeler arasında stratejik bir öneme sahip olmasının sebepleri arasındadır. Ancak bu tarihsel süreçte Japon İmparatorluğu oynadığı büyük role karşılık, özellikle Doğu Türkistan ile ilişkileri açısından göz ardı edilmiş bir çalışma alanıdır. Japonya sadece genişleme çabası göstermeyip aynı zamanda yükselmekte olan komünizm tehdidine karşı bir “anti-komünist bariyer” oluşturmak ve Pan-Asyacılık ideolojisi ile hâkimiyetinin sürdürülebilirliğini garantilemek için girişimlerde bulunmuştur. Bu makalede Japonya ile Uygur Türkleri arasındaki etkileşimde önemli roller oynayan Mehmet Emin Buğra'nın hayatına belgeler aracılığıyla ışık tutmak amaçlanmıştır.

2. JAPONLARIN UYGURLAR HAKKINDA TOPLADIĞI İLK BİLGİLER

Nobuo Tajima, Japon Askerî Arşivleri'ne dayanarak hazırladığı kitabında Kenjirō Hayashi'nin Askerî İstihbarat Merkezi'ne bağlı özel görevde bulunduğunu ve Doğu Türkistan'a özel bir araştırma gezisi düzenlediğini belirtmiştir (Tajima, 2017, s. 13). Kenjirō Hayashi'nin bu araştırma gezisine dair raporları, Japonya'da Uygurlar hakkındaki bilgi toplandığına dair elimizdeki en eski yazılı verilerdir. Tajima aynı kitapta Japon-Rus savaşından sonra Kenjirō Hayashi'nin Doğu Türkistan hakkında bizzat araştırmalar yapıp “Çing Hanedanlığı Dönemindeki Sincan ve İli” adında 100 sayfalık bir rapor hazırladığını ve bu raporun Kenjirō Hayashi'nin Doğu Türkistan'da bizzat gerçekleştirdiği araştırmaların sonuçlarına dayandığını belirtmektedir. Ayrıca Kenjirō Hayashi'nin 17 Temmuz 1906'da Pekin'e ulaştığı, 16 Nisan 1909'da Gulca'ya gidip orada kaldığı dört buçuk ay içerisinde Moğollar hakkında da bilgiler topladığı ve Tarbagatay, Çöcek gibi bölgelerde de araştırmalar yaptığı bilgilerine yer vermiştir. Verilen bilgilere göre Kenjirō 30 Mart 1910'da Dihua'ya (Urumçi'nin eski adı) geçmiştir ve çalışmalarını tamamlayarak 7 Mayıs 1910 tarihinde Pekin'den Japonya'ya geri dönmüştür (Tajima, 2017, s. 36). Ancak bu kitapta Japonya Askerî İstihbarat Merkezi'nin özel görevlilerinden Kenjirō Hayashi tarafından kaleme alınan ve yüz sayfayı aşan “Çing Hanedanlığı Dönemindeki Sincan ve İli” başlıklı raporun içeriğine ilişkin ayrıntılara yer verilmemiştir.

¹ Bu makale 17 Aralık 2025'te İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde düzenlenen Vefatının 60. Yılı Anısına Uluslararası Mehmet Emin Buğra Sempozyumu'nda sunulmuş olan bildirgeden uyarlanmıştır.

Tajima'nın Doğu Türkistan'a özel bir inceleme amacıyla gönderilen Askerî İstihbarat Merkezi görevlisi Kenjirō Hayashi'nin kimliğine dair verdiği bilgilere göre; Kenjirō, Çince ve Moğolcayı ileri düzeyde konuşabilen seçkin bir diplomattır ve “özel göreve” tayin edilerek Çing Hanedanlığı'nın son imparatoru Aisin-Giro Puyi'nin (1906-1967) Japonca sözlü tercümanlığını yapmıştır. Kenjirō, tercümanlığı döneminde Japon askerî makamlarına gizlice “Gizli Toplantılar Raporu” adında bir belge iletmıştır (Tajima, 2017, s. 1).

Kitabın “Almanya'nın Afganistan, Mançurya ve Sincan'a Dolaylı Destek Sağlama Girişimleri” başlıklı bölümünde Almanya'nın siyasi ve askeri yardımlarından bahsedilmektedir. Kitapta belirtildiğine göre Almanya, Afganistan kralı Habibullah Han ile irtibata geçmiştir ve Alman ordusu üçüncü derece subayı Werner Otto von Hentig (1886-1984) —Türkiye, Çin ve İran'daki elçiliklerde diplomatik görevlerde yer almıştır— Almanya tarafından Afganistan'a gönderilmiş ve Osmanlı Devleti'nden Habibullah Han'a 10.000 tüfek ile 300 topun ulaştırılmasını sağlamıştır. Bu yardım ile Hindistan'daki Müslüman güçlerin birleşip İngiliz sömürge yönetimine karşı ayaklanmalarının teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Hentig, 14 Nisan 1915 tarihinde Osmanlı Devleti tarafından Habibullah Han'a yazılan mektup ve silahları mühürleyip İstanbul'dan yola çıkmış ve 26 Eylül 1915 tarihinde Kabil'e ulaşmıştır. Hentig, Kabil'e varışının ardından Kral Habibullah Han ile bir görüşme gerçekleştirmiş ve beraberinde getirdiği silahları teslim etmiştir. Bu görüşmeye Osmanlı Devleti adına Kâsım Bey isimli üst düzey bir askerî yetkili de katılmıştır (Tajima, 2017, ss. 27-32).

Werner Otto von Hentig, Afganistan'daki temaslarını tamamlamasının hemen ardından Uygur bölgesine gitmiş ve orada yaşamakta olan Uygur Müslümanlarına Osmanlı ordusu aracılığıyla yardım ulaştırıp onları harekete geçirmek amacıyla faaliyetlerde bulunmuştur. Ancak Hentig'in Kaşgar'daki faaliyetleri başta olmak üzere Doğu Türkistan'daki girişimleri İngiltere ve Rusya tarafından fark edilip Çin makamlarına Hentig'in sınır dışı edilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur. Takiben, Hentig Yang Zesheng yönetimi tarafından Kaşgar'da gözaltına alınmıştır ve 19 Ağustos 1916 tarihinde sınır dışı edilmiştir (Tajima, 2017, ss. 27-32).

Japon Kara Kuvvetleri Genelkurmayı, Rusya'nın Volga Nehri havzasındaki Tatar topluluklarından yararlanmanın ve onlarla iş birliği kurmanın önemine ilişkin olarak Genelkurmay'a bir rapor sunmuştur. Raporda belirtildiğine göre 1800'lü yıllarda Tatar Türkleri, Orta Asya ve Rusya'da kervanlar ile yürüttüğü ticaret faaliyetlerinin de etkisiyle Türkistan halkları arasında söz sahibi olmuş ve Tatarlar arasında o dönemde yaygın olan ceditçilik fikirleri Türkistan coğrafyasındaki Müslümanlar arasında kabul görüp Doğu Türkistan'a kadar ulaşmıştır (Tajima, 2017, ss. 17-22). Raporun işaret ettiği Tatarların

“ilerlemeci fikirleri”, aynı dönemlerde Tatar İslam âlimleri tarafından Orta Asya’da yaygın şekilde teşvik edilen Cedidçilik (usûl-i cedîd), diğer bir ifadeyle, yenilikçilik hareketidir.

Kabil’den Tokyo’ya Gönderilen Gizli Telgraflar, Japonya Dışişleri Bakanlığı’nın askerî işlerden sorumlu arşiv biriminde ve II. Dünya Savaşı’ndan önce Afganistan’ın başkenti Kabil’deki Japon Büyükelçiliği’nde üç buçuk yıl görev yapan diplomat Masamoto Kitada tarafından yazılmıştır. Doğu Türkistan, Mehmet Emin Buğra, Mahmut Muhiti ve Bey Azizi hakkında hazırlanan bu telgrafların sayısı binden fazladır. Bu belgelerin hem el yazısıyla şifreli biçimde kaleme alınmış nüshaları hem de daktilo ile hazırlanmış kopyaları arşivde yer almakta olup her birinin üzerine “Gizli” ibaresi ile birlikte özel gizlilik kodları işaretlenmiştir (Tajima, 2017, s. 216).

2.1. MEHMET EMİN BUĞRA

Mehmet Emin Buğra, 1901 yılında Hoten şehrinde dünyaya gelmiştir. Hoten'deki İslami medreselerde eğitim görüp Farsça ve Arapça dillerinde yüksek tahsil tamamlamış ve medreselerde müderris olmuştur. Eylül 1932’de Hoten’de Milli İnkılap Teşkilatı’nı kurmuştur. 14 Şubat 1933’te Karakaş’ta ilk cihad hareketini başlatıp bir ay içinde tüm Hoten iline hâkim olmuş ve Hoten İslam Halifeliği’ni kurmuştur (Buğra, 2021, ss. 1-3). Dünya Uygur Kurultayı (2024, s. 63) tarafından hazırlanan ansiklopedide yazdığı üzere Muhammed Emin Buğra 27 Temmuz 1934’te Hindistan’a göç etmiştir. Ardından Keşmir, Bombay ve Delhi’ye gitmiştir. Daha sonra Afganistan Hükümeti’nin izniyle 2 Eylül’de Kabil’e gitmiştir. Kabil’de yer aldığı dönemde Türkiye büyükelçisi Memduh Şevket Esendal ile arkadaş olmuş, Japon büyükelçisi Masamoto Kitada ile iyi ilişkiler kurmuş ve Japon hükümetinden askeri destek talebinde bulunmuştur.

Şekil 1. Mehmet Emin Buğra (Sekioka, 2019a, s. 217)

2.2. MAHMUT MUHİTİ, DOĞU TÜRKİSTAN İSLAM CUMHURİYETİ'NİN BAŞKOMUTANI

Mahmut Muhiti 1887 yılında Turfan Astana'da doğmuştur. Muhit Hacı'nın en küçük oğlu olan Mahmut, babasının işlerini idare edip ardından ticaret işlerini devralmıştır. Ekonomik olarak hızla yükselip Turfan'daki ünlü zenginlerden biri olmuştur. Abileriyle beraber pamuk fabrikası kurmuştur. 1931 yılında abisi Mahsut Muhiti Kumul İsyanı'nı başlatan Hoca Niyaz Hacı ile aynı safta yer almıştır. 13 Kasım 1933'te Doğu Türkistan Kaşgar'da kurulmuş olan Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin başkomutanı olmuştur. Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin yıkılmasının ardından 1937 yılının Nisan ayında Mahmut Muhiti Kaşgar Kağılık'tan Ladah yolu üzerinden Hindistan'a gitmiştir. 1944 yılında Çin'in Tianjin şehrinde vefat etmiştir (Sıdık, 2003, s. 250).

Şekil 2. Mahmut Muhiti (Sekioka, 2019a, s. 249)

2.3. BEY AZİZİ

Bey Azizi 1888 yılında Kaşgar'ın Yenişehir ilçesinde Tazgunkent Karasakal Kasabası'nda çiftçi bir ailede dünyaya gelmiştir. Çocukluk yıllarında kasabadaki Kuran kurslarında ilim tahsil etmiştir. 1918 yılında Kaşgar şehrine gelip Ahmet Kari isimli şahsiyetten bitkisel tedavi yöntemlerini öğrenmiştir. Bey Azizi, 1921 yılından sonra bağımsız olarak hastalarını tedavi etmesiyle meşhur olmuştur. 1933 yılının başlarında Turfan'da çiftçilerin ayaklanmasına katılıp askeri doktor olarak görev almıştır. 1937 yılında Mahmut Muhiti ile beraber Türkiye, Hindistan ve Japonya'ya gitmiştir. 1981 yılında Urumçi'de vefat etmiştir (Huştar, 2003, ss. 345-346).

3. KABİL'DEN JAPONYA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞINA GÖNDERİLEN GİZLİ TELGRAFLAR

Japonya Asya Tarihi Kayıtları Merkezi'nde (JACAR - Japan Center for Asian Historical Records) mahfuz olan Kabil'den Japonya Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmiş gizli telgrafların miktarı 1.000 sayfadan fazladır. Makalenin bu bölümünde söz konusu telgraflar arasında Muhammed Emin Buğra ve Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti başkumandanı Mahmut Muhiti ile yakından alakalı olan telgraflara dair bilgiler verilip değerlendirmeler yapılmıştır.

Japonya Dışişleri Bakanı Kōki Hirota'ya (1878-1948) gönderilen ilk gizli telgraf 27 Kasım 1934 tarihini taşımaktadır. Bu telgrafta Doğu Türkistan'ın o dönemdeki siyasal durumu hakkında bilgiler aktarılmış olup içeriğindeki bilgiler Afganistan Dışişleri Bakanlığı'ndan elde

edilen istihbarata dayanmaktadır (Sekioka, 2019b, s. 35). Kitada'nın Hirota'ya gönderdiği ikinci telgraf ise 19 Ocak 1935 tarihli ve 34 sayfadan oluşup "Sincan Hakkında Bilgi: Sovyet, İngiltere, Afganistan ve Çin'in Mevcut Durumu" başlığını taşımaktadır. Telgrafın temel içeriği Kabil'deki Japonya Büyükelçisi Kitada'nın yeni kurulan Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti (1933-1934) hakkında Sovyetler Birliği'nin yürüttüğü propaganda faaliyetlerine dair değerlendirmelerden oluşmaktadır. Telgrafta yer alan bilgilere göre, Sovyetler Birliği'nin Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti ve Hoten İslâm Halifeliği aleyhinde yürüttüğü "Bu yapıları İngiltere kurdu, bu yapılar İngiltere'nin stratejisinin bir ayağıdır" şeklinde propagandasına karşılık Kitada İngiltere'nin bu oluşumlarda bir etkisinin olmadığı değerlendirilmesinde bulunmuştur. Kitada, İngiltere'nin Doğu Türkistan meselesiyle gerçekten de ilgilenmekle beraber ihtiyatlı ve tarafsız bir tutum sergilediğini belirtmiştir. Bunun sebebinin ise İngiltere'nin, sömürgeci durumundaki Keşmir krallığında Müslümanların bağımsızlık taleplerinde bulunup ayaklanmalar başlatma tehlikesinden çekinmesi olduğu ve İngiltere'nin bu sebepten ötürü Doğu Türkistan'daki bağımsızlık hareketlerini teşvik etmekten kaçındığı değerlendirilmesinde bulunmuştur. Kitada, telgrafında "Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti ve Hoten Halifeliği; İngiltere veya Sovyetler Birliği'nin desteğiyle değil, Uygur halkının kendi iradesiyle sürdürdüğü bağımsızlık mücadelesinin sonucunda kurulmuş yönetimlerdir" ifadesine yer vermiştir (Sekioka, 2019b, ss. 32-46).

Kitada'nın 7 Kasım 1935 tarihinde Mehmet Emin Buğra ile Kabil'de gerçekleştirdiği gizli görüşmenin ardından Japonya Dışişleri Bakanı, Kōki Hirota'ya 17853 numaralı gizli telgraf göndermiştir. Telgrafında Mehmet Emin Buğra'nın son derece zor şartlar altında olup Hoten'den ayrılmak zorunda kaldığı, Hoten'in sınır bölgelerinde saklanarak yaşamını sürdürmeye çalıştığı ve acil yardıma ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir (Sekioka, 2019b, ss. 32-46).

Büyükelçi Kitada'nın 15 Ocak 1936 tarihinde gönderdiği 811 numaralı gizli telgrafta ise Mehmet Emin Buğra'nın gizlice Kabil'deki Japonya Büyükelçiliği'ni ziyaret edip bir görüşme gerçekleştirdiği bildirilmektedir. Bu görüşme, sürgündeki Uygur siyasi liderleri ile Japon diplomatları arasında gerçekleştirilen ilk görüşme olma özelliğine sahiptir. Telgrafta, Mehmet Emin Buğra'nın Japonya'ya yönelik yakınlık ve güven ifade eden sözlerine yer verilip Uygurların Japonya'ya dair beklenti ve umutlarından söz edilmiştir. Telgrafta Uygurların Japonya'ya duydukları güvenin Mançurya'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından daha da arttığından ve Mehmet Emin Buğra'nın bu çerçevede Japonya'dan Sovyetler Birliği'ne karşı mücadele başlatmaları için Uygurlara askerî ve siyasî destek vermesi talebinde bulunduğu bahsedilmiştir. Ayrıca Buğra'nın Japon Büyükelçisi Kitada'dan 5.000 tüfek ve 100 otomatik

silah temin edilmesi yönünde talepte bulunduğu ve bu silahların özellikle Afganistan üzerinden teslim edilmesini istediğini vurguladığı belirtilmiştir. Kitada, gönderdiği gizli telgrafta Mehmet Emin Buğra'nın Sovyetler Birliği'ne karşı mücadele etme arzusunun son derece güçlü olduğunu ve Uygurların komünizme karşı tutumlarının Japonya'nın yaklaşımıyla tam bir paralellik gösterdiğini ifade etmiştir. Telgrafta “Mehmet Emin Buğra ile yapılan görüşme son derece olumlu geçmiştir.” ifadesi yer almıştır (Sekioka, 2019b, ss. 32-46).

Japonya Dışişleri Bakanı Kōki Hirota'ya 4 Mayıs 1936 tarihinde gönderilen gizli telgrafta, Doğu Türkistan'daki mevcut durumun Japonya'ya yaklaşma ve Japonya ile temas kurma yönünde güçlü bir eğilim taşıdığı bildirilmiştir. Kitada, telgrafta “Japonya Günümüzde Asya'nın tek güçlü devleti olup uluslararası düzeyde de tanınmaktadır. Ancak Japon hükümeti ve halkı, Asya milletlerinin Japonya'ya dair sahip olduğu beklentilerin ne denli büyük olduğunun farkında değil.” şeklindeki değerlendirmesine yer vermiştir ve “Orta Asya'da bulunduğum sırada Asya halklarının Japonya'ya duyduğu derin sempatiyi açıkça hissettim.” ifadesinde bulunmuştur. Telgrafta Sovyetler Birliği'nin Doğu Türkistan'da Japonya karşı propaganda yürüttüğünden bahsetmiş ve Japonya'nın Pan-Asyacı politikasının normal bir yönelim olup Japon düşüncesinin bir sömürgecilik ideolojisi taşımadığını vurgulanmıştır (Sekioka, 2019b, ss. 32-46).

Büyükelçi Kitada'nın Kabil'den Tokyo'ya gönderdiği telgraflarda Mehmet Emin Buğra'nın ismi doğrudan kullanılmamış, bunun yerine kendisinden “Hoten Emiri” ve “Sakura” kod adlarıyla bahsedilmiştir. Sakura sözcüğü normalinde Japonca'da günlük kullanımda Japonya'daki meşhur bir tür çiçek türüne işaret etmektedir ancak Mehmet Emin Buğra için kullanılan “Sakura” kod adı Japonca'da aynı telaffuza sahip fakat sakura çiçeği anlamına gelmeyen, Japonya'da soyadı olarak kullanılmakta olan başka bir kelimedir.

Kabil'deki Japonya Büyükelçisi Kitada'nın 25 Ocak 1936 tarihinde Tokyo'ya gönderdiği gizli 29 sayılı telgrafta, Mehmet Emin Buğra'nın Avrupa dillerini bilmediği ancak Farsça ve Türkçeye son derece hâkim olduğu; adil, samimi, dürüst ve vatanını seven birisi olduğu ifade edilmiştir. Aynı telgrafta, Sovyetler Birliği'nin Mehmet Emin Buğra'yı “İngiltere'nin köpeği ve uşağı” olarak lanse ettiği, ancak bu iddianın gerçeği yansıtmadığı, bu sözlerin ancak kendi menfaatleri doğrultusunda hareket eden bazı yerel liderlere ait sözler olduğundan bahsedilmiştir. Mehmet Emin Buğra'nın İngiltere tarafından istenilmeyen, faaliyetleri dikkatle takip edilen bir şahsiyet olduğundan bahsedilip Buğra'nın “demokrasiyi savunan bir birey olduğu” ifadesine yer verilmiştir. Kitada'nın 22 Nisan 1937 tarihinde gönderdiği “Sincan'ın Son Durumu ve Hoten Emiri” başlıklı gizli telgrafta, Mehmet Emin Buğra'nın “son derece

üstün niteliklere sahip bir kişi olduğu; vatanseverliği, doğruluğu ve kendisine ilettiği bilgilerin isabetli oluşu” vurgulanmıştır (Sekioka, 2019b, ss. 32-46).

Japonya Büyükelçisi Kitada’nın Japonya Dışişleri Bakanı Hachirō Arita’ya (1884-1965) 4 Mayıs 1936 tarihinde gönderdiği “Hoten Emirinin Mektupları” başlığına sahip 52 sayfadan oluşan 1236 numaralı gizli telgraf, Mehmet Emin Buğra’nın Kabil Japon Büyükelçiliği Farsça çevirmeni Asakura Nobutoshi tarafından tercüme edilen raporuna dayanmaktadır. Telgraf, Japonya Dışişleri Bakanlığı’nda Arita başta olmak üzere tüm üst düzey bürokratlar arasında dolaşıp okunmuştur. Hachirō Arita bu telgrafa “Sincan’ın Gerçek Durumu” başlığını vermiştir. Telgrafın içeriğinde Çin hükümetinin Doğu Türkistan’da uyguladığı baskıcı ve asimilasyoncu politika, bölgedeki modern okulların yokluğu ve buna bağlı bilimsel çağdaş eğitimin ulaşılmazlığı, gazete ve dergi yayıncılığının kısıtlanması, her türlü kültürel etkinliğin yasaklanması, en basit fiillerin bile “isyana teşebbüs” olarak değerlendirilip idam veya müebbet hapisle sonuçlanması gibi hususları yer almaktadır (Sekioka, 2019b, ss. 32-46). Bu telgraf, Doğu Türkistan’ın genel siyasi ve toplumsal durumunu ayrıntılı şekilde ortaya koyan bir rapor niteliğindedir. Mehmet Emin Buğra’nın Farsça kaleme aldığı “Hoten Emirinin Planı” adlı el yazmasına dayanılarak bir çeviri metni olarak oluşturulan “Sincan’da Islahat Yürütme Planı” adındaki gizli belge Japon arşivlerinde muhafaza edilmektedir. Muhafaza edilen bu belgenin “Japonya Kabil Büyükelçiliği”nin Farsça tercümanı Saitō tarafından tercüme edilmiş gizli bir materyal” olduğu belge içerisinde belirtilmiştir. Bu materyalin üzerine Japonya Dışişleri Bakanlığı’nın Avrupa-Asya İşleri sorumlusu ve Dışişleri Bakanlığı birinci daire yetkilisinin imzaları atılmış ve “Mutlak gizli” mührü vurulmuştur. Aynı dosyanın içerisinde belgenin beraberinde Japon Büyükelçisi Kitada’ya ait el yazması mektuplar da yer almaktadır ancak metnin ne zaman kaleme alındığına ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır (Sekioka, 2019b, ss. 32-46). Mehmet Emin Buğra ile Büyükelçi Kitada’nın Kabil’deki görüşme tarihleri dikkate alındığında, mektup muhtemelen 1936 ile 1938 yılları arasındaki dönemde mart ayında yazılmış olması olasıdır.

Kabil’den Tokyo’ya gönderilen gizli telgraflar arasında “Uzun Süredir Çin’in Kontrolü Altında Olan Doğu Türkistan” başlıklı bir başka gizli telgraf da yer almaktadır. Bu telgrafa, Çin yönetiminin Doğu Türkistan’da yoğun baskı politikaları yürüttüğü; bölgenin komşusu olan Sovyetler Birliği’nin ise Çin yönetimini destekleyerek Uygurlar üzerinde uygulanan bu baskılara dolaylı olarak katkıda bulunduğu belirtilmiş ve “komünizm insanlık için ciddi bir tehdittir” ifadesine yer verilmiştir. Telgrafa, Mehmet Emin Buğra’nın Japon hükümetinden talep ettiği yardımlardan söz edilmiştir. Telgrafa göre Buğra, Uygurların Japonya’nın desteğine

ihtiyaç duyduğunu belirtip silah ve mühimmat başta olmak üzere çeşitli isteklerde bulunmuştur. Uygurların komünistlerden kurtulup Japon ordusunun Doğu Türkistan sınırına ulaşması durumunda Uygurların komünist güçlere karşı Japonlarla aynı safta ortak bir cephede savaşacağını söylemiştir. Doğu Türkistan'ın Japon hükümetinin yardımıyla Çin baskısı ve komünist rejimden kurtulması ve Japonya'nın maden kaynakları işletilmesi, sanayi ve tarımın geliştirilmesi, demiryolu ve köprü inşaatı gibi alanlarda destek sağlaması durumunda Uygurların Japonya'nın siyasetine uyum sağlayacağını belirtmiş ve bu durumda Japonya ile samimi ve dürüst bir dostluk ilişkisi kurmayı taahhüt etmiştir. Bunlara karşılık olarak Uygurların ekonomi başta olmak üzere çeşitli alanlarda Japonya'ya başka hiçbir ülkeye tanımayacakları benzersiz ayrıcalıklar vereceklerini de belirtmiştir (Sekioka, 2019b, ss. 32-46).

Kabil'de görev yapan Japonya Büyükelçiliği diplomatlarından Kitada'nın 18 Mayıs 1937 tarihinde Japonya Dışişleri Bakanı Satō Naotake'ye gönderdiği 125 numaralı gizli telgrafta Mahmut Muhiti ve onun küçük kardeşinin Kaşgar'dan kaçarak Mayıs ayının başlarında 35 kişilik bir grupla Ladah'a ulaştığı, buradan ise Hindistan'ın Keşmir bölgesindeki Srinagar şehrine geçtiği bildirilmiştir (Sekioka, 2019b, ss. 32-46). Ancak Muhiti ailesinin şeceresine dayalı verilere (Sıdık, 2003) baktığımızda Mahmut Muhiti'nin küçük kardeşinin olmadığı, aslında Mahmut Muhiti'nin Hindistan'a ağabeyi Musul Hacı Muhiti ile birlikte hicret ettiği anlaşılmaktadır.

Kitada, Mahmut Muhiti'nin 27 Nisan 1938'de Keşmir'deki bir yakın arkadaşına yazdığı mektubu da ele geçirmiştir. Mektup Kitada tarafından derhal tercüme ettirilmiş ve 30 Mayıs 1938 tarihinde telgraf ile Japonya Dışişleri Bakanı Satō Naotake'ye 137 numaralı gizli telgraf olarak iletilmiştir. Telgrafa göre Mahmut Muhiti mektubunda “Doğu Türkistan'da Sovyetler Birliği'nin nüfuzu giderek artıyor, Sovyet etkisini durdurmak mümkün olmadı ve komünistler güçlü gösterildi ve din karşıtlığı başladı. Bu nedenle ülkeden ayrılmak zorunda kaldım, şu anda Hindistan sınırında 15 arkadaşım ile birlikte bulunuyorum” ifadelerini kullanmıştır (Sekioka, 2019b, ss. 32-46).

8 Mayıs 1939 tarihinde Japonya Dışişleri Bakanı Hachirō Arita'ya, İç Moğolistan'daki Japon konsoloslukunda görev yapan yardımcı Konsolos Katakuno Toshio tarafından 120 numaralı gizli bir telgraf gönderilmiştir. Telgrafta, verilen bilgilerin İç Moğolistan'da bulunan Uygurlardan Mayor Bey Azizi, Kaptan Şerif ve Litinat Ahun gibi Mahmut Muhiti'ye bağlı şahıslar tarafından sağlanmış olduğu özellikle vurgulanmıştır. Telgrafta adı geçen Bey Azizi, Urumçi'de 1980'lerin sonlarına kadar yaşamış olan, kentteki tanınmış hekimlerden Bayahun Tabib'tir. Japon Uygur araştırmacısı Jun Sugawara (2005), makalesinde Bayahun yani Bey

Azizi hakkında “Mahmut Muhiti”den sonra ikinci derecede önemli kişi olarak değerlendirilmesi gereken kişi” olduğu yorumunda bulunmuştur. Bey Azizi’nin 1949 sonrasında Kültür Devrimi’ni de yaşamış, uzun bir ömür sürmüş istisnai bir şahıs olduğunu belirtmiştir.

Sumiko Suzuki (Suzuki, 1959, s. 104) –Kendisi Japonya İslam Cemiyeti başkanı Senjūrou Hayashi’nin(1876-1943) tanıştırmasıyla Tokyo’ya ziyarette bulunan Osman (Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti başkanı Hoca Niyaz Hacı’nın [1889-1941] kardeşi) ile Osman’ın Japonya’ya yaptığı bir ziyaret sırasında evlenmiş ve Müslüman olup Amine ismini edinmiştir. (Suzuki, 1959, s. 45)– İkinci Dünya Savaşı sonrasında yazdığı eserinde Bay Azizi’nin Çinli bir Müslümanla evli olduğu ve bunun da etkisiyle Çinlilere fikrî anlamda yakın olduğuna dair olumsuz bir değerlendirmede bulunmuştur.

Bey Azizi ve beraberindeki bir grup, Mahmut Muhiti’nin yönlendirmesi doğrultusunda Hindistan’dan Nanjing’e gitmiş ve orada Çin Cumhurbaşkanı Chiang Kai-shek (1887-1975) ile görüşmüşlerdir. Bey Azizi, görüşmede Doğu Türkistan’daki mevcut siyasi durumdan şikâyet etmiş; ancak Chiang Kai-shek Sovyetler Birliği’nden duyduğu endişeyi açıkça dile getirmiştir, bu nedenle onlar Chiang Kai-shek ile görüşmeyi sonlandırmış ve grup Nanjing’den ayrılarak Şanghay’a geçmiş; Şanghay’daki Japon konsolosluğu ile temas kurmuştur (Azizi, 1982). Öte yandan, Katakuno Toshio’nun 1939’da gönderdiği 120 numaralı telgrafta göre, Mahmut Muhiti Bombay’da Japonya konsolosluğu ile gizli bir görüşme yaparak kendisinin ve yakın çevresinin Japonya’ya nakledilmesi talebini iletmıştır. Bu talep, Tokyo’ya aktarılmış ve Japon hükümeti onların Japonya’ya gelmesini kabul etmiştir. Mahmut Muhiti 2 Mart 1939 tarihinde Hindistan’daki İngiliz polisinin takibinden kurtularak Japonya’ya doğru yola çıkmış, 1 Nisan’da Kobe şehrine ulaşmış ve 6 Nisan’da Tokyo’ya varmıştır (Sekioka, 2019b, ss. 32-46).

Bunun dışında Japonya Dışişleri Bakanlığı’nın askerî işlerle ilgili arşiv bölümünde muhafaza edilen bir diğer belge de Mahmut Muhiti’nin 27 Mart 1940 tarihinde Japonya Dışişleri Bakanı Hachirō Arita’ya yardım talep etmek için yazdığı dilekçedir. Mahmut Muhiti dilekçede Doğu Türkistan’ın Çin topraklarının bir parçası olmadığını, Uygur halkının işgal altındaki ata yurtlarını Çin işgalinden kurtarmak için uzun yıllardır sayısız savaş yürüttüğünü belirtmiştir ve “vatanlarının özgürleştirilmesi uğruna Uygur halkının kanının ırmak gibi akıp şehitlerinin dağlar misali yığıldığı” ifadesinde bulunup şu talebini iletmıştır:

Yüce makamınızdan bizlere sahip çıkmanızı talep ediyoruz. Bağımsızlık mücadelemizi sürdürmek için yardım istiyoruz. Biz yabancı ülkelerde sergerdan hâlde dolaşmaktayız. Size güveniyoruz; kaderimiz artık sizin ellerinizdedir. Bugünden itibaren bize destek olmanızı arzu ederiz. Bir Asyalı olmamız hasebiyle

bizlere maddî ve manevî açıdan yardımda bulunacağınıza inanıyoruz. Bağımsızlık mücadelemizin temelini oluşturmak ve istiklalimizi temin etmek için bizlere yardım etmenizi diliyoruz. (Sekioka, 2019b, ss. 32-46)

Pan-Asyacılık hareketinin öncülerinden siyasetçi Shūmei Ōkawa (1941), Afganistan'ın siyasî ve jeopolitik önemine dikkat çekerek şu değerlendirmeyi yapmıştır:

Mehmet Emin Buğra ile Japonya'nın Kabil Büyükelçisi Kitada'nın görüşmesi tesadüfî bir hadise değil, bilakis siyasî bir zaruretin sonucudur. Afganistan sınırına baktığınızda, Afganistan ile Doğu Türkistan arasındaki Vahan Koridoru bir kuyruk görünümündedir. Vahan koridorun kuzeyi Tacikistan, güneyi Pakistan olup, burada İngiltere ile Rusya arasında son derece karmaşık bir siyasî oyun başlamıştır. Afganistan Kralı, Sovyetler Birliği ve İngiltere'nin baskı ve saldırılarından korunmak amacıyla bütün gücüyle Japonya'ya yakınlaşmaya ve diplomatik ilişkileri geliştirmeye çalışmıştır. (Sekioka, 2019b, ss. 40-42)

Ōkawa'nın bildirdiği üzere Japonya Afganistan ile 1928'de diplomatik ilişkiler kurmuştur. 1934 yılı Kasım ayında Kabil'de ilk Japon Büyükelçiliği açıldığında, daha önce Türkiye ve Mısır'daki Japon elçiliklerinde görev yapmış, Suudi Arabistan ve Yemen gibi İslam ülkeleriyle yakın ilişkiler geliştirmeye gayret etmiş olan diplomat Kitada Afganistan'a büyükelçi olarak atanmıştır.

Siyasetçi Wakisaka, Mahmut Muhiti ile gerçekleştirdiği görüşmeler sırasında Mahmut Muhiti'nin başkanlığındaki Doğu Türkistanlı bir heyeti Tokyo'daki Yasukuni Anıt Mezarlığı'na götürmüştür, ziyaret sırasında Mahmut Muhiti Japon tarihindeki kahramanlardan Sakanoue no Tamuramaro'nun portresine bakarak, "Bu kişi bana benziyormuş" şeklinde bir ifade kullanmıştır (Sekioka, 2019b, s. 70).

Kabil'de görev yapan Japon Büyükelçisi Kitada, Mart 1938'de görev süresini tamamlayıp Tokyo'ya döndükten sonra kaleme aldığı "Günümüzde Asya'daki Meseleler" başlıklı raporda, "Afganistan ile Doğu Türkistan sınırındaki Vahan Koridoru gelecekte Avrupa-Asya hava yollarının önemli kavşak noktalarından biri hâline gelecek ve Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayacak stratejik bir güzergâh olacaktır." diye yazmıştır (Sekioka, 2019b, s. 70).

4. SONUÇ

Japonya Dışişleri Bakanlığı'nın askerî işlere ilişkin arşivlerinde, Hoten Emiri Mehmet Emin Buğra veya Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin önde gelen isimlerinden Mahmut Muhiti'nin Japon hükümetinden maddî ya da manevî destek aldığına dair kanıtlanabilir herhangi bir belge mevcut değildir. Kayıtlara geçen bazı tarihi materyallerde yalnızca

Japonya'nın eski başbakanlarından Senjūrō Hayashi'nin "Komünizme karşı çıkışta Uygurlar, Japonya'nın en iyi müttefikidir" şeklinde bir ifadesine rastlanmaktadır.

Netice olarak, Japonya'nın Uygurlar ile ilişkileri Kabil'deki Japon Büyükelçisi Kitada ile Mehmet Emin Buğra arasındaki diplomatik temaslarla başlamış olsa da 1933'te Kaşgar'da kurulan Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin yıkılmasından sonra, Mehmet Emin Buğra'nın tavsiyesi üzerine Cumhuriyet'in askerî komutanı Mahmut Muhiti(1887-1944) başkanlığında 15 kişilik bir heyetin Japon yetkilileriyle görüşmek üzere 1939 yılında Tokyo'ya gittikleri bilinmektedir. Yüksek düzey askeri ve siyasi yetkililerle yapılan görüşmelerde, Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin yeniden tesisi için Japon hükümetinden maddî ve manevî destek talebinde bulunmuşlardır. Ancak bu talepler Japon hükümeti tarafından olumlu karşılanmamış; Mahmut Muhiti başkanlığındaki heyet, herhangi bir sonuç elde edemedi Japonya'dan ayrılarak vatanlarına geri dönmek zorunda kalmışlardır.

Japonya ile Doğu Türkistan arasındaki diplomatik ilişkilere dışarıdan bakıldığında Japonya'nın Doğu Türkistan bağımsızlık mücadelesine maddi ve manevi yönden destek olduğu izlenim oluşmaktadır. Ancak Doğu Türkistan bağımsızlık mücadelesinin öncü isimleriyle Japon makamları arasındaki etkileşimleri Doğu Türkistan kaynakları ve Japon arşiv belgeleri ışığında incelediğimizde gerçekte Japonya'nın bu yönde somut bir desteğinin olmayıp Doğu Türkistan'ın ancak bölgedeki komünist güçlere karşı bir koz olarak hazırda bekletildiği görülmektedir. Japonya günümüzde halen dış siyasette Doğu Türkistan'ı Çin'e karşı bir koz olarak kullanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Azizi, B. (1982). Mexmut Muhiti bilen ötken 12 yıl [Mahmut Muhiti ile geçen 12 yıl]. *Sincan tarihi materyalleri (17. sayı)* içinde (163-167. ss.). Urumçi: Sincan Halk Yayınevi.
- Buğra, M. E. (2021). *Doğu Türkistan tarihi*. İstanbul: Ewlat Yayınevi.
- Dünya Uygur Kurultayı. (2024). *Uyghur ensiklopédiyisi* [Uygur ansiklopedisi] (Cilt 6). İstanbul: Dünya Uygur Kurultayı.
- Huştar, Ş. N. (2003). *Xinjiang yeqinqi zaman tarihida ötken şehsler* [Sincan yakın tarihindeki etkili şahsiyetler]. Urumçi: Sincan Halk Yayınevi.
- Ōkawa, S. (1941). *Ajiya kensetsusha* [Asya'nın inşacıları / Asya'yı yeniden inşa etmek]. Tokyo: Daiichi Shobō.
- Sekioka, H. (2019a). *Teikoku rikugun shirarezaru chiseigaku: Mihatenu "bōkyō kairō"* [İmparatorluk ordusunun bilinmeyen jeopolitiği: Bitmeyen "anti-komünist koridoru"]. Tokyo: Shodensha.
- Sekioka, H. (2019b). *Japonya'nın 2. Dünya Savaşı'ndaki Doğu Türkistan stratejisi* (N. Mukaddes, Çev.). Washington: Dünya Uygur Yazarlar Birliği.
- Sıdık, Ö. (2003). *Idikut oghlanliri Muhitilar cemeti* [İdikut oğulları Muhitiler şeceresi]. Urumçi: Sincan Halk Yayınevi.
- Sugawara, J. (2005). Uigurujin to Dai Nippon Teikoku [Uygurlar ve Büyük Japon İmparatorluğu]. *Ajiken Waarudo Torendo* [Asya Ekonomi Araştırma Enstitüsü], 11(1), 12-15.
- Suzuki, S. (1959). *Chaadoru no onna* [Çarşafılı kadın]. Nihon Shuuhousha.
- Tajima, N. (2017). *Nihon rikugun no tai-so bōryaku* [Japon ordusunun Sovyetler Birliğine karşı stratejisi]. Tokyo: Yoshikawa Kōbunkan.

EXTENDED ABSTRACT

In the first half of the 20th century, Central Asia became a stage for an intelligence race among global powers. The Soviet Union wanted to expand its territory, Great Britain tried to protect its colonies in India, and China faced intense internal conflict. Due to these factors, the geopolitical status of East Turkestan became highly significant. At the same time, the Japanese Empire wanted to create an anti-communist barrier in Asia to for blocking Soviet expansion. Japan utilized the ideology of Pan-Asianism to justify its presence and build alliances in the region. Whilst there are numerous studies regarding Japan's policies in East Asia, there are not many studies on Japan's historical relations with East Turkestan. This research addresses this gap by focusing on the political activities of Muhammad Amin Bughra and the military commander Mahmut Muhiti, by analyzing historical research based on the Japanese diplomatic records.

This research compiles and analyzes information based on documents preserved in the Diplomatic Archives of the Japanese Ministry of Foreign Affairs (MOFA) and a specific file concerning Xinjiang at the Japan Center for Asian Historical Records (JACAR). During his more than three-and-a-half-year diplomatic mission just before World War II, Masamoto Kitada, the Japanese Envoy to Kabul, compiled over 1,000 documents consisting of handwritten and typewritten top-secret telegrams. The study systematically examines the contents of these specific telegrams through existing historical literature to understand the diplomatic interactions between Uyghur leaders and Japanese officials.

Japanese interest in the Uyghur region started long before World War II. In 1906, a military intelligence officer named Kenjirō Hayashi traveled to East Turkestan on a secret research mission that lasted until 1910. Hayashi wrote a 100-page report titled "Xinjiang and Ili during the Qing Dynasty,". Decades later, Ambassador Kitada closely monitored the political situation from Kabul, especially after the rise and fall of the First East Turkestan Islamic Republic (1933–1934). Soviet propaganda claimed that Great Britain created this new republic. However, Kitada rejected this claim in his secret reports to Tokyo, explaining that the republic was founded entirely by the Uyghur people's own will and struggle without any foreign help.

The archives show that Kitada held secret diplomatic meetings in Kabul with the exiled Uyghur leader Muhammad Amin Bughra. In these secret communications, when talking about Bughra, Kitada used the codenames "Emir of Hoten" and "Sakura". In January 1936, Bughra visited the Japanese Embassy and asked Japan for 5,000 rifles and 100 automatic weapons to

start a military campaign against Soviet forces. Kitada praised Bughra's character, describing him as a sincere, patriotic, and highly qualified leader.

The documents also contain detailed reports on Mahmut Muhiti, the commander-in-chief of the republic's army. After the republic collapsed under Soviet and Chinese pressure, Muhiti fled to India and eventually traveled to Tokyo in April 1939 with a 15-member delegation. On March 27, 1940, Muhiti submitted a formal petition to the Japanese Foreign Minister, Hachirō Arita. In this letter, Muhiti requested material and moral support from the Japanese government to free East Turkestan from Chinese and Soviet control.

The archival documents show that Imperial Japan and the Uyghur leadership shared a strong anti-communist stance. Japanese officials closely followed the Uyghur resistance against Chinese and Soviet dominance. However, despite multiple high-level meetings and explicit requests from both Muhammad Amin Bughra and Mahmut Muhiti, Japan did not provide any concrete military or financial assistance. The archives show no evidence that Japan ever sent the requested weapons or funds to help rebuild the East Turkestan Islamic Republic. Ultimately, the study concludes that Japan treated the East Turkestan national movement as a strategic political tool or leverage point to use against regional communist powers rather than a cause to support with actual resources.